

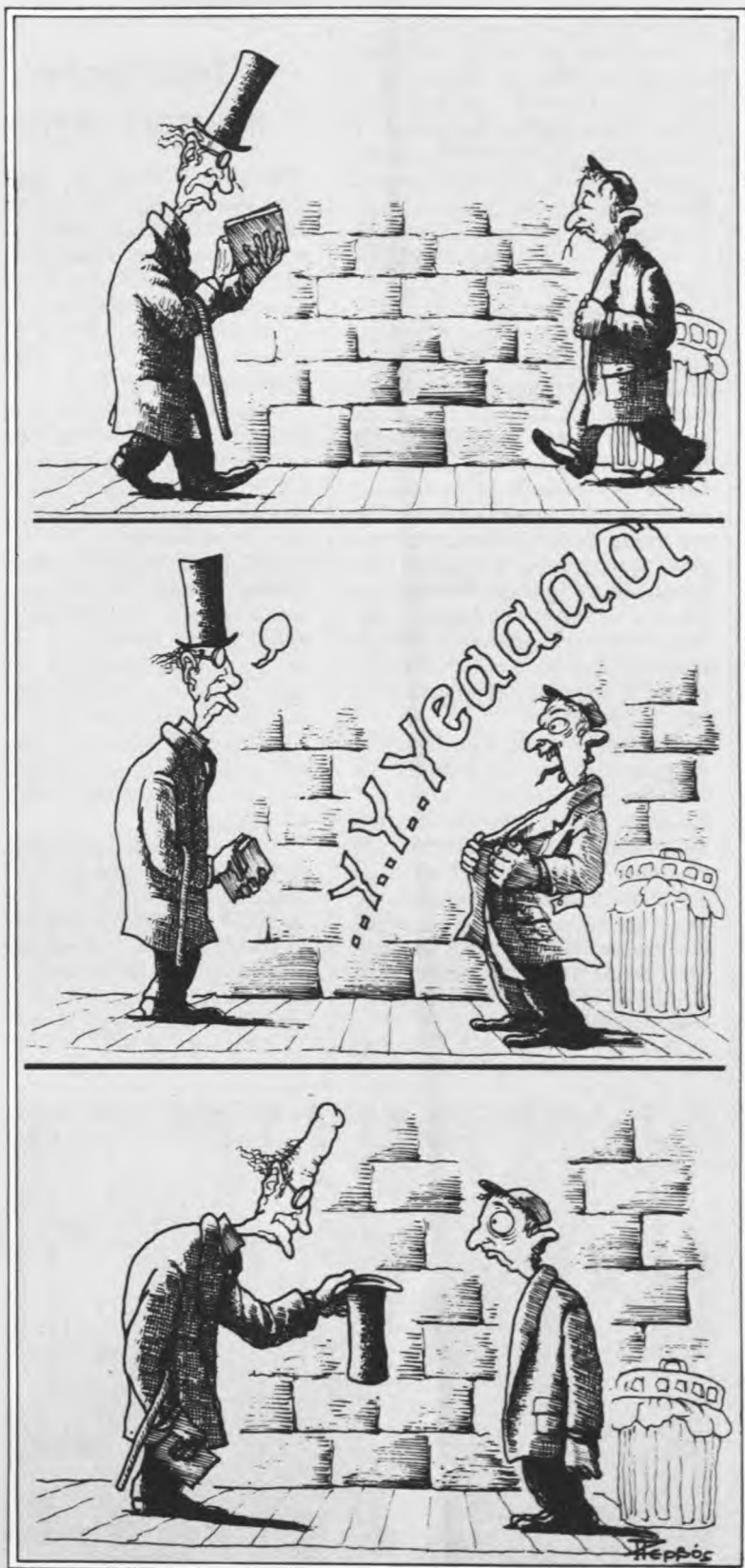
σχοηιαστής

ΤΕΥΧΟΣ 19, 16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1984, ΔΡΧ. 100

ΑΠΟΣΤΟΛΗ - ΕΡΕΥΝΑ
ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ
ΤΗΣ «ΕΛΕΝΗΣ»

ΓΡΑΜΜΑ
ΑΠ' ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Α.Ε.Ι.:
ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ
ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ
ΦΟΡΕΑ

Ε

νὼ τὸ Κυπριακὸ πάει κι ἔρχεται στὴ Νέα Ὑόρκη σὲ ἀπελπισμένη καὶ πειθαναγκαστικὴ ἀναζήτησι μόνιμης καὶ δικαίας λύσης καὶ τὰ τούρκικα ἀεροπλάνα παραβιάζουν ἀπροκάλυπτα τὸ FIR Ἀθηνῶν. Ἐνῶ οἱ ἐκλογές θὰ γίνουν ὅπως πάντα τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1985 καὶ ἡ προαγωγή τοῦ Ἀκη κρίθηκε ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση τοῦ ἔργου. Ἐνῶ ὁ πολιτικὸς ἀγῶνας γιὰ τὴ λεγόμενη ἢ μὴ λεγόμενη ἀποστασία ὀξύνεται καθημερινά. Ἐνῶ ἡ ἐθνικὴ ὁμοψυχία πότε κινδυνεύει καὶ πότε θριαμβεῖ, ὁ Σχολιαστὴς ἐρευνᾷ, τί ἄλλο, ἓνα σκάνδαλο.

Τὸ σκάνδαλο δὲν εἶναι ἡ «Ἑλένη» τοῦ Γκατζογιάννη. Σκανδαλώδης εἶναι ἡ ἀδιαφορία τῆς Ἀριστερᾶς γιὰ μιὰ «δημοσιογραφικὴ ἔρευνα» ποὺ δὲν θίγει μόνο τοὺς ζῶντες καὶ νεκροὺς ἀριστεροὺς ποὺ ὀνομαστικὰ ἀναφέρει, ἀλλὰ τὴν ἴδια τὴ νομιμότητα τῆς Ἀριστερᾶς νὰ ὑπάρχει σάν ριζικὰ ἀνατρεπτικὴ καὶ ἐπαναστατικὴ πρακτικὴ στὴ σημερινὴ Ἑλλάδα. Ἄν ἡ Ἀριστερά σκυπῇ σήμερα μπροστὰ στὴ μονομερὴ χρέωση τῆς φρίκης τοῦ ἐμφυλίου σ' αὐτοὺς ποὺ στοὶ δνομά της πολέμησαν τότε, σήγουρα ὑποθηκεύει τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ τὸ παρόν της.

Ἀλλὰ ἂν ἡ σκυπὴ τῆς Ἀριστερᾶς μπροστὰ στὴν «Ἑλένη» ἀποτελεῖ σκάνδαλο, ἓνα ἄλλο θέμα παραμένει πάντα ταμπού. Θὰ ὑπάρξουν κάποιοι ποὺ θὰ ποῦν: «Εἶδατε ἡ Τερτζουμάν; Τί θέλατε νὰ ἀνακατευτεῖτε μὲ τὴ Θράκη;» Τὸ θέμα ὅμως δὲν εἶναι τί γράφει καὶ τί δὲν γράφει ὁ μισοφιμωμένος καὶ κατευθυνόμενος τουρκικὸς τύπος. Τὸ θέμα εἶναι πῶς μπορεῖ ἡ δημοκρατικὴ Ἑλλάδα νὰ ἀνέχεται τὴν ἀποσιώπηση τῆς ὑπαρξὸς καὶ τῶν προβλημάτων μιᾶς μειονότητας Ἑλλήνων πολιτῶν...

Σ.

Εφιάλτες

Τήν Κυριακή 2/9 ο Άνδρέας Παπανδρέου, με ένα πρωτοφανή τρόπο και ένα καταλυτικό λόγο, κατηγορήσε τον Μητσοτάκη προδότη, εθνικό μειοδότη, εφιάλτη, ούσιαστικό υπέυθυνο της δικτατορίας, άμεσο εκπρόσωπο του μεγάλου κεφάλαιου και χαρακτήρισε την έκλογή του έν λόγω προσώπου, κατάντια και εκφυλισμό.

Τήν επομένη, οι εφημερίδες της δεξιάς μιλούσαν γιά ύστερία, πανικό, κατήφορο και άλλα παρόμοια.

Ο συμπολιτευόμενος τύπος, συνοψίζοντας άμήχανα τά σημεία της επίθεσης, άφησε μοναχικές και άκάλυπτες τίς πρωθυπουργικές δηλώσεις. Προωθώντας δέ τήν άσκηση έποικοδομητικής κριτικής και έλέγχου στό κυβερνητικό έργο, ανακάλεσε τόν πρωθυπουργό στη νομιμότητα της εθνικής όμοψυχίας.

«Ήταν ποτέ δυνατό νά αντιμετώπισετε, πριν λίγα χρόνια όταν ήταν άρχηγός της Ν.Δ., τόν Καραμανλή, μέ όσα τόν είχαν κατηγορήσει τό 1961 ή τό 1963; Ή τόν Εύάγγελο Άβέρωφ μέ μοναδικό όπλο τής καταγγελθείσας τότε, ως προδοτικές, συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου. Άλίμονο άν γυρίζουμε συνεχώς πρós τά πίσω. Άλλοτε πρós τήν άποστασία, άλλοτε πρós τή «βία και νοθεία», ή τό παρακράτος της καρφίτσας, ή τής μαύρες στιγμές του έμφύλιου, γιά νά αντιμετωπίσουμε ό ένας τόν άλλο».

Κύριε Πρόεδρε
«Έλευθεροτυπία» 3.9
Γ. Μασσαβέτας

Άλίμονο πράγματι. Άλίμονο άν δέν ύπήρχε ή πολιτική άμνηστία και ή ιστορική άμνηστία πού έχει οδηγήσει τό κοινωνικό σώμα σέ κατάσταση παράλυσης. Όστε νά κατατρομοκρατούν λ.χ. οι άστυνομικοί τό κέντρο της Άθήνας μέ φασιστικά συνθήματα και επιθέσεις σέ πολίτες και αυτό νά χωνεύεται από τήν κοινή γνώμη κάπως σάν συνδικαλισμός στά σώματα άσφαλείας.

Ούσιαστικά άκάλυπτες άφησαν και οι υπόλοιπες εφημερίδες τίς πρωθυπουργικές δηλώσεις.

Άπό τήν έκφραση φόβων γιά τήν όμαλή λειτουργία του πολιτεύματος και έκρυθμες πολιτικές εξελίξεις, μέχρι τήν ιερή άγανάκτηση του εύρέος εκείνου φάσματος της κοινής γνώμης πού όριοθετείται μεταξύ «Αύγης» και «Καθημερινής» ότι μέ τίς δηλώσεις αυτές παραβιάζεται ή κοινοβουλευτική δεοντολογία και τό βρετανικό φλέγμα έν γίνει.

Τέλος, ό «Ριζοσπάστης» προβάλλει τήν πιό κυνική άποψη πού είναι ή εξής: Ότι ή σύγκρουση Παπανδρέου-Μητσοτάκη δέν είναι παρά ένα τέχνασμα της κυβέρνησης, των σκοτεινών δυνάμεων και του ιμπεριαλισμού γενικότερα γιά νά αποπροσανατολίσει τό λαό από τά καυτά του προβλήματα. Ότι ή άποστασία ή μάλλον ή «λεγόμενη άποστασία» κατά νεότερη έκδοχή, τά Ίουλιανά, τό βασιλικό πραξικόπημα, ή προετοιμασία της δικτατορίας είναι ή ένδοαστικές αντιθέσεις ή διαπροσωπικές διαμάχες πού ύποβαθμίζουν τόν πολιτικό διάλογο και έπομένως ούδόλως μάς ενδιαφέρουν. Τί μπρόκολα, τί λάχανα.

Και ως έκ τούτου νομιμοποιείται, άν όχι ή λόγω υπερβάλλοντος ζήλου άποστολή συγχαρητηρίων τηλεγραφημάτων, πού ως γνωστό άνέκαθεν άνέβαζαν τό επίπεδο του πολιτικού διαλόγου, τουλάχιστον ή διατύπωση ελίκρινών συγχαρητηρίων μεταξύ συμπατριωτών.

Ύπάρχει τέλος ή φιλολογία της όξυνσης, πού μιλάει τή συνετή γλώσσα της ανάγκης πολιτισμένου και έποικοδομητικού διαλόγου.

Ξεκινώντας από τή σωστή άφετηρία της κριτικής της χρησιμοποίησης του έκλογικού σώματος σάν μπουλουκιού φιλάθλων καταλήγει νά συσκοτίσει τά όρια μεταξύ της χρησιμοποίησης αυτής και της άνάδειξης ενός θέματος αίχμης. Συσκοτίση άπαραίτητη στήν έναγώνια προσπάθεια διατήρησης του πλαισίου εθνικής ένότητας.

Ή επίθεση Παπανδρέου ήταν στάση πολιτική. Έντόπισε ένα θέμα αίχμης όπως είναι ή άνοδος στήν ήγεσία της αντιπολίτευσης και ή διεκδίκηση της έξουσίας στίς έρχόμενες έκλογές από τό πιό άφερέγγυο πρόσωπο της ελληνικής πολιτικής, και τό αντιμετώπισε μέ διεισδυτική ματιά και συντριπτική γλώσσα. Ήταν στάση άποκατάστασης της ιστορίας, τοποθετώντας διαχρονικά τόν άνδρα από τό '65 μέχρι τή στάση του γιά το στρατηγείο της Λάρισας. Δέν ήταν στάση πολιτικάντικη. Όσο άκάλυπτος βρέθηκε από τόν συμπολιτευόμενο τύπο, άλλο τόσο και από τό ίδιο τό ΠΑ.ΣΟ.Κ.

Ταυτόχρονα, όμως, ήταν στάση άποσπασματική και άσύνδετη μέ τήν ιστορία και πιθανότατα τό μέλλον του ΠΑ.ΣΟ.Κ. και γι' αυτό πολύ εύάλωτη. Άπέναντι στήν κριτική πού του άσκήθηκε, ότι δηλαδή ξαφνικά και μέ έναν άπρόσμενο τρόπο βρέθηκε έκτός πλαισίου εθνικής ένότητας, όντας ταυτόχρονα, ένας από τούς κυριότερους φορείς αυτού του πλαισίου, τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. πρέπει νά αισθάνθηκε ούσιαστικά άφοπλισμένο.

Α.Α.

Νυν υπέρ πάντων άγών

Δύσκολη ή τέχνη της πολιτικής, αλλά έχει όμορφίες σπάνιες. Όπως ή κίνηση του κ. Παπανδρέου μέ τόν τελευταίο άνασχηματισμό πού έχει τή χάρη μιάς πιρουέτας του Νουρέγιεφ. Κατάφερε ό πρωθυπουργός μέ τή μία νά άποκτήσει δύο τακτικά πλεονεκτήματα άπέναντι στον ψηλό και άχαρο άρχηγό της Ν.Δ.:

—Μιά σαφώς συντηρητικότερη κυβέρνηση, ίκανή νά προσελκύσει μικρομεσαίους ψήφους όχι μόνο στήν Κρήτη αλλά και στά άστικά κέντρα πού τόση ζημιά έκαναν στίς τελευταίες Εθρεκλογές.

—Τρεις καταξιωμένους άγωνιστές πρώτης γραμμής, άνυπότακτους και άταλάντευτους «όραματιστές» πού μέ πρώτο τόν κ. Τρίτη είναι σίγουρο ότι θά έξαργυρώσουν τό «πάθημά τους» μέ μία άνευ προηγουμένου δημοτικότητα, πού μέ τή σειρά της θά μετατραπεί σέ πολύτιμους άγωνιστικούς ψήφους, όταν μέ τό καλό συμπεριληφθούν σέ καλή σειρά στίς λίστες του ΠΑΣΟΚ.

Οί συντηρητικοί στήν κυβέρνηση, οι άγωνιστές στά ψηφοδέλτια: Νά τό νόημα της κίνησης του κ. Παπανδρέου. Σειρά τώρα έχει ό κ. Μητσοτάκης, ό όποιος ένδέχεται ν' ανακοινώσει τή δημιουργία «σκιώδους κυβέρνησης» στήν όποία νά συμπεριλάβει τούς... «προοδευτικούς» της Ν.Δ.

Κ.Β.

Τό αλεξίσφαιρο γιλέκο του κ. Μητσοτάκη

‘Η «άστοχια» του ‘Αντρέα, στίς πραγματικά υπέροχες δηλώσεις του στή Θεσσαλονίκη γιά τόν Μητσοτάκη, μέ εκείνο τό συγκλονιστικό συναρπαστικό βλοσυρό ύφος καί σκληρό βλέμμα, δέν όφείλεται

○ ούτε στήν «άνεδαφικότητα τής παρελθοντολογίας».

○ ούτε στήν «παραγραφή» ή «άμνηστευση» τής άποστασίας.

Τό «μυστικό» είναι τό αλεξίσφαιρο γιλέκο πού δώρισε πρίν τέσσερα-πέντε περίπου χρόνια ό Καραμανλής σέ όλα τά καλά παιδιά...

Τό ήπιο πολιτικό κλίμα... Μ’ αυτό τό γιλέκο ό ‘Αντρέας όρκίστηκε πρωθυπουργός. Τό φόρεσε καί τό χρησιμοποίησε μέ τόση δεξιότητα. Όμως τό «ήπιο πολιτικό κλίμα» έχει καί τούς κανόνες του. Δέν δεσμεύει μόνο τούς άλλους, αλλά όλους όσους αποδέχονται τούς όρους του.

Βέβαια, ό ‘Αντρέας μέ τίς δηλώσεις του, δέν θέλησε νά ανατρέψει τό «πολιτικό πλαίσιο». ‘Ελιγμό εκλογικό χαρακτήρα έκανε... ‘Η συνταγή είναι γνωστή. Νά συγκρατήσουμε τούς «κεντρώους» καί νά κερδίσουμε τούς «κεντροαριστερούς» τής ‘Αριστεράς.

Καί έπειδή τόσο τό ΚΚΕ όσο καί τό ΚΚΕ έστωι, κατάλαβαν τόν έλιγμό καί τί σημαίνει γιά αυτούς εκλογικά, σάν συνεπείς εκφραστές καί αυτοί του «ήπιου πολιτικού κλίματος» κατάγγειλαν τήν «άγωνα παρελθοντολογία».

‘Υπήρχε όμως καί ό άλλος δρόμος. Νά χρησιμοποιήσει ή ‘Αριστερά τόν «εκλογικό έλιγμό» του ‘Αντρέα γιά νά επιδιώξει ούσιαστική δξυνση πού θά άμφισβητούσε τό «μεταπολιτευτικό καραμανλικό πολιτικό πλαίσιο».

Σκεφτείτε άν κανείς ρωτούσε τόν ‘Αντρέα. «‘Αν ό Μητσοτάκης τής άποστασίας είναι ‘Εφιάλης... Τί είναι ό Καραμανλής τής ‘Οκταετίας.; Καί τί είναι τό Συγκρότημα του Λαμπράκη...»;

Φανταστείτε πλάκα, άν άπαντούσε: «‘Ο Καραμανλής είναι ό Πρόεδρος τής Δημοκρατίας καί τό Συγκρότημα εκδίδει δύο έφημερίδες πού ύποστηρίζουν τήν ‘Αλλαγή!!!»

Π. Παν.

‘Εκλογές καί γκρίνια

Δέν προλάβαμε ν’ ανασάνουμε από τήν άσφυκτική εκλογολογία καί πέσαμε στή δίνη του άνασχηματισμού. Θά ‘χει δέν θά ‘χει εξαντληθεί τό θέμα, όταν θά ένοκύψει ή άλλη εκλογολογία, τής ‘Ανοιξης αυτή τή φορά. ‘Εκεί είναι πού μās παραμονεύει ή προεδρική εκλογή. Καί μετά, θέλουμε δέν θέλουμε (εξαιρώντας ίσως τό καλοκαίρι, νά κάνουμε καί κανένα μπάνιο) είμαστε πιά σέ προεκλογική περίοδο.

Καί έπειδή ό ‘Έλλην δέν θέλει «άρτον καί θεάματα», αλλά τρέφεται από άρχαιοτάτων χρόνων στήν άγορά, έλπίζεται άρμοδίως ότι θά άνταμείψει όταν έρθει ή άρα μέ τήν ψήφο του τό πολιτικό σύστημα πού τόσα του προσφέρει. Πρός τί λοιπόν ή γκρίνια γιά τόν «διπολισμό», τήν «έλλειψη πολιτικού ήθους», καί τούς «μονομάχους»;

‘Η δική μας αντίρρηση ξεκινάει βαθύτερα. Παραδεχόμαστε ότι ή πολιτολογία είναι μιά άσχολία κατ’ άρχήν ευχάριστη. Όταν όμως άνάγεται σέ κυρίαρχο στοιχείο του πολιτικού συστήματος δέν μπορούμε νά μη διακρίνουμε σ’ αυτήν τό μέσον γιά τήν ύποβάθμιση καί τήν περιθωριοποίηση των κοινωνικών άγώνων. ‘Η πολιτολογία έχει γίνει τά τελευταία χρόνια ό κυριότερος μηχανισμός ά-

φομοίωσης των λαϊκών τάξεων στο κοινοβουλευτικό πολιτικό σύστημα. Γι’ αυτό, παρά τή δηλωμένη επιδίωξη όλων των κομμάτων γιά «ήπιο πολιτικό κλίμα», ή πολιτική ζωή είναι άναγκαίο συχνά-πυκνά νά περνάει από φάσεις πραγματικής ή τεχνικής δξύτητας. Γι’ αυτό καί οι εκκλήσεις γιά ήπιότητα, ήθος καί πολιτισμό, δέν μπορούν νά ξεπεράσουν τό επίπεδο τής γκρίνιας.

Μόνη όδός αντίστασης σ’ αυτή τήν ακατάσχετη καί άφομοιωτική πολιτολογία, φαίνεται νά είναι ή άνίχνευση καί ή άνάδειξη των ιδεολογικών, πολιτικών καί οικονομικών ταξικών αντιθέσεων.

Κ.Β.

ΚΚΕ-ΠΑΣΟΚ-ΚΚΣΕ

Θυμάστε τό 11ο Συνέδριο του ΚΚΕ; Είχε σημαδευτεί από μιά φράση: «*όπως είχε καί ό σύντροφος Πανομαριώφ...*» ‘Ηταν ή νίκη τής γραμμής Φλωράκη, του «μορατόριου», όπως κωδικοποιήθηκε τότε, ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ. Καί μπορεί ή γραμμή αυτή πού προφορικά διατρανώθηκε στο Συνέδριο νά μην πέρασε στά επίσημα κείμενα πού παρέμειναν στή σκληρή τους όρολογία. ‘Εφαρμόστηκε όμως άπαρέγκλητα στήν πράξη. Ούτε ή κατά μέτωπον επίθεση του άρθρου 4, ούτε καν ή συμφωνία γιά τίς βάσεις στάθη-

καν άρκετά γιά νά δξύνει τό ΚΚΕ τίς σχέσεις του μέ τήν κυβέρνηση, πέρα από τή φραστική αντιπαράθεση καί τό αίτημα γιά... εκλογές.

Νά όμως πού πρόσφατα, στήν όμιλία στο Φεστιβάλ τής ΚΝΕ, ίσως καί λίγο νωρίτερα από τόν «Ριζοσπάστη», ό τόνος άλλαξε, έγινε έντονα αντιπολιτευτικός. «*Έδωσε ό,τι είχε νά προσφέρει*», είπε γιά τήν κυβέρνηση ό κ. Φλωράκης, δικαιολογώντας ίσως τήν προηγούμενη πολιτική του, καταδικάζοντάς τήν όμως όριστικά σάν ξεπερασμένο τακτικό έλιγμό.

Δικαιολογείται άραγε ή στροφή αυτή από λόγους καθαρά εκλογικούς; Νά έρμηνεύτηκε δηλαδή ή στασιμότητα του 12% σάν άποτυχία του «μορατόριου»; ‘Η μήπως ή στροφή του ΚΚΕ όφείλεται στίς δύο γραμμές πού υπάρχουν στον Κυπριακό, στήν αντιπαράθεση ΑΚΕΛ καί Παπανδρέου πού πήρε μάλιστα διεθνείς διαστάσεις μετά τίς «συστάσεις» Γκρομκό προς Κυπριανό γιά «*λύση τώρα*»;

Θα ‘ταν άσυγχώρητη σοβιετολογία νά ύπαινηχόυμε ότι ή στροφή του ΚΚΕ σχετίζεται μέ τήν πολιτική Τσερνένκο, τήν άπομάκρυνση του στρατάρχη ‘Ογκάρκωφ καί τό παράσημο Λένιν. ‘Ο σ. Φλωράκης μπορεί νά ‘ναι διαλλακτικός πολιτικός, αλλά ούδέποτε θά εύθυγράμμιζε τήν πολιτική του σέ έξωθεν κελεύσματα. Είπατε τίποτα;

Κ.Β.

«Τυπικά»

Τό φετινό καλοκαίρι ένας σπουδαστής έντυπωσιάστηκε άπ’ τήν άποτελεσματικότητα καί τό συντονισμό του κράτους. Μέ τήν άδεια του ‘Υπουργείου Προεδρίας στο χέρι, ό σπουδαστής κινηματογραφικής σχολής (Σταυράκου) έφτασε στήν Κομοτηνή, γιά τήν ταινία του. Τό περιεχόμενο της άφορούσε τά προβλήματα των μειονοτήτων στο Νομό (Πομάκων καί Μουσουλμάνων).

Χωροφυλακή — στρατός — ‘Υπουργείο Προεδρίας επενέβησαν έγκαίρως καί τόν γύρισαν πίσω έπειγόντως.

Είχε γίνει λάθος. ‘Η έγκριση του γυρίσματος καί ή «τυπική» άδεια, όφείλεται στήν όκνηρία, ίσως στήν άνεπάρκεια, του άρμοδίου ύπαλληλου. Σημασία έχει ή ταχύτητα άποκατάστασης του λάθους. ‘Η αντίδραση των άρχών μās γλίτωσε από νέες «έθνικές περιπέτειες».

Α.Τ.

■ ‘Ο τελευταίος Κυβερνητικός άνασχηματισμός, δηλ. ή άπομάκρυνση Κεδίκογλου, Τρίτση καί ή προαγωγή Τζοχατζόπουλου, μās έφερε στο νοϋ, εκτός των άλλων, εκείνους τούς άρθρογράφους-δημοσιογράφους καί μή — πού προσπαθούσαν νά μās πείσουν ότι στο Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ έγινε «στροφή προς τά ‘Αριστερά» καί ότι τό εκλογικό αποτέλεσμα στίς Εθνοεκλογές ήταν «μήνυμα» γιά «*πύ άριστερή*» πολιτική.

‘Εάν αποκλείσουμε τήν περίπτωση νά είναι «βαρήκοος» ό ‘Αντρέας καί νά «φταίει τό κακό περιβάλλον του» δηλ. ό... Κατσιφάρας, μένει ένα... πολιτικό κενό άρκετά εύρύ γιά... φιλόδοξους άρθρογράφους. Νά τούς περιμένουμε;

■ «Ένωση ‘Αλληλεγγύης μεταξύ των λαών ‘Ελλάδας καί Τουρκίας» δημιουργήθηκε από μιά ομάδα ‘Ελλήνων άγωνιστών καί Τούρκων πολιτικών προσφύγων. Πιστεύουν ότι «εί-

ναι άνάγκη ν’ άγωνιστούμε από σήμερα γιά ένα άβριο όπου οι σχέσεις μεταξύ των λαών μας, άπαλλαγμένες από τά διπλωματικά παζάρεματα θά είναι άμεσες καί θά διέπονται από έλευθερία καί ισότητα». Προγραμματίζουν πολιτική καί πολιτιστική δραστηριότητα καί έτοιμάζονται νά εκδώσουν ένα περιοδικό. ‘Όσοι θέλουν περισσότερες πληροφορίες ή θέλουν νά βοηθήσουν μπορούν νά περάσουν άπ’ τά γραφεία τής «Ένωσης»: Μπό-

ταση 6, γρ. 12, ‘Αθήνα.

■ ‘Από τό Ρέθυμνο μαθαίνουμε ότι ό βουλευτής κ. Περράκης, νέος ‘Υπουργός Δημοσίων Έργων, είχε όργανώσει τήν προεκλογική του εκστρατεία τό 1974 «ένάντια στο μαύρο καί στον κόκκινο φασισμό». Καμιά έκπληξη λοιπόν καί «ετάρχη» νά μαζεύει μητσοτακικές ψήφους, τώρα μάλιστα πού χάθηκε καί ό Παυλής Βαρδινογιάννης. Μπράβο... ‘Αλλαγή!

ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ

ΓΙΑΤΙ
ΕΠΙΣΤΡΕΨΑΤΕ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΚΥΡΙΕ
ΑΣΛΑΝΙΔΗ;

ΗΡΘΑ
ΝΑ ΠΕΘΑΝΩ
ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙ-
ΔΑ ΜΟΥ.

ΑΗΔΙΕΣ!
ΕΦΑΓΕΣ ΣΟΥΒΛΑΚΙ
ΣΤΗ ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΚΝΕ;
ΕΚΕΙΝΟ ΕΙΝΑΙ ΚΟΜΜΑ!

ΦΕΣΤΙΒΑΛ
ΕΞΟΡΜΗΣ

ΟΥΦ
ΕΥΤΥΧΟΣ ΑΠΕΤΥΧΑΝ
ΟΙ ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ
ΤΗΣ ΝΕΑΕ ΥΟΡΚΗΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

ΑΠΕΤΥΧΑΝ.
ΚΑΙ ΛΕΣ
ΕΥΤΥΧΟΣ;

ΔΕΟ
ΘΥΜΑΜΑΙ ΤΙΣ
ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ
ΤΗΣ ΖΥΡΙΧΗΣ
ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ
ΠΕΤΥΧΕΙ

ΚΑΙ ΤΟΡΑ
ΠΟΥ ΔΙΑΛΕΥΚΑΝΑΜΕ
ΤΟ ΦΟΝΟ ΤΟΥ ΚΟΥΜΗ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΠΙΑ ΝΑ
ΑΝΟΙΞΟΥΜΕ ΚΑΙ
ΤΟΝ ΦΑΚΕΛΟ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΓΙΑ ΔΕΣ...
ΟΣ ΤΟΡΑ
ΟΛΟΙ ΜΕ ΒΡΙΖΑΝΕ,
ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ ΠΟΥ
ΦΕΥΓΩ, ΜΕ
ΧΕΙΡΟΚΡΟΤΑΝΕ

ΜΑ ΑΚΡΙΒΩΣ.
ΣΗΜΕΡΑ ΠΡΟΣΦΕ-
ΡΕΤΕ ΚΙ ΕΣΕΙΣ
ΚΑΤΙ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ
ΚΥΡΙΕ ΤΡΙΤΕΗ

ΑΚΗΣ
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ
ΝΑ' ΟΥΜΕ

ΜΑ
ΠΟΙΟΣ ΕΙΜΑΙ;
ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΣ
ΑΠΟ ΤΟ S.P.D.
ΕΙΜΑΙ;

ΑΚΗ!

ΜΑΛΙΣΤΑ
ΚΥΡΙΕ

Φίλοι του «Σχολιαστή»

Σας στέλνουμε ένα φύλλο της εφημερίδας Τερτζουμάν που αναφέρεται στην έρευνα του Σχολιαστή για τη μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης.

Η Τερτζουμάν είναι μία εφημερίδα που στην εσωτερική πολιτική βρίσκεται σε αντίθεση με το στρατιωτικό καθεστώς, υποστηρίζει τον Ντεμιρέλ, απευθύνεται στη δεξιά, και κατ'επανάληψη έχει κλειστεί από το καθεστώς της Τουρκίας. Στην εξωτερική πολιτική καθώς και στη στάση της ενάντια στην άριστερά συμπλέει με τη στρατιωτική χούντα ακολουθώντας μάλιστα μία πιο άκραία και σωβινιστική γραμμή.

Όπως ακριβώς συμβαίνει με την τουρκική κοινωνία κι ο ελληνικός λαός αντιμετωπίζει μία σειρά από προβλήματα που πρέπει να λυθούν. Ένα απ'αυτά είναι το οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό πρόβλημα της τουρκικής μειονότητας στη Δυτική Θράκη. Η ελληνική άριστερά και η ελληνική κυβέρνηση δεν δώσαν τη σημασία που θα 'πρεπε στο θέμα, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν ανασφάλεια στους Τούρκους της Δυτικής Θράκης.

Ήδη έχουν αρχίσει να φαίνονται τά πρώτα σημάδια. Η τουρκική μειονότητα, χάνοντας σχεδόν κάθε έλπιδα από την ελληνική κυβέρνηση για την επίλυση των προβλημάτων της, γίνεται αντικείμενο -ειδικά μετά το 1982- της συγκεντρωτικής φασιστικής πολιτικής που άσκει το τουρκικό στρατιωτικό καθεστώς. Όσο κι αν αυτό μπορεί να μην είναι απόλυτο για όλους τους Τούρκους της Δ.Θ. η κατάσταση σήμερα είναι αυτή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο σύλλογος που ιδρύθηκε με την πρωτοβουλία Τούρκων απ'την Τουρκία και αντιδραστικών απ'τη Δ.Θ. με την παρότρυνση της χούντας και που έκανε το πρώτο του συνέδριο στην Κωνσταντινούπολη πριν από μερικούς μήνες. Ενέργειες του συλλόγου και της χούντας, ειδικά στην Εύρωπη, είχαν αποτέλεσμα να έρθει το θέμα στο Εύρωκοινοβούλιο.

Αυτή η κατάσταση θυμίζει κάπως την κατάσταση των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης στο παρελθόν, οι οποίοι περίμεναν την επίλυση των προβλημάτων τους από την τουρκική κυβέρνηση, κι όταν αυτό δεν συνέβη προσπάθησαν μέσω της ελληνικής κυβέρνησης ή του Πατριαρχείου. Με τον καιρό άρχισε μία μετανάστευση από την Τουρκία προς την Ελλάδα. Σ'αυτό βέβαια κατά πολύ συνέβαλε και η σωβινιστική τάση που επικρατούσε στην Τουρκία καθώς και οι επιθέσεις των αντιδραστικών κύκλων ενάντια στους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης.

Αν τελικά το πρόβλημα δεν προσεγγίζεται απ'αυτή τη σκοπιά, αν δεν αποσκοπείται να εξαναγκαστούν οι Τούρκοι της Δ. Θράκης να εγκαταλείψουν την Ελλάδα, αν δεν θέλουμε να έχει στο μέλλον σοβαρές επιπτώσεις το πρόβλημα της Δ. Θράκης για την Ελλάδα και την Τουρκία ή ελληνική άριστερά και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ πρέπει να αναλάβουν τις ευθύνες τους.

Αν το πρόβλημα εγκαταλειφθεί στο χρόνο (με τις προσπάθειες φασιστικών έστιών -όπως η Τερτζουμάν- και την αντι-προπαγάνδα τους) θα είναι αναστοφευτική η δημιουργία μιάς «δεύτερης Κύπρου» στην περιοχή.

Κεμάλ Χαλίλ

Με άφορμή ένα δημοσίευμα τουρκικής εφημερίδας

Γράμμα απ' την Τουρκία

ΦΙΛΟΙ ΜΑΣ από την Τουρκία επισήμαναν και μās έστειλαν το φύλλο της εφημερίδας Τερτζουμάν (8.8.1984) όπου γίνεται έκτεταμένη αναφορά στην έρευνα του Σχολιαστή για τη μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης. Σε διπλανή στήλη δημοσιεύουμε το γράμμα των Τούρκων δημοκρατών που συνόδευε την πληροφορία και την εφημερίδα.

Η Τερτζουμάν δεν άρκεστηκε βέβαια να μεταφέρει επιλεγμένα κομμάτια απ'το κείμενο της έρευνας. Για να γίνει πειστικότερη, παραποίησε όσες διατυπώσεις δεν της έρχονταν βολικές. Έτσι, μεταξύ άλλων, γράφει ότι «ο δήμαρχος τούς είπε να μην έρευνήσουν το θέμα, να γράψουν πώς η κατάσταση των Τούρκων είναι καλή κι ότι πιέζουν αυτοί τούς Έλληνες». Ή ακόμα, ότι «οι δημοσιογράφοι απευθύνθηκαν στο μουφτί που τούς υποδέχτηκε με θερμό ενδιαφέρον και απ'αυτόν έμαθαν τα προβλήμα-

τά του λαού». Για όποιον έχει διαβάσει το ρεπορτάζ στην Κομοτηνή (τ. 14, σελ. 9-13) είναι φανερό ή διαστρέβλωση. Αλλά το θέμα δεν βρίσκεται φυσικά εκεί. Η Τερτζουμάν είναι μία εθνικιστική άκροδεξιά εφημερίδα και η μεγάλη της κυκλοφορία δεν σημαίνει ως γνωστόν και ανάλογο δημοσιογραφικό ήθος.

Αυτό όμως είναι το δευτερεύον. Το έρώτημα που τίθεται μετά τη δημοσίευση της Τερτζουμάν είναι το ακόλουθο: Μήπως τελικά ή αναφορά σ' όλα αυτά τα θέματα δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να εξυπηρετεί την «άνθελληνική τουρκική προπαγάνδα». Μήπως ή σιωπή που έχει επιβληθεί στο σύνολο του ελληνικού τύπου πάνω σε τέτοια ζητήματα είναι «έθνική έπιταγή»;

Αυτό που θέλουμε να σχολιάσουμε δεν είναι το κείμενο της τουρκικής εφημερίδας αλλά ή τέλεια σιωπή του ελληνικού τύπου πάνω στο θέμα. Είναι συνηθισμένο φαινόμενο για εφημε-

ρίδες και περιοδικά να παρουσιάζουν, να σχολιάζουν ή και να χρησιμοποιούν τις ιδέες και τα κείμενα του Σχολιαστή. Είναι φυσικό. Άλλωστε και ο Σχολιαστής αφιερώνει αρκετές στήλες στην παρουσία και την κριτική άλλων εντύπων.

Δέν μπορούμε λοιπόν να θεωρήσουμε συμπτωματική την τόσο απόλυτη σιγή που ακολούθησε το δημοσίευσμά μας για τη Θράκη. Άλλωστε, όσο και να ψάξει κανείς στη σχετική αρθρογραφία, δέν θά ανακαλύψει τίποτα πέρα από αναφορές στο «λεγόμενο» πρόβλημα και ειδήσεις για το πώς το χρησιμοποιεί ή τουρκική προπαγάνδα.

Αν τό φαινόμενο περιοριζόταν στους συντηρητικούς δημοσιογραφικούς κύκλους ή έστω στους υπεύθυνους κυβερνητικούς παράγοντες θά μπορούσε κανείς εύκολα νά τό έρμηνεύσει. Άλλ' όμως όχι, παρόμοια στάση φαίνεται ότι κρατούν οι πολιτικοί σχολιαστές και μελετητές της άριστερας σ' όλο τό φάσμα της¹. Υπάρχει ένα είδος διψής έθνικης υπερευαισθησίας πού τους οδηγεί όχι μόνο νά αποφεύγουν οποιαδήποτε νύξη κριτικής σέ θέματα πού μπορεί νά θεωρηθούν ότι άπτονται «έθνικων συμφερόντων» αλλά τους έχει μετατρέψει σέ φιλότιμους συντάκτες τεχνικών αναφορών για είδικά στρατιωτικά θέματα. Άν ξεφυλλίσει κανείς τελευταία τεύχη των έφημερίδων και των περιοδικών της άριστερας θά βρεί πλήθος πληροφορίες για τί είδος όπλου χρειάζεται ο έλληνικός στρατός ή μέ ποιά τεχνάσματα θά καταφέρουμε νά έπιβληθούμε στην έπερχόμενη έλληνοτουρκική σύρραξη². Δέν πέρασε ένας μήνας πού ο «Δεκαπενθήμερος Πολίτης» είχε έπιλέξει τύπο άεροπλάνου για την αγορά του αιώνα και νάσου και τό «Αντί» πήρε πρόσφατα θέση «Τί άεροπλάνο χρειαζόμαστε», προτείνοντας τό Mirage 2000 πού θ' άρχίσει νά κατασκευάζεται τό 1990, σ' ένα άρθρο πού τό υπογράφει μάλιστα «Ο στρατιωτικός».

Θά 'ταν απλά άντικείμενο εύθυμογραφήματος ή όλη ιστορία άν δέν περιέγραφε ένα κλίμα πού μέσα του ζει ή έλληνική άριστερά, και μάλιστα εκείνο τό τμήμα της πού θέλει νά βρίσκεται έξω από συναπισμούς και σύμφωνα. Βέβαια δέν ξεχνάμε ότι πρώτος ο Χ. Φλωράκης σέ μία έξαρση έπίδειξης στρατιωτικών γνώσεων πρόβαλε τίς άρετές των σουηδικών άεροσκαφών καθέτου άπογειώσεως, αλλά τουλάχιστον αυτός απλώς τό χρησιμοποίησε ως άντιπαράδειγμα. Έδώ όμως βρισκόμαστε μπροστά σέ μία άνευ προηγουμένου «έξειδικευμένη» αναφορά σέ λεπτομέρειες τύπου σεμιναρίου στη Σχολή Πολέμου. Όλη αυτή ή φιλολογία πού από πλευρά «τεχνικής τεκμηρίωσης» ύστερεί αισθητά από τά αναρίθμητα αντίστοιχα κείμενα των είδικών στρατιωτικών περιοδικών (τύπου ΠΤΗΣΗΣ κλπ.) μās ενδιαφέρει κυρίως γιατί τό ενδιαφέρον της άριστερας για τά έθνικά ζήτήματα τείνει νά έξαντληθεί σέ τέτοιου είδους προσεγγίσεις.

Απαλλαγμένη ή άριστερά —και οι άριστεροι— από τό άγος του έθνικού μειοδότη έπιδίδεται μέ έξση σ' ένα νέο ρόλο: τό ρόλο του κατεξοχήν έκφραστή μιάς νέας έθνικοφροσύνης, μιάς πλειοδοσίας σέ ιδέες και σκέψεις για την πολεμική «μας» προπαρασκευή, για την άναγκαία «δυναμική έμπλοκή της Έλλάδας στην Κύπρο», για τόν υποχρεωτικό προσανατολισμό στη στρατιωτικοποίηση της πολιτικής μας ζωής.

Είναι παραπάνω από φανερό ότι μέσα σέ τέτοιες συνθήκες κανείς δέν είναι διατεθειμένος νά άντιμετωπίσει κατάματα τά προβλήματα μιάς ομάδας Έλλήνων πολιτών, της μουσουλμανικής μειονότητας της Δυτικής Θράκης.

Βέβαια ή συνειδητή άπώθηση των προβλημάτων αυτών στηρίζεται σέ όρισμένα έπιχειρήματα πού τά συναντήσαμε σ' όλα τά στάδια της έρευνάς μας καθώς και μετά τη δημοσίευσή της.

Τά άκούσαμε από τα χείλη είτε απλών άναγνωστών μας είτε υπεύθυνων της κρατικής πολιτικής σ' αυτόν τόν τομέα, πάντοτε φυσικά σέ κατ' ιδίαν συζητήσεις. Σέ δύο ομάδες μπορούν νά συνοψιστούν αυτά τά έπιχειρήματα:

α) Η πρώτη ομάδα μπορεί νά περιγραφεί ως έξης: «Ό,τι και νά κάνουμε έμείς είναι άστειο μπροστά στό τί μās έχουν κάνει οι Τούρκοι (π.χ. στην Έλληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης ή των νησιών Τμβρου-Τένεδου). Πολύ περισσότερο, άν αναλογιστεί κανείς τόν τρόπο μέ τόν όποιο συμπεριφέρονται οι Τούρκοι στις έθνικές μειονότητες σ' όλη την έπικράτειά τους (γενοκτονία Άρμενίων, Κούρδων κλπ.)».

Ό συλλογισμός αυτός μπορεί νά σταθεί θαυμάσια ως βασικό προπαγανδιστικό έπιχείρημα στην έξωτερική πολιτική του έλληνικού κράτους. Έχει άλλωστε χρησιμοποιηθεί κατά κόρον. Θυμίζουμε μόνο τη γνωστή τηλεοπτική συνέντευξη του πρωθυπουργού στους 3 Άγγλους.

Δέν έχει όμως ο συλλογισμός αυτός καμιάν αξία για την άνάλυση της έσωτερικής πολιτικής κάθε χώρας. Η όποιαδήποτε φρικαλεότητα της τουρκικής χούντας δέν μπορεί νά άντισταθμίσει τίς διακρίσεις εις βάρος ενός τμήματος του έλληνικού λαού, δέν μπορεί νά δικαιολογήσει την καθυστέρηση και τη φτώχεια. Είναι τό ίδιο παράλογο όπως τό νά υποστηρίξει κανείς ότι ή ύπαρξη της τουρκικής χούντας δικαιώνει αυτόματα την πολιτική της έλληνικής κυβέρνησης πού είναι, ως γνωστόν, δημοκρατική. Και μόνο ή ιδέα της συγκριτικής λογικής θά 'πρεπε νά κάνει την άριστερά νά άνατριχιάζει.

β) Η δεύτερη ομάδα έπιχειρημάτων μπορεί νά συνοψιστεί στό έξης: «Κάθε αναφορά σέ παρόμοια προβλήματα σημαίνει παραδοχή από την Έλλάδα

ότι ύπάρχουν. Έπομένως δίνουμε έπιχειρήματα στην άλλη όχθη. Μάλιστα, τώρα πιά πού ή Άγκυρα έχει διαβρώσει τη μειονότητα, κάθε άνοιχτή κίνηση θά όπνομευόταν. Τά προβλήματα θά λυθούν σιωπηλά».

Αυτή την πολιτική άκολουθούν από χρόνια οι έλληνικές κυβερνήσεις. Όσο όμως τά κοινωνικά προβλήματα έγκαταλείπονται στη «σιωπηλή λύση» τόσο φουντώνουν και γίνονται κραυγαλέα. Είναι φυσικό. Ό «πόλεμος των κατασκόπων» δέν μπορεί νά ύποκαταστήσει ούτε την ταξική πάλη ούτε την αντίδραση των καταπιεσμένων λαϊκών στρωμάτων. Δέν είναι άλλωστε τυχαίο πού σ' αυτό τόν πόλεμο τό πάνω χέρι τό έχει ή Άγκυρα.

Σ' αυτό τό θέμα ιδιαίτερη βαρύτητα έχει ή άποψη πού διατυπώνουν στό γράμμα τους οι Τούρκοι δημοκράτες.

Γιά μās δέν μένει παρά νά έπιστημόνουμε έπιγραμματικά ότι άν για τη δημοσιογραφία ή άπόκρυψη ή παραποίηση μιάς πληροφορίας μπορεί νά σημαίνει κιτρινισμό, χρηματισμό ή άπλως δειλία, για την πολιτική της άριστερας ή άποσιώπηση της καταπίεσης ενός όποιουδήποτε κομματιού του λαού ίσοδυναμεί μέ ούσιαστική παραίτηση άπ' τά πρωταρχικά της καθήκοντα. Και τούτο, άνεξάρτητα από τίς έκάστοτες «έθνικές» σκοπιμότητες.

Σ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Τάκη Μαστραντώνη, «Από τούς Βουλγαροκτόνους στους Τουρκοφάγους», Σχολιαστής Τ. 12, Μάρτιος 1984.
2. Βλ. Δημήτρη Τρίμη, «Τί τά θέλουνε τά όπλα», Σχολιαστής τ. 18, Σεπτέμβριος 1984.
3. Βλ. π.χ. Σταύρου Αυγερού, «Κυπριακό: Μήκος γκρεμός και πίσω ρέμα», Έλευθεροτυπία 10 Σεπτεμβρίου 1984.

Ποιά είναι ή Τερτζουμάν

Η Τερτζουμάν έχει ιστορική παράδοση στον Τουρκικό Τύπο (έκδίδεται επί 35 περίπου χρόνια) και καλύπτει τό χώρο άπ' τη συντηρητική Δεξιά ως τη φασιστική άκροδεξιά. Σήμερα ύποστηρίζει ένθερμα την άστική κοινοβουλευτική άντιπολίτευση του Σ. Ντεμιρέλ (DOGRU YOL PARTI) και πολλές φορές τούς άκροδεξιούς του διαλυμένου πλέον MHP του Άρπασλάν Τουρκές. Μέ συνολική κυκλοφορία 400.000 φύλλα είναι μία από τίς τρείς τουρκικές έφημερίδες (μαζί μέ την Χουριέτ και την Μιλλιέτ) πού τυπώνεται ταυτόχρονα και στό έξωτερικό (Δ. Γερμανία).

Θεωρείται σημαντικός ο ρόλος της στη συγκρότηση και προαγωγή της έθνικιστικής ιδεολογίας. Σημαινόντες ιστορικοί, όχι μόνο φανατικοί σωβινιστές αλλά και άντιδραστικοί Ισλαμιστές όπως οι Ίλάν Μπαρντακλί, Άχμέτ Καμπακλί, Έργούν Γκόρζ, Μουκμπιλ Όζιορούκ συγκαταλέγονται στους άρθρογράφους της.

Η χούντα έχει κλείσει την έφημερίδα τέσσερεις φορές μέχρι σήμερα. Η προηγούμενη φορά ήταν πριν τίς «έκλογές», τόν Αύγουστο του 1983, όταν ή εκδότρια της Τερτζουμάν Ναζλί Ίλιτσάκ πού ύποστηρίζει τόν Ντεμιρέλ καταφέρθηκε κατά της χούντας μέ τό άρθρο «Μία νύχτα βρίσκεται άνάμεσα σέ δύο μέρες».

Την τελευταία φορά (Σεπτέμβριος 1984) ή έφημερίδα έκλεισε γιατί άποκάλυψε ένα οικονομικό σκάνδαλο (Είσαγωγή λαθραίου συναλλάγματος ύψους 208 εκ. λιρών!) όπου ήταν άναμειγμένοι άνώτεροι αξιωματικοί της άστυνομίας μεταξύ των όποιων και ο Σουκρού Μπάλτσι (πρώην διευθυντής της άστυνομίας Κωνσταντινούπολης και βασανιστής πού σήμερα όργανώνει «άντιτρομοκρατικές ομάδες» στό έξωτερικό) καθώς έπίσης και άρκετοι όπουργοί, στρατηγοί και άλλα στελέχη της κυβέρνησης.

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΤΩΝ ΜΟ·Ι·ΚΑΝΩΝ

Νά αποδειχθεί ο Βαϊτσος το τελευταίο όχυρό της σοσιαλ-δημοκρατικής προσέγγισης της οικονομικής πολιτικής μέσα στο ΠΑΣΟΚ;

Γεγονός πάντως είναι ότι η αναγγελία από τον αναπληρωτή ύπουργό Έθνικής Οικονομίας των «έκθέσεων προγράμματος για την βιομηχανική κλαδική πολιτική», δεν έγινε μέσα στα πλαίσια που χαράζει ο μαέστρος της λεπτής ισορροπίας στις σχέσεις κυβέρνησης και επιχειρηματικού κόσμου, δηλαδή ο ύπουργός Έθνικής Οικονομίας Γεράσιμος Άρσενης. Βιάστηκε ο τελευταίος να διευκρινήσει ότι οι εκθέσεις που παρουσιάζει ο Βαϊτσος δεν είναι παρά μελέτες που μένει να συζητηθούν με τους ενδιαφερομέ-

νους και όχι κυβερνητικές αποφάσεις. Κατά τον Άρσενη επίσης, η βιομηχανική κλαδική πολιτική δεν είναι παρά ένα από τα τρία σκέλη της πολιτικής σ' αυτό τον τομέα μαζί με τον νόμο περί κινήτρων (1262), και το νόμο για τις προβληματικές. Για τον Βαϊτσο όμως ο 1262 απέτυχε από ποσοτική και ποιοτική άποψη, και τα κλαδικά προγράμματα θά καλύψουν το κενό: πράγματι στην ανάλυση που έκανε απέφυγε την τελετουργική άπαρίθμηση των «ανάπτυξιακών νόμων», για να μείνει πολύ κοντύτερα στην πραγματικότητα διαπιστώνοντας ότι η ανάκαλυψη των κινήτρων, δηλαδή της δωρεάν επιδότησης των επενδύσεων, δεν οδήγησε στα αναμενόμενα αποτελέσματα. Επιπλέον η παρουσίαση της απαιτούμενης βιομηχανικής πολιτικής από

τον αναπληρωτή ύπουργό, ήταν ένα κήρυγμα υπέρ του κρατικού παρεμβατισμού και μάλιστα υπέρ της πραγματοποίησης από το κράτος μεγάλων επενδύσεων, σέ κάποια αντίθεση με τη γνωστή μικρο-μεσαιολογία, αλλά και με τις φροντίδες για τη δημιουργία ευνοϊκού «επιχειρηματικού κλίματος». Οι φροντίδες αυτές έχουν μάλιστα κατακλείσει τόσο πολύ τις συζητήσεις γύρω από την οικονομική πολιτική, ώστε να ευγνωμονούμε σχεδόν τον Βαϊτσο που υπογράμμισε ότι η στασιμότητα των επενδύσεων τα τελευταία 10 χρόνια είναι άσχετη με τα κατά καιρούς «κλίματα», και ότι το κράτος ήταν πάντα παρεμβατικό σέ σχέση με τη βιομηχανία αφού κατά την 20ετία 1960-1980, οι επιδοτήσεις αντιστοιχούν στο 45% (!) των παγίων επενδύσεων.

Άν η εισαγωγή του Άρσενη πρίν την όμιλία του Βαϊτσου πήρε σχεδόν τό χαρακτήρα άποκηρυξης, ή άνακοίνωση που έκρυβε μία μέρα πρίν ό νέος ύφυπουργός Έθνικής Οικονομίας, και νέος υπεύθυνος για την εφαρμογή του «νόμου περί κινήτρων» Τάκης Ρουμελιώτης, ήταν αυτό που συνήθως όνομάζεται τρικλοποδιά: άφου άνήγγειλε τό διπλασιασμό από 400 σέ 800 έκατομμύρια του όριου ως τό όποιο ή ένίσχυση της επένδυσης γίνεται με δωρεάν επιχορήγηση, και όρισμένες άλλες τροποποιήσεις του 1262, θεώρησε άναγκαίο να δηλώσει ότι οι αιτήσεις για επενδύσεις γίνονται δεκτές με βάση τά ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια και όχι την πολιτική των κλαδικών επιλογών.

Η εξέλιξη της προσωπικής στάσης των οικονομικών ύπουργών, που οι περισσότεροι έχουν κάνει θεωρητικοί του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού, δεν είναι από τις λιγότερο ένδιαφέρουσες διαστάσεις της συζήτησης για την οικονομική πολιτική. Η περίπτωση του Ρουμελιώτη είναι ιδιαίτερα διαφωτιστική: άφου παρασύρθηκε από την πτώση του Λάζαρη (άπό τό ύπουργείο Συντονισμού), πέρασε μία περίοδο στο ύπουργείο Οικονομικών σάν ύφυπουργός, έπανήλθε σάν ύφυπουργός για ζητήματα ΕΟΚ στο ύπουργείο Έθνικής Οικονομίας στηριζόμενος σέ μία «άριστερή» κριτική των επιπτώσεων της ένταξης, για να αναλάβει τέλος τον 1262, έγκαινάζοντας τη νέα του θητεία με δείγματα κατανόησης των έργοδοτικών αιτημάτων.

Η πορεία του Βαϊτσου είναι λιγότερο εύελικτη και γι' αυτό άποδεικνύεται και λιγότερο επιτυχημένη: άσπου να άρχισει να παίρνει κάποια πρώτη μορφή μία ιδέα «σοσιαλιστικής» οικονομικής πολιτικής, οι καιροί έχουν αλλάξει και όλοι μεταχειρίζονται τά πρώην έλπιδοφόρα προγράμματα σάν εκθέσεις ιδεών.

Πάνος Γεωργίου

ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Μία από τις σημαντικότερες έκδοχές της «ανάγκης να γίνουν εκλογές» που διαμορφώθηκε μέσα στο ΠΑΣΟΚ, είχε σχέση με την επιδείνωση κάποιων οικονομικών προβλημάτων, ακόμα και με την προοπτική μιας μείωσης των καθαρών εισπράξεων από την ΕΟΚ, και με την ιδέα ότι απαιτούνται αυστηρότερα μέτρα τά όποια μόνο με μία τετραετία «τράτο» είναι δυνατόν να εφαρμοστούν.

Η διάψευση από τον ίδιο τον Άνδρέα Παπανδρέου των όμόφωνων σχεδόν προβλέψεων για άμεσες εκλογές, μετά την παράσταση άγανάκτησης που άκολούθησε την εκλογή του Μητσοτάκη στην Προεδρία της Νέας Δημοκρατίας, επανέφερε — με τη βοήθεια της άρνησης του Προέδρου

της Δημοκρατίας — τά πράγματα στη θέση τους: οι κυβερνήσεις δεν πέφτουν επειδή δεν γίνονται επενδύσεις ή επειδή αύξάνεται ή άνεργία, πέφτουν μόνο αν κάποιες κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις επιθυμούν και μπορούν να τις ρίξουν. Είναι προφανές ότι ακόμα και ή Ν.Δ. δεν ήθελε τ', πρώωρες εκλογές, αλλά θά έπρεπε να είναι επίσης προφανές ότι καμία κοινωνική τάξη, ή όμάδα δεν έχει επιδιώξει κάτι τέτοιο: ή επιτυχία του ΠΑΣΟΚ στον τομέα του έλέγχου του συνδικαλιστικού κινήματος, με τη βοήθεια της Άστυνομίας όταν θεωρείται άναγκαία, είναι σχεδόν άπόλυτη, αν κρίνει κανείς από την πλήρη σιωπή που επικρατεί γύρω από την αύξηση της άνεργίας, και από τη σποραδικότητα των μισθολογικών αιτημάτων. Άπό την πλευρά του «επιχειρηματικού κόσμου», βασική επιδίωξη δεν είναι να αλλάξει ή κυβέρνηση, αλλά να γίνουν δεκτές οι απαιτήσεις του από τό σημερινό κυβερνών κόμμα.

Όποιος νομίζει ότι τό ΠΑΣΟΚ κρίνεται με βάση τη συνέπεια στο πρόγραμμά του, ή τις άναπτυξιακές του επιτυχίες κάνει φυσικά μεγάλο

λάθος: αυτοί που κρίνουν τις πολιτικές εξελίξεις από την άποψη της λογικής συνοχής των ιδεών είναι οι διανοούμενοι, ενώ για τον πολύ κόσμο και ιδιαίτερα για την εργατική τάξη ή λογική της βίας του έργοδότη, της άνεργίας και της άστυνομίας είναι πολύ πιο πειστική. Τό κύριο προτέρημα του ΠΑΣΟΚ είναι ότι έχει διατηρήσει την «κοινωνική ειρήνη», και τό προτέρημα αυτό του τό άναγνωρίζουν όλοι οι ένδιαφερόμενοι. Έτσι, δεν βρίσκεται μόνο άντιμέτωπο με κάποια διαδικασία φθοράς της έπρροής του: ή φθορά αυτή συναγωνίζεται στην πραγματικότητα την πολύ σημαντικότερη διαδικασία έπιβολής (και άποδοχής) των δυσμενών κοινωνικών επιπτώσεων της διαχείρισης του έλληνικού καπιταλισμού.

Και θά ήταν τρέλα για την κυρίαρχη τάξη να άφήσει στη μέση, αυτή τη στρωμένη δουλειά, διακόπτοντας μία διαδικασία που άν δεν άμφισβητηθεί ή «κοινωνική ειρήνη» — ή άν προτιμάει κανείς τό «ήπιο» κλίμα — θά καταλήξει στη χειρότερη περίπτωση με ένα «ειρηνικό πέραςμα» στη διακυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας.

Π.Γ.

«Η ΑΝΑΚΑΜΨΗ ΑΡΧΙΣΕ»

Είναι πλέον γνωστό ότι στις κυβερνητικές ανακοινώσεις, οι υποβαθμισμένοι στόχοι παρουσιάζονται μετά κάποια περίοδο «έθισμού» σάν επιτεύγματα, ότι οι αισιόδοξες προβλέψεις επαναλαμβάνονται αρκετές φορές για να χρησιμοποιούνται σάν πραγματοποιήσεις, ότι οι διορθώσεις δυσμενών μέτρων εμφανίζονται σάν αυτώσια ευνοϊκά μέτρα, ότι οι άρνητικές κοινωνικά εξελίξεις κατακεραυνώνονται γενικά, αλλά αποσιωπούνται τα μεγέθη που τις καταγράφουν, ότι τα άποτυχημένα αναπτυξιακά μέτρα «αναβαθμίζονται» με την πρόσθεση νέων για να ενταχθούν σέ μία «συνεπή» αναπτυξιακή πολιτική, κι ότι τό αποτέλεσμα είναι ένας λόγος περί τά οικονομικά που ή συνοχή του

διαμορφώνεται στό επίπεδο των ιδεών, μέ την πραγματικότητα σάν πεδίο επιλεκτικής άντλησης στοιχείων και «κατάλληλης» προσέγγισής τους.

Παρόλ' αυτά δέν είναι άμελητέα ή ιδεολογική επίδραση που έχουν οι διαβεβαιώσεις του Πρωθυπουργού 'Ανδρέα Παπανδρέου, ή του ύπουργού 'Εθνικής Οικονομίας ότι «ή ανάκαμψη άρχισε». Καί γι' αυτό δέν είναι περιττή και μία αξιολόγηση ακόμα και μέ βάση τά οικονομικά μεγέθη, των εξελίξεων που συνθέτουν αυτή την «αισιόδοξη» προοπτική.

Στήν τελευταία ανακοίνωσή του ό 'Αρσένης προβλέπει αύξηση του 'Ακαθάριστου 'Εγχώριου Προϊόντος κατά 2,5% τό 1984: πρόκειται για αναπροσαρμογή της εκτίμησης για αύξηση κατά 1,9% που είχε γίνει τόν 'Ιούλιο. Δέν δόθηκαν τώρα προβλέψεις για τά αναλυτικά μεγέθη, αλλά μέ βάση τά ποσοστά του 'Ιουλίου μπορεί νά διαπιστώσει κανείς ότι ή προβλεπόμενη αυτή ανάκαμψη έχει τά εξής χαρακτηριστικά: είναι σέ κάποιο βαθμό συνάρτηση μιάς προβλεπόμενης αύξησης κατά 5,9% του άγροτικού προϊόντος τό 1984, τό όποιο μάλιστα είχε μειωθεί κατά τό ίδιο ποσοστό τό 1983. Για τό δευτερογενή τομέα, ή βιομηχανία μέ την εύρεια έννοια, προβλέπεται μία έλαφρά επιβράδυνση τό 1984, δεδομένου ότι ή

αύξηση θά είναι 0,8%, έναντι 1% τό 1983, που άκολούθησε την πτώση κατά 2,5% τό 1981, και 3,9% τό 1982: στά τέλη του 1984 ή βιομηχανική παραγωγή θά είναι πολύ χαμηλότερη επομένως άπ' ό,τι ήταν τό 1980. Τό ίδιο θα ισχύει για ή μεταποίηση (τή βιομηχανία μέ ή στενότερη έννοια) που ή παραγωγή της θά αύξηθει μόνο κατά 0,5%, μετά την πτώση κατά 0,4% τό 1983, χωρίς νά καλύψει τίς απώλειες κατά 1,1% τό 1981 και 4,2% τό 1982. Στόν τομέα των κατασκευών προβλέπεται νά σημειωθεί τό 1984 επιβράδυνση της ανάκαμψης μέ 1% αύξηση του προϊόντος έναντι 4,5% τό 1983. 'Ακόμα σημαντικότερος θά είναι ό ρόλος του τριτογενή τομέα, των υπηρεσιών, που τό προϊόν τους αναμένεται (σύμφωνα μέ τίς ίδιες πάντα προβλέψεις) νά αύξηθει κατά 1,5%, ποσοστό περίπου σταθερό από τό 1981: ή συμμετοχή του τομέα των υπηρεσιών στό ΑΕΠ, ό όποιος δέν γνώρισε ύφεση, ήταν 53,9% τό 1981 και θά φθάσει τό 55,3% φέτος.

Στις κυβερνητικές ανακοινώσεις γίνονται συνεχείς εκκλήσεις για αύξηση της παραγωγικότητας. Πρός τό παρόν οι ένδεχόμενες πρόοδοι σ' αυτό τόν τομέα δέν συνδυάζονται μέ αύξηση της ύλικής παραγωγής, αλλά μέ αύξηση των περιθωρίων ανάπτυξης των υπηρεσιών.

Π.Γ.

ΣΥΝΤΕΧΝΙΕΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ

Η τί σχέση έχουν ό Μουσολίνι, ό Παπανδρόπουλος και ή έλευθερία.

Είναι γνωστή πλέον ή ικανότητα του 'Αθ. Παπανδρόπουλου νά προσφέρει για ιδεολογική χρήση των επιχειρηματιών και των στελεχών επιχειρήσεων την πλούσια γαλλική παραγωγή νεο-φιλελεύθερων και «άντι-κρατικών» ιδεών. Τελευταίο δείγμα ή ένα από τά τελευταία — της έκστρατείας του για την άποκατάσταση της άτομικής έλευθερίας σέ μία χώρα τρομοκρατούμενη από τά συνδικάτα και τίς μειοψηφίες, τό άρθρο «Μήπως χρειάζεται, άνταγωνισμός άπέναντι στά κοινωνικά μονοπώλια;» στόν Οικονομικό Ταχυδρόμο (13 Σεπτεμβρίου 1984).

Δέν χρειάζεται νά επισημάνει κανείς τίς πανάρχαιες κοινοτυπίες περί έλευθερίας που ό Παπανδρόπουλος παρουσιάζει σάν τίς πιό πρόσφατες κατακτήσεις της κριτικής σκέψης, ή την άνεση μέ την όποία πλάθει την κοινωνική ιεραρχία ανάλογα μέ τίς ανάγκες της κάθε παραγράφου, ούτε χρειάζεται νά αναλύσουμε διεξοδικά ή διαστροφή μιάς σκέψης που κηρύσσει τόν άτομισμό για νά καταγγείλει «μιά ιδιόμορφη εκδήλωση άτομισμού μέ συλλογικό μανδύα».

Στό άρθρο που αναφέρθηκε, ό Παπανδρόπουλος ύποστηρίζει την άποψη ότι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις όρισμένων κατηγοριών ύψηλόμισθων ή προνομιούχων εργαζομένων, που χαρακτηρίζει «κοινωνικά όλιγοπώλια», ή συντεχνίες, άποτελούν «καταπιεστική μορφή άπολυταρχικής έξουσίας μέ έντονο άντιδημοκρατικό και άντικοινωνικό χαρακτήρα» και μπορεί νά «ύπονομεύουν» τους δημοκρατικούς θεσμούς, ενώ τό φαινόμενο των συντεχνιών αυτών συνδέεται μέ τό διαχωρισμό της κοινωνίας σέ ύπερπροστατευμένους και άπροστάτευτους. Πρόκειται στην πραγματικότητα για την καθαρότατη διατύπωση άπόψεων που σήμερα προβάλλονται ή έφαρμόζονται από τό κυβερνών κόμμα, και που δέν θεωρούνται και τόσο παράλογες στους κόλπους της παραδο-

σιακής 'Αριστεράς.

Γιά ανθρώπους ή πολιτικά κόμματα που δέν άσκοϋν κριτική στην κλίμακα των προνομίων από μία άντι-καπιταλιστική σκοπιά, ή έκστρατεία κατά των συντεχνιών άνήκει προφανώς στόν μακρύ κατάλογο των άνούσιων ιδεολογικών τεχνασμάτων. Καί όχι μόνο επειδή οι κοινωνικές διαφορές δέν εξαντλούνται στά πλαίσια του συνδικαλιστικού κινήματος, αλλά κατά κύριο λόγο επειδή δέν είναι δυνατόν νά ύπάρξει άστική κοινωνία και ιδιαίτερα άστικό κράτος που νά μήν στηρίζεται σέ κάποια κοινωνικά στρώματα τά όποια είναι προνομιούχα και τίς περισσότερες φορές οργανωμένα σέ συντεχνίες. Καμία ιεραρχημένη κοινωνία δέν έχει άποφύγει αυτό τό χαρακτηριστικό, και οι Παπανδρόπουλοι είναι σέ θέση νά τό γνωρίζουν. Οι κρατικές — πολιτικές και στρατιωτικές — γραφειοκρατίες, είναι παντού και πάντοτε προνομιούχες κοινωνικές κατηγορίες, οι όποιες βέβαια χρειάζονται κατά καιρούς αναδιάρθρωση, συρρίκνωση, ή πλήρη ανάνεωση, όπως σέ διάφορους βαθμούς συμβαίνει σήμερα στην 'Ελλάδα.

Οι ιδεολόγοι της έκστρατείας κατά των συντεχνιών είναι όμως έτοιμοι νά παραβλέψουν αυτή την κακοφωνία και νά προτείνουν παρόλ' αυτά την ύπαρξη μιάς «οικονομικο-κοινωνικής άγοράς»(!) στά πλαίσια της όποίας «οι εργαζόμενοι μπορούν, στό μέτρο του δυνατόν (:) νά αναζητούν έλεύθερα την εργασία που τους ταιριάζει καλύτερα, νά διαπραγματεύονται την άμοιβή της και νά επιλέγουν ή γεωγραφική της θέση».

Πάντα εύαισθητος σέ ζητήματα δημοκρατίας ό Παπανδρόπουλος αναφέρεται στην μουσολινική 'Ιταλία για νά στηρίζει την άποψη ότι ό «συντεχνιακός συνδικαλισμός» είναι λίγο πολύ ταυτόσημος μέ τόν φασισμό: έξάλλου οι σοσιαλιστικές καταβολές του Μουσολίνι είναι πλέον γνωστές σέ όλα τά σαλόνια, και δέν λείπουν από τό ιστορικό όπλοστάσιο των πολέμων του «όλοκληρωτισμού» τίς πιό άθώες μεταρρυθμιστικές μορφές του. Αυτό όμως που χαρακτηρίζει τά φασιστικά καθεστώτα, μέ την ιστορική ή μέ την τρέχουσα έννοια, δέν είναι μόνο ή ύπαρξη συντεχνιών, αλλά και ή άποδιοργάνωση της πλειοψηφίας των εργαζομένων, ή διάλυση των συνδικαλιστικών τους οργανώσεων, και ό θρίαμβος της «άνταγωνιστικής έλευθερίας» και της «οικονομικο-κοινωνικής άγοράς».

Π.Γ.

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΡΕΥΝΑ

Δημήτρης Τρίμης
'Αποστόλης Μπουρσινός

ΜΙΚΡΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΝΟΣ ΜΠΕΣΤ—ΣΕΛΕΡ

■ 'Η πρώτη έκδοση της «'Ελένης» κυκλοφόρησε στην 'Αμερική σέ 250.000 αντίτυπα. 'Η δεύτερη, σέ σχήμα τσέπης, θά φτάσει τά 1.000.000.

■ Μεταφράστηκε σέ 14 γλώσσες.

■ 'Η ελληνική έκδοση γνωρίζει κι αυτή μεγάλη κυκλοφοριακή επιτυχία.

■ Πρώτη ή ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ δημοσιεύει σέ συνέχεια τό κείμενο.

■ Στην επίσημη παρουσίαση του βιβλίου στη «Μεγάλη Βρετανία» παρευρίσκονται ο Εϋ. 'Αβέρωφ, ο Κ. Τσάτσος κλπ.

■ 'Η ΕΠΙΕΝ μοιράζει τό βιβλίο ως ιδεολογικό «βοήθημα» στους όπαδούς της.

■ Καταγγέλεται ότι οι 'Αμερικάνοι στίς βάσεις τους παρέχουν δωρεάν τό βιβλίο πρός «ἐνημέρωση».

■ Στά φεστιβάλ της ΟΝΝΕΔ ή 'Ελένη «κλέβει τήν παράσταση».

■ Τό γερμανικό περιοδικό STERN κάνει ειδική αποστολή στό χωριό Λιά, παρουσιάζει τό χρονικό του έμφυλίου άπ' τή σκοπιά του Γκατσογιάννη και δημοσιεύει έκτεταμένο απόσπασμα.

■ 'Η «'Αδελφότητα Λιωτών» (Γκατσογιάννης κλπ.) χτίζει ξενώνα στό χωριό της 'Ελένης γιά νά υποδέχεται «προσκυνητές» άπ' όλο τόν κόσμο.

■ 'Ετοιμάζεται ταινία άμερικάνικης παραγωγής (Γκατσογιάννη).

■ 'Η άδεια γυρίσματος δίνεται μετά άπό παρέμβαση της Προεδρίας της Δημοκρατίας (Π. Μολυβιάτης) και συνοδεύεται άπό έπιστολή του πρωθυπουργού.

■ Μέ εξαίρεση τόν Τάσο Βουρνά και κάποια σχόλια του Ριζοσπάστη ό κυβερνητικός τύπος και οι «πνευματικοί άνθρωποι» της άριστεράς στέκουν βουβοί ή ύποστηρίζουν τό βιβλίο.

ΤΟ ΝΕΟ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ

ΕΛΕΝΗ

Χουντικό μνημείο του '68:
«'Ο Φρουρός των συνόρων»

ΑΙΩΝΕΣ ΠΙΝ, προτού άκόμα άνακαλυφθεί ό Κλαούζεβιτς, ένας βάρβαρος άρχηγός συνόψιζε τόν πρώτο και βασικό νόμο του πολέμου μέ τούτα τά λόγια: «Ουαί τοις ήττημένοις». 'Η 'Αριστερά στην 'Ελλάδα ήττήθηκε, και μάλιστα στρατιωτικά. Πλήρωνε γιά τήν ήττα της συνεχώς 25 όλόκληρα χρόνια και πλήρωνε όχι μόνο σέ ανθρώπινο ύλικό. Συκοφαντήθηκε, προπυλακίστηκε, χλευάστηκε. Καί δέν σταμάτησε τό μαρτύριό της παρά μόνο όταν οι πιό όργισμένοι έχθροι της τράβηξαν τόσο τό σχοινί πού γίναν επικίνδυνοι γιά τήν ίδια τήν τάξη πού τούς εξέθρεψε.

'Η ντροπιασμένη, ή ταπεινωμένη, ή ήττημένη 'Αριστερά κατάφερε τότε νά ξανασηκώσει τό κεφάλι στό πρόσωπο μιας γενιάς άφθαρτης όσο και νικηφόρας. Βούιξε ή 'Αθήνα άπό τ' 'Ανάρτικα. Μέχρι κι ό Μπεζεντάκος μας άνασύρθηκε άπό τή λήθη γιά νά στηθεί στό σκονισμένο βάθρο του έθνικού ήρωα... Λατρεύτηκαν τότε οι ρίζες λίγο

παραπάνω άπ' ό,τι θά 'πρεπε. Στόν άρχέγονο πόθο της νά προκαλέσει, ή νέα γενιά των 'Αριστερών έφτασε ίσως νά ξεϊδανικεύει τό παρελθόν της...

Μά νά πού οι καιροί σιγά σιγά ξανάλλαξαν. 'Η νέα γενιά μαγατιάτεψε και ή άκόμα νεότερη βρήκε άλλα ενδιαφέροντα άπό τόν Μπεζεντάκο. Έπεσε ή φλόγα της έπαρσης. Καί τό χειρότερο: 'Αντί νά ξεχαστεί γιά πάντα ή ήττα του '49, ξεθώριασε ή εύφορία του '74, ή αίγλη του Πολυτεχνείου. Κάποιος Nickolas Gage άναλαμβάνει νά άποκαταστήσει σήμερα τήν άλήθεια της νικητήριας τάξης. Είναι ή ώρα των φαντασμάτων... Κι ενώ ή 'Αριστερά μισοχαμένη πίσω άπό τούς άτμούς του παρωχημένου μεθυσιού της μεταπολίτευσης ξεχνά τήν πραγματικότητα της ήττας, ό Σχολιαστής, μόνος σχεδόν, άποφασίζει νά κονταροχτυπηθεί μέ τό φάντασμα της «'Ελένης». 'Ο 'Αόν Κιχώτης», σύντροφος, δέν είναι παιδικό βιβλίο!

1. 'Ο έλιγμός της Μουργκάνας

ΟΤΑΝ ΓΥΡΩ στις 10 το βράδυ της Δευτέρας 10 Σεπτεμβρίου, πήραμε τό δρόμο γιά τήν Ήπειρο, όλα φαίνονταν άπλά, κατά τά άναμενόμενα, πού λένε. 'Εκείνη τή στιγμή δέν περιμέναμε τίποτα περισσότερο, άπ' τό νά συναντήσουμε τό κινηματογραφικό συνεργείο τής «'Ελένης» καί νά φωτογραφήσουμε τό χωριό. 'Η άποστολή μας είχε νόημα εικονογράφησης τών δσων μέχρι εκείνη τή στιγμή είχαμε στά χέρια μας καί αυτά άρκοῦσαν γιά νά γράψει κανείς. 'Αργότερα, επιστρέφοντας στην 'Αθήνα, έκτιμήσαμε ότι τό βάρος τής έρευνας μετατοπίζεται υποχρεωτικά στά χωριά τής Μουργκάνας, στους ντόπιους. Σ' εκείνους πού μέ τό βιβλίο καί τήν ταινία, βιώνουν μιά άνευ προηγουμένου επέμβαση.

Διότι ή «'Ελένη» του Νίκου Γκατζογιάννη ή Nick Gage, δέν είναι ένα τυχαίο σκανδαλάκι γιά τήν κοινωνία τής Μουργκάνας, δέν είναι άπλά ένα κακό βιβλίο καί ο συγγραφέας της δέν είναι μονάχα ένα συναισθηματικό παιδί, πού έχασε τή μάνα του. Στα όρεινά χωριά τελικά, κρίνεται αυτή ή κατ' άρχήν φιλολογική διαμάχη περί «'Ελένης», καί κρίνεται άρνητικά από μιά ιδιαίτερα ταλαιπωρημένη κοινωνία. Καί εκεί οί χειρισμοί ή ή άνοχή τής κυβέρνησης άποκτούν ζωτική σημασία. 'Η δυσαρέσκεια τών κατοίκων δέν είναι άκαδημαϊκή, ή αντίθεση δέν είναι «ιδεολογική» όπως μεταξύ τών διανοουμένων τής πόλης.

Όλη τή νύχτα ταξιδεύαμε, ταξινομούσαμε τίς πλευρές καί τά στοιχεία τής υπόθεσης. 'Αφορμές μέχρι εκείνη τήν ώρα ήταν: ή άνάγνωση του βιβλίου, τά δημοσιεύματα του Τύπου, ή ταινία πού έτοιμάζε ο ίδιος καί τά μυστήρια του 'Υπουργείου Προεδρίας.

Τό πρωί τής Δευτέρας 10 Σεπτεμβρίου, λίγο πριν ξεκινήσουμε δηλαδή, ή προσπάθεια νά καταλάβουμε τι γίνεται μέ τόν Gage, απέδωσε. 'Ανακαλύψαμε ότι ο Nickolas Gage υπέβαλλε αίτηση γιά τίς προκαταρκτικές λήψεις σκηνών, στην Ήπειρο καί τήν Κέρκυρα στις 16.8.84. Δηλαδή τουλάχιστον 4 μήνες άφού άρχισαν αυτές οί κινηματογραφήσεις...

Μάλιστα τό 'Υπουργείο Προεδρίας ένέκρινε τήν άδεια σχεδόν άκαριαία στις 23.8.84. Συνημμένος μέ τήν αίτηση Gage υπήρχε (καί υπάρχει) έπιστολή του Πρωθυπουργού: «συμφωνούμε νά έγκρίνετε...»

Σπάνια μιά αίτηση γιά τή λεγόμενη τυπική άδεια συνοδεύεται από Πρωθυπουργική έπιστολή. 'Επαληθεύεται έτσι πώς ή άρχική στάση του 'Υπουργείου Προεδρίας, μερίδας δηλαδή τής Κυβέρνησης, δέν ήταν φιλική διακείμενη πρός τό έγχείρημα Gage. 'Υπολόγιζαν στην ουσία καί στά προβλήματα πού θά δημιουργούσε μιά αντικομμουνιστική ταινία, έστω καί στά «γυρίσματά» της.

Οί πληροφορίες ότι ο Π. Μολυβιάτης, τής Προεδρίας τής Δημοκρατίας, μεσολαβούσε από μήνες γιά τήν παροχή διευκολύνσεων στις επιδιώξεις του Ν. Gage, επαληθεύτηκαν επίσης. 'Ο κύριος Nickolas τώρα διαθέτει έκτός άλλων, μιά

γενική υποστήριξη τών άρχών ή σέ άλλη περίπτωση τήν δεδηλωμένη άνοχή τους.

Στά Γιάννενα φτάσαμε τά ξημερώματα τής Τρίτης. Διάσπαρτα στους κεντρικούς δρόμους τής πόλης βρίσκονταν τρύκ τής ΕΠΕΝ: «'Η Δεξιά έχει άρχηγό...» 'Η Μουργκάνα άπείχε πλέον 3 ώρες. 'Ο «Κορυδαλλός» μιά 10ετία, ο έμφύλιος κοντά 40 χρόνια. Στην έπίσκεψή μας στά βουνά έμελλε νά έμπλακούν όλα αυτά.

Γιά μιά οποιαδήποτε άδεια κινηματογράφησης, τό 'Υπουργείο ζητά καί τό σενάριο καί τό συμβόλαιο μέ τούς Έλληνες παραγωγούς (άφού ή ταινία είναι 'Αμερικάνικης παραγωγής). 'Ενώ γιά λήψεις σέ παραμεθόριες περιοχές, όπως τά 'Ελληνο—Αλβανικά σύνορα, πρέπει νά έρωτηθούν: τό υπουργείο 'Εσωτερικών καί ή Στρατιωτική Διοίκηση τής περιοχής. 'Ο Ν. Gage μέ τή δύναμη τής πρωθυπουργικής έπιστολής παρέ-

Η γέφυρα του Καλαμά. Κάποτε έδώ άπήρχε στρατιωτικό φυλάκιο, ή Μουργκάνα ήταν έπιτηρούμενη ζώνη

καψε τά πάντα. Ούτε σενάριο δέν κατέθεσε, όπως όφειλε. 'Η δέ άδεια όπως φαίνεται τελικά, δόθηκε γιά νά έξουδετερωθούν πιθανές έμπλοκές περιφερειακών άρχών.

Ο Τύπος στό προηγούμενο διάστημα, τακτικά προέβαλε τήν υπερπαραγωγή. 'Εντύπωση προξενούσε τό πέραςμα αυτών τών σχολίων στά κοσμικο-καλλιτεχνικά. Τό ύψος τής παραγωγής (10 έκ. δολάρια), ο διάσημος σκηνοθέτης Yalies, οί βραβευμένοι ήθοποιοί, ήταν τά άγαπημένα θέματα τών έφημερίδων. 'Η τιμή του νά γυρίζεται στην 'Ελλάδα τέτοιο φίλμ ή ανάδειξη του βιβλίου σέ «καλύτερου τής χρονιάς», ή έπιτυχημένη κυκλοφορία του έργου σέ 14 γλώσσες, αποτέλεσαν τίς ειδήσεις πού οί καλλιτεχνικοί συντάκτες πιπύλιζαν. 'Ο μεταφραστής του στά έλληνικά, 'Αλέξανδρος Κοτζιάς, έγκυρος λογοτέχνης καί φίλος του ΚΚΕ, μās διαβεβαίωσε, «γιά τήν λογοτεχνική άξία, τήν ήθογραφική δύναμη» καί συνέκρινε τόν Ν. G. μέ τόν Νόρμαν Μαίηλερ καί τόν Τρούμαν Καπότε, παρατηρώντας μάλιστα τήν ΜΗ-πολιτικότητα του έργου. Στή διπλανή στήλη του ΒΗΜΑΤΟΣ (18.3.84), ο Τάσος Βουρνάς, Ιστορικός συγγραφέας καί άρθρογράφος τής «Αύγης», έγραφε: «Τό βιβλίο έγινε κράχτης γιά μιά νέα πόλωση τής χρεωκοπημένης έθνικοφροσύνης».

'Αρκετά μετά, στις 2.9.84, από τήν «ΑΥΓΗ», πειραγμένος καί σέ άυστηρό τόνο ο Α. Κοτζιάς, δήλωνε πώς άρνείται νά συζητήσει τό άν είναι

υποπτο ή μή-υποπτο τό βιβλίο. Αυτή ή ούδετεροποίηση τής λογοτεχνικής άξίας, αυτή ή σιωπή ή συμφωνία στό «μεγαλούργημα» διανοουμένων τής άριστερας, μέ μοναδική έξαίρεση τόν Τ. Βουρνά, οδήγησε στην πιό άκραία μορφή τής στά δημοσιεύματα: «Καθημερινή» (9.9.84) καί ιδίως του «Ταχυδρόμου» (14.9.84), όπου μās έπισημαίνεται ότι μέ τήν άντιφατική, μή διαφανή θέση τής κυβέρνησης, κινδυνεύουμε (εμείς τό ΕΘΝΟΣ έννοει) νά χάσουμε έκατομμύρια δολάρια καί νά τάρκαρψουν οί ξένοι — οί 'Ισπανοί στην περίπτωση μας.

Αυτά, γράφουν, γιατί ο Ν. G. άντιλαμβάνεται πόσες δυσκολίες κρύβει τό έργο τών λήψεων στην περιοχή του Λιά, όπως θά διαπιστώσουμε άργότερα. Πράγματι ο Gage νιώθει ότι, τό νά άναπαριστά καί νά κινηματογραφεί «αίμοδιψείς» άντάρτες στην Μουργκάνα δέν είναι άπλό πράγμα: Όπως δήλωσε, φοβάται καί τούς Έλληνες τεχνικούς πώς θά τόν δυσκολέψουν. Καί είναι υποχρεωμένος διά νόμου του 'Υπ. 'Εργασίας νά χρησιμοποιεί 100 αριθμό έλλήνων μέ τούς ξένους

του συνεργείου του. Σέ έλληνικό έδαφος ή ξένη παραγωγή του Gage θά αντιμετώπιζει καί τήν ΕΤΕΚΤ, τήν ένωση τών έλλήνων τεχνικών, πού συμβαίνει νά είναι άριστερό σωματείο. Θρηνοούν οί δημοσιογράφοι μας, λοιπόν, πού μ' αυτό τό κλίμα δέν «θά τά 'κονομήσουμε». Τό πόσο συμφωνεί μ' αυτή τήν προπαγάνδα ή κοινωνία τών Χωριών τής Μουργκάνας θά τό ανακαλύψουμε πάρα κάτω.

Στήν έθνική οδό 'Ιωαννίνων — 'Ηγουμενίτσας, μετά από 45 Km συναντάμε τή γέφυρα τής Βροσίνας. Δεξιά μας πέρα άπ' τό ποτάμι, τόν Καλαμά, έκτείνεται ή περιοχή τής Μουργκάνας. Βουνά καί πίσω τους ή 'Αλβανία. Μέχρι τό '74 υπήρχε φυλάκιο του στρατού στη γέφυρα, ο Καλαμάς όριοθετούσε τήν έπιτηρούμενη ζώνη.

Μετά τόν έμφύλιο χρειάζόσουν άδεια γιά νά διαβείς τόν Καλαμά. Στις έκλογές του '61, τίς γνωστές ως «έκλογές βίας καί νοθείας», οί άριστεροί τής Μουργκάνας εργάτες καί γυρολόγοι στις πόλεις δέν μπόρεσαν νά ψηφίσουν, μέ διάφορες προφάσεις τούς σταμάτησαν στά φυλάκια. Οί κάτοικοι του βουνού πρωτο-άνέπνευσαν γιά λίγο, μέ τόν Γ. Παπανδρέου.

Καφεενδάκι στην άλλη άκρη τής γέφυ-

ρας, άνθρωποι καλόκαρδοι, ό Λιάς 31 Km πιά πάνω, κοντά μας αγρότης. Πολέμησε με τον Ν. Ζέρβα, ήταν βασιλικός μάς εξυμνεί τον Γκατσογιάννη.

«Σέ λίγο θά μάς τραπεζώσει όλους τούς εθνικόφρονες στον ξενώνα του, στον ΛΙΑ» μάς λέει με καμάρι. Στίς 26 Σεπτεμβρίου υπάρχει καί τό μνημόσυνο στον Τσαμαντά διά τούς σφαγιασθέντες υπό των Κ/Σ». Αυτό τό καλοκαίρι κάθε ξένος πού φτάνει στη Μουργκάνα, γιά τόν μπάμπα, έρχεται γιά τή μάνα του Gage. Έμεις μιά καλημέρα είπαμε, εκείνος μάς κατέταξε στους «προσκυνητές» της Έλένης.

Καρόδρομος λίγο πιά πάνω, σκόνη καί πέτρα, δέντρα καί νερά. Η μεγάλη «αμαρτία» της Μουργκάνας άρχισε με τή συγκρότηση του Ισχυρότατου άντάρτικου τό φθινόπωρο του 1942. Από τότε οι κάτοικοι των χωριών πλήρωσαν πολλά γιά τήν ύποστήριξη τους πρός τόν ΕΛΑΣ καί άργότερα πρός

είναι άπίστευτη. Έμφανίζονται κι άλλοι. Είναι ή πρώτη φορά πού στο χωριό έμφανίζονται άριστεροί δημοσιογράφοι, έφτασε ό καιρός νά μιλήσουν! Τρία χρόνια τώρα ό Γκατσογιάννης πηγαινοέρχεται, ξεναγεί Γερμανούς, Άγγλους, Αμερικάνους δημοσιογράφους. Κάθε κουβέντα ντόπιου χρυσοπληρώνεται, μέχρι 20.000 δραχμές. Οι κινηματογραφιστές του Gage άμοιβουν οδηγούς στην περιοχή γιά άσθεντικά πλάνα. Ο Ν.Γ. συγκροτεί έναν πυρήνα λίγων ντόπιων γύρω του. Στο πρόσωπό του πέρα άπ' τόν προστάτη βρίσκουν καί ένα γενναιόδωρο αφεντικό.

Οι ντόπιοι πού έφυγαν όλοι, λίγο πρίν τόν τακτικό έλιγμό της Μουργκάνας φοβούμενοι τά άντίποινα, μετά τήν περιπλάνησή τους στίς Λαϊκές Δημοκρατίες, γυρίζουν άπ' τά τέλη του '50 σιγά-σιγά. Δέν προτιμούν όλοι τό χωριό. Η ζωή γιά αυτούς ήταν καί είναι δύσκολη, δέν υπάρχει «βίος» δέν υπάρχουν νέοι καί τόν τελευταίο καιρό ένα επί πλέον πρόβλημα: ό Nickolas Gage συκοφαντεί τή ζωή τους. «Νά πάρει

τής Ιστορίας όλοκληρης της Άριστερας.

Η καμπάνια του βιβλίου άποκτά τεράστιο εύρος, δημιουργείται διεθνές ζήτημα, ή υπόθεση θυμίζει ένα νέο ψυχρό πόλεμο, διαβρώνει όπως φιλοδοξεί καί διακυρήττει, τήν ίδια τήν κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ.

Δέν συναντήσαμε «άνυποπτους χωρικούς», αλλά άνθρώπους με Ισχυρό πολιτικό κριτήριο καί όξυδέρκεια στό νά ξεχωρίζουν τούς φίλους άπ' τούς έχθρους. Από μάς δέν πήραν τίποτα ούτε καν τήν έγγυση ότι θά πιέζαμε Υπουργεία καί παράγοντες νά επέμβουν. Όμως γρήγορα μάς θεώρησαν φίλους, δικούς τους. Αυτό πού οι διανοούμενοι στην Άθήνα δέν τολμούν ή τό συζητούν, αυτό πού ή Άριστερά δέν άποφασίζει, τά χωριά Λιάς καί Βαβούρι τό άπαιτούν: «Άποκαλύψτε τόν Gage».

Γιά τίς ανάγκες της έρευνας του «ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ» υποχρεωθήκαμε νά διαβάσουμε τό «έργο». Υποστήκαμε 622 σελίδες άποπνέουσες κάθε πτυχή των κλασικών άκροδεξιών ιδεολογημάτων. Όμολογουμένως, άντικομμουνισμός με ραφινάτο τρόπο καί με τή συναισθηματικότητα του όρφανού. Μετά τίς πρώτες 100 σελίδες τό βιβλίο δέν είναι ούτε καν «συναρπαστικό». Ό μάλιστα του είδους Ζεράρ Βιλλιέ ξέρει ότι οι 200 σελίδες είναι άρκετές. Ο Gage έξουθενώνει τόν άναγνώστη. Πιπιλίζει τό μυαλό με 2-3 ομάδες ιδεών όπως: Οι κομμουνιστές του Λιά άπ' τό '39 κιόλας ήταν τά κομπλέξικά άτομα ή ότι, προκαλώντας ό ΕΛΑΣ τούς Γερμανούς έθετε σε κίνδυνο τήν ασφάλεια του χωριού. Άκόμα πιά συχνά προτάσει τήν κυρίαρχη ιδέα: Νά καθόμαστε ήσυχοι καί αυτοί πού ή μοίρα τους έδωσε γή καί ζώα νά τά απολαμβάνουν, οι ύπόλοιποι νά δέχονται άπλώς τήν κακή (φυσικά) μοίρα τους.

Έν όλίγοις ή ήθογραφία του Nick είναι τόσο περιορισμένη καί ή αξία της έλάχιστη. Ο συγγραφέας άλλου δίνει τή μάχη του. Τό βάρος πέφτει στην επανεδραίωση της άκροδεξιάς έκδοχής γιά τήν ιστορική περίοδο '40- '49. Η μόνη πίστη στον «Ελεύθερο κόσμο» τά «παιδομαζώματα», ή ταπεινότητα των κινήτρων των άνταρτών, μεταβάλλονται στην κυρίαρχη πρόταση της γραφής του Gage. Η παγκόσμια προβολή πού περιβάλλουν αυτές τίς ιδέες, τίς καθιστά επικίνδυνες.

Ο Γιάννης Μπόκας καί ό Χρήστος Σαχής

τόν Δημοκρατικό Στρατό. Άιταλοί, Γερμανοί, Χωροφύλακες, Κυβερνητικός στρατός (46-48) δέν τούς τό συγχώρεσαν.

Λίστα — Λιάς. Φτάσαμε. Πλατεία, πλατάνι, εκκλησία σχολείο, όπως σ' όλα τά χωριά. Η θέα άπερίοριστη. Με τό καφεδάκι μαζί μας 4-5 μαυροφορεμένες γυναίκες, ηλικίας από 55 ως 90. Συζήτηση άναγνωριστική, προσπαθούν νά καταλάβουν τί ζητάμε. Υπάρχει μιά ένταση, μιά δυσπιστία στην παρουσία μας.

Τό καλοκαίρι, από 'κει, παρήλασαν όλες οι φυλές του κόσμου νά προσκυνήσουν τήν «Έλένη», νά διατρανώσουν τήν πίστη τους στην έλευθερία, νά καταδικάσουν τόν κομμουνισμό. Οι γυναίκες γύρω μας, είναι άγανακτισμένες. Όλες έχουν χάσει δικούς τους άνθρώπους: παιδιά, άντρες, άδελφια, γονείς στον άγώνα τους. Όλες έχουν από μιά Ιστορία πού άντιστρέφει τήν έκδοχή του Gage. Συμφωνούν στό συμπέρασμα: «λέει ψέματα, συκοφαντεί τό χωριό». Στρέφεται καί λασπολογεί κατά των πιά άγαπημένων άγωνιστών του χωριού, πού δέν υπάρχουν πιά, έξονώθηκαν. «Ο άδελφός μου, ό Βαγγέλης Πούλος, Έλασίτης, σκοτώθηκε άπ' τούς μοναρχικούς στην κατοχή. Ο Γκατσογιάννης τόν χαρακτήριζε μεύστακα πού πήρε στό λαιμό του κι άλλους».

Κάθε μιά Ιστορία καί ή ένταση της διήγησης,

τά λεπτά του καί νά φύγει» άπαιτούν. Ο Ξενώνας πού όλοκληρώνεται, θά γίνει τό όρμητήριο. Τό νέο «Μακρυγιάννη» οργανώνεται σε μιά κοινότητα πού κάποτε τήν έλεγαν «Μικρή Μόσχα».

Σήμερα περίπου 65 μόνιμοι κάτοικοι, τό '40 650. Τό τηλέφωνο μπήκε πρόσφατα, τό σχολείο ύπολειτουργεί, δέν υπάρχουν μαθητές. Τόν χειμώνα άποκλεισμός, «τώρα κάτι γίνεται, ό νομάρχης ανεβαίνει στά χωριά. Πρωτοφάνες» μάς λένε.

Παρότι ό πειρασμός είναι μεγάλος, άποφεύγουμε νά ρωτάμε γιά τήν ακρίβεια των γεγονότων καί γιά τά πρόσωπα πού παραθέτει ό Gage στό βιβλίο του. Η πρόθεσή μας δέν ήταν νά γράψουμε τήν άλλη όψη, άν καί οι ντόπιοι επιθυμούν διακαώς νά άποκαταστήσουν τούς συκοφαντημένους δικούς τους. Θέλουν νά δικαιώσουν τόν άγώνα τους. Η σημερινή κυβέρνηση ύποσχέθηκε άναγνώριση της Άντίστασης καί λήθη γιά τήν περίοδο του εμφύλιου. «Πώς όμως άνέχεται καί διευκολύνει τόν Γκατσογιάννη»;

Με τή συνάντηση καί τή θερμή χειραψία πού άντήλλαξαν Μάρκος — Τσακαλώτος ό εμφύλιος έκλεισε, έγραφαν στην Άθήνα. Στο Λιά καί τά γύρω χωριά ό Ν.Γ. με τούς δικούς του, είναι άποφασισμένοι νά επαναφέρει καί μάλιστα με επικάλυψη «κουλτούρας», τό κλίμα της δεκαετίας του '50. Γιά τούς ντόπιους, δέν είναι μονάχα ή ήρεμία του τόπου τους πού διαταράσσεται με τήν είσβολή των ξένων, είναι ή ύπονόμηση εκ νέου,

2. Στο χωριό της Έλένης

Στίς τελευταίες εκλογές του Ιουνίου, στίς Εύρωεκλογές, στό Λιά ψήφισαν 142 — οι μισοί καί πλέον δέν ζούν εκεί — 56 τό ΠΑΣΟΚ, 22 τό ΚΚΕ, 32 ή Ν.Δ. καί 32 ή ΕΠΕΝ! Τό ποσοστό της ΕΠΕΝ είναι τό ύψηλότερο του νομού Θεσπρωτίας. Κοινοτάρχης του Λιά τό φθινόπωρο του '82 έξελέγη ό άκροδεξιός ύποψήφιος. Βέβαια ήταν φυσικό νά εκλεγεί άφού ήταν ό μοναδικός ύποψήφιος. Ο προηγούμενος Πρόεδρος της κοινότητας τό '78 είχε λάβει 85 έναντι 25 του άντιπάλου του.

Τό άπόγευμα της Τρίτης στό καφενείο του Κόκκινου, συναντήσαμε τόν ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΟΚΑ, τόν προηγούμενο κοινοτάρχη του Λιά. Ο Γ. Μπόκας, Έλασίτης, έγκατέλειψε τό χωριό κατά τήν εκκένωση, τόν Σεπτέμβρη του 1948.

Άλβανία — Βαλτική — Πολωνία — Βουδαπέστη — χωριό Μπελογιάννη. Έπιστροφή τό '56.

‘Ο κυρ-Γιάννης ξανάρχισε απ’ την αρχή, όλο τό βιός του είχε καταστραφεί. Σήμερα, ανεξάρτητος άριστέρος, έχει τά παιδιά του επιστήμονες, ζούν στην ‘Αθήνα καί άλλα στό έξωτερικό.

‘Ο Γιάννης Μπόκας συγκρούστηκε προσωπικά μέ τόν Gage τόν τελευταίο καιρό στό χωριό. “Ενας απ’ τούς λόγους πού δέν έθεσε ύποψηφίότητα, ήταν καί οί πιέσεις του Gage. Δέν διευκρίνισε τίς είδους άπειλές ήταν.

“Έχουν αλλάξει τά πράγματα στό χωριό, τά χρήματα τών ξένων διαφθείρουν τούς λήγους πού προθυμοποιούνται νά βοηθούν τόν Gage καί τούς δημοσιογράφους».

“‘Η χωροφυλακή ύποβοηθούσε τά κινηματογραφικά συνεργεία, τό ίδιο καί ό ‘Αναστάσιος Μπαρτζώκης, ό κοινοτάρχης».

Αυτή τήν πρωτοφανή κίνηση στά χωριά ό Γιάννης τήν κρίνει ως μετατροπή του Λιά σέ κέντρο διερχομένων συκοφαντών του άγώνα. Διαβλέπει τόν κίνδυνο ενός «διχασμού» παλαιού τύπου.

‘Η οίκογένεια του Μπαρτζώκη, στό βιβλίο έξυμνείται ιδιαίτερα, όπως άλλωστε καί οί περισσότερες δεξιές. Σήμερα, υπό τόν Nick ή χαρακτηριζόμενη ως Χουντική ομάδα του χωριού αποτελεί δύναμη. ‘Ο παλιός κοινοτάρχης άναρωτιέται ποιοί διευκολύνουν τόν Gage καί πιστεύει πώς ύπουργοί σάν τόν Σκουλαρίκη ή τόν Κουτσόγιωργα δέν μπορεί νά άνέχονται αυτή τήν κατάσταση.

“Έχα σκοπό νά κάνω άναφορά στόν Κουτσόγιωργα».

“‘Εμείς πού ζήσαμε τήν έκδικητική μανία του τακτικού στρατού καί του μοναρχικού Λάμπρου Κουφού (Γαλάνης λεγόταν, πέθανε πριν 3-4 χρόνια) ξέραμε ότι άν δέν φεύγαμε τότε τό ‘48 πάνω στό μακελειό θά χάναμε τά παιδιά μας».

‘Ο Ξενώνας, λέει ό Γιάννης, είναι άλλη μία πρόκληση όπως τόν θέλει ό Gage. “‘Αν ήθελε νά βοηθήσει, όπως διατείνεται, τό χωριό, θά έφτιαχνε ένα γιοφύρι γιά παράδειγμα».

Πριν 8 μέρες, δηλαδή στίς πρώτες μέρες του Σεπτεμβρη, κοντά στό σπίτι του Μπόκα, εργαζόταν κινηματογραφικό συνεργείο. “Όταν ό Γιάννης τούς φώναζε έφυγαν στά κλεφτά...

“Νά γράψετε, πώς είναι άνεπίτρεπτο, ή σημερινή κυβέρνηση νά δέχεται τήν παρουσία καί νά διευκολύνει (άν διευκολύνει) τίς επιδιώξεις αυτού του ανθρώπου. Πού πήγε ή λήθη; ‘Η άκροδεξιά άνασυντάσσεται, ό Gage καθοδηγεί».

Καληνυχτίζοντας τόν Γιάννη, άντιμετωπίσαμε αυτό άκριβώς πού ταιριασφέρει τούς Λιώτες. Δύο επισκέπτες ‘Αγγλοι μās ζητούσαν νά τούς ύποδείξουμε τό χώρο πού βρίσκονται τά όστά της ‘Ελένης. Συζητήσαμε μαζί τους. ‘Επρόκειτο γιά τυπική περίπτωση συντηρητικότητας Βρετανών. Θαυμαστές του βιβλίου, άνυποψίαστοι γιά τό ‘Ιρλανδικό, έπιθετικό στό περί άνθρακωρύχων. ‘Εβρισκαν φυσική καί άπαραίτητη τήν ένοπλη παρουσία τών ‘Αγγλων (44-47). Δέν ύπήρχε, δέν άφηναν περιθώρια επικοινωνίας. Γνωρίσαμε λοιπόν καί έκ του συστάδην τούς άλλοδαπούς «προσκυνητές».

Είχε περάσει ή ώρα, όταν ένα παλικάρι προσφέρθηκε νά μās φιλοξενήσει στό σχολείο άφου μιλήσουμε μέ τόν Πρόεδρο! Είχε ήδη επικοινωνήσει καί κανονίσει τή συνέντευξη. ‘Ηταν φιλικός καί δέν δεχόταν άντίρρηση. ‘Η αλήθεια είναι πώς δέν είχαμε προετοιμαστεί γιά συνάντηση μέ έναν «άνθρωπο του Gage». Σέ λίγη ώρα βγήκαμε απ’ τή δυτική έξοδο του χωριού, φτάσαμε σέ ένα πέτρινο παλιό κτίριο, ό Πρόεδρος μās έσφιξε τά χέρια. «Θηρίο ό Τσερνιένκο!» σχολίασε τό LADA πού όδη-

γούσαμε! Καφές στό γραφειάκι της Κοινότητας. ‘Εμείς άμήχανοι.

«Πριν απ’ όλα θέλω νά σās πώ, άνεξάρτητα απ’ τίς δικές σας άπόψεις, πώς εγώ είμαι κομμουνιστής».

Παρεζήτηση! Μιλάγαμε μέ τόν ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟ ΜΟΣΧΟ πρόδρο της κοινότητας του διπλανού χωριού, 2 Km πιο κάτω, του ΒΑΒΟΥΡΙΟΥ. ‘Ο άνθρωπος πού σχεδόν μας άπήγαγε ήταν ό Γενικός Γραμματέας της Κοινότητας ΘΑΝΑΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ. Χαλαρώσαμε, ή συζήτηση κράτησε σχεδόν ως τό πρωί. Τά είπαμε όλα, γιά τό κίνημα, τόν Gage, τήν ‘Αλλαγή, τό λεγόμενο «Βορειοηπειρωτικό», Ιστορίες της Καραμανλικής περιόδου — τά πάντα. Τσίπουρο (άριστο) καφές, συζήτηση λοιπόν.

‘Ο Μόσχος εκλέγεται συνεχώς απ’ τό ‘75 Πρόεδρος του Βαβουρίου, δηλώνει τήν κομμου-

δομές πού εξέθρεψαν αυτή τή μιζέρια στην Μουργκάνα, αλλά ούτε λίγο — ούτε πολύ τή μεταθέτει, τή χρεώνει στους επαναστάτες. Σ’ εκείνους πού άκριβώς ήθελαν νά αλλάξουν αυτή τή ζωή τους.

Γιά τήν ταινία ήταν κατηγορηματικός: «Ποιός του δίνει άδεια; ‘Η κυβέρνηση εθύνεται, ό Gage δέν ήρθε... νά κόψει ζύλα. ‘Όφειλε ή κυβέρνηση νά ρωτήσει τό λαό της Μουργκάνας, νά σταθεί σοβαρά πάνω στά Ιστορικά δεδομένα καί νά απαγορεύσει τό γύρισμα της ταινίας, σάν μονόπλευρης καί συκοφαντικής».

‘Η μνήμη του Χριστόφορου είναι πραγματικό άρχείο. Τό πάθος του νά άντικρούει τήν μέχρι πρόσφατα κυρίαρχη προπαγάνδα άποκτά επί πλέον ένδιαφέρον άν σκεφτούμε, ότι ή Ιστορία δέν έχει καλογραφτεί. Μιά βόλτα στην περιοχή, γιά τούς Ιστορικούς προσφέρει πολλές ευκαιρίες. ‘Ο Χριστόφορος είναι πρόθυμος καί ζητά νά γραφτεί ή περίοδος της Ιστορίας ‘44- ‘49.

‘Ο Ξενώνας δεσπόζει στό Λιά

νιστική του ταυτότητα απ’ τό ‘54 πού επέστρεψε στην ‘Ελλάδα. ‘Από 10 χρονών, τό 1943, «‘Αετόπουλο» στόν ‘Αγώνα. Σπούδασε στά 17 του, στη Βουδαπέστη: Μηχανικός αυτοκινήτων καί έπιπλοποιός. ‘Αλβανία — Πολωνία — Ούγγαρία, τό ίδιο μακρύ δρομολόγιο μέ τό υπόλοιπο χωριό.

Σήμερα ντρέπεται πού τό επαγγελματικό του αυτοκίνητο γράφει πάνω «ΕΔΡΑ ΛΙΑΣ». ‘Ο Χριστόφορος είναι διαβασμένος καί συγκροτημένος κομμουνιστής — στίς πόλεις δέν συναντάς εύκολα τέτοια στεέχη στό ΚΚΕ. Είχε τήν ίδια καί ίσως πιο έπιθετική άποψη μέ τούς άλλους χωρικούς γιά τό ρόλο του Gage. Σημείωσε: «‘Αν σκεφτείς τούς δόκαστους πολίτες καί άντάρτες πού εκτέλεσε ό τακτικός στρατός καί οί άκροδεξιές συμμορίες, στην Καισαριανή, στό Γουδί, στην ‘Αλεπού της Κέρκυρας, στό Αιγό των ‘Ιωαννίνων καί άλλου, είναι μονόπλευρο νά επιμένεις στίς εκτελέσεις του Δ.Σ.Ε., πού έγιναν μετά από δικές στό οργανωμένα Λαϊκά δικαστήρια. Πάνω απ’ όλα τότε ήταν ό πόλεμος».

Στή συνέχεια της κουβέντας ό Μόσχος έκανε μία ουσιαστική παρατήρηση, επί της ουσίας. Γράφει ό Gage: γιά τήν καθυστέρηση του τόπου, τόν πρωτογονισμό, τήν βία στά ήθη καί τήν άμορφωσιά των χωρικών.

Καί όχι μόνο ξεχνά νά δεί τίς φεουδαρχικές

3. Τό παιδομάζωμα

ΠΡΙΝ ΤΟΝ ΤΑΚΤΙΚΟ έλιγμό της Μουργκάνας, όταν δηλαδή ό ΔΣΕ σχεδίαζε νά σπάσει τόν κλοιό του Κυβερνητικού Στρατού καί νά φύγει γιά τήν ύποστήριξη της άμυνάς του στό Βίτσι, τά αντίπαλα τάγματα είχαν πλησιάσει στά χωριά της περιοχής. Πολλαπλάσια δύναμη του Κυβερνητικού Στρατού δημιούργησε ένα μέτωπο νότια των χωριών ΛΙΣΤΑ — ΛΙΑ — ΒΑΒΟΥΡΙ — ΤΣΑΜΑΝΤΑ. Λίγο πιο κάτω απ’ τά άκρινά σπίτια του Λιά καί του Βαβουρίου στρατοπέδευαν οί στρατιώτες του Τσακαλώτου.

‘Ο Χ. Μόσχος θυμάται τά όκτώ άεροπλάνα νά βομβαρδίζουν καθημερινά δίπλα καί πάνω στά χωριατόσπιτα. Θυμάται πώς οί Βαβουριώτες κοιμόντουσαν μέρες στίς σπηλιές, ειδικά τά γυναικόπαιδα. Τότε καί όσο ή πίεση μεγάλωνε ή Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση άποφάσισε νά στείλει τά παιδιά πού κινδύνευαν στην ‘Αλβανία. Αυτή ή έπιλογή, μās βεβαιώνει, δέν έγινε βιακώς. «‘Απόδειξη πώς απ’ τόν Λιά έφυγαν 30 περίπου παιδιά, λιγότερα απ’ τά μισά, καί απ’ τό

Βαβούρι κανένα. Και αυτό μπορεί να έρυνθηθεί».

Ακόμα πρόσθεσε: «Ο τακτικός στρατός έδειξε τη στοργή του στα παιδιά της Μουργκάνας δοκιμάζοντας την αποτελεσματικότητα των Αμερικάνικων βομβών ναπάμ, που έριχναν τα αεροπλάνα της βασιλικής αεροπορίας καθημερινά».

Όταν ο ΔΕ υποχώρησε προς Βίτσι, ολόκληρα τα χωριά αποφάσισαν να φύγουν πίσω απ' τα σύνορα της Αλβανίας. Ο Μόσχος ήταν ένα απ' τα παιδιά που εγκατέλειψαν τον τόπο τους.

Στρατόπεδα της Φρειδερίκης για την «Κάθαρση των παιδιών απ' την κομμουνιστική μόλυνση» — «Παιζομάζωμα» απ' τους αντάρτες. Όπου τα ιστορικά γεγονότα αντιστρέφονται. Ο νικητής επιβάλλει τη δική του πραγματικότητα. Οι Λιώτες και οι Βαβουριώτες πείθουν πως δεν υπήρχε βία, τα παιδιά σώθηκαν, σπούδασαν, τα περισσότερα έέστρεψαν.

«Όπως η Βρετανική κυβέρνηση είχε δικαίωμα να στείλει τα παιδιά της στην Αυστραλία, στη Νέα Ζηλανδία, στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά, για να τα σώσει απ' τις Γερμανικές βόμβες, έτσι και η προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση της Ελλάδας έχει το δικαίωμα να απομακρύνει τα δικά της απ' τις περιοχές που έλέγχει για να τα γλυτώσει». Αυτά γράφει ο συνταγματάρχης Α.Γ. Σέπαρντ, παλιός αρχηγός της Βρετανικής οικονομικής αποστολής στην Β. Ελλάδα. (D. EUDES. Οι καπετάνιοι. ΕΞΑΝΤΑΣ '74).

Τό πρωινό στά βουνά είναι μαγευτικό, πού γράφουν και οι ταξιδιωτικοί οδηγοί. Απ' τό σχολείο πού κοιμηθήκαμε, μπροστά ένα ατέλειωτο θεάμα βουνών — κάμπου. Πίσω τα σύνορα, πάνω στην κοντινή κορφή, τό στρατιωτικό φυλάκιο. Απ' τό Ίόνιο μέχρι τις Πρέσπες τό 47 φυλάκιο του Έλληνικού στρατού είναι χαλαρά. Κανένας κάτοικος της παραμεθορίου πρώην επιτηρούμενης ζώνης δεν ανησυχεί, ή συμπάθεια προς τους Άλβανούς γείτονες είναι δεδομένη στην περιοχή.

Είδικά μεταξύ των άριστερών (και περιλαμβάνεται και τό ΠΑΣΟΚ σ' αυτή την περίπτωση) τά φιλικά αισθήματα για την Άλβανία είναι έντονα. Γιατή συμπεριφορά του στρατιωτικού υπεύθυνου ταγματάρχη Στρατή, θείου του Προέδρου του Λιά και χαρακτηριζόμενου ως χουντικού δεν άκούσαμε τίποτα, εκτός του ότι τους είναι αντιπαθής. Τό καθεστώς στά φυλάκια για τους Έλληνες φαντάρους δεν τό μάθαμε. Σίγουρα τό κλίμα του «Βορειοηπειρωτισμού» πού δημιουργούν νεοδημοκράτες στην Αθήνα, εκεί στά σύνορα, στά χωριά δεν τό συναντάς. Άλλωστε αίτημα πολλών είναι: Νά καταργηθεί ή έμπόλεμη κατάσταση μέ την Άλβανία. Νά επιτραπεί ή έλεύθερη επίσκεψη των πολιτών.

Στή γρήγορη αποχαιρετιστήρια επίσκεψή μας στό Λιά, τό πρωί της Τετάρτης 12 Σεπτεμβρίου, συναντηθήκαμε μέ τόν ΧΡΗΣΤΟ ΣΚΕΥΗ, ξάδελφο των δυό Σκευαίων του βιβλίου. Οι άδελφοί Σκεύη, δάσκαλοι, πρωτοστάτησαν στή συγκρότηση του ΕΛΑΣ στή Θεσπρωτία. Ο Χρήστος Σκεύης δέχεται και προσωπική επίθεση στο βιβλίο απ' τόν Ν.Γ. Η δέ άναφορά του Gage στα δύο νεκρά ξαδέλφια του «είναι τό λιγότερο ύβριστική» όπως μās είπε. Όμως όλο το χωριό, δεκάδες άνθρωποι πού μιλήσαμε μαζί τους, θυμούνται όπως ο Χρήστος τά δυό παλικάρια, τους θεωρούν ήρωες.

Για την άριστερά δεν μās δόθηκε ή εύκαιρία νά κουβεντιάσουμε, ώστόσο μέ τόν Γιάννη Μπόκα βοηθηθήκαμε νά βγάλουμε κάποια συμπεράσματα, διαπιστώσεις περισσότερα.

■ Η μόνη έγκατάλειψη, ή συρρίκνωση των χωριών, ή απογοήτευση της διάσπασης και τά γηρατειά δεν αφήνουν περιθώρια για πολιτική συμμετοχή. Άλλωστε τά κόμματα δεν φιλοδο-

ξούν νά οργανώνουν στή Μουργκάνα τους άρκει ή ψηφος.

■ Απ' τό ΠΑΣΟΚ περιμένουν πολλά, ένα μέρος των άριστερών τό στηρίζει άν και δυσπιστεί.

■ Ζητούν αποφασιστικότητας. Τό Κράτος, λένε, δεν έξυγιανείται μέ εύχές και καλή διάθεση.

■ Στους κεντρογενείς δεν τρέφουν εκτίμηση. Αντίθετα, μαχητικά αντι-δεξιά στελέχη της κυβέρνησης χαιρούν δημοτικότητα. Έτσι, στή Μουργκάνα βρίσκεις Άλβανοφίλους όπαδούς του ΠΑΣΟΚ, Εύρωκομμουνιστές νά ψηφίζουν ΚΚΕ, Ζαχαριαδικούς νά υποστηρίζουν τό «Κόμμα του Κύρκου». Στίς πρόσφατες εκλογές στό Βαβούρι έλαβαν: 60 ΠΑΣΟΚ, 9 ΚΚΕ, 3 ΚΚΕ (έσ.) 1 ΕΚΚΕ, 26 ΝΔ 1 ΚΟΔΗΣΟ, 3 ΕΠΕΝ, 2 ΕΣΠΕ και 3 ΑΚΥΡΑ. Μόνιμοι κάτοικοι γύρω στους 65, νέος ίσως ο μοναδικός πού συναντήσαμε.

Μās κατήγγειλε: «Η ΕΠΕΝ εξαγόραζε ψηφους μέ 15 χιλιάδικα». Τό ίδιο στον Λιά.

«Ο Ν.Γ. όλο τό βράδυ, την παραμονή των

Ο Χρήστος Σκεύης και ο Βασίλης Γαργαλιάνος
εύρωεκλογών μέ τόν Χουντικό κοινοτάρχη κάτι σχεδίαζαν».

Λίγο πριν κλείσει για μεσημέρι ή Νομαρχία Θεσπρωτίας, στήν Ήγουμενίτσα, προλάβανε τόν νομάρχη κ. Π. Ρίζο. Άκουσε μέ έκπληξη την ιστορία. Δεν ήξερε ως εκείνη την ώρα τίποτα. «Μέ παρέκαμψαν» μās δήλωσε. Για μία τέτοια ενέργεια, κινηματογράφιση δηλαδή, ο παραγωγός, «έπρεπε νά έλεγχε ή απ' το ύπουργείο Έσωτερικών, την στρατιωτική άρχή και την Νομαρχία». Στήν πορεία της συζήτησης βεβαίωσε: «Αν ο Γκατζογιάννης ζητούσε από μένα την άδεια για τέτοια ταινία θά τόν έδιωχνα». Έξέφρασε και ένα παράπονο: «Γιατί στή λαϊκή συνέλευση της Αίστας πριν λίγες μέρες κανείς δεν μίλησε για τό ζήτημα; Σ' αυτές τίς διαδικασίες υπάρχει δυνατότητα στον καθένα νά μιλήσει για όλα τά θέματα».

Αφήνοντας πίσω μας την Ήγουμενίτσα, κάπου στον Έθνικό δρόμο, πάνω στό μετόν μιάς γέφυρας διαβάσαμε: «Άλλος ένας Άλβανός όραπέτευσε - Ν.Δ.». Λίγο μετά τόν Καλαμά λοιπόν, υπάρχει έδαφος για σωβινισμό; Παίρνοντας τό δρόμο της επιστροφής σκεφτόμαστε τίς άλλες αλληλεπυχές αυτής της ιστορίας. Πίσω απ' τό ένα θέμα κρύβονται άλλα και άλλα.

Οι εικόνες διαπλέκονται μέ ιστορικές στιγμές οι πολιτικές επιδιώξεις μέ ζωτικά προβλήματα, ή ιδεολογίες μέ τη ζωή.

Οι πολιτισμένοι τουρίστες μέ τίς άκριβές

φωτογραφικές μηχανές, τά συνεργεία της ΜΟ-ΜΑ πού στρώνουν επιτέλους ασφαλτό, ο ξενώνας του Gage. Και απ' την άλλη ή αυστηρή φωνή των χωριών, όπως την εξέφρασε ο Γιάννης Μπόκας: «Εμείς κρατήσαμε τόν τρόπο, ποιός Έγγλέζος, Γερμανός ή Άμερικάνος θά μās κρίνει; Φτωχοί βιοπαλαιστές αγωνιστές είμαστε, μέ τί μέτρα θά μās κρίνουν αυτοί;»

Η κατ' άρχήν φυσιολατρική βόλτα στην Ήπειρο μετατρέπεται σε αίτια για την εκτίμηση μέ νέο τρόπο του πολιτικού παιχνιδιού, της «δεξιάς κουλτούρας». Κράτος — διοίκηση — πούλμαν μέ άπόστρατους στό Λιά και τόν Τσαμαντά. Μά τί είναι αυτός ο Gage τέλος πάντων;

Τό γύρισμα της ταινίας συνεχίζεται τίς στιγμές πού γράφουμε στην Κέρκυρα. Τώρα πλέον και μέ την άδεια του πρωθυπουργού στό χέρι ο Nick περνά στό σελιλόντι τίς απόψεις της «έθνικόφρονος παρατάξεως». Fast-Food και Φρειδερίκη, Broadway και «Μελιγαλάδες». Δημιουργική σύνθεση του παλιού μέσα στό ΝΕΟ.

Μέ τόν υπεύθυνο του Ύπουργείου Προεδρίας συναντηθήκαμε λίγο πριν γραφτούν αυτές οι γραμμές. Διαλέγει λάθος τρόπο νά μās καθησυχάσει: «Η ταινία, όταν ολοκληρωθεί, υπάρχουν χίλιοι τρόποι νά μήν προβληθεί στίς αίθουσες».

Τό κλίμα στους κύκλους στελεχών του Ύπουργείου είχε διαφοροποιηθεί απ' την πρώτη έπίσκεψη. Τότε τό ζήτημα ήταν τυπικό, ή ιστορία μιάς άδειας, ένα σενάριο, μέσα στά τόσα άλλα. Τώρα υπήρχε πολιτικό ζήτημα, τό περιεχόμενο της παραγωγής, ή «ΕΛΕΝΗ» του Gage πλέον δεν ήταν «άθωα».

Μάθαμε πως ο Παντελής Βούλγαρης έτοιμάζει ταινία μέ τίτλο «Τά πέτρινα χρόνια της Έλένης». Αφορά μία άλλη Έλένη στην μετεμφυλιακή περίοδο, από άλλη σκοπιά.

Μηνύσεις κατά του Γκατζογιάννη καταθέτουν οι θιγόμενοι κάτοικοι του Λιά.

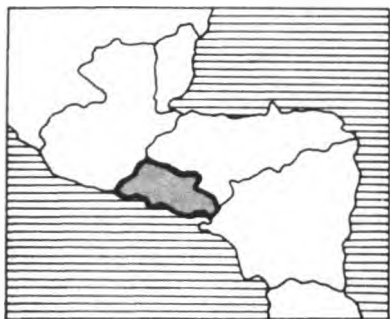
Δέν έννοούμε ότι έτσι ίσορροπούν τά πράγματα.

Όσο ή Άριστερά συνεχίζει νά άποφεύγει τη ιστορία της, τότε νομιμοποιούνται διανοούμενοι πού «ρουφάνε μέ άπόλαυση» τέτοια βιβλία, τότε ή λογοτεχνική κριτική θά τους βρίσκει χαρίσματα, τότε ο Gage θά γίνεται Χεμινγκουέ αντί για αυτό πού οι Λιώτες πιστεύουν...

Εκείνοι πού υποστηρίζουν, στό όνομα των οικονομικών όφελών, την ταινία και σπείδουν νά άποκαλύψουν την κυβέρνηση ότι: «μέ τίς παλινωδίες της θά χαθεί μία επένδυση πολλών εκατομμυρίων δολαρίων», θά έπρεπε πρό πολλού νά πάρουν άπαντήσεις. Αυτοί πού σήμερα νοιάζονται μ' αυτό τόν τρόπο για την τέχνη και την έθνική οικονομία μέσω των στηλών δημοκρατικών έντύπων, θά 'ταν άσφαλώς λαμπροί όπαδοί, όσοι ζούσαν τότε, του δόγματος Τρούμαν και του σχεδίου Μάρσαλ.

Ε λοιπόν για κάτι τέτοιους πού διαμορφώνουν την «κοινή γνώμη», και μάλιστα των δημοκρατικών κομμάτων, εμείς θά γράφουμε από θέσεις «Μουργκάνας».

ΣΑΛΒΑΝΤΟΡ: Τό Φαραμπούτο Μαρτί επιδιώκει συμβιβασμό;

Τελευταία δλο και πληθαίνουν οι δηλώσεις ηγετικών στελεχών του FMLN/FDR (του Φαραμπούτο Μαρτί) που αφήνουν να εννοηθεί ότι επιδιώκουν περισσότερο το διάλογο παρά την άνατροπή του καθεστώτος του «έκλεγμένου» δικτάτορα Ντουάρτε. Κάτι τέτοιο δεν φαίνεται να είναι άσχετο από τη σχετική επιτυχία που έχει η προσπάθεια του Ρήγκαν να περιοριστεί η βοήθεια της Κούβας και της Νικαράγουας προς τους αντάρτες στο Σαλβαντόρ.

Τι σημαίνει όμως η ανακοίνωση ότι το FMLN/FDR επιδιώκει «διάλογο» με το καθεστώς; Ο ηγέτης του FDR Γκιγιέρμο Ούνγκο εξηγεί ότι «πρόκειται για διπλωματική στρατηγική του FMLN/FDR σύμφωνα με την οποία επιδιώκεται η προσέγγιση του Προέδρου Μόνγκε της Κόστα Ρίκα που με τη σειρά του θα προσπαθήσει να πείσει τον Ντουάρτε να άρχισι διαπραγματεύσεις με τους αντάρτες». Το κεντρικό σημείο αυτών των συζητήσεων θα είναι η εξασφάλιση μιάς μειοψηφικής αντιπροσωπείας του FMLN/FDR σε μία κυβέρνηση εθνικής συμφιλίωσης που θα περιλαμβάνει τους Χριστιανοδημοκράτες του Ντουάρτε.

Όμως, η πιθανότητα ενός τέτοιου συμβιβασμού φαίνεται προς το παρόν αδύνατη. Αυτό άλλωστε δείχνει και η κατηγορηματική απόρριψη των συνομιλιών απ' τον Ντουάρτε. Ο αντιπρόσωπος του FMLN/FDR στην Εύρωπη Φρανσίσκο Έρερα, έλεγε στις αρχές του '84:

«Πρέπει να δομε τό θέμα σφαιρικά. Προσδοκία μας είναι ότι, αν άρχισουν οι συνομιλίες, θα εμφανιστούν συγκεκριμένα αντιθέσεις στους κόλπους της κυβέρνησης, στην αστική τάξη και τό στρατό. Ο συμβιβασμός είναι αδύνατος. Έμεις θα προκαλέσουμε σύγχυση στον έχθρο».

Όμως, απ' ό,τι φαίνεται, η σύγχυση δεν προκλήθηκε στον έχθρο, αλλά στο ίδιο τό Φαραμπούτο Μαρτί. Αυτό φάνηκε με τη δεξιά στροφή της οργάνωσης που είχε την πιο καθαρή αναφορά στον Μαρξισμό μέσα στο Μέτωπο, την FPL.

Αυτή η αλλαγή έγινε ακόμα πιο προφανής μετά την αυτοκτονία του ιδρυτή του FPL, Σαλβαντόρ Καστάνο Κάρπιο, τον Άπριλη του 1983. Ο Κάρπιο, ηγέτης όχι μόνο της

FPL αλλά και ολόκληρου του Μετώπου, πάντα είχε αντιθέσεις για ξεκίνημα διαπραγματεύσεων ή συμμαχίες που δεν θα έδιναν έγγυήσεις για την προώθηση των στόχων της εργατικής τάξης και των αγροτών. Δεχόμενι να συμμετέχει σε μία κυβέρνηση «πλατειάς εκπροσώπησης», η FPL πλησίασε ούσιαστικά τη στρατηγική μιάς άλλης οργάνωσης του Μετώπου, του Κομμουνιστικού Κόμματος.

Έτσι αυτό που παρατηρείται είναι μία σύγχυση που, δυστυχώς και παρά τις προσδοκίες του FMLN/FDR, χτυπάει πολύ περισσότερο την αντίσταση, παρά τόν άποφασιστικό Ντουάρτε που φυσικά άρνήθηκε κάθε «διάλογο» με τους αντάρτες.

Κώστας Πίττας

ΜΑΡΟΚΟ: Οί άπεργοί πείνας του Μαρακές

Πέρασε και στά «ψιλά» των έλληνικών έφημερίδων η άπεργία πείνας που συνεχίζεται στις φυλακές του Μαρακές αλλά η είδηση χάθηκε άνάμεσα σε τόσες άλλες...

Ποιοί όμως είναι αυτοί οι άπεργοί πείνας που δεν έχουν ακόμα τριανταρήσει και πεθαίνουν ένας-ένας με μόνο αίτημα να μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους, να διαβάσουν έφημερίδες και βιβλία και να δέχονται έπισκέψεις;

Πρόκειται για μία ομάδα φοιτητών που καταδικάστηκαν τόν περασμένο Μάη σε ποινές από ένα ως δεκαπέντε χρόνια με κατηγορία ότι συμμετείχαν στην παράνομη μαρξιστική-λενινιστική οργάνωση 'Ιλάλ 'Αμάμ (Μπροστά).

Ανήκουν στο «κίνημα βάσης» της Έθνικής Φοιτητικής Ένωσης του Μαρόκου. «Κίνημα βάσης» σε αντίθεση προς τους παραδοσιακούς πολιτικούς μηχανισμούς που τούς «προσάπεται ότι συμβιβάστηκαν με τη μοναρχία. Δημιουργήθηκε τό 1979, μόλις άρθηκε η απαγόρευση της ΕΦΕΜ που ίσχυσε από 1973-1978. Είναι συγγενές — χωρίς όμως να συγγέται μαζί τους — προς τις δύο παράνομες μαρξιστικές λενινιστικές οργανώσεις 'Ιλάλ 'Αμάμ και 23 Μαρτίου που γεννήθηκαν στά τέλη της δεκαετίας του '60.

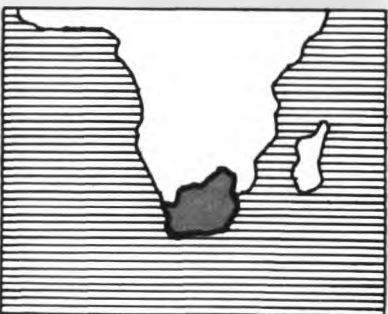
Τό βαρύτερο έγκλημά τους όμως είναι ότι αντίθετα με την παραδοσιακή άριστερά άρνοούνται την έθνική ενότητα στο ζήτημα της Σαχάρας. Θεωρούν τό Μέτωπο Πολισάριο αθέμιτο άπελευθερωτικό κίνημα και στο Μαρακές άκουγαν με ζοηρή ίκανοποίηση τό σταθμό των ανταρτών σαχράουι να

ονομάζει «μάρτυρες» τούς πρώτους νεκρούς της άπεργίας.

Τρίτη πόλη του Μαρόκου τό Μαρακές, πίσω από την θαυμάσια τουριστική βιτρίνα του κρύβει όλα τά σημάδια της οικονομικής έξαθλίωσης του μαροκινού λαού. Πληθυσμιακή έκρηξη, τενεκεδομαχαλάδες, άνεργία. Άρκεϊ να έπισκεφτεί κανείς τη φτωχή συνοικία του Σίντι Γιουσέμ Μπέν Άλι, όπου έγιναν οι αίματηρές συγκρούσεις τόν περασμένο Γενάρη, για να καταλάβει ότι δεν είναι η παρουσία των «ύποκινητών» φοιτητών που προκάλεσε τό βίαιο έξεσπασμα — αλλά οι πραγματικά άφόρητες συνθήκες ζωής.

Φαίνεται όμως ότι οι άπεργοί πείνας του Μαρακές θα πληρώσουν γι' αυτή την έξεγερση. Στο λόγο του στις 22 'Ιανουαρίου, μόλις επιβλήθηκε η τάξη με τίμημα πάνω από 150 νεκρούς, ο βασιλιάς Χασάν Β' έδειξε με τό δάχτυλο τό Μαρακές και υποχρέωσε τις άρχές της πόλης να έρθουν να τόν προσκυνήσουν. Αυτό τό κλίμα δείχνει ότι καμιά υποχώρηση δεν προβλέπεται προς τά αίτήματα των φυλακισμένων άπεργών πείνας της «καταραμένης» πόλης.

(Από την ανταπόκριση του έιδικού άπεσταλμένου της γαλλικής Liberation). Σ.

ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ: 'Η έξέγερση στο Σάρπβιλ

Τουλάχιστον 15 άτομα είχαν χάσει τη ζωή τους μέχρι τις 10 Σεπτέμβρη καθώς οι ταραχές ξαπλώνονταν στις περισσότερες από τις «μαύρες» πόλεις της Ν. Άφρικής.

Οι ταραχές αυτές ήλθαν σε μία περίοδο που τό καθεστώς του άπαρτχάιντ προσπαθεί να έπιβάλλει μία άραιοποίηση του ρατσισμού μέσα από τό νέο σύνταγμα που περιλαμβάνει μερικές διακοσμητικές μεταρρυθμίσεις. 'Αντί γι' αυτό, όμως, η άληθινή φύση του ρατσισμού ξεπετάχτηκε γι' ακόμα μία φορά μέσα απ' τη στυγνή καταστολή στις συνοικίες του μαύρου πληθυσμού. Έκατομμύρια

κόσμος είδε στην τηλεόραση την άστυνομία να χρησιμοποιεί αύρες, δακρυγόνα, σφαίρες έλαστικού, μέχρι και μαστίγια ενάντια στους διαδηλωτές.

Τό κέντρο των ταραχών ήταν τό Σάρπβιλ, έξω απ' τό Γιοχάνεσμπουργκ. Τό 1960 στο ίδιο μέρος στήθηκε τό σκηνικό μιάς σφαγής, όπου 162 διαδηλωτές σκοτώθηκαν από τις σφαίρες της άστυνομίας.

Στις τελευταίες ταραχές ο αντίδημαρχος του Σάρπβιλ ξυλοκοπήθηκε μέχρι θανάτου. Ήταν μία απ' τις μαριονέτες που χρησιμοποίησε τό άπαρτχάιντ για να στήσει κάποιου τύπου «συνοικιακά συμβούλια», έτσι ώστε να επανακτήσει τόν έλεγχο της κατάστασης που άκολούθησε την έξεγερση του Σοβέτο τό 1976.

Αυτά τά «συμβούλια» αποτελούνταν από λίγους προνομιούχους μαύρους. Φυσικά η έξουσία τους είναι περιορισμένη και ακόμα και τυπικά ο ρόλος τους είναι η εξασφάλιση του άπαρτχάιντ στις γειτονίες.

Στις άρχές του Σεπτέμβρη αυτά τά ίδια «συμβούλια» προσπάθησαν να έπιβάλουν μεγάλες αύξήσεις στά νοίκια των περιοχών που είναι κλεισμένος ο μαύρος πληθυσμός. Όλα αυτά γίνονται ενώ η άνεργία και ο πληθω-

ρισμός συναγωνίζονται στο τρέξιμο προς τά ύψη.

Τό νέο σύνταγμα ήταν συνέχεια μιάς προσπάθειας του καθεστώτος να καθυστερήσει τόν μαύρο πληθυσμό. Η οικονομία της Ν. Άφρικής είναι σε άγρια κρίση. Δεν φτάνει αυτό, αλλά οι αντάρτες του Έθνικού Άφρικανικού Κονγκρέσου, έχουν έντεινει τελευταία τις επιθέσεις τους. Στις άρχές του Σεπτέμβρη κατόρθωσαν να φέρουν σε πέρας μία βομβιστική επίθεση σε κυβερνητικό κτίριο στο κέντρο του Γιοχάνεσμπουργκ.

Τό νέο σύνταγμα έδινε για πρώτη φορά δικαίωμα ψήφου στον άσιατικό πληθυσμό (κύρια 'Ινδούς) καθώς και σε περιορισμένο αριθμό μαύρων. Όμως, η πλειοψηφία του μαύρου πληθυσμού στερείται ακόμα τό δικαίωμα στην ψήφο.

Έστω, όμως, και μ' αυτά τά δεδομένα, οι λευκοί βουλευτές θα έχουν την απόλυτη πλειοψηφία. Άπό τη μεριά των άσιατών η αντίδραση ήταν άκαριαία. Η άποχή απ' τό δημοψήφισμα για τό σύνταγμα άνάμεσα στους άσιατες ήσαν 80% μετά από κάλεσμα των οργανώσεών τους για μπούκοτάρισμα.

Τά τελευταία γεγονότα δεν αφήνουν πιά κανένα περιθώριο στο καθεστώς του άπαρτχάιντ να δείξει στο διεθνές έπίπεδο ένα νέο προσωπείο που να τό διευκολύνει στις συναλλαγές του.

Κώστας Πίττας

ΣΟΝ ΝΤΑΡΜΠΕ

Τό τελειωτικό χτύπημα

Οί εκκαθαρίσεις στο τουρκικό Κουρδιστάν

ΤΟ ΦΕΤΙΝΟ «εξακαθάρισμα λογαριασμών» της «Αγκυρας με τη νοτιοανατολική Ανατολία — όπου σύμφωνα με εκτιμήσεις κατοικούν 9 έως 12 εκατ. Κούρδοι — άρχισε στις 17 Αυγούστου. Δύο μέρες πριν, ομάδες Κούρδων ανταρτών επιτέθηκαν ταυτόχρονα στο Σεμιντινλί της παραμεθόριας επαρχίας Χακάρι και στη μικρή πόλη Έρουχ κοντά στο Σιρτ, με στόχο την κατάληψη των σταθμών της Gendarmerie, αντίστοιχης των Έλληνικών ΤΕΑ. Σύμφωνα με τα μέσα ενημέρωσης, στη μάχη σκοτώθηκε ένας χωροφύλακας και ένας στρατιώτης και τραυματίστηκαν άλλοι δώδεκα.

Παρόμοιες ενοπλες, αλλά κυρίως περιορισμένες σε μικρές περιοχές, επιθέσεις Κούρδων επαναστατών κλόνιζαν και κατά την τελευταία τετραετία την αυτοπεποίθηση των στρατηγών της «Αγκυρας. Αυτή τη φορά όμως οι αντάρτες ξεπέρασαν τα συνηθισμένα. Στο Έρουχ, αφού εξουδετέρωσαν τα σώματα ασφαλείας, κόλλησαν στους τοίχους της μικρής πολιτείας τά φυλλάδια και τίς προσοδύρες τους και χρησιμοποιώντας τά μεγάφωνα του τζαμιού μετάδωσαν στους κατοίκους τά συνθήματά τους. «Η αιώνια ταραγμένη νότια Ανατολία ξαναπρόβαλε στην επιφάνεια, πιά άπειλητική άπ' όσο κάθε άλλη στιγμή στά προηγούμενα χρόνια της στρατιωτικής κυριαρχίας. Γελοιοποιώντας την τέταρτη επέτειο του πραξικοπήματος (12 Σεπτεμβρίου) άμφισβήτησε γιά άλλη μιά φορά τή νομιμότητα της κεντρικής εξουσίας και τή δύναμη των στρατηγών.

Στις 20 Αυγούστου, ο ύπουργός έσωτερικών Άλί Τανριγιάρ και ο Γενικός διοικητής της Χωροφυλακής Μεχμέτ Μπουιρούκ θά προσπαθήσουν νά πείσουν τόν πληθυσμό στο Έρουχ ότι «τό κράτος θά δράσει άποτελεσματικά άπέναντι στους έγκληματίες». Τό 7ο άεροπορικό σώμα, ένισχυμένο μέ έλικόπτερα, τή χωροφυλακή και 4.000 κμάντος, ειδικά εκπαιδευμένους γιά εκκαθαρίσεις ανταρτών, χτενίζει τά βουνά του Κουρδιστάν.

«Ο Μεχμετισκίν («ό Κωστάκης μας», ύποκοριστικό γιά τό φανταράκι μας) δέν άφήνει πουλί πετάμενο στην περιοχή», έγραφε η ΜΙΑΙΕΤ της Ιης Σεπτεμβρίου πλέοντας σέ πελάγη έθνικής ύπερηφάνειας. Καί άκόμη: «Συλλαμβάνονται οί ληστές, ό ένας μετά τόν άλλο».

Άν και οί αντάρτες ύπολογίστηκαν άρχικά σέ 50-70 άτομα, είχαν συλληφθεί μέχρι τίς 25 Αυγούστου μόνο στά κουρδικά κέντρα Ντιαρμακίρ και Σιρτ πάνω άπό 300 Κούρδους. Οί περισσότεροι άπό αυτούς θά δικάστούν γιά «ένισχυση των τρομοκρατών» σύμφωνα μέ τό άρθρο 125 του ποινικού δικαίου, τό όποιο προβλέπει τήν ποινή του θανάτου. Ό αριθμός των «νεκρών συλληφθέντων» —όρολογία των σωμάτων ασφαλείας παραμένει άγνωστος.

Στή σύρραξη της Ανατολίας δέν ήταν φυσικά άμέτοχη η πολιτική ήγεσία της χώρας. Στις 22 Αυγούστου συνήλθαν σέ μιά μαραθώνια συνεδρίαση ο πρωθυπουργός Τουρκούτ Όζάλ, ο άρχηγός του γενικού έπιτελείου Νεκντέτ Ουρούγκ, ο ύπουργός Έξωτερικών Βαχίτ Χαλέφου καθώς και ο γνωστός στην Έλλάδα άπό τήν τουρκική εισβολή στην Κύπρο Χαϊντάρ Σαλίτ. Λίγο άργότερα θά ενημερωθεί και ο

πανίσχυρος άνδρας της Τουρκίας Κενάν Έβρέν.

Μόνο η άνασφάλεια των στρατηγών ή άκόμα και η ταπείνωσή τους άπό τούς αντάρτες πού παρόλη τήν τετράχρονη ώμή καταστολή κάνουν άκόμη αίσθητή τήν ύπαρξή τους, δέν έξηγεί τήν τεράστια κινητοποίηση των κέντρων έξουσίας και τήν παραφροσύνη του «έπιχειρησιακού μεγέθους». Ούτε έξηγεί έπαρκώς τήν άπόφαση των δυνάμεων ασφαλείας νά καταφέρουν τώρα τό Σόν Ντάρμπε, τό «τελειωτικό χτύπημα» στους Κούρδους.

Μοιάζει μέ ειρωνία της συγκυρίας, ότι η τουρκική κυβέρνηση πού δείχνει τόσο ευάισθησή στά μειονοτικά —άν σκεφτεί κανείς τά έπιχειρήματά της γιά τήν τουρκική μειονότητα στην Κύπρο, τή Δυτική Θράκη και τή Βουλγαρία — δίνει τώρα ένα δείγμα γιά τό πώς πρέπει κατά τή γνώμη της νά «λύνονται» τά μειονοτικά προβλήματα.

Η μοναδική διαφωνία πού ταραίζει τήν έθνική όμοψυχία άφορά στην ταυτότητα των ανταρτών, τόν έντοπισμό του πραγματικού έχθρου. Ήταν οί αντάρτες Κούρδοι άπό τήν Τουρκία, όπως έπίμονα ύποστηρίζει ο τουρκικός τύπος;

Η έξαθλίωση των μαζών, η έλλειψη κοινωνικών και παραδοσιακών αξιών, πού έπήλθε άφού οί μέχρι τότε ήγέτες των Κούρδων συμβιβάστηκαν μέ τήν κεντρική έξουσία της Άγκυρας, η διαρκώς αύξανόμενη άνεργία —σήμερα ύπολογίζεται πάνω άπό 50%— και η άπόλυτη άπόγνωση του πληθυσμού όδήγησε στη δεκαετία του '70 νά ξαναθεριέψει τό άπελευθερωτικό κίνημα

των Κούρδων στην Τουρκία. Ένοπλες ομάδες, όπως τό ΚΑΒΑ, τό ΡΙΤΣΓΚΑΡΙ, άλλα ιδιαίτερα οί ΑΠΟΚΟΥΛΑΡΣ —οί πολεμιστές του πριν τόν πριν τό πραξικόπημα πανίσχυρου «Έργατικού κόμματος του Κουρδιστάν» (ΡΚΚ)— γίναν ο φορέας της κουρδικής επανάστασης. Ήταν οί επαναστάτες και αυτή τη φορά Τούρκοι πολίτες;

Οί έπίσημοι στρατιωτικοί κύκλοι της Άγκυρας έχουν μιά πιά έφησυχαστική γι' αυτούς έρμηνεία. Οί τρομοκράτες, σύμφωνα μέ τήν άποψη τους, είναι Ιρακινής ή Ιρακινής καταγωγής. Οί φρουροί της επανάστασης του Χομεϊνί έχουν εξαπολύσει έδώ και τρεις μήνες τή μέχρι

τώρα μεγαλύτερη έπίθεση εναντίον των Κούρδων του Ιράν (πιστεύεται πώς στις βόρειες περιοχές της χώρας ζούν 6 εκατ.). Σύμφωνα μέ πληροφορίες του Ιρανικού κουρδικού επαναστατικού κόμματος ΚΟΜΑΛΑ, 20.000 Κούρδοι μέιναν μετά τήν εισβολή του χομεϊνικού στρατού άστεγοι. Ό τουρκικός τύπος ανακοίνωνε τόν περασμένο Άπρίλιο ότι εκατοντάδες γέροι, γυναίκες και παιδιά κατέφθαναν άπό τό Ιράν και έγκαταστάθηκαν στην τουρκική περιοχή του Βάν. Έπίθεση δέχτηκαν άκριβώς τήν ίδια έποχή και οί Κούρδοι του Ιράκ (γύρω στά 3 εκ.) άπό τό στρατό του Σαντάμ Χουσεϊν. Έτσι «συμπτωματικά» βρέθηκαν και οί τρεις χώρες —Τουρκία, Ιράν και Ιράκ— σ' ένα άδυσώπητο κυνήγι κατά των Κούρδων «ληστών». Όπως «σύμπτωση» δείχνει νά ναι και η έπίσκεψη του Ιρακινού ύπουργού έμπορίου Χασάν Άλι στόν Τούρκο πρωθυπουργό, όπου μέ τήν ευκαιρία αυτή του παρέδωσε και ένα μήνυμα του πρωθυπουργού του, Ταχά Γιασίν Ραμαντάν, γιά τά τελευταία γεγονότα της ανατολικής Ανατολίας.

Έτσι, η ιστορία του κουρδικού λαού, τρίτου μεγαλύτερου έθνους της Μέσης Ανατολής, επαναλαμβάνεται. Ένα μόλις χρόνο πριν, ο τουρκικός στρατός και τότε ένισχυμένος μέ έλικόπτερα και ειδικά εκπαιδευμένους καταδρομείς, καταδιώκοντας τούς Κούρδους «τρομοκράτες», μπήκε στά έδάφη του Ιράκ μέχρι 30 χλμ. και μέ τή συμπεριφορά του «χωροφύλακα της Μέσης Ανατολής» έπέβαλε στη «φιλή, γειτονα-χώρα» τήν ήσυχία και τήν ασφάλεια. Πίσω του άφησε μόνο κουρσεμένα, κατεστραμμένα χωριά, όπως ύποστηρίζουν οί πρώην κάτοικοι της περιοχής, εκατοντάδες πληγωμένους και νεκρούς καθώς και μιά ζώνη 20 χλμ. κατά μήκος των συνόρων, πού τήν άνακήρυξε «άπαγορευμένη» και τή συρματοπλέξε. Ό πληθυσμός εκτοπίστηκε διά της βίας.

Η Άγκυρα δέν δρά χωρίς τήν έγκριση των σεβαστών της συμμάχων και χωρίς προηγούμενη συνεννόηση μέ τίς φίλες γείτονες χώρες. Πέρισι άκριβώς τήν ίδια έποχή, στην ίδια περιοχή, τήν τόσο άπλόχερα έφοδιασμένη μέ ύπερμοντέρνα άμερικάνικα ραντάρ και βάσεις, διεξαγόταν η τεράστια νατοϊκή άσκηση «ADV-ENTURE EXPRESS '83». Οί συμμετέχοντες στην άσκηση Άμερικάνοι, Γερμανοί και Ιταλοί, κατά κανόνα ένθερμο ύποστηρικτές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο άνατολικό μπλόκ, δέν αντίληφθηκαν καν τίς άμέτρητες συλλήψεις, τίς δολοφονίες, τούς βομβαρδισμούς και τίς εκκενώσεις των χωριών. Φέτος οί διεθνείς όργανισμοί στη Γενεύη θά προβάλουν τό προσωπείο της «άναρμοδιότητας». Ό μέν Έρυσθός Σταυρός θά ύποστηρίζει, ότι «οί Κούρδοι δέν έχουν κράτος, άρα αυτός δέν μπορεί νά έπέμβει», η δέ Διεθνής Άμνηστία, ότι «μιά έπέμβασή της ύπέρ των Κούρδων θά έθετε σέ κίνδυνο τήν παραμονή της στις αντίστοιχες χώρες».

Η νέα σφαγή δέν συγκινεί κανένα. Έτσι κι άλλιώς πρόκειται «μόνο» γιά Κούρδους, έτσι κι άλλιώς χρειαζόμαστε όλοι τόν όρυκτό πλούτο (πετρέλαιο) των έδαφών, πού διεκδικούν δικά τους.

Γκέοργκ Σβάρτς

Τό μήνα Σεπτέμβρη συμπληρώθηκαν 4 χρόνια από την αρχή του πολέμου 'Ιράκ- 'Ιράν. Ένός πολέμου μακρόχρονου που δεν φαίνεται να έχει τελειωμό. Μέ την ευκαιρία αυτή συζητήσαμε με τον γνωστό δημοσιογράφο-άνθρωπολόγο Phil Marshall, που ήταν περαστικός από την χώρα μας, γυρίζοντας από την Μέση Ανατολή. Ο Phil Marshall έχει ειδικευτεί σε θέματα του Αραβικού κόσμου και της Μέσης Ανατολής και γράφει σε αρκετά περιοδικά για τα θέματα αυτά. Είναι μέλος του Socialist Workers Party στην Αγγλία.

Κώστας Πίττας
Γιώργος Πιτουρόπουλος

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Συμπληρώνονται 4 χρόνια από την αρχή του πολέμου και όμως δεν φαίνεται ο τερματισμός του. Γιατί υπάρχει αυτή η στασιμότητα;

PHIL MARSHALL: Τους πρώτους 4 μήνες του πολέμου οι 'Ιρακινοί βρισκόντουσαν στην επίθεση, γιατί αλφινιδίασαν τους 'Ιρανούς. Μετά από μία περίοδο στασιμότητας, άμέσως μετά, οι 'Ιρανοί άντεπετέθησαν, και τα επόμενα δύο χρόνια είχαν τόσο προχωρήσει που πιστευόταν διεθνώς ότι το καθεστώς του Χουσεϊν πολύ γρήγορα θα έπεφτε. Τόν τελευταίο χρόνο όμως το 'Ιράκ άρχισε να ανατρέπει αυτή την κατάσταση. Αυτό συνέβη για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι η φοβερή μαζική βοήθεια που είχε απ' όλο σχεδόν τον Αραβικό κόσμο. Η βοήθεια αυτή έφτασε τα 40 δισ. εκ. δολάρια, κυρίως από την Σαουδική Αραβία και το Κουβέιτ.

Ο δεύτερος και πιο σημαντικός είναι η κοινή «απόφαση», η κοινή πολιτική της Ουάσινγκτον και της Μόσχας, ότι το καθεστώς της Βαγδάτης δεν έπρεπε με κανένα τρόπο ν' ανατραπεί. Τόν περασμένο Νοέμβρη και Δεκέμβρη αξιωματούχοι της Μόσχας και της Ουάσινγκτον αντίστοιχα επισκέφθηκαν τη Βαγδάτη και συμφώνησαν να δοθεί μεγάλη βοήθεια σε όπλα. Έτσι τούς 6 τελευταίους μήνες η βοήθεια από τη Σοβιετική Ένωση και τις ΗΠΑ αύξησε σε σημαντικό βαθμό την πολεμική ικανότητα του 'Ιράκ για να μπορέσει να συνεχίσει για πολύ καιρό τόν πόλεμο. Παράλληλα περιέκοψαν οι υπερδυνάμεις και οι σύμμαχοί τους τη βοήθεια προς το 'Ιράν. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν στέλνουν και εκεί όπλα, σε μικρότερη κλίμακα όμως.

Σ: Ποιά πολιτική και ποιά στρατηγική εξυπηρετεί η κοινή στάση των δύο υπερδυνάμεων;

P.M.: Οι ΗΠΑ, κατ' αρχήν, φοβούνται ότι η παραγωγή και προμήθεια πετρελαίου από τόν κόλπο απειλείται κυρίως από το 'Ιράν. Αυτή τη στιγμή μία από τις μεγαλύτερες επενδύσεις των Αμερικάνων εκτός Αμερικής είναι η ARAMCO που σημαίνει Αραβοαμερικανική Έταιρεία Πετρελαίου, σε συνεργασία κυρίως με τη Σαουδική Αραβία. Για όσο καιρό ακόμα το καθεστώς του 'Ιράν θα απειλεί να ανατρέπει τα καθεστώτα της Σαουδικής Αραβίας, του Κουβέιτ, τα έμιράτα κλπ., οι Αμερικάνοι θα συνεχίσουν να είναι «παρανοϊκοί», στην αντίθεση τους με το 'Ιράν. Όσο και αν φαίνεται περίεργο τό status των Αμερικάνων στη Μέση Ανατολή και στόν Αραβικό κόσμο είναι σήμερα, ιδιαίτερα μετά την αποχώρησή τους από τόν Λίβανο, αρκετά χαμηλό. Έτσι δεν θέλουν με τίποτα να μείνουν έξω από οποιαδήποτε εξέλιξη στην περιοχή του περσικού κόλπου.

Η θέση των Σοβιετικών είναι επίσης πολύ ενδιαφέρουσα. Έχοντας ένα φοβερό πρόβλημα αστάθειας στο Αφγανιστάν δεν θέλουν με κανένα τρόπο να δημιουργηθεί νέα αστάθεια σε γειτονική χώρα, και συγκεκριμένα στο 'Ιράκ που θα μπορούσε να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις. Επίσης, παρά την υποστήριξη με κάθε τρόπο που έδιναν στο καθεστώς του Χομεϊνί, δεν θα μπορούσαν, όπως και να τό κάνουμε, να αφήσουν εντελώς αδιάφορους τούς Ρώσους τα τελευταία γεγονότα με τό Τουντέχ. Τελικά και η Ουάσινγκτον και η Μόσχα έχουν

IRAN — IRAK:

άκριβως την ίδια πολιτική όσον αφορά την υπόθεση του πολέμου στόν Κόλπο. Καταλαβαίνουν και οι δύο ότι τό 'Ιράν έχει τό πλεονέκτημα της φοβερής αριθμητικής υπεροχής και γι' αυτό προσπαθούν να εξισορροπήσουν την αδυναμία του 'Ιράκ προμηθεύοντας τεράστιες ποσότητες όπλων. Αυτή τη στιγμή τό μέλλον της διαμάχης στην περιοχή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις στρατηγικές που θ' αποφασιστούν στο Κρεμλίνο ή στο Πεντάγωνο.

Σ: Μετά από όλα αυτά υπάρχει πιθανότητα για μία άμεση στρατιωτική επέμβαση των Αμερικάνων στόν Κόλπο;

P.M.: Νομίζω ότι η απάντηση είναι όχι. Για δύο λόγους: Από τη μία δεν νομίζω ότι οι 'Ιρανοί έχουν τη δυνατότητα και θέλουν να φτάσουν μέχρι τό σημείο εκείνο, κόβοντας π.χ. τις προμήθειες πετρελαίου, και να προκαλέσουν επέμβαση των Αμερικάνων. Ήδη έχουν ρίξει τόν τόνο των δηλώσεών τους και των απειλών και αυτό σημαίνει διάφορα πράγματα. Οι 'Ιρανοί ξέρουν πολύ καλά ότι ένα μόνο αμερικάνικο αεροπλανοφόρο μπορεί να διαλύσει κυριολεκτικά ολόκληρο τό στόλο τους χωρίς να χάσει έναν άνδρα.

Από την άλλη, οι ΗΠΑ έχουν ήδη υποστεί μία αρκετά μεγάλη ταπείνωση με την υπόθεση των

Σ: Γιατί οι 'Ιρανοί δεν συμφωνούν σε μία τέτοια συμφέρουσα συνθήκη ειρήνης, σήμερα μάλιστα που κάτω από τη φοβερή υπεροχή όπλων του 'Ιράκ σκοτώνεται πολύ μεγάλος αριθμός νεαρών Περσών;

P.M.: Η απάντηση βρίσκεται σ' αυτό που θά 'λεγα ιδεολογικό παράγοντα που κυρίως βρίσκεται στα κεφάλια των μουλάδων της Τεχεράνης και ιδιαίτερα του Χομεϊνί. Σήμερα ύστερα από 4 χρόνια πολέμου υπάρχουν πολλοί στα ήγεται κλίμακία συσπειρωμένοι γύρω από τόν Χομεϊνί που πιστεύουν ότι δεν αρκεί να προχωρήσουν πιο βαθιά, πιο μουσουλμανικά δηλαδή, την 'Ιρανική επανάσταση, ότι δεν αρκεί να ρίξουν απλά τό καθεστώς της Βαγδάτης αλλά ότι πρέπει να την εξαπλώσουν προχωρώντας ακόμα δυτικότερα ή νοτιότερα. Υπάρχουν και οι πιο πραγματιστές που ξέρουν πολύ καλά τί σημαίνει αυτός ο πόλεμος και ποιές είναι οι επιπτώσεις του, αλλά τούς χρειάζεται αυτός ο πόλεμος για να διατηρήσουν την εθνική ενότητα που τούς είναι απαραίτητη για να υπάρξουν και οι ίδιοι μέσα στο 'Ιράν.

Τελευταία έχει παρουσιαστεί ένα μεγάλο ποσοστό αξιωματικών του στρατού τό οποίο καταλαβαίνει ότι ο πόλεμος δεν έχει πιά καμιά έλπίδα και προσπαθούν να επηρεάσουν τό καθεστώς. Ήδη την

‘Η σύγκλιση Ουάσινγκτον Μόσχας

Συζήτηση με τόν Phil Marshall, ειδικό σε θέματα Μέσης Ανατολής

όμηρων, και δεν θέλουν να διακινδυνεύσουν και πάλι, ως έχουν τη φοβερά μεγάλη δύναμη με τό μέρος τους, έστω και την πιθανότητα μιας παρόμοιας ιστορίας. Έτσι ο αμερικάνικος στόλος γυρίζει γύρω-γύρω στην περιοχή δείχνοντας την υποστήριξη του στα κράτη του Κόλπου, ταυτόχρονα όμως η πιθανότητα μιας άμεσης επέμβασης φαίνεται, αυτή τη στιγμή τουλάχιστον μηδαμινή.

Σ: Δηλαδή οι Αμερικάνοι με την υποστήριξη που δίνουν θέλουν να νικήσει τό 'Ιράκ;

P.M.: Οι 'Ιρακινοί είναι αδύνατο να νικήσουν. Η έξωφρενική αριθμητική υπεροχή του 'Ιράν κάνει αδύνατη τη νίκη. Ο πληθυσμός του 'Ιράκ είναι 14 εκ. ενώ του 'Ιράν 40 εκ. Τό πρόβλημα των Αμερικάνων είναι να μην χάσουν οι 'Ιρακινοί και όχι να κερδίσουν. Γιατί αν χάσει τό 'Ιράκ και ανατραπεί τό καθεστώς του τότε με βάση τη θεωρία του ντόμινο θ' άρχισουν να πέφτουν πολύ εύκολα Κουβέιτ, έμιράτα, τ' άλλα καθεστώτα της περιοχής.

Πιστεύω ότι θά υπάρξει κάποια στιγμή μία συμφωνία ή όποια θά είναι κατά κάποιο τρόπο προς όφελος περισσότερο του 'Ιράν. Θά πάρει ένα μικρό μέρος γης και αρκετές αποζημιώσεις. Αυτό άκριβώς προσφέρει και τό 'Ιράκ τα δύο τελευταία χρόνια για να σταματήσει ο πόλεμος. Τό 'Ιράν όμως απορρίπτει αυτές τις προτάσεις του 'Ιράκ.

τελευταία χρονιά απέλυσαν 100 αξιωματικούς έπειδή τόλμησαν να πουν ότι ο πόλεμος πρέπει να σταματήσει.

Ουσιαστικά, ο πόλεμος συνεχίζεται γιατί ο Χομεϊνί και ένα μεγάλο μέρος των μουλάδων υποστηρίζουν ότι η 'Ισλαμική επέλαση θά πρέπει να συνεχιστεί, ενώ ο στρατός κατά τη γνώμη τους δεν μπορεί να προωθήσει την επέλαση για καθαρά τεχνικούς λόγους.

Από την άλλη πλευρά, στο 'Ιράκ, ο Σαντάμ Χουσεϊν βρίσκεται σε σαφώς καλύτερη θέση γιατί ξέρει την υπεροχή του σε όπλα και έχει πετύχει την ομοιογένεια, την ενότητα στόχων του κρατισμού και του στρατιωτικού μηχανισμού.

Σ: Δηλαδή στο 'Ιράν, πέρα από την αντίθεση που υπάρχει από μερίδα του στρατού, δεν υπάρχουν άλλες αντιθέσεις, σήμερα σε ήγαιτικό επίπεδο;

P.M.: Αυτή τη στιγμή κινητήρια δύναμη και στόχος δεν είναι τίποτα άλλο από τη διατήρηση του Χομεϊνί και των μουλάδων στην έξουσία. Ταυτόχρονα η οικονομική πολιτική είναι προσανατολισμένη και σχεδιασμένη με στόχο την ανόρθωση του καπιταλισμού. Και σ' αυτό άκριβώς τόν σχεδιασμό υπάρχει μία διαμάχη φραξιών μωρῶ να πῶ για τό πῶς θά γίνει αυτή η ανόρθωση.

Υπάρχει η άποψη ενός «άριστερο» κομματιού

των μουλάδων που υποστηριζόταν και από το ΤΟΥΝΤΕΧ. Έχει σαν πρότυπό της το μοντέλο της Άλγεριας και ονομάζεται η «γραμμή του Ίμάμη». Προτείνει κρατικό έλεγχο του εξωτερικού εμπορίου αρκετά προωθημένη αγροτική μεταρρύθμιση. Μέ λίγα λόγια όσο το δυνατόν μεγαλύτερη κρατικοποίηση της οικονομίας.

Αν την πρώτη ομάδα μπορούμε να την τοποθετήσουμε στ' αριστερά υπάρχει η εκ διαμέτρου αντίθετη στά δεξιά, πολύ πιο μικρή σαν ομάδα-ποίηση. Είναι γνωστή με το όνομα «Hojatieh». Είναι προσηλωμένη πρωτόγονα στις βάσεις του Ισλαμισμού και υποστηρίζει ότι οποιοσδήποτε κεντρικός σχεδιασμός της οικονομίας είναι κακός. Πιστεύει στην ελεύθερη οικονομία, στην ελεύθερη αγορά.

Η τρίτη ομάδα είναι και η ισχυρή. Μπορούμε να την αποκαλέσουμε τεχνοκρατική. Ήγετική της φυσιογνωμία είναι ο Γιαχτασλάμ Ραφσάζανι, ο πρόεδρος της «βουλής». Αυτή ελέγχει την κυβέρνηση. Υποστηρίζει τον κρατικό έλεγχο του εξωτερικού εμπορίου και ταυτόχρονα αρκετά μεγάλη ελευθερία στην αγορά για την ανάπτυξη της ντόπιας αστικής τάξης, των Ιρανών καπιταλιστών. Έχει εξοντώσει την αντιπολίτευση των δύο άλλων ομάδων, δίνοντάς τους από την κυβέρνηση και φυλακίζοντας τους πιο φανατικούς οπαδούς τους. Έτσι κάτω από τον έλεγχο των τεχνοκρατών η

Ιρανική καπιταλιστική τάξη αναπτύσσεται. Ιρανός μεγαλοεπιχειρηματίας μου έχει πει ότι «τά πράγματα σήμερα είναι αφάνταστα καλύτερα από την εποχή του Σάχη». Και αυτό είναι λογικό, γιατί την εποχή του Σάχη τα πάντα ελέγχονταν από τις πολυεθνικές ενώ σήμερα, με δεδομένο ότι έχουν φύγει αυτές, η κεντρική κατεύθυνση είναι η ανάπτυξη της ντόπιας μεγαλοαστικής τάξης.

Σ.: Και η οικονομική κατάσταση;

Ρ.Μ.: Βρίσκεται στο χάος. Τό '81 η οικονομία είχε αρχίσει να επανέρχεται από την έκμεταλλευση των εξαγωγών. Τελευταία όμως, επειδή από τη μία υπάρχει μεγάλο πλεόνασμα πετρελαίου παγκόσμια και από την άλλη επειδή έχουν καταστραφεί πολλές εγκαταστάσεις από τον πόλεμο οι εξαγωγές έχουν πέσει. Πέρα από αυτό υπάρχει μεγάλος βαθμός διαφθοράς που ξεκινάει από τον μικροπωλητή στο παζάρι και φτάνει στην κορυφή του καθεστώτος. Έκατοντάδες ξένα προϊόντα μπαίνουν στο Ιράν και άνθει η μαύρη αγορά. Υπάρχει φοβερή αύξηση του πληθωρισμού, της ανεργίας, έλλειψη τροφίμων ακόμα και νερού. Και φυσικά με τον πόλεμο που πριν 3 χρόνια είχε λαϊκή υποστήριξη και χιλιάδες νέοι πήγαιναν με ένθουσιασμό στο μέτωπο σήμερα οι στρατός πηγαινει στα χωριά και τους παίρνει με το ζόρι. Το ερώτημα είναι

πόσο θ' αντέξει ο μέσος Ιρανός και κυρίως οι εργάτες και τότε θα δείξουν τη δυσάρεσκέα τους σ' όλα αυτά.

Σ.: Η αριστερά και οι αριστερές οργανώσεις τι απήχηση έχουν και πώς παρεμβαίνουν για να οργανώσουν αυτή τη δυσάρεσκέα σε αντίσταση κατά του καθεστώτος;

Ρ.Μ.: Η τραγωδία αυτή τη στιγμή για το Ιράν είναι ότι η αριστερά από τη μία έχει σφαγιαστεί και από την άλλη βρίσκεται σε μία έντελως επανάπτυκτη κατάσταση. Πηγαίνοντας λίγο πίσω, η Ιρανική επανάσταση ήταν μία μαζική και πολύ πλατιά επανάσταση. Η κρίσιμη στιγμή της παίχτηκε όταν άρχισαν οι απεργίες στα διύλιστήρια, στη βιομηχανία χάλυβα, στις κλωστοϋφαντουργίες, στις συγκοινωνίες. Όλη η αριστερά ήταν άπροετοίμαστη για κάτι τέτοιο. Οι Μουζαχεντίν και οι Φενταγίν διατηρούσαν ακόμα στρατηγική αντίρρησης. Τελικά ο Σάχης έπαιξε ότι επειδή έγινε κάποιος ένοπλος αγώνας, αλλά επειδή παρέλυσε τελείως η οικονομία παράλληλα με τις μάχες στους δρόμους. Μετά την πτώση του Σάχη αυτές οι οργανώσεις συνέχισαν την τακτική του αντίρρησης. Προσπάθησαν παράλληλα να εφαρμόσουν τη Σταλινική μέθοδο της συμμαχίας με κομμάτι της αστικής τάξης. Έτσι οι Μουζαχεντίν, οι Φενταγίν και φυσικά το Τουντέχ έκαναν συμμαχία με τύπους σαν τον Μπανί Σάντρ. Υποστήριξαν στην αρχή τον πόλεμο ενάντια στο Ιράκ πιστεύοντας ότι είναι ένας αντιιμπεριαλιστικός πόλεμος. Ακόμα περισσότερο το Τουντέχ θεώρησε το καθεστώς ότι απλώς προοδευτικό αλλά κάτι το επαναστατικό και προσπάθησε να αποκτήσει κόστα στη διοίκηση. Το καθεστώς όμως που υποστήριξαν ήταν αυτό που τους σφαγίασε. Όταν άρχισαν οι εκκαθαρίσεις, οι τρεις οργανώσεις δεν είχαν καμιά εργατική-λαϊκή βάση να τους υποστηρίξει. Χιλιάδες νεαροί, πραγματικά αγωνιστές σκοτώθηκαν λόγω της παντελούς έλλειψης στρατηγικής. Ο κόσμος στο Ιράν είχε αρχίσει να σιχαίνεται την ιστορία με τις μάχες με τους φρουρούς της επανάστασης και όταν έφτασε η στιγμή των εκκαθαρίσεων δεν υπήρξε καμιά αντίσταση ούτε στους τόπους δουλειάς ούτε κάποια μαζική αριστερά μπορούσε από μόνη της να τις αντιμετωπίσει.

Από σοσιαλιστική πλευρά, η αριστερά θα πρέπει να βάζει σε άρχειακές θέσεις το μαρξισμό. Δεν το λέω μόνο εγώ. Το λένε μέσα στο Ιράν οι πιο όρθοδοξοι μαρξιστές οι λενινιστές.

Για ένα είμαι σίγουρος, ότι λόγω της κατάστασης σύντομα θα υπάρξουν κινητοποιήσεις από τους εργαζόμενους. Το θέμα είναι αν η αριστερά έχει τη δυνατότητα να συνδεθεί μ' αυτές. Αν τελικά θα εγκαταλείψει τη λογική του μετώπου με κομμάτια της άρχουσας τάξης, και θα προσανατολιστεί στο κτίσιμο οργανώσεων και θα διασυνδεθεί στους τόπους που θα υπάρξει η αντίσταση.

Σ.: Ποιά είναι η κατάσταση στο Ιράκ;

Ρ.Μ.: Στο Ιράκ τα πράγματα είναι πολύ πιο άπλα. Από το '66 υπάρχει το τυραννικό καθεστώς του Μπάαθ. Το Μπάαθ έχει εξοντώσει κάθε αντιπολίτευση που προερχόταν από τους Κούρδους, Σίτες του νότου και το κομμουνιστικό κόμμα, που είχε ακολουθήσει την ίδια καταστροφική πολιτική με την αριστερά του Ιράν. Σήμερα δεν υπάρχει καμιά συνεκτική αντιπολίτευση με εξαίρεση κάποιους Κούρδους. Δεν νομίζω ότι υπάρχει πιθανότητα ή και δυνατότητα ανατροπής του Χουσεϊν από εσωτερικούς αντιπάλους. Από ότι φαίνεται το καθεστώς στο Ιράκ είναι αρκετά ασφαλές στο βαθμό βέβαια που το Ιράν δεν αποφασίζει μιά, σε μεγάλη έκταση, επίθεση που οποιαδήποτε δπλα και να 'χει το Ιράκ δεν θα μπορέσει να αντιμετωπίσει. Αν για κάποιους λόγους το Ιράν αποφασίσει ότι διαθέτει 150-200 χιλιάδες στρατό, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η απόσταση της Βαγδάτης από τα Ιρακιοιρακικά σύνορα είναι περίπου 150 χιλιόμετρα. Πιστεύω όμως ότι ο Σαντάμ είναι πολύ πιο ασφαλής από τον Χομεϊνί.

Μαξιμαλισμοί

Τή μέρα πού κυκλοφορεί αυτό τό τεύχος θά 'χει τελειώσει τό συνέδριο τής ECCO, θά 'χουν δημοσιοποιηθεί τά πορίσματά του, και θά 'χουν 'ρθει στό φώς, 'πώνυμα 'σως, ευάριθμες καταγγελίες απ' τούς στρατώνες. Παρά τόν κίνδυνο νά φανοῦμε ανεπίκαιροι, θεωροῦμε σκόπιμο νά θυμίσουμε μερικά, σχετιζόμενα μέ τήν ὑπόθεση τών στρατιωτῶν.

■ Δύοι απ' τά κορυφαία στελέχη τοῦ ΠΑΣΟΚ, ὁ ὑφυπουργός Κ. Λαλιώτης καί ὁ γραμματέας νεολαίας Στ. Μανίκας, σέ διαφορετικές συνεντεύξεις τους δταν τά ἐρωτήματα ἔφτασαν στήν ECCO καί τίς συνθήκες στό στρατό ἀπάντησαν ὡς ἑξῆς:

Ὁ μέν κ. Λαλιώτης δήλωσε ἀναρμοδιότητα. Ὑπενθύμισε τήν ἐκ τοῦ ἰδρυτικοῦ τοῦ ὑφυπουργείου «συνθήκης» πού ἀπαγορεύει τήν ὁποιαδήποτε ἀναφορά στή θητεία, ἀφοῦ αὐτή ἀνήκει αὐστηρά στήν ἀρμοδιότητα τοῦ ἰδίου τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

Ὁ κ. Μανίκας ὑπῆρξε πολιτικότερος. Πρόβαλε τρία οὐσιαστικά ἐπιχειρήματα, γιά τήν ἀρνητική στάση τής νεολαίας ΠΑΣΟΚ ἔναντι τοῦ συνεδρίου τής ECCO.

1. Οἱ συνθήκες στήν Εὐρώπη εἶναι διαφορετικές.
2. Ὁ ECCO διακατέχεται ἀπό ἕναν μαξιμαλισμό.

3. Οἱ πολιτικές δυνάμεις πού στηρίζουν τό κίνημα γιά τό στρατό στήν Ἑλλάδα εἶναι ἀνύπαρκτες.

Λίγο ἀργότερα ὁ κ. Μανίκας ἀναβαθμίζεται στόν ὑπο-ὕπουργικό ρόλο τής σύνδεσης κινήματος-κυβέρνησης. Νά λοιπόν πού τό μέτωπο στόν μαξιμαλισμό καί ἡ προσγγείωση ἀπό τά «δράματά του» ἀπέδωσαν. Καί ὕπουργός Στέφανε!

■ Ἐν τῷ μεταξύ, στό 95 ΤΥΕΧ Ρόδου τήν Παρασκευή 14.9, αὐτοκτόνησε στή σκοπιά ὁ 21χρονος Γιάννης Μπουλακάκης.

Ἀπό μονάδες τής Ρόδου ἐπανελημμένα ἔχουν διαμαρτυρηθεῖ «μαξιμαλιστές» φαντάροι. Γιά τέσσερις ἀπόπειρες μιλοῦν οἱ φαντάροι τό φετινό καλοκαίρι σ' ἄλλες μονάδες τής Ρόδου.

■ Μιά ἐπιστολή ἔφθασε στά γραφεῖα μας. Πρόκειται γιά φιλικότατο γράμμα τοῦ Ἀντισμήναρχου Γ. Τσαγκαράκη διοικητῆ τής 124 πτέρυγας βασικής ἐκπαίδευσης, ἀπευθύνεται πρὸς τίς μονάδες τών νεοσυλλέκτων:

«Τρίπολη 3.8.84

Ἀγαπητή κυρία, εἰμαστε εὐτυχεῖς γιατί ὑποδεχτήκαμε αὐτές τίς μέρες τοὺς Σμηνίτες... διαπιστώσαμε πῶς εἶναι ἕνας νέος (ὁ γιός σας) μέ σωστή ἀγωγή καί αὐτό πρέπει νά σᾶς κάνει υπερῆφανους... κατὰ τή διάρκεια τής θητείας του ὁ γιός σας... θά ὁλοκληρώσει τήν προσωπικότητά του καί ἔτσι θά καταστεί χρήσιμος γιά τόν ἑαυτό του καί τήν οἰκογένειά του».

Πάντα ὑποστηρίζαμε πῶς ἡ θητεία εἶναι κυρίως ἕνα Σχολεῖο.

Ὁ Στρατός γιά τοὺς νέους εἶναι κάτι σάν σωφρονιστήριο, προθάλα-

μος γιά τήν πειθαρχημένη κοινωνική ἔνταξη. Ὅσο γιά τήν Ἀμυνα τής χώρας, οὐδεμία σχέση ἔχει μέ τήν «ὁλοκληρώση τής προσωπικότητας» μέσω τών παιδαγωγικῶν καϋονιῶν, φυλακῶν, ἀπομονώσεων, καί λοιπῶν ποιῶν.

■ Στίς 12 Αὐγούστου, στήν Ἀλεξανδρούπολη ἔγινε μιά ἐκδήλωση μέ θέμα: *περιθωριακές γλώσσες τῶν νέων*. Τό ἐνδιαφέρον ἦταν ἡ παρουσία εἰσήγησης τής ἐπιτροπῆς φαντάρων τής περιοχῆς Ἑβρου. Ἐπειδή ἡ ἀφίσα τής συνάντησης βρέθηκε κοντά στήν εἴσοδο κοντινοῦ στρατοπέδου ὁ ὑποστράτηγος Παπαστάθης μοίρασε, διά μιᾶς, 130 μέρες φυλακή στή φρουρά.

Σημείωση: Τήν τοποθέτηση τής ἐπιτροπῆς περί γλωσσικοῦ ιδιώματος στό στρατό πολύ τήν χειροκρότησαν οἱ κύριοι Γ. Δημαρᾶς, Χ. Καμπουρίδης, Δ. Παπαχρήστου, γιά τίς ποινές ὅμως οὔτε κουβέντα.

■ Στίς 20 Σεπτεμβρίου τό Ὑπουργεῖο Προεδρίας διέκοψε τήν «ἀτέλεια χάρτου» τοῦ περιοδικοῦ «γιά τό στρατό». Ἀφορμή: τό ἐμπρηστικό περιεχόμενο 2 ἐπιστολῶν φαντάρων, ὅπως ἀνακοινώθηκε προφορικά. Ἐνα ἀκόμη βῆμα γιά τό συντονισμό τοῦ κυβερνητικοῦ ἔργου.

■ Πρίν 25 μέρες περίπου, μετήχθη απ' τήν Ψυτάλεια στίς στρατιωτικές φυλακές Αὐλῶνας ἕνας ναύτης, προφυλακισμένος ὡς κατηγορούμενος ἀναγραφῆς συνθημάτων στοὺς τοίχους τοῦ «Παλάσκα». Τό ὄνομά του δέν ἔγινε γνωστό, ἡ ὑπόθεση ὅμως πρέπει νά προκαλέσει θόρυβο. Ἀπό πότε «ἡ ρύπανση» τιμωρεῖται μέ φυλακή; Βάσει ποιοῦ κανονισμοῦ φυλακίζεται ὁ ναύτης πού πιστεύει στή «12μηνθητεία καί τόν συνδικαλισμό»;

■ «Ἡ ἐπιτροπή γιά τόν Στρατό» ἀπέκτησε ἔδρα: Κωλέττη καί Θεμιστοκλέους 52, 2ος ὁροφος ΑΘΗΝΑ. Στούς εκπροσώπους τής κρατικῆς ἐξουσίας γνωρίζεται ὅτι ἀπαγορεύεται τό παρκάρισμα.

Δ.Τ.

Τσιμέντο νά γίνει

Ἡ ἀνάληψη τοῦ ὑπουργείου Χ.Ο.Π. ἀπό πολιτικό μηχανικό. Ἡ ἐνδοκυβερνητική προαγωγή τῶν δύο μελῶν τοῦ Ε.Γ. πού τυχαίνει νά εἶναι πολιτικοί μηχανικοί. Ἡ ἀνάληψη ὑπουργείου ἀπό τόν κ. Περράκη, γνωστό γιά τήν ἀντίθεσή του στή διατήρηση τής καλιᾶς πόλης τοῦ Ρεθύμνου, τήν ὁποία συνόψισε στήν ἱστορική φράση «τό Ρέθυμνο δέν θά γίνει Παρθενώνας». Μά κυρίως ἡ ἀποκομπή «μετ' ἐπαίνων» τοῦ πολεοδόμου Ἀντ. Τρίτση, ἀποτελοῦν ἐγγύηση γιά τήν ἀκώλυτη καί ταχύρρυθμη αὐξηση τής οἰκοδομικῆς δραστηριότητάς σέ πείσμα κάθε εἰδούς Παρθενῶνων.

Βλέπετε, τώρα πού τά τσιμέντα κοινωνικοποιήθηκαν ἐνῶ κλείνουν οἱ ἀγορές στή Μ. Ἀνατολή, εἶναι καιρός νά ἐπιστρέψουμε στή χρυσή ἐποχὴ τῶν ἐργολάβων. Τσιμέντο νά γίνει...

Κ.Β.

Ποιοί πρέπει νά διαλύονται

«...Οι βουλευτές του ΚΚΕ δήλωσαν ακόμα ότι πρέπει να απαγορευτούν οι διαλύσεις συγκεντρώσεων όταν πρόκειται για πολιτικά κόμματα ή συνδικαλιστικές οργανώσεις».

Αυτά γράφει ο «Ρ» στις 7.9.84 στο ρεπορτάζ της Βουλής απ' τη συζήτηση για την ένοπιση των Σωμάτων Ασφαλείας.

Επειδή ένα σημαντικό κομμάτι του λαού δεν ανήκει σε κόμματα, επειδή ένα εξίσου σοβαρό κομμάτι, πιθανότατα να διαδηλώνει και χωρίς τα σωματεία, γεννιέται ένα σημαντικό ερώτημα: Άγαπητοί Βουλευτές του ΚΚΕ αυτοί οι διαδηλωτές πρέπει «να διαλύονται».

Αφήστε και τό νομικό θέμα που προκύπτει τι είναι κόμμα ή τι είναι σωματείο. Φανταστείτε ή γραφειοκρατία του Πρωτοδικείου να σάς στοιχίσει έξι μήνες στο νοσοκομείο επειδή τα ΜΑΤ δεν σάς λογαριάζουν ως συνδικαλιστική ένωση νομίμως αναγνωρισμένη;

Δ.Τ.

Ή δικαιοσύνη άργει...

Πλησιάζουν τέσσερα χρόνια από τη δολοφονία του Ιάκωβου Κουμή και της Σταματίνας Κανελοπούλου από τους άντρες των ΜΑΤ στη διαδήλωση της έπαισης του Πολυτεχνείου τον Νοέμβριο του 1980. Οι ένοχοι όχι μόνο παραμένουν άτιμώρητοι αλλά ούτε έχουν καν βρεθεί. Αντίθετα, με βούλευμα του εισαγγελέα προσαγγονται σε δίκη 12 διαδηλωτές για φθορά ξένης ιδιοκτησίας αντίσταση κατά της αρχής κλπ. Τήν υπόθεση αυτή ξαναφέρει στην επικαιρότητα μία αναφορά της γυναίκας του Ιάκωβου Κουμή προς τον υπουργό Δικαιοσύνης με την οποία ζητά να πληροφορηθεί την τύχη της μήνυσης που είχε υποβάλλει πριν τέσσερα (!) χρόνια:

ΠΡΟΣ

Τόν κ. Υπουργόν της Δικαιοσύνης
Αναφορά: Μαρίας Ιακώβου Κουμή
κατοίκου Αθηνών
οδός Νυμφών αρ. 31 (Ν. Ηράκλειο)

Κε Υπουργέ,

Στις 24 Νοεμβρίου 1980 υπέβαλα μήνυση κατά του τότε Αρχηγού της Αστυνομίας Πόλεων, του Γενικού Αστυνομικού Δ/ντή Αθηνών, του Δ/ντή των ΜΑΤ, των επικεφαλής των ΜΑΤ που «έδρασαν» στην περιοχή της πλατείας Συντάγματος την 16.11.1980 και κατά παντός υπεύθυνου για την δολοφονία του συζύγου μου Ιακώβου Κουμή στις 16.11.1980, ημέρα μνήμης και τι-

μής των ηρώων του Πολυτεχνείου.

Μετά την υποβολή της μήνυσης ακολούθησε η ανάκριση. Από τότε έχουν περάσει τέσσερα (4) σχεδόν χρόνια και οι υπεύθυνοι της δολοφονίας του Ιάκωβου Κουμή μένουν άτιμώρητοι. Η όλη υπόθεση φαίνεται να «άργει» και έχω, σάν άμεσα ενδιαφερόμενη και πολιτικά ενάγουσα, δεν πληροφορήθηκα μέχρι σήμερα την οποία εξέλιξη της όλης υπόθεσης.

Θά ένθυμίσθε, Κε Υπουργέ, ότι ο Ιάκωβος Κουμής, συμμετείχε στη διαδήλωση - πορεία της 16.11.1980 προς τιμήν των ηρώων του Πολυτεχνείου, άσκώντας νόμιμο δημοκρατικό του δικαίωμα κι ότι ή τιμωρία για την συμμετοχή του αυτή ήταν ο θάνατός του από όργανα της τάξης. Έτσι, ή όλη υπόθεση έχει την συγκεκριμένη πολιτική - με την ευρύτητα του όρου - διάσταση, που καλείται, χωρίς καθυστέρηση, ή συντεταγμένη δικαστική έξουσία στά πλαίσια των άρμοδιοτήτων της ν' άξιολογήσει. Κε Υπουργέ.

Οι οικονομικές άνάγκες της υπόθεσης δεν δικαιολογούν την 4χρονη καθυστέρηση και θέλω να πιστεύω ότι θά ενεργήσετε τά κατά Νόμον.

Αθήνα, 16.9.1984
Κουμή Μαρία»

Ντάλα μεσημέρι

(«όταν πιάσεις του ραδιοφώνου τά κλειδιά, τότε είναι που δεν τ' άφήνεις» - γνωστή σοφία)

Τό ζεστό μεσημέρι της 19.9 με χτύπησε κατακέφαλα ή «ζωντανή» έκπομη του Β' Προγράμματος «μέρα μεσημέρι»: Διαβάστηκε κάποια στιγμή ένα γράμμα άκροατών, όχι από εκείνα τά συνηθισμένα που εκθειάζουν τίς χάρες και ή μοναδικό-

τητα της έκπομης, αλλά ένα γράμμα διαμαρτυρίας. Οι άκροατές ένοχλούνταν από ή συνήθεια των δημοσιογράφων να θεωρούν άκροάσιμο ό,τι έζησαν τό προηγούμενο βράδυ στην ιδιωτική τους ζωή, ένοχλούνταν από την παρεξιστική συνήθεια λογίων φίλων της έκπομης να βρίζουν άλλους του συναφιού τους, και από άλλα διάφορα. Ζητούσαν, τέλος, να αλλάξει ώρα μετάδοσης ή έκπομη για να μην τους ένοχλεί ήν ώρα του φαγητού.

Η ευαίσθητη έκφωνήτρια διάβασε ήν έπιστολή με κάποια δυσκολία επειδή ήταν «τόσο άνορθόγραφη» (πιθανώς επειδή συνυπέγραφε μία γυναίκα με ιδιότητα «οικιακά»). Απάντησε όμως όρθογραφημένα και έχοντας τό μικρόφωνο δικό της είχε όλη ήν άνεση να χλευάσει τους δημοκράτες άκροατές συστήνοντάς τους άργό μάσημα της τροφής και, δημοκρατικότερα, να τό κλείσουν άν δεν τους άρέσει. Ακολούθησε ή κ. Τσανακλίδου με τόν «άνθρωπάκο»: «άφήστε με ήσυχο - όλοι».

Η έκπομη αυτή που προφανώς άρέσει πολύ στους δημιουργούς της περιγράφηκε σωστά στά συστατικά έπιτυχίας της:

—έπιλογή από πικάντικες κοσμοπολίτικες είδησοϋλες από τόν τύπο (πέθανε ό έπινοητής του μίκινι και τί χρωστάμε σ' αυτόν).

—άφήγηση βιωμάτων των δημιουργών, του τύπου κρύα κεφτεδάκια - άγενής κάπελας χτές βράδυ, με ή σχετική άμπελο περί «νεοελλήνων» και «αυτού του τόπου».

—στοιχεία οικιακής φιλοσοφίας («Μίλα και σύ, κοπέλα μου, κάθε πρωί στά λουλούδια, όπως κι έγώ και ξέχνα τά λιπάσματα, μου είπε ό άνθοπώλης μου).

—σκληρή, σχεδόν ιδεολογική, έπιλογή των καλεσμένων και της προβολής του πολιτιστικού τους περιγυρου - καταλαβαίνομαστε τώρα...

—τέλος, εκείνη ή έκφορά του λόγου, όπου π.χ. τό ο τείνει προς τό ου (πολύ - πολύ soft), πράγμα που

πιθανώς αντίλαμβάνονται ως γυναικείο λόγο και νέα ευαισθησία στά πράγματα.

(Τά «Καθημερινά» του Τρίτου, πρότυπο της μεσημεριανής άφράτης έκπομης, ήταν τουλάχιστον συνεπότερα: Στις 10 τό πρωί δεν άπευθύνονταν στό σύμπαν, αλλά στή «γνωστή έλίτ» - τρομοκρατώντας και κάποιες έγκεφαλοπλυμένες από τά άλλα προγράμματα νοικοκυρές - χωρίς να επιχειρούν άλλεπάλληλα σαράμ ως απόδειξη άμεσότητας).

Πρός τό τέλος της έκπομης πάλι τό ίδιο θέμα: Ανακοίνωση πως σπάζαν τά τηλέφωνα στό στούντιο και έξω και εύχαριστίες στους άκροατές «για να καλά σας λόγια και τό κουράγιο σας». Κι άν αυτό τό γράμμα διαβάστηκε - άθελά μας - για επιβεβαίωση, πάντως δεν έγινε για να στηρίξουμε ήν έκπομη που, διαβεβαιώνουμε, δεν κινδυνεύει να αλλάξει ώρα.

(Τόσες έκπομπές, μάθανε και λίγο απ' τά κόλπα της πολιτικής, έ;) Και πάλι Τσανακλίδου στό μετρίοφρον «άν μ' άγαπάς δέ θά 'χει γκρίζο πουθενά να κοιτάς»...

Λοιπόν τί να προτείνεις στους δημιουργούς της έκπομης που κατά έγκυρους προοδευτικούς κύκλους «προσπαθούν να έντοπίσουν... ήν κοινωνική οϋσία» θεμάτων που άποκρύπτει ή διαστρεβλώνει ό τύπος... και που «κανένας τοπικισμός, λογιολατρισμός, παραδοσιολατρεία, έντέλει έθνικεντρισμός δεν διακρίνει...» (Δεκα. Πολίτης, αρ. 2, 19.11.83). Θά έρχόμουν στόν πειρασμό να συστήσω δημιουργία έκπομης κλειστού κυκλώματος - σάν τό δικό τους -, αλλά αντίλαμβάνομαι πως ή κοινωνική άναγνώριση άπαιτεί ήν καίτοι κάποιων μικροεξουσιών για τίς όποιες χρειάζονται - πως να τό κάνουμε - και οι μάζες, μεγάλες ή μικρότερες.

(Για τους λοιπούς που θέλουν να παίξουν τό παιχνίδι της δημοκρατίας: Έκπομη Μέρα μεσημέρι, Β' Πρόγραμμα, τηλ. 65.92.721).

Κ.Κ.

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ ότι η εφαρμογή του Νόμου-Πλαίσιο για τα ΑΕΙ έχει επισύρει την οξυτάτη κριτική της Δεξιάς. 'Η Ν.Δ. ανέλαβε στην κυριολεξία μία σταυροφορία για να αποτρέψει την εφαρμογή του νόμου, ο οποίος, ισχυρίζεται, θα έχει σαν μοιραίο αποτέλεσμα τη διάλυση των Πανεπιστημίων. 'Ο φιλικός της τύπος καθημερινά διαρρηγνύει τα ιμάτιά του για το «χάλι», την «κατάντια», το «σάπισμα» των πανεπιστημίων της χώρας. 'Η μαζική αποχώρηση τακτικών καθηγητών, στα πλαίσια της δυνατότητας για έθελουσία έξοδο που παραχωρήθηκε από την κυβέρνηση, χρησιμοποιήθηκε δεόντως για να προπαγανδιστεί η ιδέα ότι η ανώτατη εκπαίδευση αποσυντίθεται. 'Η απόφαση του Συμβουλίου 'Επικρατείας και η δικαστική και νομική έκκρεμότητα που προκλήθηκε, έδειξαν ότι αυτή η αντίδραση της Δεξιάς μπορεί κάτω από κάποιες συνθήκες να γίνεται υπολογίσιμη.

Από την άλλη μεριά, η 'Αριστερά φαίνεται να βρίσκεται σε άμυντική θέση. Οι πληροφορίες ότι η κυβέρνηση προτίθεται να τροποποιήσει το νόμο, λειτούργησαν στο να ενισχύσουν την εντύπωση πως, σε όρισμένα τουλάχιστον σημεία του, ο νόμος παραήταν «αριστερός». 'Ετσι, οι δυνάμεις της 'Αριστεράς στο εσωτερικό των ΑΕΙ βρέθηκαν συσπειρωμένες σε μία διπλή άμυνα: άμυνα απέναντι στη Δεξιά — για να εφαρμοστεί ο νόμος — και άμυνα απέναντι στην Κυβέρνηση — για να εφαρμοστεί ο νόμος στην αυθεντική του μορφή, χωρίς συμβιβασμούς και υπαναχωρήσεις. 'Η κατάσταση που έτσι δημιουργήθηκε φαίνεται να μην αφήνει περιθώρια για να διατυπωθεί μία κριτική στο νόμο από την πλευρά της 'Αριστεράς: η τελευταία έχει χρεωθεί το καθήκον της υποστήριξης της 'Αλλαγής στα πανεπιστήμια.

Στή συζήτηση που ακολουθεί με τον Μάκη Σπαθή — πρόεδρο του συλλόγου του ΕΔΠ στο ΕΜΠ — αποδεικνύεται ότι μία τέτοια προσέγγιση του προβλήματος είναι σήμερα λανθασμένη και ανεπαρκής. 'Οχι μόνο γιατί πολύ εύκολα μπορούν να διασκεδαστούν οι κατηγορίες της Δεξιάς για τη διάλυση των ΑΕΙ. Ούτε απλά γιατί οι όποιες δυσλειτουργίες και αναταραχές προκλήθηκαν, αποδεικνύονται δευτερεύουσας σημασίας, αναγκαστικές παρενέργειες μιάς μεταβατικής φάσης. 'Αλλά γιατί, πράγματι, υπάρχουν πολιτικά ζητήματα, υπάρχει χώρος για μία κριτική από την 'Αριστερά, μόνο που ο χώρος αυτός πρέπει να αναζητηθεί στην άλλη όψη του προβλήματος. 'Εκεί που στο όνομα της υπεράσπισης ενός δημοκρατικού νόμου αποσιωπάται και συγκαλύπτεται το γεγονός ότι με το νέο νόμο συγκροτείται με νέα μορφή η άστική κυριαρχία στα πανεπιστήμια. Πρόκειται για μία μορφή κυριαρχίας, στην οποία η συμμετοχή της επίσημης 'Αριστεράς είναι ενεργητική, καθολική και οργανική. Η λειτουργία του πανεπιστημίου δεν διασφαλίζεται από την παρουσία κάποιων κομματικών εγκάθετων, ούτε από το δεσποτισμό των τακτικών καθηγητών. Στο νέο καθεστώς που εγκαθιδρύει ο νόμος, η λειτουργία των μελών του ΕΔΠ στα πλαίσια του ενιαίου φορέα διδασκόντων, γίνεται όλο και σημαντικότερη. 'Η ένσωμάτωση αυτού του παλιού ΕΔΠ στο νέο καθηγητικό σώμα δεν είναι ένα απλό ζήτημα επαγγελματικής ανέλιξης κάποιων επιστημόνων, δεν μπορεί παρά να θέτει και πάλι μία σειρά ερωτήματα για το πανεπιστήμιο και την παρουσία της 'Αριστεράς σ' αυτό. 'Ο Μάκης Σπαθής, περιγράφει το φαινόμενο της συγκρότησης αυτού του ενιαίου φορέα, υπογραμμίζοντας τις πολιτικές συνέπειές του για το ΕΔΠ, το Πανεπιστήμιο και την 'Αριστερά.

Τάκης Μαστραντώνης

Τάκης Μαστραντώνης: Τι τό διαφορετικό θά είχε σήμερα μία κριτική προς τόν Νόμο-Πλαίσιο, από εκείνη που είχε δοκηθεί όταν τό ΠΑΣΟΚ είχε φέρει τό νόμο αυτό γιά ψήφιση στή Βουλή; 'Η έμπειρκα δύο χρόνων περίπου μπορούμε νά πούμε ότι επιβεβαίωσε ή διέψευσε εκείνη τήν πρώτη κριτική;

Μάκης Σπαθής: 'Ο καθένας μπορεί νά βρεί στήν έμπειρία αυτή στοιχεία που νά επιβεβαιώνουν τήν άποψη του. Γι' αυτό εξάλλου και όλοι

έξακολουθούν νά μένουν άμετακίνητοι στίς άρχικές θέσεις τους. Σήμερα ή κριτική στό Νόμο-Πλαίσιο όχι μόνο φιλοξενείται από έφημερίδες και περιοδικά, αλλά και παρουσιάζεται με τή μορφή βιβλίων, σαν ολοκληρωμένες άς πούμε θέσεις. Πρόκειται όμως γιά άπόψεις που μένουν καθηλωμένες στό κλίμα και τά ερωτήματα που έμπαιναν πριν δύο χρόνια στή συζήτηση. Ταυτόχρονα, άσχολούνται σχεδόν άποκλειστικά με μία

φάση μελλοντική, στήν όποία τά ΑΕΙ θά λειτουργούν σύμφωνα με τό μοντέλο του νόμου αυτού. 'Ετσι συζητιέται τό κατά πόσο ό νόμος διασφαλίζει τήν άναπτυξιακή πορεία τής χώρας ή σε ποίο βαθμό έμπεδώνει τή δημοκρατία και τήν άξιοκρατία στό Πανεπιστήμιο. Σ' αυτά τά 2 χρόνια όμως ζήσαμε μία ιδιότυπη κατάσταση, μία κατάσταση μεταβατική από τό ένα μοντέλο στό άλλο, που άν και είναι καθοριστική γιά τίς εξελίξεις στήν 'Ανώτατη 'Εκπαίδευση, δέν τίγεται κατά κανόνα από τήν κριτική τής 'Αριστεράς.

Τ.Μ.: Ναι αλλά ή Δεξιά σ' αυτήν ακριβώς τή μεταβατική φάση συγκεντρώνει τά πυρά της, υποστηρίζοντας ότι τά Πανεπιστήμια διαλύονται, διότι αποχώρησαν μία σειρά από τακτικούς καθηγητές και άκόμη διότι τό διδακτικό έργο και οι διοικητικοί χειρισμοί έχουν περιέλθει σε ανθρώπους με έλάχιστη πείρα.

Μ.Σ.: 'Όλοι γνωρίζουν ότι κάτι τέτοιο δέν συμβαίνει. Σέ καμιά περίπτωση τά Πανεπιστήμια δέν έχουν ύπολειπουργήσει λόγω τής εφαρμογής του Νόμου-Πλαίσιο και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις ή λειτουργία των ΑΕΙ έχει γίνει έντατικότερη. Οι άνθρωποι που έχουν αναλάβει διδακτικό ή εργαστηριακό έργο είναι οι ίδιοι που επί χρόνια έφερναν σε πέρας τό έργο αυτό. 'Αν αυτό που ενδιαφέρει είναι μία τεχνοκρατική αναβάθμιση των σπουδών, σε πολλές περιπτώσεις έχει πραγματοποιηθεί, καθώς οι φοιτητές έχουν χωριστεί σε όλιγομελείς ομάδες ανά διδάσκοντα. Κατά κανόνα, οι τακτικοί καθηγητές που αποχώρησαν ήταν οι έπικεφαλής μιάς μεγάλης έδρας με εύάριθμο προσωπικό και έπαρκή έξοπλισμό, τήν όποία γνωρίζαν ότι δέν ήταν πιά σε θέση, με τό νέο νόμο, νά έλέγξουν. 'Η άπουσία τους δέν γίνεται αισθητή, άφου στήν πλειοψηφία τους οι καθηγητές έκτελούσαν κύρια έργο διευθυντικό και όχι εκπαιδευτικό. 'Αντίστοιχα πράγματα θά είχα να πω και γιά τόν διοικητικό τομέα. Σήμερα πολλά ζητήματα που παλιά καθυστερούσαν γιά γραφειοκρατικούς λόγους, όπως εργασιακά ζητήματα του προσωπικού, προγράμματα σπουδών, άναθέσεις διδασκαλίας, κατανομές κονδυλίων κλπ. λύνονται γρήγορα. 'Η Δεξιά διαμαρτύρεται και καταδικάζει τή διοίκηση σαν άντιπαραγωγική, διότι έχει καταργηθεί τό παλιό καθεστώς, όπου κάθε καθηγητής μπορούσε νά φέρει τό προσωπικό του ζήτημα άπ' ευθείας στή Σύγκλητο και νά τό λύσει, ενώ σήμερα συχνά ύποχρεώνεται νά ζητήσει προηγουμένως έγκριση από τή συνέλευση του τομέα.

Τ.Μ.: Ποιό είναι τό κύριο χαρακτηριστικό αυτής τής μεταβατικής φάσης;

Μ.Σ.: Τό κύριο χαρακτηριστικό είναι ή συγκρότηση του διδακτικού προσωπικού στα Πανεπιστήμια. Οι λέκτορες εξελίσσονται στις έπόμενες βαθμίδες του διδακτικού — επιστημονικού προσωπικού (ΔΕΠ) και ταυτόχρονα οι μή διδάκτορες, δηλαδή οι παλιοί βοηθοί και επιστημονικοί συνεργάτες, έντάσσονται στό ΔΕΠ.

'Ακόμη και τό φαινόμενο τής έθελουσίας έξόδου των καθηγητών δέν λειτούργησε στήν κατεύθυνση τής διάλυσης του σώματος των διδασκόντων, όπως έπιχείρησε νά τήν παρουσιάσει ή Δεξιά, αλλά λειτούργησε σαν βοηθητικό στοιχείο στήν άνασύνθεση και συγκρότηση του σώματος αυτού, γι' αυτό εξάλλου και ευνώθηκε από τό ΠΑΣΟΚ. 'Η συγκρότηση του ΔΕΠ δέν είναι απλά ένα πρόβλημα άξιοκρατίας ή επαγγελματικής άποκατάστασης κάποιων ανθρώπων που γιά χρόνια έχουν δουλέψει στό Πανεπιστήμιο. Είναι ένα πολιτικό πρόβλημα, καθώς ή συγκρότηση του ΔΕΠ διαμορφώνει τή μορφή στήν όποία σταθεροποιείται ή έξουσία στα ΑΕΙ.

Τ.Μ.: Μία από τις πιο σοβαρές επιφυλάξεις που είχε διατυπώσει το ΕΔΠ για τον Νόμο-Πλαίσιο είναι ότι τελικά θα αποκλειόταν από το ΔΕΠ, θα σφαγιαζόταν δηλαδή οι βοηθοί, οι επιστημονικοί συνεργάτες και οι επιμελητές στις διαδικασίες κρίσης που προβλέπονται για την εξέλιξη των μελών του ΔΕΠ. Έπιβεβαιώθηκε αυτή η επιφύλαξη;

Μ.Σ.: Όχι. Οι περιπτώσεις, στις οποίες ένας καθηγητής μισεί κάποιον προσωπικά και μπορεί με μία άρνητική εισήγηση να τον σφαγιάσει, είναι ελάχιστες. Το συντριπτικό ποσοστό αυτών που φθάνουν μέχρι την κρίση, εξελίσσονται. Κατά κανόνα αυτές οι κρίσεις, αν και είναι άνοιχτες, πραγματοποιούνται σαν κλειστές, δηλαδή με έναν και μοναδικό υποψήφιο, οπότε λειτουργούν ουσιαστικά σαν προαγωγές. Στο γενικό τμήμα του ΕΜΠ τέτοιας μορφής κρίσεις ήταν το 80% όσων έγιναν, ποσοστό που πρέπει να είναι ουσιαστικά το ίδιο για όλο το Πολυτεχνείο. Ίσως σε άλλες σχολές, την Πάντειο ή την Έμπορική, για παράδειγμα, να δημιουργούνται προβλήματα στην εξέλιξη του ΔΕΠ για λόγους που ανάγονται στο ιδιόμορφο καθεστώς, διδακτικό και έρευνητικό, που ισχύει στις σχολές αυτές.

Τ.Μ.: Ποιές συνέπειες έχει αυτή η διαδικασία ένταξης του παλιού ΕΔΠ στο σώμα των διδασκόντων που τώρα δημιουργείται;

σίας. Η εφαρμογή του Νόμου-Πλαίσιο, ή ένσωματωση του ΕΔΠ στο ΔΕΠ μέσα από τις κρίσεις, σήμανε την άποσύνθεση του κινήματος του ΕΔΠ. Δεν είναι στις προθέσεις μου να ωραιοποιήσω το παρελθόν του κινήματος του ΕΔΠ, αλλά σήμερα ή κατάσταση είναι κατά πολύ χειρότερη.

Τ.Μ.: Μπορούμε δηλαδή να πούμε ότι στα ΑΕΙ κυριαρχεί κάποιας μορφής ατομικισμός;

Μ.Σ.: Ναι. Το ΕΔΠ σαν κίνημα πρακτικά δεν υφίσταται. Το Κεντρικό Συμβούλιο υπολείπεται. Γενικές συνελεύσεις δεν γίνονται διότι δεν συγκεντρώνεται ποτέ άπαρτια. Κινητοποιήσεις δεν πραγματοποιούνται ακόμη και αν υπάρχει σοβαρός λόγος, όπως για παράδειγμα η υπόθεση με το Συμβούλιο Έπικρατείας. Πριν λίγα χρόνια κάθε μέλος του ΕΔΠ έβλεπε ότι μπορούσε να σταθεί και να λειτουργήσει στο Πανεπιστήμιο μόνο όσο υπήρχε ένας ισχυρός σύλλογος που στήριζε το ΕΔΠ σαν στρώμα. Σήμερα διαπιστώνει ότι η λειτουργία του στο Πανεπιστήμιο είναι προσωπικό πρόβλημα που πρέπει με προσωπικές σχέσεις να λύσει. Δεν πρόκειται βέβαια για μία επιδημία διαφθοράς του επιστημονικού και διδακτικού προσωπικού στα ΑΕΙ, αλλά για τα αποτελέσματα ενός νόμου που συνέταξε, ψήφισε και επέβαλε η Άλλαγή.

προβλήματα τοποθετούνται και λύνονται άλλοι.

Τ.Μ.: Ποιές είναι οι σχέσεις των μελών του παλιού ΕΔΠ με τους φοιτητές σήμερα;

Μ.Σ.: Η σχέση με τους φοιτητές είναι για κάθε μέλος του ΔΕΠ προσωπικό του ζήτημα. Δεν υπάρχει θέμα σχέσεων δύο κινήματος, αλλά κάθε μέλος του ΔΕΠ αναπτύσσει σχέσεις με τους φοιτητές κατά πώς νομίζει. Συχνά το πρόβλημα αυτών των σχέσεων εμφανίζεται σαν αντανάκλαση του κύριου προβλήματος, που για το ΔΕΠ είναι βέβαια οι κρίσεις. Έτσι οι ίδιοι άνθρωποι που μετά μανίας διεκδικούσαν χθές διδακτικές ώρες για να έχουν ένα επιπλέον έφοδιο στις μελλοντικές κρίσεις, σήμερα θέλουν να τις ξεφορτωθούν γιατί διαπιστώθηκε ότι στις κρίσεις το επιστημονικό έργο έχει μεγαλύτερο ειδικό βάρος από το διδακτικό. Θέλω να πω ότι από τη μεριά του ΔΕΠ δεν υπάρχει θέμα να υπάρξει μία πολιτική σχέση με τους φοιτητές. Καθένας διερευνά τους φοιτητές για να έχει κάποια στήριξη από αυτούς. Μη ξεχνάμε ότι οι φοιτητές έχουν λόγο στις κρίσεις και μία άρνητική εισήγηση από μεριάς τους μπορεί να αποβεί μοιραία. Αυτό μπορεί να αποτελέσει κίνητρο ώστε κάθε διδάσκων να βελτιώσει τον τρόπο διδασκαλίας, ότι κι αν αυτό σημαίνει, μπορεί όμως και να οδηγήσει στο να κάνει κανείς οτιδήποτε, αρκεί να κερδίσει τη φοιτητική εύννοια, σε μία κακώς εννοούμενη φιλοφοιτητική στάση. Και τα δύο αυτά ενδεχόμενα έχουν παρατηρηθεί.

Τ.Μ.: Ποιό ρόλο διαδραματίζουν τα κόμματα της Άριστερας σ' αυτές τις εξελίξεις, πώς σταθεροποιούν την παρουσία τους μέσα στο Πανεπιστήμιο κάτω από αυτές τις συνθήκες;

Μ.Σ.: Τα κόμματα της Άριστερας επιμένουν στις κλασικές τοποθετήσεις τους. Για το ΚΚΕ δεν υφίσταται πολιτικό πρόβλημα για τη λειτουργία του Πανεπιστημίου, άλλο από το να αποκρούσουμε τη διείσδυση των μονοπωλίων και του ιμπεριαλισμού, να δουλεύουμε πιο πολύ γιατί οι φοιτητές πρέπει να έρθουν πρώτοι στα μαθήματα, να εκδίδουμε τακτικά ανακοινώσεις για τα πυρηνικά, το ΝΑΤΟ και την ειρήνη. Το ΚΚΕ υποστηρίζει τη δημιουργία ενιαίων συλλόγων διδασκόντων, δηλαδή τη συγχώνευσή μας με τους καθηγητές. Αυτό ήδη έγινε στην πράξη, υποστηρίζει το ΠΑΣΟΚ, που μένει καθηλωμένο στη φάση υποστήριξης του νόμου για να μπορέσει να υλοποιηθεί χωρίς παρεκκλίσεις ή τροποποιήσεις. Αυτή του η στάση δημιουργεί συχνά προστριβές μεταξύ πανεπιστημιακών του ΠΑΣΟΚ και υπουργείου Παιδείας, όταν το τελευταίο εκδίδει εγκυκλίους που αναιρούν κατακτήσεις του νόμου κτλ. Το ΚΚΕ έσ. παραμένει στην κριτική που είχε διατυπώσει πριν δύο χρόνια, έχει δηλαδή σαν άφετηρία της κριτικής του τη διαπίστωση ότι ο ενιαίος φορέας δεν περιέλαβε εξ αρχής στους κόλπους του τους βοηθούς και τους επιστημονικούς συνεργάτες.

Αυτή η κατάσταση, όπου τα κόμματα της Άριστερας δεν παίρνουν θέση για τα προβλήματα της σημερινής φάσης, αλλά εμμένουν στην πρό διετίας κατάσταση, σταθεροποιεί και δεν κλονίζει την παρουσία τους. Τα προβλήματα αποσιωπούνται, ο καθένας πρέπει να αντιμετωπίσει τη μοίρα του με προσωπικό τρόπο. Είναι αδύνατο να δημιουργηθούν συγκρούσεις ανάμεσα στην ήγερση και τη βάση ενός κόμματος κτλ. Από την άλλη μεριά ακόμη τα πολιτικά κόμματα διασφαλίζουν για τα μέλη του ένα ελάχιστο συλλογικότητας, συγκροτούν κάποιες ομάδες ανθρώπων από το ΔΕΠ και τους φοιτητές με συγκλίνοντες πολιτικούς, ιδεολογικούς και επαγγελματικούς στόχους.

Μ.Σ.: Οι συνέπειες είναι σημαντικές και καθόλου ευόιωνες. Ήδη από το προηγούμενο καθεστώς, το ΕΔΠ είχε μία αντιφατική σχέση απέναντι στους καθηγητές. Από τη μία μεριά, σαν κίνημα, το ΕΔΠ άνοιγε ένα μέτωπο στους καθηγητές, τους αντιμετώπιζε σαν φορείς της εξουσίας, της Δεξιάς, του σκοταδισμού κτλ. Από την άλλη όμως υπήρχε και η ανθρώπινη σχέση, εκεί που το μέλος του ΕΔΠ ήταν κυριαρχούμενο και άμεσα εξαρτημένο από τον καθηγητή στο έσωτερικό μιας έδρας. Μέχρι να εφαρμοστεί ο Νόμος—Πλαίσιο υπερίσχυσε το χαρακτηριστικό του κινήματος, ή αντιπαλότητα προς τους καθηγητές. Σήμερα μπορούμε να μιλήσουμε για μία αντιστροφή της κατάστασης. Η προσωπική σχέση με τους καθηγητές των ανώτερων βαθμίδων αποκτά όλο και μεγαλύτερη βαρύτητα. Μέσα από τις προσωπικές σχέσεις μπορεί να εξασφαλισθεί μία θετική εισήγηση και κατά συνέπεια μία θετική κρίση. Το κίνημα του ΕΔΠ γίνεται όλο και λιγότερο κίνημα. Οι έσωτερικοί ανταγωνισμοί μεταξύ των λεκτόρων δξύνονται. Πρόκειται για ανταγωνισμούς, όχι γιατί δύο λέκτορες μπορεί να διεκδικούν την ίδια θέση στο ΔΕΠ, αλλά για το ποιός λέκτορας θα εξελιχθεί πιο γρήγορα, ώστε να εγκαθιδρύσει για λογαριασμό του ένα σύστημα ιεραρχίας και να ιδιοποιηθεί ένα μεγαλύτερο μερίδιο εκπαιδευτικής και ερευνητικής διαδικα-

Τ.Μ.: Το ΕΔΠ παραδοσιακά ήταν τοποθετημένο στην πλευρά των προοδευτικών δυνάμεων, ακόμη και όταν γινόταν αντικείμενο κριτικής σαν συντηχιακού χαρακτήρα κίνημα. Αυτή του η τοποθέτηση σήμερα αμφισβητείται;

Μ.Σ.: Σίγουρα τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά όσο πριν λίγα χρόνια, όταν το ΕΔΠ ανήκε στον προοδευτικό χώρο, παρά τις εξαιρέσεις του, όπως και οι καθηγητές ανήκαν στον αντιδραστικό χώρο, επίσης παρά τις εξαιρέσεις τους. Όταν όμως σήμερα έχουμε αυτό το φαινόμενο του ατομικισμού, εμφανίζεται συχνά μία αντιδραστική συμπεριφορά στα προσωπικά ζητήματα, από τις σχέσεις μεταξύ συναδέλφων μέχρι τις κρίσεις, σε αντίθεση με το δημοκρατικό πρόσωπο που εμφανίζεται στις οποίες συλλογικές διαδικασίες. Δεν μπορούμε βέβαια να αναλωθούμε στην περιπτώσιολογία των προσωπικών συμπεριφορών. Πρέπει όμως να εντοπισθεί το ζήτημα, γιατί σήμερα μέσα από αυτές τις προσωπικές περιπτώσεις που κάθε μία είναι ιδιόμορφη και μοναδική, συγκροτείται η πολιτική κυριαρχία στα ΑΕΙ. Το ΕΔΠ σαν έπισημη συνδικαλιστική δομή, σαν Διοικητικό συμβούλιο για παράδειγμα, κύριο έργο έχει να διορίζει εκπρόσωπους στη Σύγκλητο και τα άλλα όργανα της διοίκησης, τμήμα της οποίας τελικά και αποτελεί άτυπα. Τα πολιτικά

Μπλόφα

Ο ΜΑΡΟΥΔΑΣ ήταν φανερά εξοργισμένος. «Ήθελα νά 'ξερα ποιοι διαδίδουν ότι πάμε για εκλογές...» βροντοφώναξε και χτύπησε τό χέρι του στο γραφείο. Μετά σηκώθηκε. Έβγαλε τό μαντήλι του και σκούπισε τό ιδρωμένο μέτωπό του. «Τώρα πού άρχίζει και άποδίδει τό έργο της 'Αλλαγής!... τώρα πού ό Σοσιαλισμός γίνεται μιά καθημερινή πραγματικότητα!...» διερωτήθηκε άπορημένος καθώς κοίταζε τόν συνομιλητή του. Σιγά-σιγά τό ύφος του μαλάκωσε. Στο όργισμένο πρόσωπό του άνέτειλε τό πικρό χαμόγελο ενός καλοκάγαθου χιλιοβασανισμένου παχουλού άνθρώπου. Θα 'λεγε κανένας τό πρόσωπο της μικρής, τρίχρονης 'Αλλαγής. 'Ο 'Αρατζαφέρης έξυσε τό κεφάλι του... Μετά άναψε τήν πίπα του... 'Η άμυχανία του δέν κρυβόταν. «Ναι αλλά στήν 'Ελούντα...» είπε ψιθυριστά και κάπως επιφυλακτικά. Τό πρόσωπο του Μαρούδα σοβάρεψε και σκοτείνιασε άμέσως. «Δέν ντρεπόμαστε!...» φώναξε. «Ούτε νά ξεκουραστεί και νά κάνει ένα μπάνιο μέ τούς φίλους του δέν μπορεί ό άνθρωπος!...»

'Ο 'Αρατζαφέρης τά είχε λίγο χαμένα. Δέν καταλάβαινε τίποτα. «Και ποιοι δημιούργησαν τις φήμες για τις εκλογές;» μουρμούρισε φοβισμένα. «Γι' αυτό σέ φώναξα... Αυτό θέλω νά μάθεις!...» είπε κοφτά ό Μαρούδας.

ΚΑΘΩΣ ΚΑΘΗΦΟΡΙΖΕ τήν 'Ακαδημία, αισθάνθηκε εκείνο τό παράξενο προαίσθημα, πού ένιωθε κάθε φορά πού είχε μιά δύσκολη άποστολή. «Πολύ περίεργη ιστορία...», σκέφτηκε. 'Εστριψε στήν Μπενάκη. «'Αν αυτοί δέν ξέρουν... δέν ξέρει κανείς!...» μονολόγησε. Σταμάτησε στό 51. Στόν τέταρτο όροφο δεξιά του ή σεμνή πινακίδα έγραφε ένα σκέτο «Μύς». Λίγοι όμως θά μπορούσαν νά φανταστούν ότι σ' αυτό τό μικρό και φτωχικό διαμερισμάκι στεγαζόταν ή πιο καλά πληροφορημένη έφημερίδα... Δέν υπήρχε άπόρητο έγγραφο ή πράκτορας της CIA πού νά της είχε ξεφύγει!... 'Η άπορία του πάντα ήταν πώς τά καταφέρνουν... και νά πείξ ότι ήσαν άραιοι... Είναι άλήθεια ότι κάποι στο βάθος ό 'Αρατζαφέρης ζήλευε... 'Αν αυτός ήταν ή μιά σχολή Δημοσιογραφίας αυτοί ήσαν ή άλλη... «Αυτή ή μανια τους για τά άπόρητα και τις άποκαλύψεις δείχνει άνθρώπους πού έχουν στερηθεί τό σέξ...» μουρμούρισε περιφρονητικά καθώς χτύπησε τό κουδούνι.

'Ο Κώστας Παπαλαμπράκης καθώς άνοιξε συνοφρυώθηκε. Αυτός ό πλαιη-μπού πού έκανε τόν δημοσιογράφο του ήταν αντιπαθής. 'Ηταν ικανός νά πουλήσει και τό κορμί του ακόμα για ένα άπόρητο... σκέφτηκε άηδιασμένος. «'Ε... όχι κι έτσι!...» άναστέναζε. Χαιρετήθηκαν θερμά. 'Ο 'Αρατζαφέρης μπήκε κατ' ευθείαν στό θέμα. «Κώστα θέλω νά μου πείξ από πού μάθατε ότι θά γίνουν εκλογές... μάλιστα δημοσιεύσατε και πιθανές ήμερομηνίες... και γράψατε ότι πρώτοι έσείς είχατε προβλέψει τις εκλογές από τόν 'Ιούλιο...» Τά έξυπνα γαλανά μάτια του Παπαλαμπράκη μπήκαν σέ συναγερμό. Τά δύο μεγάλα λαγωνικά της 'Ελληνικής δημοσιογραφίας ζυγίστηκαν... «Μή μου πείξ από τήν κυβέρνηση... γιατί καμιά δήλωση δέν έγινε... και στις έκτιμήσεις σας έσείς δέν πέφτετε ποτέ έξω...», είπε πονηρά ό 'Αρατζαφέρης.

«'Εμείς σέ ό,τι μās άφορά...» άρχισε βήχοντας ό Παπαλαμπράκης σάν κάτι νά του κάθισε στό λαιμό «τό μόνο πού γράψαμε ήταν ότι ό 'Αντρέας έπρεπε νά κάνει τις Βουλευτικές μαζί μέ τις Ευρωεκλογές!...» 'Ο 'Αρατζαφέρης δέν θέλησε νά πιέσει άλλο τό συνάδελφό του. Στο μυαλό του ήρθε ή φωτογραφία του πρωτοσέλιδου... Αυτό τό «σέ ό,τι μās άφορά...» του άρκούσε!... Καθώς κατηφόριζε τήν Μπενάκη μιά σκέψη, σάν έμμονη ιδέα, τόν βασάνιζε. «Πόσο δύσκολο άλήθεια είναι για ένα δημοσιογράφο νά σκέφτεται πολιτικά... Εύτυχώς πού υπάρχουν και τά άπόρητα...», μουρμούρισε.

Η ΗΣΥΧΙΑ πού επικρατούσε όταν μπήκε στό «Περίβόλι τ' Ούρανού» ήταν έντυπωσιακή. Δέκα χρόνια μετά τη διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρη ή ταβέρνα της 'Αλλαγής είχε μαραζώσει... Πού 'ναι εκείνα τά συντροφικά γλέντια, τά ζειμπέκικα... τά χασάπικα... «Τά καλύτερα παιδιά τά τρώει ή εξουσία...», μονολόγησε ό 'Αρατζαφέρης. 'Ηταν ή πιο παγερή έπέτειος. Χασμουρήθηκε, κοίταζε τό ρολόι του, περασμένες δώδεκα. 'Ετοιμάστηκε νά φωνάξει τό γκαρσόνι όταν τόν είδε νά μπαίνει... Ναι... ήταν ό Μένιος μέ τήν κυρία του!

'Ο 'Αρατζαφέρης δέν άργησε νά βρεθεί στό τραπέζι του. Νοστάλησαν μαζί τό παρελθόν... 'Όταν τόν ρώτησε για τις εκλογές ό Μένιος άπόρησε. «Ποιές εκλογές... γιατί νά κάνουμε εκλογές!...» είπε ξαφνιασμένος.

«'Ήθελα νά 'ξερα ποιοι τά διαδίδουν...» σφύριξε μέσα άπ' τά δόντια άγριεμένος.

'Ο 'Αρατζαφέρης ένιωθε σάν χαμένος. Δέν ήξερε τι νά υποθέσει. 'Η κυβέρνηση δέν είχε για εκλογές... οι δημοσιογράφοι δέν έγραφαν για εκλογές... και όλοι ήξεραν ότι δέν θά γίνουν εκλογές... Προσπάθησε νά βάλει μιά τάξη στις σκέψεις του... «Ποιός θά κέρδιζε άπ' αυτή τήν ιστορία;» Ξαφνικά τό πρόσωπό του έλαμψε «Λες!...» είπε. Αυτή ή ιδέα του ήταν έντελώς τρελή...

Η ΜΙΞ ΚΟΚΚΙΝΟ-ΜΠΑΕ Σημάτι μέ τό σφυροδρέπανο και τήν 'Ελληνική κυμάτιζε στό κτίριο της πλατείας Κουμουνδούρου... 'Όταν ό 'Αρατζαφέρης μπήκε, ό θυρωρός τόν ρώτησε άμέσως... «Είστε 'Ανένταχτος;» Ξαφνιάστηκε και τα 'χασε... Πάνω στήν ταραχή του άπάντησε «Ναι!...» «Στόν έκτο όροφο στή μεγάλη αίθουσα!...» είπε ξερά ό θυρωρός. Στο άσανσέρ ή κούκλα μέ τό Γαλλικό άρωμα τόν ρώτησε τόν όροφο πού πηγαίνει. 'Όταν της είπε εκείνη άντέδρασε μέ θαυμασμό... «'Α! πηγαίνετε στή συνεδρίαση του 'Εκτελεστικού Γραφείου μέ τούς 'Ανένταχτους!...» 'Ο 'Αρατζαφέρης δέν είχε τίποτα. Έκανε ότι δέν άκουσε... Τόν άδιάφορο... «Αυτό είναι! Ποιός θέλει εκλογές και δέν τις φοβάται; 'Η τέταρτη πολιτική δύναμη πού άνέρχεται... τό ΚΚΕ έσωτ!...» σκέφτηκε.

'Όταν μπήκε στή μεγάλη αίθουσα ή συνεδρίαση είχε άρχισει. «Συντροφοί πάμε για εκλογές. Είναι σιγουρο!...» είπε ό Γιάννης Μπινιάς. «Ωστε αυτοί τά διαδίδουν!...» ψιθύρισε μέσα άπ' τά δόντια ό 'Αρατζαφέρης. 'Ο Μπινιάς συνέχισε: «'Ο 'Αντρέας έχει βάλει για στόχο τό Κόμμα μας. 'Αν ησυχεί μέ τήν πλατειά άπήχηση πού έχουν οι θέσεις μας μέσα στό λαό και έπισπεύει τις εκλογές! Φοβάται τό ΚΚΕ έσωτ! Σας καλέσαμε σήμερα άγαπητοί σύντροφοι για νά άκουσουμε τή γνώμη σας για τις εκλογές, για νά γίνει τό Φεστιβάλ της ΑΥΓΗΣ τό πεδίο του πιο γόνιμου και δημιουργικού διαλόγου για νά μās πείτε πόσα περίπτερα θέλει ό καθένας σας!...»

ΣΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟ ΟΡΟΦΟ στό γραφείο του Γ.Γ. της Κ.Ε. του ΚΚΕ έσωτ. ό Λεωνίδας ήταν εύχαριστημένος. «Μπράβο Γιάννη...», έλεγε και ξανάλεγε τρίβοντας τά χέρια του από εύχαριστηση. «Τό κόλπο έπιασε... μπορεί εκλογές νά μήν γίνουν αλλά τά μισά περίπτερα του Φεστιβάλ θά τά φτιάξουν οι 'Ανένταχοι!...»

Παν. Παν.

Έπειγον

Μαρίνα πού ανέβηκες
Τα σκαλάκια του Ήρωδείου
στις 27 Αυγούστου, την πρώτη
βραδιά με την ορχήστρα
GEWANDHANS της Λειψίας, Μαρίνα
πού μόνο τό όνομά
σου ξέρω, σέ χαιρετώ και σέ αναζητάω.
Σέ παρακαλώ γράψε στη στήλη. Για
τόν Μαρίνο (προσωρινό).

Κλεισμένος Κατάθλιψη

Κλεισμένος μέσα στην κουφάλα ενός
πλάτανου,
τόν τρύπησα μ' ένα μικρό παράθυρο,
από τό όποιο
έπικοινωνούσα με τούς επισκέπτες μου.
Πέρασαν 4 χρόνια μέσα στην κουφάλα
του δέντρου,
Στό έσωτερικό ενός κούφιου κορμού
δέντρου, χωρίς νά ξαπλώσω,
χωρίς νά κάνω ούτε βήμα.
Τόν βρήκαν νά κάθεται στην κουφάλα
του δέντρου, είχαν περάσει 4 χρόνια,
Καθόταν, παρόλο πού δέν μπορούσε νά
σηκώσει τό κεφάλι του,
και ήταν αναγκασμένος νά τό 'χει
σχεδόν πάνω στά γόνατά του.

P.P.P.

Τσακάλωφ 96
Πετρούπολη 132 31

Γεύση τρέλας

Αναδύομαστε από την πικρα της
καμψής, από τά πιθήρια του φόβου και
του ζυμαριού.

Θάμνοι, νερό, κάμπιες, φωνές και
άνταρσίες. Έξηγημένα πράγματα. Τα-
κτικά φαινόμενα αλήθειας πού φορές
είναι πικρή. Όσπου τελειώνει τό κορ-
δόνι της γραμμής στον καλαμώνά πού
είναι τριγυρισμένος από άβαθα νούφα-
ρα.

Πού νά σέ βρώ; Αυτά τά κοιμητήρια
πώς σέ κρύβουν;

Πού σου τραβούν με θελασμένες
γραμμές τό νήμα της πνοής σου;

Νά!! φανερώνεται ή όπτασία βάθος
κρυφό. Μ' ένα πλοίο, με τη βροχή, τις
στάλες, τά πατήματα, τά δόντια πού
χτυπιούνται σέ χρόνο δύο τέταρτα, και
τά χάδια πού στέκουν χάσκοντας.

Στήν αΐλη δέν κατεβαίνω σάν πρώτα,
κι αυτός ό κόμπος της περικοκλάδας
στον τοίχο μ' έχει δεμένο. Είναι ό χρυ-
σός σκοπός μου. Γιατί νά τόν λύσω;

Στό ξαναλέω δίπλα στον καλαμώνά
είναι τό ποτάμι, κι εκεί θά λησμονήσεις
δ,τι σέ κούρασε στη διάρκεια της άτέρ-
μονης ζωής. Έτσι, θά τρέξεις μέσα στο
δνειρο με τά φανάρια του βραδιού πού
θ' άπλωθεί στις παραλίες χωρίς φωνές
διαφήμισης και προκηρύξεις.

Θά γεννηθείς μικρή σάν ιστορία βρο-
χερή και θά κλάψεις. Πάλι, σά γεύση
άπλόχερη από τρέλα.

Χρήστος Παναγιωτόπουλος

Έν οίδα...

Στόν πλανήτη Γή,
στην ήπειρο Εύρώπη,
στη χώρα Έλλάδα
στην πρωτεύουσά της Άθήνα,
κυρίως στις περιοχές
Ν. Κόσμου, Παγκρατίου κέντρου
και άλλου
μιά καθηγήτρια Φιλόλογος
και ένα φοιτητής Φυσικός
άναζητούν (θύματα) — μαθητές
Γυμνασίου - Λυκείου, ίνα
έμφυσίσωσιν εις αυτούς
παιδείαν και γνώσιν.
Τηλ. 9016022
Μειδιούμε και περιμένουμε

Θαλασσινά

Κρύστη,
πότε θά πάμε νά φάμε καλαμαράκια
και χταπόδι;

Σ' άγαπώ
Αντώνης

Χάρης 1984

ΑΠΡΙΛΗΣ

Τή μέρα πού σέ γνώρισα
έμπαινε καλοκαίρι
ευτυχισμένη — είπα — έποχή.
Τή μέρα πού χωρίσαμε
ήταν άκόμη καλοκαίρι
Τι άπαίσια σκέφτηκα έποχή.
Είχα ξεχάσει φαίνεται
τίς πρώτες έντυπώσεις.

—Τι έχεις βρέ Χάρη; Γύρισες και με
κοιτάξες. Μετά από λίγο είπες:

—Με παρασύρεις δέν θέλω νά συνε-
χίσω παρακάτω φοβάμαι, «Όχι Θεέ
μου». Ποτέ δέν κατάλαβα τί φοβόσουν
κάθε φορά πού ξεκινάγαμε νά κάνουμε
έρωτα. Στην τρίτη προσπάθεια τό πήρα
άπόφαση ότι δέν γίνεται τίποτε.

—Μή στενοχωριέσαι δέν πειράζει,
είπα. Άπό κείνη τή μέρα προσπαθούσα
νά άποφύγω κάθε άπομόσφαιρα πού δη-
μιουργούσε τέτοια διάθεση. Δίναμε ρα-
ντεβού σέ χώρους άνοιχτούς και όχι
άπόμερους. Όσπου τήν τελευταία μέρα
μεθύσαμε και «έγένετο φώς». Φώς όμως
άσθενές λίγων κεριών.

Γιατί ή έπαφή μας δέν στάθηκε ποτέ
εύκολη; Έτσι μου είχε γράψει στη Θεσ-
σαλονίκη.

Τό γράμμα σου τό 'χω καρφώσει
στον τοίχο πάνω άπ' τό κρεβάτι του. Τό
διαβάζω συχνά.

Πώς τήν άφήσαμε αυτή τή σχέση νά
φθαρεί; τό θυμάσαι;

Ο μικρότερος από τούς
Βενετσιάνους πού
υπάρχουν στην Άθήνα.
Μόνος όπως πάντα...

Υ.Γ.: Ψάχνω σάν τρελός για σπίτι. Δέν
βρίσκω τίποτα. Άχ άτιμη Πόλη, πού
θά με ρίξεις; Πάντως δ,τι και νά 'ναι
θέλω νά 'χει ήλιο.

Πάντα Ε.Σ.Υ.

Τό Ε.Σ.Υ. θά καταστρέψει τό χώρο
πού άγγιξα τό δνειρο. Τό δνειρο είσθε
έσείς. Τό Ε.Σ.Υ. θά μεταθέσει τά λαδιά
μάτια σας μακριά. Σας άγαπώ.

Αγγέλα
Μάνη

Θυμάμαι...

Βλέπω τόν ήλιο ν' ανατέλλει
Τίς πρώτες άνταύγειες στις δροσοστα-
λίδες κάποιου άγριολούλουδου!
Και θυμάμαι!... θυμάμαι τό γέλιο σου!
Θυμάμαι τή ζωντάνια πού ξεπήδαγε
άπ' τά στήθη σου.

Όταν ή φλόγα πού σιγόκαιγε μέσα του.
ξεχύθηκε, σάν πύρινη λάβα, άπ' τήν
ψυχή σου!

Ναι! Θυμάμαι τό γέλιο σου.
Κι ό ήλιος βασιλεύει πιά! Τόν βλέπω
νά

χάνεται στον όρίζοντα
Τίποτα, εκτός άπ' τό κατακόκκινο χρώ-
μα τ' ουρανού.

Και θυμάμαι!..Θυμάμαι τό κλάμα σου!
Θυμάμαι τή θλίψη πού φώλιασε ξανά
μέσ' στην καρδιά σου.

Μέσα στά μάτια σου βλέπω τή δροσιά
της νιότης σου νά χάνεται
Άς είναι επιάλλη, Θεέ μου!

Και σύ συνεχίζει νά κοιτάζει τ' άστρα.
Ναι! Θυμάμαι τό κλάμα σου!

Πάνος

Κόκκινο

Νά μή σέ βρουν κακοί καιροί
Οι κλάτες σου σταυρό νά μή σηκώσουν
μαχητή μου άκριβέ.

Τό κόκκινο με κόκκινο πληρώνεται,
άλλά ή επανάσταση θ' άργήσει
Οι ένοχές πού σέ βαραινουν
μου 'χουν ματώσει τήν καρδιά.
Όλόγιομο φεγγάρι μ' οδηγεί
νά σου φωνάξω: Θά ζήσουμε κάποτε;

(Γράψτε μου Μάρυ, Λιτοχώρου 9, Θεσ-
σαλονίκη)

Z-ZZZ

Στόν ποιητή και ζωγράφο
κύριο Νίκο Έγγονόπουλο.

Τά ρεύματα Foucault εύρίσκουν έ-
φαρμογήν εις τήν δημιουργίαν τροχο-
πεδών...

Μπορεί νά ήταν ήχος από κορδέλα
ξυλουργού, ήχος από τό γύρισμα της
κόπιας σινεμά.

Η ή τροχοπέδη του συρμού καθώς ό
μηχανοδηγός προσπαθεί τή στιγμή πού
τό θύμα έφτει καταμεσίς.

Άλλαλάζοντας; όχι. Πρόκειται περί
αυτοχειρίας.

Όπως διαπίστωσε ό Ίατροδιαστής
τό χτύπημα δόθηκε από μπροστά κι ή
τομή ήταν εγκάρσια.

Ό ήχος προήλθε από τό αίμα πού
ανάβλυζε παρά τόν κόπο του καημένου
του Καλού Σαμαρείτη πού έβαλε τό
χέρι του στην πληγή.

Αίμα, κι ένα συνεχές ΖΖΖ από τήν
βαθιά τομή όταν τόν έσφαξε σάν κασί-
κι.

Βασίλης Πανόπουλος
Δάσκαλος

Διαγωνισμός Σεναρίου

Όποιος γράψει τό καλύτερο μικρό σε-
νάριο με θέμα «Μιά μέρα στους δρό-
μους της Θεσσαλονίκης ψάχνοντας για
δυάρι με νοίκι κάτω από 14 χιλ.» κερδι-
ζει δώρο χάλκινο ποίημα... (κοινώς μα-
ντολάτο).

Καρ Τάσος

Τ.Θ. 11074

541 10 Θεσ/νίκη

Σοφίας άπλή ιστορία

Έχω ένα ύπεροχο κορίτσι
Τή λένε Σοφία
Φοιτήτρια Φιλοσοφικής
Μέ τή δική της Αισθητική
Έγώ είμαι φοιτητής Πολιτικού
Και νέος ταξιτζής
Ό καιρός βέβαια περνάει
Έχουμε τή δική μας άποψη
Και δνειρα
Όταν γυρίσω από στρατιώτης
Θά δουλέψω τό ταξί
Μέχρι νά μπώ στην εκπαίδευση
Θά κάνουμε παιδιά, έτσι λέμε
Ό καιρός βέβαια περνάει
Πέντε χρόνια πέρασαν
Ήρεμα γιατί προσπαθούσαμε
Είμαστε νέοι και θά τό παλαιώσουμε
Θά τό παλαιώσουμε
Κι άσε τόν καιρό βέβαια νά περνάει
Υπάρχουν σύντροφοι και άπλές ιστο-
ρίες
Και άπλές Σοφίες.

Νεπές Τραπεζούκ

Μοναξιά

Θέλω νά βγώ έξω στον κόσμο, νά δώ
τόν κόσμο, νά τόν καταλάβω, νά τόν
άγγιξω, έστω και νά χαθώ μέσα του.

Μά όμως... Στέκομα εδώ μόνος και
φοβάμαι. Φοβάμαι τόν ήλιο του κό-
σμου, φοβάμαι τό γλυκό του χαμόγελο,
τήν πονηρή του ματιά. Δέν θέλω νά με
δεί ό κόσμος, ούτε καν νά με ξερει.
Είναι κακός ό κόσμος, έτσι μου είπαν,
δέν νοιάζεται για σένα, δέν θά σέ κατα-
λάβει, θά σέ περιφρονήσει και θά σέ
τσακίσει. Σφραγίζω τήν καρδιά μου και
τόν νού. Κλείνω τό παράθυρο μου. Και
είμαι τόσο μόνος. Είναι άραγε κακό νά
είσαι μόνος;

Γ.Ν.
Θεσσαλονίκη

Τσίου - Τσίου

ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΩΝΗ
ΠΑΡΑΤΑ ΤΗ ΒΟΣΤΩΝΗ
(γλυκα μου άκουσέ με)
άλλά πού έσύ, δέν τό κουνάς παράφορα
τρελέ έραστή τής όπερας
πόσο μου άρεσε ή τούρτα τής μαμάς
σου!

Ενfin, δέν λυπάμαι πού είσαι εκεί, ras
du tout
καί έσύ παρομοίως μάλλον) άτιμε θά
μου τό πληρώσεις)
'Αναρωτιέμαι — άν είναι φανταστική,
έκπληκτική
ύπέροχη — όσο ό Τάκης έδώ.
Κι όμως έγώ έσένα θέλω,

μού λείπεις γαιδούρι,
έλπίζω νά έχασες τό μάτς (377-1) χέ, χέ,
καί μήν ξεχνάς: ραντεβού του χρόνου
στις 19 του Αύγουστου, κάτω άπ' τό
βράχο, οι τρεις μας
sé τσιμπάω στό μάγουλο, καί λίγο στόν
πισινό «Χαϊδευτικά —
ΤΣΙΟΥ - ΤΣΙΟΥ

Σ.!

Πινοςέτ

Χρόνια όλόκληρα δολοφονείς
τό ώραίο, τό 'Αγαθό, τό καλό
ό,τι ένστερνίστηκαν οι μεγάλοι
πρόγονοί μας, τό παίρνεις έσύ.

Χρόνια όλόκληρα παραπαίεις
ανάμεσα στη λογική σου καί
στην έπιθυμία των άλλων
έκτελείς, μαστιγώνεις, βάζεις οδόφραγ-
μα στην έλευθερία του καθενός.

'Ηρθε ή ώρα νά μεις στόν λαβύρινθο
ήρθε ή στιγμή νά μονομαχήσεις μέ τόν
Θησέα
Πρόσεξε μήν μεταμορφωθεί sé Μινώ-
ταυρο
γιατί τότε σίγουρα θά χάσεις.

Καημένε Πινοςέτ, ό θάνατος sé κοιτά
γλυκά, γλυκά sé προσμένει για
ένα ώραίο δείπνο
καί έμεις όλοι εργαζόμαστε
για τό συμπόσιο αυτό, πού
θά είναι άνεπανάληπτο!!!

(Άφιερωμένο στόν Χιλιάνο 'Αγώνα).
Σπύρος Ρώτσικας
Θεοφράστου 16 -12134
Περιστέρι

'Αγγλοϊταλικά

"Όποιος θά ήθελε νά ανταλλάξει μαθή-
ματα 'Αγγλικής μέ μαθήματα 'Ιταλικής
ας τηλεφωνήσει.

Γιάννης
8831034

Έρωτας μικρός

Σέ λανθάνουσα μορφή
ένας έρωτας υποβόσκει
Σέ στριγγές μουσικές
σεργιανάς την άκοή σου
Τηλεφωνώ καί dé sé βρισκω
'Ηλία νά μέ σκέφτεσαι

Μαρία
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

...Κάλεσμα

...Σ' εκείνους πού έμπιστεύονται τή
σκέψη τους σ' άξίες, όπως ή φίλια, ή
έπικοινωνία, ή άνθρωπιά, ή είλικρίνεια,
ή ευαισθησία.

Έλένη καί Έφη Νικητέα
φοιτήτριες

Α. ΠΑΠΑΓΟΥ 126 - Τ.Κ. 157.72
Π. ΖΩΓΡΑΦΟΥ - ΑΘΗΝΑ

«Βαπόρι»

Τό γνωστό BAR τής Σύμης, τής Εούλας
καί του Τάσου ΠΩΛΕΙΤΑΙ!
0241/71088

...Καί τό τέλος
του Σεπτέμβρη

Τό καλοκαίρι ξεψύχησε στό πρώτο κι-
τρινο φύλλο
του Σεπτέμβρη
Και τ' όνειρό μας μούσκεψε ή ξαφνική
βροχή.
Νωπά άκόμη τά χνάρια σου στό κορμί
μου
κι ή άγάπη πού εύλαβικά έναπόθεσες
στην καρδιά μου.
Μονάχα sé παρακαλώ, Μαρία
άφησέ με για πρώτη φορά νά σε φωνά-
ζω
μέ τ' όνομά σου
άφησέ με νά τό συλλαβίσω τρυφερά
— έτσι όπως σ' άρεσε —
δίχως πιά νά φοβάμαι τό φριχτό γέλιο
των ανθρώπων...

— ΕΛΕΝΗ —

ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΑΚΙ ΘΑ ΘΥΜΑΤΑΙ ΠΑ-
ΝΤΑ ΤΟΝ ΤΖΩΝΝΥ ΤΟΥ

IN καί ΑΟΥΤ

ΑΟΥΤ νά έκφράζω την άγάπη μου
μέ τό νά σάς στέλνω λουλούδια
IN νά βλέπετε πόσο σάς αγαπώ
άπό τά μικρά μηνύματα του Σχολιαστή
Είναι ό πιό άνέξοδος τρόπος άγάπης
τώρα πού είμαι άφραγκη
Σας αγαπώ

Α.Α.
Μάνη

«Πυγολαμπίδες»

Θά δικαστεί κι ό κρίνος
— σάν ύποπτος —
στην εποχή πού φτάσαμε
Και σίγουρα θά καταδικαστεί
γιατί δέν θά μπορεί
νά μάς άποδείξει
πού βρήκε
όλη αυτή
τή λευκότητά του

Σάν τό ιμάμ παιλντι
μπαιλντισα κι έγώ
προχθές μ' ένα μου φίλο.

"Όλοι οι άνέμοι
τό δέρνουν τ' άστάχυ
κι όμως τό βλέπεις
στό 'να-του πόδι στέκει
'Αψηλώσε.

Μιχάλης Παπαδάκης (Δάνδολος)
'Αργυράκη 11
'Ηράκλειο 712 01

«Τό χακί είναι γκρίζο»

ΔΕΝ ΞΕΡΩ τί φταίει. Ίσως ότι τά χρώματα έχουνε σκαρτέψει.
Ίσως ότι τό φίλμ τό γυρίζουν άσπρόμαυρο. 'Ο Μήτσος πάντως,
ό Κώστας, ό Πάνος, τό ψάχνουν τό πράγμα. Τό χακί, τι χρώμα
έχει τέλος πάντων;

'Ο Μήτσος είναι ξαδελφάκι μου. Έμαθε νά φτιάχνει αυτοκι-
νητα αλλά τρελαίνεται για μηχανές. Τά απογεύματα, πριν την
καφετέρια, πηγαίνει στην Τοπική καί τις Κυριακές πηγαίνει στό
γήπεδο. Τελευταία όμως, είναι sé διλημμα. «Καλύτερα θά ήταν
νά βρω καμιά δουλειά καί νά την κάνω. Άλλά τά ξέρεις,
άνεργία κι έτσι. Λέω λοιπόν νά πάω τώρα κι ύστερα βλέπουμε».

Έτσι, αυτός, γλιτώνει την γκρίνια τής οικογένειας, καί ό
ΟΑΕΔ την περίπτωση του. Άλλωστε μετά, άν έχει ό Θεός και
είναι καλά καί ό Άντρέας, κάτι μπορεί νά γίνει. Άστυφύλακας
ας πούμε, ή λιμενικός.

'Ο Πάνος δέν έχει τέτοια προβλήματα. Έτσι ή άλλίως είναι
κιόλας στη Βέρροια, ή στό Κιλκίς. Τώρα περιμένει τις άδειες
για νά μείνει άζύριστος, νά ξεχαρμανιάσει λιγάκι, κι όταν τόν
βλέπουν οι παλιοί του γνώριμοι, λίγο πριν άνεβεί ξανά sé
κάποιο λωφορείο του ΚΤΕΛ, έπιμένει πώς, «Λάθος τό πιστευα.
'Ο στρατός δέν αλλάζει έτσι. Εύτυχώς πού έγώ ήμουν τυχερός
καί βγήκα προστάτης». Μόνο δώδεκα μήνες λοιπόν. Καί μετά ή
άναμονή στην έπετηρίδα.

'Ο φίλος μου ό Κώστας είναι άλλη περίπτωση. Άγαπάει τά
όφσεντ, τό Κόμμα καί τά παραθαλάσσια μέρη. Ίσως για αυτό,
μετά την καινούρια δυσμενή μετάθεση, βρέθηκε στις Κυκλάδες.
Εύτυχώς! Γιατί, σκέψου νά τόν έστελναν στόν Έβρο, αυτόν,
πού μισεί τά ποτάμια. Πάντως, την τελευταία φορά πού τόν είδα,
μέ ένα δειγματολόγιο χρωμάτων υπό μάλης, ήταν καλά.

'Ο Θανάσης είναι σάν τόν Μήτσο. Πασόκος. Άλλά στέλε-
χος. Ύπηρετεί κάπου στό Πεντάγωνο ή στους διαδρόμους των
ύπουργείων, δέν είμαι σίγουρος. "Όταν νιώθει ξεκούρατος
ντύνεται Δροσογιάννης, παίρνει σβάρνα τά άμφιθέατρα καί
βάζει λόγους. Νά ό στρατός, νά τά έθνικά θέματα, καί νά ή
άλλαγή. "Όταν κουράζεται ντύνεται Άντρέας, κατεβαίνει στην
όργάνωση καί αναλύει τις αποφάσεις του συνεδρίου. Ένδιάμε-
σα μοιράζει κονδύλια. Τόσα εκείνοι για την άπραξία τους, τόσα
οί άλλοι για τό «Θά sé ξανάβρω στους μαζέδες», τόσα αυτοί
για «Τό Μεγάλο μας Τσίρκο».

Εύτυχώς όμως. Πού σ' αυτόν τόν τόπο άγρυπνούν οι φύλα-
κες. Τά βλέπει πού λέτε όλα αυτά ό Κουτσόγιωργας κι αποφασί-
ζει νά επέμβει. Τέρμα λοιπόν οι άφίσεις! Ρύπανση, τέλος! 'Ο
λαός, επιτέλους! γίνεται νοικοκύρης στό σπίτι του.

Έτσι μέ ένα σμπάρο τρία τά τριγόνια. Καί ό Μήτσος θά βρεί
δουλειά μόλις ξεμπλέξει, άφισκοκολλητής καί επαγγελματίας
μάλιστα, όχι όπως τώρα πού τόν κυνηγούν οι 'Οννεδίτες, καί ό
Θανάσης θά σταματήσει νά επιβλέπει συνεργεία καί τέτοια, όχι
νά χαλάει την φαιά του ούσια για τά οργανωτικά ό άνθρωπος,
καί ό Πάνος θά μπορεί άπερίσπαστος, στό στρατόπεδο καί τις
άφετηρίες, νά ατενίζει τό μέλλον του.

Μετά άπ' αυτά, έγώ, τί νά προσθέσω; Τόσο καιρό έντός έκτός
έπι τά αυτά, κόλλησα πιά τις άρρώστιες τής άριστερας μας.
"Όταν δέν ξέρω τί νά κάνουμε, μέ πιάνει βήχας. Καί τότε
σιγουρεύομαι. Τό γκρίζο μπορεί νά είναι καί πράσινο. Τό χακί
όμως, είναι όπωσδήποτε γκρίζο.

Βαγγέλης Δεληπέτρος

ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ 65

15. 'Ο πρωθυπουργός Γ. Παπανδρέου εξαναγκάζεται εις παραίτησιν.
16. 'Ορκίζεται τό πρώτον κλιμάκιον προδοτών υπό τόν Γ. Νόβαν.
17. 'Ο λαός ζητεί εις συγκέντρωσιν στόν Παναθηναϊκό έπαναφορά του Γ. Παπανδρέου.
18. Θυελλώδεις συγκεντρώσεις κατά του πραξικοπήματος.
19. Πανοηγυρική καθοδος του Γ. Παπανδρέου εκ Καστρίου εις τά γραφεία της Ε.Κ.
20. 'Ορκίζεται δεύτερο κλιμάκιο προδοτών ύπουργών του Γ. Νόβα.
21. Πρωτοφανής παμφοιτητική συγκέντρωσις. "Ένας νεκρός ό Σ. Πέτρουλας.
23. Στην κηδεία του ό Γ. Παπανδρέου. Πρωτοφανής ή λαϊκή συμμετοχή.
27. 'Η ΓΣΕΕ κατέρχεται εις άπεργίαν.
29. 145 βουλευται της Ε.Κ. ύπογράφουν πρακτικόν έναντίον του Νόβα και προδοτών.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

3. Προγραμματικά δηλώσεις του Γ. Νόβα εις την Βουλήν.
4. 'Εκδίδεται ό «'Ανένδοτος».
5. 'Η Βουλή ψηφίζει 167 έναντίον Νόβα ύπέρ 31 (ΕΠΕ, Μαρκεζίνης).
5. 'Ο άρχηγός της Ε.Κ. καλείται εις τά 'Ανάκτορα. Εισηγείται εκλογάς ή έντολήν εις αυτόν.
6. Καλούνται εις τά ανάκτορα στελέχη της Ε.Κ...
8. 'Ο Βασιλεύς άπαντά άρνητικώς εις τόν Γ. Παπανδρέου. Διερευνητική έντολή εις τόν κ. Στεφανόπουλον.
9. 'Ο Στεφανόπουλος εκθέτει εις την Κ.Ο. της Ε.Κ. τάς ένεργείας του. 'Η κοινοβουλευτική όμάς καταδικάζει την βασιλικήν πρωτοβουλίαν.
10. 'Η Αδλή άποσπά από την Ε.Κ. τούς Στεφανόπουλον — Τσιριμώκον. 'Η έντολή εις τόν δεύτερον. Αίματηραί ταραχαί εις τό κέντρον της πρωτευούσης. Συλλήψεις 116 συνδικαλιστών.
23. 'Ο Γ. Παπανδρέου άρχίζει την πρώτην πορείαν εις τόν Λαόν. 'Επίσκεψις εις Βόλον. Πρωτοφανής ή λαϊκή εξέγερσις.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

2. Συμβούλιον Στέμματος. 'Ο Γ. Παπανδρέου προτείνει εκλογάς έντός συνταγματικών όρίων. Τό συμ-

βούλιον του Στέμματος άποτυγχάνει.

15. 'Ο 'Ηλ. Τσιριμώκος καταψηφίζεται εις την Βουλήν.
16. 'Έντολή εις τόν Στ. Στεφανόπουλον. Οί ύπουργοί οδηγούνται άγεληδόν πρός όρκομωσίαν.
19. 'Ενώπιον εκατοντάδων χιλιάδων λαού όμιλεί εις Θεσσαλονίκην ό Γ. Παπανδρέου.
23. Εις την κυβέρνησιν μετέχουν και επιτηρηταί της ΕΠΕ — Προοδευτικών.
28. 'Η Κρήτη άνάστατη. 'Ο Γ. Παπανδρέου όμιλεί εις "Αγ. Νικόλαον, 'Ηράκλειον, Ρέθυμνον, Χανιά. Τό Βασιλικόν ζεύγος ήρχισε ταξίδι επαφής μέ τόν λαόν εις Κυκλάδας.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

2. Τερματίζεται ή πορεία Γ. Παπανδρέου εις Κρήτης.
8. Βαθιά «τομή» εις τόν Στρατόν. 'Αντικαθίσταται ή ήγεσία του.
- 9-20. 'Η «κυβέρνησις» Στεφανόπουλου πειθήνιο όργανον της ΕΡΕ.
24. Θριαμβευτική πορεία του Γ. Παπανδρέου διά μέσου πόλεων και χωρίων εις Πάτρας.
25. Αιφνιδιαστική επίσκεψις Μητσοτάκη (Ι. Γεννηματά) εις Κύπρον.
28. 'Επεισόδια προκαλεί ό άρχηγός της ΕΡΕ εις την Μητρόπολιν, διότι ό λαός κατά την διέλευσίν του έξητωκράγαζε ύπέρ του Γ. Παπανδρέου.
30. Τυχαία συνάντησις Βασιλέως — Παπανδρέου «στην μέση του δρόμου».

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

1. 'Ο Βασιλεύς εις Λονδίνον.
2. 5μηνος φυλάκισις του ύπευθύνου του «'Ανενδότου» δι' έξύβρισιν του Βασιλέως.
15. Πρόεδρος Βουλής ό άποστάτης Παπασπύρου μέ 149 ψήφους έναντι 143.
28. 'Ο Γ. Παπανδρέου εις Ρόδον, πρωτοφανής ή κινητοποιήσις λαού.
29. Θρασύτατον κήρυγμα ύπέρ της Δικτατορίας του κ. Ροδοπούλου.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

3. 'Ο λοχαγός Μπουλουκος πιέζεται νά προβεί εις «άποκαλύψεις».
9. 'Ιδρυσις Κόμματος των 'Αποστατών Φιλελευθέρου Δημοκρ. Κέντρου.
14. Βαρυτάτη φορολογία επιβάλλει ή Κυβέρνησις εις τόν Λαόν.

NON

ΤΟ ΜΩΡΟ ΤΩΝ ΙΟΥΛΙΑΝΩΝ

... 'Ο Βασιλεύς άπαιτούσε από τόν πρωθυπουργό νά συμμορφωθή μέ τίς συστάσεις του και κυρίως, νά προστατεύση τό Στέμμα από τίς επιθέσεις. Καί αυτή ή δεύτερα έπιστολή του είχε την έννοια τελεσιγράφου.

'Ο Βασιλεύς ώρισε την άκρόασι γιά την μεθεπόμενη. 'Αλλά, στό μεταξύ, άκούσθηκαν οί κανονίες από τόν Λυκαβηττό — ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΔΙΑΔΟΧΟΣ! 'Ολοι πίστεψαν σέ μία στιγμή διτι τό εύτυχές γεγονός θά μπορούσε νά επηρεάση τίς επικείμενες πολιτικές εξελίξεις...

... 'Η 'Αλεξία ήταν καταπληκτικό μωρό. Ροδαλή μέ μαύρα μαλλιά και γαλανά μάτια προβλέπεται διτι θά γίνη στό μέλλον μία πολύ όμορφη μικρή δεσποινίς, νέο θέμα, νέος στόχος των μηχανών των φωτορεπόρτερς... 'Εκανε μάλιστα (ή 'Αλεξία) την πρώτη της άταξία. Βάζοντας τό δάχτυλο στό στόμα, μπροστά στό φακό.

ΕΙΚΟΝΕΣ, 23 'Ιουλίου 1965

ΕΦΙΑΛΤΗΣ

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ. Στόχος της δεξιάς. Και ο εφιάλτης της. (Συνήθως δέν τον γράφουν με τό επώνυμό του διά νά τον υποτιμήσουν). Είναι ο έμπνευστής κάθε συνωμοσίας, ο άρχηγός του ΑΣΠΙΔΑ, ο τροτσκιστής, ο μηχανορράφος... ο πανταχού ύποβλέπων.

Και αυτός με τό καλόκαρδο χαμόγελο δέχεται τούς ώκεανούς τών ύβρεολογιών, ψυχραιμος πάντα, έγκάρδιος και είλικρινής.

«ΑΝΕΝΔΟΤΟΣ» 1965

Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ: «Ή απόφασις τού κ. Παπανδρέου νά παραιτηθή έχει ήθικόν μεγαλείον και τόν έξυψώνει και ο αντίκτυπος εις τόν Έλληνικόν Λαόν εξ αυτής ύπήρξε συνταρακτικός. Όλα τά μέλη τού Έπουργικού Συμβουλίου έκφράζουν τήν άπόλυτον άλληλεγγύην των ούσια και δι τύποις, πρός τόν παραιτηθέντα συνάδελφον και τήν άξίωσιν τά άνακληθή ή παραιτήσεις».

Μ.Σ. Στεφανίδου
«ΤΟ ΙΟΥΛΙΑΝΟΝ
ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ»
ΑΘΗΝΑΙ 1966

Κάποια δύσκολη ώρα εις τήν Βουλή. Ό έκ τών παλαιότερων συνωμοτών Κ. Μητσοτάκης έχει περιέλθει εις δυσχερή θέσιν. Ό Α. Παπανδρέου τόν έχει φέρει εις άπόγνωσιν. Ό Δημ. Παπασπύρου κατέβηκε από τήν έδρα του προφανώς έχων κάποιο επιχείρημα διά νά τό ύποβάλη εις τόν «ύπουργόν Συντονισμού» πού τό άκούει όπως φαίνεται με πολύ ενδιαφέρον.

«ΑΝΕΝΔΟΤΟΣ» 1965

ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

Ένα μήνα πριν ξεσπάσει ή κρίση, σημειώθηκε στήν Αθήνα ή παρουσία ενός ύπαλλήλου τού State Department πού στό παρελθόν είχε μείνει γιά τρία χρόνια στήν Ελλάδα σάν έμπορικός ακόλουθος. Τήν εποχή αυτής τής έπίσκεψης άνήκε στό γραφείο Μέσης Ανατολής πού καλύπτει τήν Ελλάδα και θεωρείται ότι περιλαμβάνει πολλούς πράκτορες τής CIA.

Τό πρόσωπο αυτό, έπίσημα επιφορτισμένο γιά μία έρευνα σχετική με τήν ελληνική οικονομική κατάσταση, συνάντησε τόν Κ. Μητσοτάκη και τόν Ι. Τσουδερό οι όποιοι στή συνέχεια περιλήφθηκαν μεταξύ τών κύριων άποστατών τής Ε.Κ. Χρησιμοποίησε βαρείς χαρακτηρισμούς σέ βάρος τού Α. Παπανδρέου, τόν όποιο και κατηγόρησε άνοιχτά σάν επικίνδυνο άριστεριστή. Ό-

ταν μία άθηναϊκή έφημερίδα (Έθνος) άνέφερε ότι ο Μητσοτάκης (ύπουργός Οικονομικών στήν κυβέρνηση Παπανδρέου) είχε μία συνάντηση μαζί του σ' ένα μπάνγκαλου τής πλάς Αστέρια τή στιγμή πού ξεσπαγε ή κρίση, ο Έπουργός, χωρίς νά άρνηθεί τό γεγονός, περιορίστηκε νά πει ότι ή συνάντηση, τήν όποια θεωρούσε τελείως νόμιμη, έγινε στό σπίτι του. Όμολογούμε τή δυσπιστία μας, έχοντας δει τίς περιστάσεις τής έποχής, νά θεωρήσουμε αυτές τίς επαφές σάν μία άθώα συνάντηση μεταξύ φίλων (όπως ή έφημερίδα Έλευθερία θέλησε νά παρουσιάσει στους άναγνώστες της).

Jean Meynaud
«Rapport sur l'Abolition de la democratie en Grece».
Montréal Octobre, 1967.

«Ό Γ. Παπανδρέου άπεδείχθη άξιος τής έμπιστοσύνης μας και θά μένη Άρχηγός και Πρωθυπουργός και θά ολοκληρώσει τήν άποστολήν του».

Δήλωση τού Κ. Μητσοτάκη
24-4-65

ΜΕΓΑΛΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Καλούμε όλα τά βαφτιστήρια τού Μητσοτάκη νά λάβουν μέρος σι διαγωνισμό γιά τό ποιός είναι ο άξιοότερος γιά άναδείξιμόν. Όποιος θά άποδείξει μέ ληξιαρχική πράξη θά όνομαστεί τιμητικό βαφτιστήρι και θά γραφτεί ισόβιος δωρεάν συνδρομητής στόν ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ.

...ΓΟΗΤΕΙΑΝ

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ: Νά μή πάρωμε εις άκέραιον ό,τι ειπεν ο κ. Γονατάς. Μέλη όμως τών κομμάτων θά είναι δυνατόν νά μετάσχουν τής Κυβερνήσεως εκατέρωθεν ώς έγχυηται τής έλευθερίας τού φρονήματος τών εκλογέων. Και επιθυμώ νά άπευθύνω μίαν εκκλησιν πρός τόν Μεγαλειότατον μέ άίσθημα ιστορικής ευθύνης.

Α.Μ. ΒΑΣΙΛΕΥΣ: ΚΥΤΤΑΞΑΤΕ ΜΕ ΕΙΣ ΤΑ ΜΑΤΙΑ κ. ΠΡΟΕΔΡΕ.

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ: Δέν θέλω νά νομισθώ ότι θέλω νά άσκήσω επιρροήν...

Η. ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ: (πρ. Κυβ/σεως): Γοητείαν...

...ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΝ ΔΟΛΟΝ

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ: (Ή ΕΔΑ) δέν θά έχει πλέον αριθμόν διά νά μάς δώση τας ψήφους της.

Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ:... Θά είναι ρυθμιστής, ύπονομευτής και πραγματικός κατευθύνων νοός τής περαιτέρω εξέλιξεως τών πολιτικών μας πραγμάτων, λόγω τής άπουσίας της από άπόψεως ουσιώδους αριθμού έν τή Βουλή, τής παρουσίας όμως μέσα εις ένα έθνικόν κόμμα μεγάλο, όπως ή Ε.Κ...

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ: Δέν διευθύνω τήν ΕΔΑ, διευθύνω τόν έαυτό μου.

Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ: Βεβαίως. Αλλά ή ΕΔΑ είναι εις θέσιν νά διευθύνη τήν Ε.Κ. Και αυτό ακριβώς είναι τό μέγα κακόν. Και επικαλούμαι τήν συνδρομήν τού Άρχηγού τής Ε.Κ. διά νά παύση αυτός ο κίνδυνος...

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ:... Έχομεν σχεδόν τό σύνολον τού λαού, τό όποιον πιστεύει εις τήν Βασιλευσμένην Δημοκρατίαν και περιβάλλει μέ μεγάλην συμπάθειαν και Σδς και τήν Βασίλισσαν...

Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ: Και τήν Άλεξίαν;

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ: Βεβαίως...

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
ΤΟΥ ΣΤΕΜΜΑΤΟΣ 1965

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΣΤΕΜΜΑΤΟΣ

Ίδού τό πάνκ

Ίδού καί ή μεγάλη Καλλιθέα

μέ τίς πλατεΐες της

ΚΟΙΤΑΞΕ ΤΟΥΣ ΠΩΣ ΠΗΔΑΝΕ αυτοί. Αυτοί είναι! Πηδάνε πίο ψηλά κι από τή σκηνή... Αυτοί ποιοί είναι...; Τί είναι...; Δέν λέμε όνόματα... Οί δαιμονιακοί τής 'Αθήνας βγήκαν απόψε στήν επίφάνεια τής πλατεΐας τής Καλλιθέας ανάμεσα σέ θεΐες — μαμάδες — άγγελούδια — παιδάκια — άνεργους — άγιους — μπαμπάδες — άγνους — νέους — σοσιαλιστές — ήρωικές γιαγιάδες. Εύτυχία... Τί γίνεται εδώ; Οί Νέοι Σοσιαλιστές πού ή Τ.Υ. τούς έβαλε στό περιθώριο άγνοώντας τό φεστιβάλς τής νεολαΐας τους, οργανώνουν εκδήλωση στήν πλατεΐα Κύπρου μέ μοναδικό πρόγραμμα έλληνικό πάνκ / ρόκ / άμφισβήτηση... Για όσους ξέρουν Magic de Spell — 'Ανυπόφοροι — Metro Decay — South of no North — Ex Humans.

τον είναι προχειροφτιαγμένο. Τά γυαλιά καί τό καπέλο του (ρόκ-μότο) είναι τά ίδια πού φορούσε καί παλιά, καί μετά, κανένα άλλο πορτραΐτο δέν θά κόλλαγε εκείνο τό βράδυ.

Καί ακόμα καί ό Τρότσκι έχει χάσει τήν κορούλα του στήν Πέμπτη λεωφόρο στή Νέα 'Υόρκη — τήν βρήκε άργότερα.

Δοκιμή μικροφώνου... Ένα, δύο... τό μπάσσο έχει μπει... ρυθμός... κόβει... «Βάλε κι άλλο ήχο νά γίνει τής πουτάνας». Τά γύρω μπαλκόνια σηκώνονται όρθια. 'Αξέχαστοι ήχοι φορτισμένοι πρίν μπούν όλα μέσα... Χτυπήματα ξερά στά ντράμς. 'Αρχισε!... όχι ακόμα... καί ΜΕΣΑ... Βουίζει ό τόπος. Πανικός ροκάδων — όργασμός μαμάδων... Τελευταίοι άκούστηκαν οί Ex Humans μέ τό μεγαλύτερο κοινό πάνκ, «Παιδιά δέν

θεωρητικοί τής ρόκ, ή τής άριστεράς. Δηλαδή «ή μās λέτε ποιοί είναι πού παίζουν, εξηγώντας τό στυλ τής μουσικής τους, τά πιστεύω τους, για νά κρίνουμε, ή μās εξηγείτε τήν πλατφόρμα τής εκδήλωσης, ή τουλάχιστον νά άπομονώσουμε τούς ροκάδες από τούς πάνκ, τά φρικιά από τούς υπόλοιπους καί τούς υπόλοι-

πους από τούς άλλους μισούς κλπ. για νά καταλάβουμε» (καθαρή δουλειά ψυχοκοινωνιολόγου λειτουργού — παιδοτρίβη — ψιλομπατσάκου).

'Αλλά τέτοιου είδους διαχωρισμοί σέ τέτοιες συνεικίες καί μπερδεμένες καταστάσεις δέν υπάρχουν παρά μόνο στό κεφάλι σας. «Τότε άπρακτος

ό εκέφαλός μας καί ή μίζερη χωροταξία του κάνουν TILT καί τά άγνοούν όλα. 'Αν φοβηθούμε σās θάβουμε κιόλας (όπως κάτι φοβιτσιάρηδες θάψανε τά Ρόκ ήμερολόγια) νά μένετε εκεί underground».

Κακόμοιροι θεωρητικοί δέν γλυτώνετε, αν είναι, πότε καί πού είναι οί «εφιάλτες» σας Underground καί τί κάνουν εκεί τό ξέρουν μόνοι οί ίδιοι.

«Μήπως τουλάχιστον θά μπορούσατε νά δείξετε όπως βλέπουμε κάθε μέρα τούς κλέφτες, τούς σκοτωμένους, καί τόσους άλλους γνωστούς καί άγνωστους στίς εφημερίδες, τίς φωτογραφίες ενός άληθινού πάνκ έτσι για νά καταλάβουμε καί νά μήν έχουμε άνασφάλεια;»

Προτείνω στους ματάκηδες νά κοιταχτούν σιγά στόν καθρέφτη μετά από ένα ντουσάκι.

Άγης Κελπέκης

Τά παιδάκια τά ψάχνουν οί γιαγιάδες τους — είναι γαντζωμένα μέ τό ένα πόδι στό χέρι ενός πού φοράει άγγλική σημαία καί τό άλλο πόδι σέ άλλον πού μοιάζει μέ σοσιαλιστή — ρόκερ. Μπερδεμένη άτμόσφαιρα. Μπροστά στή σκηνή πολύ σκούνημα — παίζουν ότι πλακώνονται στό ξύλο. Πάνω στή σκηνή κοριτσάκια σταυροπόδι παρακολουθούν μέ δέος ένα βίαιο ρόκ... Οί συνειδητοποιημένοι σοσιαλιστές, άρπαγμένοι από μεγάφωνο πού τραντάζεται έχουν μάλλον ανάμικτα συναισθήματα, κάτι σαν νά μή ξέρουν τό ρόλο τους. Τό μεγάλο πορτραΐτο του Τρότσκι όμως στό βάθος στέκεται καλά. Γιατί πρῶ-

ήρθαμε για καμιά πολιτική παράταξη αλλά για νά τή βρούμε». Οί στίχοι τους όμως (έλληνικοί) είναι οί πίο συγκεκριμένοι πολιτικά — εκλογικές άυταπάτες, άντιρρήσεις — ό ρυθμός τους πό γρήγορος καί στό κοινό γίνεται χαμός, τά μεγαλύτερα πηδήματα, έξορμήσεις από τή σκηνή καί βουτιές στό πλήθος. Βίαιο θέατρο καί όμως δέν άνοίγει ρουθούνι.

Τά συγκροτήματα εναλλάσσονται χωρίς νά λένε όνόματα — τό θέμα εκείνο τό βράδυ δέν ήταν τό όνομα του τάδε ή των τάδε αλλά ή πολύμορφη άντιφατική κατάσταση.

Περιβαλλοντική κατάσταση του είδους πού δέν άφήνει νά επιβιώσουν

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ
ΙΣΑΥΡΩΝ 10 — ΔΑΦΝΟΜΗΛΗ 114 71
ΑΘΗΝΑ.
τηλ. 3630781 — 3643635 — 3643695
κυκλοφορεί κάθε 1η του μήνα
Τεύχος 19, 1η Οκτωβρίου 1984
Δρχ. 100

Ίδιοκτησία:
«Γ. Πιτουρόπουλος κ ΣΙΑ» Ε.Ε.
Διαφήμιση: Τ. Υπέρμαχος
Φωτοσύνθεση:
«Γ. Λεοντακιανός και Υιοί» Ο.Ε.
Δουκίσσης Πλακεντίας 31
Φωτολιθογραφική αναπαραγωγή:
Λ. Μαστραντώνης
Βουκουρεστίου 15
Έκτύπωση:
«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΠΕ»
Πάρνηθος 51—53

Έκδοτης:
Γ. Πιτουρόπουλος

Διεύθυνση:
Κ. Βουρνάς
Π. Παναγιώτου
Δ. Ψαρράς

Πολιτική:
Χ. Βερναρδάκης
Π. Γεωργίου
Μ. Κακλιδάκης
Α. Λαζαρίδου
Χ. Λαζαρίδης
Τ. Μαστραντώνης
Γ. Μηλιός

Κοινωνία:
Ε. Άρανίτης.
Ν. Βαφειάδης
Α. Θεοδωρίδου
Λ. Καστάνας
Γ. Καραζάνος
Α. Μαυρομάτη
Χ. Μαχαίρας
Γ. Οικονομάς
Μ. Παπαδάκη
Δ. Τρίμης
Τ. Υπέρμαχος
Τ. Χριστοδουλοπούλου
Α. Ψαρρά

Πολιτισμός:
Θ. Γιάσιος
Δ. Δελιολάνης
Μ. Θεοδωρίδης
Τ. Καραϊσκάκη
Γ. Μακρής
Γ. Μαργαρίτης
Ν. Μαυρουδής
Δ. Οικονομάκης
Σ. Παπασπύρου
Α. Περόκης
Α. Τύρος
Β. Χατζηβασιλείου
Σ. Χρυσουλάκη

Καλλιτεχνική επιμέλεια:
Α. Αηδόνης
Α. Θεοδωρίδου
Μ. Καλογεράκου
Σ. Παντελάκης

Σκίτσο:
Β. Έλευθερίου
Π. Ζερβός
Γ. Κουρούδης
Σ. Παντελάκης
Γ. Χατζάκος

Κόμικς:
Άρκας

Γελοιογραφία:
Γ. Ιωάννου

Φωτογραφία
Κ. Έλευθεράκης

Συνδρομές:
Έσωτερικού: 6 τεύχη Δρχ. 600
12 τεύχη Δρχ. 1200
Εξωτερική: 6 τεύχη Δρχ. 850
Εξωτερική: 12 τεύχη Δρχ. 1700
Άμερική — Αυστραλία 6 τεύχη Δρχ.
1100
Άμερική — Αυστραλία 12 τεύχη Δρχ.
2200
Δημ. Όργανισμοί 12 τεύχη Δρχ. 4.000
ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ — ΕΠΙΤΑΓΕΣ
Γιώργος Πιτουρόπουλος
Ίσαύρων 10 — Δαφνομήλη
114 71 ΑΘΗΝΑ

ακροβάτρια» και από κάτω ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ 1979. Τό ίδιο ισχύει και για τη φωτογραφία της σελ. 17 του «Σχολιαστή», όπου και πάλι στη σελ. 83 του ίδιου τεύχους του ΡΗΟΤΟ αναφέρεται ότι πρόκειται για τό: «Σοφιστική Θέατρο του Ξέ: ειδικευμένη ζογκλέρ με τους δυό της βοηθούς» και από κάτω πάλι ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ 1979. Ούτε καμπαρέ λοιπόν — τό πριβέ μās μάρανε — ούτε Μπανγκόκ, ούτε πούτανες και πολύ χειρότερο ούτε Ταϊλάνδης. Άν προσέξετε καλύτερα τίς φυσιογνωμίες τους, τουλάχιστον ή γυναίκα τίς φωτογραφίας, στή σελ. 17 του «Σχολιαστή», άνήκει στή μαύρη φυλή παρ' όλο πού οί φωτισμοί τήν «άσπρίζουν». Αυτό «φαίνεται» καλύτερα στίς «αϋθεντικές» εγρωμες αναπαραγωγές του ΡΗΟΤΟ. Έπίσης από τό κάτω μέρος τίς φωτογραφίας, στή σελ. 16 του «Σχολιαστή», λείπουν μερικά πολύ «σημαντικά» έκαστά. Είναι τά κεφάλια τών θεατών πού καθισμένοι ό ένας δίπλα στόν άλλο παρακολουθοϋν τά διαδραματιζόμενα στήν υπερυψωμένη σκηνή — θέατρο γάρ.

ΓΕΝΙΚΑ. Δέν νομίζετε πώς άρκετα κράτησε τό «πανηγύρι» μέ τίς «κλεμμένες» φωτογραφίες, πού όχι μόνο παίζουν χωρίς τήν άδεια του δημιουργού τους αλλά και χωρίς καν ν' αναφέρεται τ' όνομά του; (Άφήνω τελευταία τά οικονομικά «δικαιώματα»). Οί φωτογραφίες είναι έργα τέχνης, δέν γίνονται από άψυχα μηχανήματα ή από πολίτες β' κατηγορίας και κανείς μά κανείς δέν έχει τό δικαίωμα νά τίς «πετσοκόβει» και νά διαστρεβλώνει τόν τόπο και τό χρόνο πού τραβήχτηκαν, τά πρόσωπα, τίς ιδιότητές τους και τίς πράξεις πού άπεικονίζονταν σ' αυτές. Και πολύ περισσότερο νά λείπει του κατέβει βγάζοντας τ' άπωθήμενά του. (Οί πούτανες τών πριβέ καμπαρέ του Μπανγκόκ, Ε κ. Πλατή;) Μιά καλή φωτογραφία άξίζει —όπως ξέρετε— όσο χίλιες λέξεις και κάθε μία από τίς φωτογραφίες του J.-P. Goudé άξίζει όσο πολλές χιλιάδες λέξεις. Για αυτές τίς ερμειές τίς λέξεις μιλάω, πού ό Ν. Πλατής δέν μόρεσε ν' άρθρώσει ούτε 300 από δαύτες.

ΠΡΟΤΑΣΗ. Άφού ό Σχολιαστής θέλει νά δώσει μία άλλη «διάσταση» στόν Τύπο, γιατί δέν κάνει ένα μεγάλο βήμα πρός τά εκεί, από τό επόμενο τεύχος κιόλας, βάζοντας «διπλα» σέ ΚΑΘΕ φωτογραφία, πίνακα ζωγραφικής, σχέδιο κλπ. τό όνομα του δημιουργού του έργου. Περιμένω μία αποκατάσταση του J.-P. Goudé όχι σέ μονόστηλο, έννοείται —και μία — ξεπρακτη — άπάντηση στήν πρότασή μου.

Εϋχαριστώ για τή φιλοξενία
Δημήτρης Βορής

12η ΕΜΑ (στρατόπεδο άρμάτων ή συγκέντρωσης;)

Όλοι όσοι συμμετέχουμε στή σύνταξη του κειμένου, θέλουμε νά πιστεύουμε ότι είμαστε λεβέντες. Είναι όμως σίγουρο ότι: «τής φυλακής τά σίδερα είναι για τούς λεβέντες;»

Ή συντριπτική πλειοψηφία από τούς φαντάρους τίς έπιλαρχίας μας, ύπηρε-

τεί τό σύνολο τίς θητείας τίς σέ άπόσταση 5 χιλιομέτρων από τή γραμμή τών συνόρων. Για νά πάρει κάποιος μετάθεση (όχι βέβαια για Λήμνο ή Σαμοθράκη) πρέπει νά χρησιμοποιήσει τόν πατροπαράδοτο τρόπο. Ύπάρχει όμως και άλλη μέθοδος έκτός από τό ρουσφέτι, είναι ή «ύπηρεσία στό έθνος και τό στρατό», σπάζοντας τό ρεκόρ του χαφιεδισμού. Μιλάμε για ρεκόρ γιατί οί συνθήκες πού επικρατούν έχουν δημιουργήσει συναγωνισμό. Φυσικά ή συμμετοχή άμοίβεται ποικιλοτρόπως (άδειες, μεταθέσεις, πόστα κ.ο.κ.).

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ Η ΖΩΗ ΜΑΣ

1ο ΦΑΙΗΤΟ. Τρώμε σχεδόν πάντοτε πατάτες, ρύζι, μακαρόνια. Ένα παράδειγμα πείθει καλύτερα. Στίς 17, 18, 19 του Ίουλίου είχαμε για δείπνο πατάτες και άγγούρι. Δέν λέμε τίποτε άλλο. Άς τολμήσει κάποιος ύπεύθυνος νά μās διαψεύσει.

2ο ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΡΟΥΧΑ. Ή 12η ΕΜΑ άποτελεί τή φωτεινή εξαίρεση ανά τό πανελλήνιο. Στήν ούσια τίς ή διαταγή του ύπουργείου άμυνας, και ή επανάληψη τίς μέσω του ΣΚ 20-1 περί πολιτικής ένδυσιας, δέν εφαρμόζεται παρά μόνο για τούς άξιωματικούς. Για νά πάρουμε τή δίωρη άδεια έξόδου ντυνόμαστε μέ στολή έξόδου, έπιθεωρούμαστε για τήν κανονικότητά τίς και πηγαίνουμε μέ παράταξη στήν πύλη για νά μπουκε σέ μία άποθήκη 3 έπί 5 όπου θά ντυθούμε μέ τα πολιτικά ρούχα πού κρατούσαμε κάτω από τή μασχάλη. Στήν επιστροφή ισχύει ή αντίθετη φορά. Βγάζουμε στήν άποθήκη τά πολιτικά ρούχα, ντυνόμαστε μέ τή στολή έξόδου και περπατάμε τά 100 μέτρα μέχρι τό θάλαμο. Όποιος τυχόν βαρεθεί τό δεύτερο (τής επιστροφής) γδύσιμο-ντύσιμο και συλληφθεί, τιμωρείται μέ 15 μέρες φυλάκιση. Αιτιολογικό δέν ύπάρχει από τήν πλευρά τίς διοίκησης. Τό μόνο πού λέγεται είναι πώς άποτελεί «έσωτερική διαταγή». Μά τέλος πάντων δέν ισχύουν οί νόμοι σέ αυτό τό μέρος τίς Έλληνικής Έπικράτειας;

3ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΕΣ. Δέν εφαρμόζεται παρά για τίς ώρες έγερτηρίου, εργασίας, εκπαίδευσης. Τίς υπόλοιπες ώρες εφαρμόζονται έσωτερικές διαταγές διαφόρων κλιμακίων διοίκησης. Όλα όμως τά κλιμάκια προβλέπουν ΣΩ-ΒΕ (σωματική βελτίωση), εργασίες μέ πρωτόγονα μέσα, άποψίλωση κ.ο.κ. Ένώ τό πρόγραμμα του Γενικού Έπιτελείου προβλέπει μία έπιθεώρηση φρουράς τό μεσημέρι, στή μονάδα μας γίνεται και πρωινά ή έπιθεώρηση. Όποιος λείπει ή άργήσει τιμωρείται μέ φυλάκιση. (Ή πρωινή γίνεται πριν ή στίς 6:30 π.μ.).

Τό καλοκαίρι τό ΓΕΣ προβλέπει επιστροφή από τή δίωρη έξοδο στίς 1 π.μ. Στή μονάδα μας όποιος δέν έχει επιστρέψει στίς 11:30 π.μ. τιμωρείται μέ φυλάκιση. Άν σημειωθεί ή έλλειψη άτόμων, ό φόρτος εργασίας, οί πολλές ποινές, τότε γίνεται πιο φανερό τό

πρόβλημα τίς μικρής διάρκειας τίς έξόδου.

4ο ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ. Αυτή περιέχει συγγράμματα έλληνοχριστιανικών ήθών — τυπου Παπαδόπουλου — και τόμους άφιερωμένους στό «έπος» του άντισυμμοριακού πολέμου. Μά δέν έγινε γνωστή στήν 12η ΕΜΑ ή άναγνώριση τίς Έθνικής Άντίστασης από τή σημερινή κυβέρνηση; Σέ έπιμονή μας νά άφαιρεθούν τά φασιστικού περιεχομένου βιβλία και νά εμπλουτισθεί μέ άλλα πού θά άποβλέπουν στήν ψυχαγωγία, τεχνική και κοινωνική μόρφωση τών στρατιωτών, λειτουργώντας σαν δανειστική, ή άπάντηση τίς διοίκησης ήταν νά παραμείνει κλειστή ή βιβλιοθήκη και άνοιχτό τό θέμα τίς διώξης συνάδελφων πού άναφέρθηκαν σ' αυτό τό θέμα.

ΛΙΓΕΣ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ

—Φυλάμε σκοπιά στό άφοδευτήριο και μάλιστα ένοπλη σκοπιά.

—Όσοι παίρνουν ήρεμιστικά χάπια κατονομάζονται στήν άναφορά έπιλαρχίας (άφορμή συνάδελφος πού είπε ότι «ή μισή έπιλαρχία ζει μέ ήρεμιστικά»).

—Τρομοκρατούνται φανερά οί ύπαξιωματικοί και όόκιμοι άξιωματικοί, μέ άποτέλεσμα νά ξεσπάνε στούς στρατιώτες και νά γίνονται πειθήνια όργανα τίς διοίκησης.

—Άξιωματικοί διακηρύσσει ότι τά μόνα ύγιή άτομα τίς κοινωνίας μας είναι οί άξιωματικοί (εμās μās έρχεται στό νοϋ ό Άπρίλης του 1967).

—Θεωρείται νόμιμο, όσοι είναι ύπηρεσία νά πηγαίνουν για φαγητό μέ έξαρτήσεις όπλισμού και διπλό κράνος.

ΜΕΡΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

α) Γνωρίζει ή κυβέρνηση ότι στό στρατόπεδό μας δέν ισχύουν ούτε οί νόμοι πού ή ίδια ψηφίζει;

β) Γνωρίζει τό ΠΑΣΟΚ και ή νεολαία του ότι ή πάλη για εφαρμογή τών προγραμματικών διακηρύξεων (1977) σέ σχέση μέ τό στρατό, θεωρείται διάλυση του στρατού και τιμωρείται μέ συνεχές κυνηγητό για φυλάκιση;

γ) Γνωρίζει ό κ. Δροσογιάννης ότι οί διαταγές του δέν τηρούνται και πώς «Ή επανάστασή του» όπως ό ίδιος δνόμασε τόν Σ.Κ. 20-1 δέν έγινε αντίληψη;

δ) Γνωρίζει ό έλληνικός λαός, τό προοδευτικό άριστερό κίνημα, τίς συνθήκες πού ζούνε οί στρατευμένοι; Γνωρίζουν οί εργαζόμενοι τήν πλύση έγκεφάλου και τή φασιστική καταπίεση, πού δέχονται τά παιδιά τους όταν ύπηρετούν;

Μέ ιερή αγανάκτηση ζητάμε τή δημοσίευση του κειμένου μας, σαν μόνη έλπίδα ένθέρωσης τών άρμοδιων φορέων, τίς κοινής γνώμης και του εργατικού κινήματος.

Έμείς τονίζουμε ότι: «τής φυλακής τά σίδερα ΔΕΝ είναι για τούς λεβέντες, γι' αυτό και θά τά σπάσουμε».

ΟΜΑΔΑ ΦΑΝΤΑΡΩΝ 12ης ΕΜΑ
ΔΟΡΙΣΚΟΣ — ΕΒΡΟΣ

ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΗ

Θυμίζουμε στούς άναγνώστες μας ότι για νά δημοσιευτούν τά γράμματά τους πρέπει νά είναι ένυπόγραφα (φυσικά ή άνωνυμία, άν τό ζητήσετε, διατηρείται) και κυρίως όσο γίνεται σύντομα. Διαφορετικά, είμαστε ύποχρεωμένοι νά δημοσιεύσουμε περικοπές.

Σ.

Η Ελλάδα είναι θρησκεία (Συμβολικό Όλυμπιακό πνεύμα)

Δέν θά σταθώ καθόλου στίς σύντομες περιεκτικές, εδστοχες καί χρήσιμες παρατηρήσεις του Κ. Βερνίκου σχετικά μέ τούς Όλυμπιακούς στό τ. 17. Ήταν άνεκτίμητες γιά κάποιον πού ό χρόνος (δηλ. ή ένταξη στόν κοινωνικό καταμερισμό έργασίας) δέν του επιτρέπουν τήν παρακολούθηση στοιχείων καί γεγονότων. Θά μείνω λίγο στό «συμβολικό» του Ν. Βαλαωρίτη επί του ίδιου θέματος, τίς καταβολές καί συνέπειές του.

Συμβολισμός, λοιπόν, δέν είναι ή άθροιστική τών άποφάσεων αλλά ή μετατεθειμένη, «άλληγορική» άπεικόνιση καί φανταστική σύνθεση πραγματικότητας καί όχι ή ίσοπέδωση ή συνενωτική παράθεση τών ύλικών όρων ύπαρξης αὐτῆς τῆς πραγματικότητας. Γιά παράδειγμα δέν δέχομαι ούτε καν «συμβολικά» τοποθετήσεις του στυλ: «Είμαι καί έναντίον καί ύπέρ τών Όλυμπιακῶν» μέ κορύφωση εκείνο τό άμίμητο: «Έναντίον ενός κακῶς έννοούμενου έθνικισμού». Ό καλῶς έννοούμενος έθνικισμός είναι δηλ. ή άγάπη πρὸς τήν πατρίδα ὡς ιερότερο καί ὕψιστο καθήκον; Τό εἶχα ξεχάσει ἀπό τόν καιρό του δημοτικού, ὁ Ν.Β. μου τά ξαναθύμισε.

Τά περί εὐγενούς ἀμιλλας ἀκόμη, πολύ τά ὑποπεύομαι καθὼς καί τά περί «ιεροῦ καί συμβολικοῦ χαρακτήρα» τών ἀγώνων. Ό Κ. Βερν. γράφει στή διελανή σελίδα: «Εἶναι τουλάχιστον ἀνεύθυνο νά μιλά κάποιος σήμερα γιά δόξα τῆς συμμετοχῆς καί όχι τῆς πρωτιάς. Ἀπό τά βάθη τών αἰώνων ὁ πρωταθλητής ἦταν ὁ τιμημένος». Εκείνο ὅμως τό ὁποῖο ἀποκαλύπτει πλήρως τήν κινητήρια δύναμη τοῦ ὀχήματος τοῦ Ν.Β. εἶναι ή πολιτική πρόταση γιά τή συμβολική ἀποκάθαρση τών Όλυμπιακῶν, μέσω πολιτικῶν καί διοικητικῶν ὀργανισμῶν (κυβέρνηση, ΟΗΕ, ΕΟΚ κλπ.) Καλοῦνται νά θεσμοθετήσουν τό συμβόλαιο, νά ἀφαιρέσουν τό ὄνομα Όλυμπιακοί ἀπό τή σύγχρονη φέστα, γιά νά ἀνοίξει ὁ δρόμος στή συνέχεια γιά τή διενέργεια τών πραγματικῶν Όλυμπιακῶν «ἀκριβῶς ὅπως ἦταν» (μέ ἀρματοδρομίες κλπ.), γιά μιᾶ «ἀρχαιολογική ἀναπαραγωγή». Στήν περίπτωση δέ μή συμμόρφωσης τῆς διεθνούς κοινότητας «νά τούς κρατήσουμε πανελληνίους» μέ «ὅσους ξένους δέχονται νά συμμετάσχουν προσωπικά, ὡς ὁμάδες καί όχι ὡς ἔθνη». Ἐτσι θά ἀποφευχθεῖ ή «βάρβαρη συνάντηση» τῆς σήμερον (πᾶς μή Ἕλληνα βάρβαρος, ἐκτός ἂν συνοδοιπορεῖ...) Ἀναρωτιέμαι ἂν αὐτός εἶναι ὁ καλῶς έννοούμενος έθνικισμός. Ὑποψιάζομαι ὅτι ὁ «συμβολικός» χαρακτήρας εἶναι ή διαφύλαξη τῆς ἐλληνικότητας καί ή ἀπομίανσή τους ἀπό αὐτούς (τούς ξένους) πού τούς κατήντησαν ἔτσι! Πού ἀποκαθάρνται μέ τήν ἀποποίηση τῆς ἐθνικῆς τους ταυτότητας συμμετέχοντες ὡς άτομα. Πραγματικά βρίσκομαι σέ ἀπορία.

Ώς, ὅταν ὁ ὑπερρεαλισμός, ἀπό φανταστική, πάλι ἀλληγορική καί μετατεθειμένη ἀπεικόνιση τῆς πραγματικότητας, ὡς καταγραφή τῆς «γλώσσας» τοῦ ἀσυνείδητου στήν πρωτόλεια διακλική του μέ τούς ὅρους ἔκφρασης πού ἐπιβάλλει τό ὑπερεγῶ, γίνεται δημιουργ-

γός μιᾶς νέας «συμβολικῆς» πραγματικότητας ὑπό τά κελεύσματα τῆς ἐθνικιστικῆς, ἐλληνοκεντρικῆς, ἀρχαιοπρεποῦς καί μέ φυλετικές καταβολές ιδεολογίας, τότε τό ἀποτέλεσμα εἶναι ή τερατογένεση τῆς σ. 13 τοῦ τεύχους 17. Ἀλλά ή Ἑλλάδα «ἔχει τά δικά της θύματα στό βωμό τῆς διαφήμισης τῆς προβολῆς, τοῦ πρωταθλητισμοῦ...» (Κ. Βερν. σ. 12). Ἀς μήν το ξεχνᾶμε.

Τ. Κυπριανίδης

Τό ΝΤΕΦΙ καί ὁ Μουφλουζέλης

Φίλοι τοῦ Σχολιαστῆ

Ἀπευθυνόμαστε σέ σᾶς, γιατί νομίζουμε ὅτι ἀξίζει τόν κόπο νά μάθουν οἱ ἀναγνώστες σας, τί συνέβη στό παρασκήνιο τῆς ἐκδήλωσης πού ὀργάνωσε τό περιοδικό «ΝΤΕΦΙ» στό γήπεδο Ριζούπολης, μέ τό ὄνομα: «Πανηγύρι στήν Ἀθήνα». Καί λέμε ἀξίζει τόν κόπο, γιατί εἶναι χαρακτηριστικό μιᾶς ὁλόκληρης ἀντιμετώπισης τοῦ ρεμπέτικου τραγουδιοῦ ἀπό κάποιους νέους, ἀλλά ὄχι μόνον λάτρεις του, πού ὅμως βρίσκουν ὅτι σήμερα, ἐκεῖ εἶναι τό «ψωμί».

Τά γεγονότα:

Δίπλα στό πάλκο πού βρισκόταν στό κέντρο τοῦ γηπέδου, βρήκαμε νά κάθε-ται περιμένοντας τή σειρά του νά τραγουδήσει, ὁ παλιός γνωστός ρεμπέτης Γιώργος Μουφλουζέλης. Σέ ἐρώτησή μας ἂν πραγματικά θά παίξει, μᾶς ἀπάντησε ὅτι τόν κάλεσε ὁ Στέλιος Φωτιάδης νά πει δύο τραγούδια. Ἐκείνη τή στιγμή ὁ Στέλιος Ἑλληνιάδης, ἀνακοίνωσε τό πρόγραμμα τῆς ἐκδήλωσης, σαν ὀργανωτής καί ἀπό μέρους τοῦ περιοδικοῦ ΝΤΕΦΙ, χωρίς ὅμως νά ἀναφέρει τόν Γ. Μουφλουζέλη, ὁ ὁποῖος καί τοῦ ζήτησε ἐξηγήσεις, γιατί δέν τόν ἀνακοίνωσε ἐφ' ὅσον τόν καλέσανε. Ὁ Σ. Ἑλληνιάδης ἦταν ή ἔκανε τόν ἀντήξερο καί ἐνοχλημένος, γύρισε κι ἔφυγε.

Ἐμεῖς, θεωρώντας αὐτό προσβολή, στόν συγκεκριμένο ἐκπρόσωπο τοῦ ρεμπέτικου τραγουδιοῦ (ἀπό τούς ἐλάχιστους ἐναπομείναντες), ἀλλά καί προσβολή σέ ἡμᾶς τούς ἴδιους, πού θέλαμε νά τόν ἀκούσουμε, ἀρχίσαμε τίς διαβουλεύσεις. Ἀπευθυνθήκαμε στόν Σ. Φωτιάδη ὁ ὁποῖος τήν πρώτη φορά ὑποσχέθηκε ὅτι θά ρυθμίσει τό θέμα, χωρίς ὅμως νά κάνει τίποτα. Σέ μιᾶ δεύτερη προσπάθειά μας νά τόν πείσουμε νά κάνει κάτι ἀφοῦ αὐτός ὁ ἴδιος τόν κάλεσε, μᾶς ἀπαντᾷ ἐπιλέξει: «Νά τοῦ δώσουμε κάνα χιλιάριο νά φύγει...!»

Μετά ἀπ' αὐτό ἀπευθυνθήκαμε στόν Τάσο Φαληρέα, συνδιοργανωτή κι αὐτό, ὁ ὁποῖος κουνούσε τό κεφάλι του ἀκούοντας τά παράπονά μας, χωρίς ὅμως νά κάνει τό παραμικρό.

Σέ μιᾶ δεύτερη προσπάθειά μας πρὸς τόν Σ. Ἑλληνιάδη, ἀντιμετωπίσαμε τό στραβομουτσούνισμά του καί τίς πλάτες του. Τέλος μέ λύπη καί ἀπογοήτευση μαζί, εἶδαμε τόν Γ. Μουφλουζέλη, νά παίρνει τόν μπαγλαμά του καί νά φύγει.

Ἦταν μιᾶ εἰκόνα χαρακτηριστική καί συμβολική μαζί γιά τήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ σήμερα στό λαϊκό τραγούδι. Σέ μιᾶ ἐκδήλωση ὀργανωμένη ἀπό ἕνα λαϊκοφανές περιοδικό πού διευθύνεται ἀπό κουλτουριάρηδες καί γνωστούς γιά τά ἐτερόκλητα πράγματα πού ἔκαναν κατά καιρούς Σ. Ἑλληνιάδη καί Τ. Φαληρέα, ὅπου στό πρόγραμμα συμμετείχαν ἕνας σωρός βεντέτες πού σήμερα τά ὀικονομᾶνε ἀπό τό λαϊκό τραγούδι, γιατί εἶναι ἐπιτυχημένα ὀργανα τοῦ marketing τῶν ἐταιρειῶν δίσκων, δέν χῶρεσε ἕνας ἀπό τούς λίγους γνήσιους ρεμπέτες, πού πεθαίνει κυριολεκτικά στήν πᾶθα χωρίς (εἰδικά αὐτός ὁ Γ. Μουφλουζέλης) νά ἔχει ἀποδεχθεῖ ὅποιοδήποτε εἶδος βεντετοποίησης του. Καί στό πρόσωπό του, δέν σεβάστηκαν οὔτε τά χρόνια του (70 τόσων χρόνων) ἀλλά οὔτε καί αὐτό πού ἀντιπροσωπεύει.

Στή θέση τοῦ ἀκούσαμε ἕναν ἀμερικανοφερμένο τραγουδιστή ἀπό τά σκυλάδικα τῆς ΑΣΤΟΡΙΑ πού συμπεριφέρονταν στόν κόσμο σάν νά βρισκόταν σέ ἕνα ἀπό αὐτά καί πού θά τόν κάνουν φίρμα στό σίγουρα, γιατί ή φωνή του μοιάζει μέ τοῦ Σ. Καζαντζίδη.

Οἱ δέ διοργανωτές, ὕπνωτισμένοι ἀπό τά 400άρια πού μαζεύτηκαν στό γήπεδο καί μετά στήν τοπική τους, θά συνεχίσουν νά ὕμνοιοιοῦν τό λαϊκό τραγούδι, μέχρι νά βροῦν κάτι ἄλλο νά κάνουν ἄσχετο, ὅπως ἔκαναν πρίν μερικά χρόνια.

Καταγγέλλουμε ἐπ'ὀνομά τους: Σ. Ἑλληνιάδη, Τ. Φαληρέα καί Σ. Φωτιάδη γιά τήν ἀντιμετώπισή τους αὐτή καί εὐχαριστοῦμε τόν Γ. Μουφλουζέλη, πού ἔγινε ή αἰτία νά μάθουμε τί ρόλο παίζουν αὐτοί, πού ἐκμεταλλεύονται τίς δημιουργίες παλιῶν λαϊκῶν συνθετῶν κάνοντάς το προσωπικό τους κέφι καί μόνο καί βγάζουν τόσα λεφτά.

Κι ἂν διαθέτουν λίγη ντροπή γι' αὐτό πού ἔκαναν, ἄς βγοῦν ν' ἀπαντήσουν σ' αὐτή τήν καταγγελία.

Ἀπό ἐσᾶς, ὑπολογίζοντας στήν εὐθι-

ξία σας, περιμένουμε τή δημοσίευση αὐτοῦ τοῦ γράμματος ή ἔστω κάποιο σχόλιο πού νά ἐνημερώσει τούς ἀναγνώστες σας.

Πάνος Ρεγκούκος

Μίνα Ἀνάου

Οἱ φωτογραφίες καί οἱ φωτογράφοι

Θά ήθελα νά κάνω ὀρισμένες παρατηρήσεις σχετικά μέ τά... σχόλια τοῦ συνεργάτη σας Νίκου Πλατῆ. (Σχολιαστής Νο 17, Αὐγουστος '84, σελ. 16, 17, «...τῆς ἀωνύμου Ταῦλάνδης ἀθλήτριας»).

...Μέ τά «λίγα» γαλλικά πού ξέρω, κ. Πλατῆ, μπορῶ νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι τό Jean, εἶναι ὄνομα ἀρσενικοῦ γένους, καί ἀντίστοιχο μέ τό δικό μας Γιάννης, γιά νά καταλάβετε. Ἀν ἦταν Ἡ—θλητικό—φωτογράφος ὅπως γράφετε, («...τῆς γνωστῆς φωτογράφου πού ὑπογράφει τίς φωτογραφίες...», α' παράγραφος, σελ. 16), τότε θά λεγόταν Jeanne—Pauline (Σ.Σ. Γιάννα — Πωλίνα) Goude καί όχι Jean—Paul (Σ.Σ. Γιάννης — Παῦλος) Goude ὅπως πραγματικά ὀνομάζεται. Ἀφῆνω πού στή Γαλλία τά διπλά, «μικρά» ὀνόματα συνηθίζονταν κυρίως —γιά νά μήν πῶ μόνο—στός ἄνδρες. Καί καλά, τό ὄνομα τοῦ Jean—Paul Goude δέν μπορούσατε νά τό δείτε (Σ.Σ. Γραμμένο μέ ὀλους τούς τρόπους καί σέ ὀλα τά μεγέθη, τουλάχιστον 15 φορές, ἀπό τό ἐξώφυλλο καί τίς σελίδες 3, 143 μέχρι καί τό 19 σέλιδο ἀφιέρωμα). Τόν ἴδιο ΤΟΝ Jean—Paul Goude, μέ σάρκα καί ὀστά, στή σελ. 63 οὔτε αὐτόν μπορούσατε νά τόν δείτε; Ἀλλά δέν σταμάτησε ἐκεῖ ὁ συνεργάτης σας.

Καταστρατώντας κάθε ἔννοια δημοσιογραφικῆς δεοντολογίας —γιά τήν ὁποία τόσα γράφετε καί τόσο ἀγωνίζεστε, ἔτσι δέν εἶναι; — καί σέ μιᾶ ἐπιδείξη πρωτοφανοῦς ἡλιθιότητας, ἀναφέρει τήν πηγή —τό περιοδικό ΡΗΟ—ΤΟ— χωρίς ὅμως νά ἀναφέρει τό κυριότερο, τό ὄνομα τοῦ δημιουργοῦ τῶν φωτογραφιῶν, JEAN—PAUL GOUDE. Ἐκείνο πού προέχει, κ. Πλατῆ, δέν εἶναι τό πού τίς βρήκατε —εἰδικά αὐτές τίς φωτογραφίες θά μπορούσατε νά τίς βρεῖτε κυριολεκτικά ὅπουδήποτε— ἀλλά ποιός ἦταν ὁ Δημιουργός. (Τό σωστό βέβαια θά ἦταν νά ἀναφέρονται ΠΡΩΤΑ ὁ δημιουργός καί ΜΕΤΑ ή πηγή). Τό τραγικό στήν ὀλη ὑπόθεση εἶναι ὅτι ή δημοσιογραφική δεοντολογία τοῦ Ν. Πλατῆ «ἐξαντλεῖται» αὐτόματα — ἐντός δευτερολέπτου — στήν ἐπικύρωση τῆς ἐγκυρότητας καί τοῦ «ὀνόματος» τοῦ ΡΗΟΤΟ. [...τοῦ ἐγκυρου, γαλλικοῦ, φωτογραφικοῦ περιοδικοῦ «ΡΗΟΤΟ» (Τεύχος Νο 176, Μάιος 1982)..., (α' παράγραφος σελ. 16)]. Αὐτό βέβαια δέν τό κάνει γιά τήν «ψυχή τῆς μάνας του», πού λένε, ἀλλά μόνο καί μόνο — ὅπως θά δείτε παρακάτω — γιά νά θολώσει τά νερά, νά ρίξει «στάχτη» στό μάτια τῶν ἀναγνώστων καί νά καλύψει ἔτσι τίς αὐθαιρεσίες του.

Καί συνεχίζει ἀπότοτος παρακάτω, ἀναφερόμενος στή φωτ. τῆς σελ. 16: [... ή ἀνώνυμος ἀρτίστα (μία ἀπ' ὀλες) κάποιου πριβέ καμπαρέ τοῦ «ἀμαρτωλοῦ» Μπαγγκόκ...» (τελευταία παράγραφος, σελ. 16)]. Στή σελ. 83 τοῦ ΡΗΟΤΟ Νο 176, Μᾶς 1982, ἀναφέρεται καθαρά, κ. Πλατῆ, ὅτι πρόκειται γιά τό «Σοφιστικὲ θέατρο τοῦ σέξ: Νο 2

Παλιά τεύχη τοῦ «Σχολιαστῆ» μπορεῖτε νά βρεῖτε:

ΑΘΗΝΑ:

- Βιβλιοπωλεῖο «ΕΣΤΙΑ», Σόλωνος 60.
- Βιβλιοπωλεῖο «ΘΕΜΕΛΙΟ», Σόλωνος 84.
- Βιβλιοπωλεῖο «ΝΕΦΕΛΗ», Μαυρομυχάλη 9
- Βιβλιοπωλεῖο «ΠΟΛΙΤΕΙΑ», Ἀκαδημίας 57 (ἐντός στοᾶς τῆς «Οπερας»).
- Βιβλιοπωλεῖο «ΠΟΡΕΙΑ», Σόλωνος 77.
- Βιβλιοπωλεῖο «ΒΑΒΕΛ», Ἰπποκράτους 68.
- Στά γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ, Ἰσαύρων 10 — Δαφνομήλη.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Κεντρική διάθεση.

- Βιβλιοπωλεῖο «ΚΟΤΖΙΑ», Τιμισακή 78.
- ΓΙΑΝΝΕΝΑ: Βιβλιοπωλεῖο «ΔΩΔΩΝΗ 2», 28ης Ὀκτωβρίου 25.
- ΗΡΑΚΛΕΙΟ: Βιβλιοπωλεῖο «ΠΡΑΞΙΣ», Βασ. Ἀνδρεαδάκη 4.
- ΚΑΡΔΙΤΣΑ: Βιβλιοπωλεῖο «ΠΑΤΖΑΚΗ ΒΑΣΙΛΗ», Σμύρνης 17.
- ΚΑΤΕΡΙΝΗ: Βιβλιοπωλεῖο «ΜΑΤΙ», Ἀγ. Λαύρας 18.
- ΠΑΤΡΑ: ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ-ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Κανακάρη 69.
- ΛΑΡΙΣΑ: Βιβλιοπωλεῖο «ΚΕΡΑΜΟΣ», Κούμα 34.
- ΒΟΛΟΣ: Βιβλιοπωλεῖο «ΟΜΗΡΟΣ», Δημητριάδος 110.

Μύθοι και πραγματικότητα

Πόλεμος και 'Ανάπτυξη

για την πολεμική «μαφ» βιομηχανία

ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ φαινόμενα της καπιταλιστικής βιομηχανίας στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια είναι η *ανάδυση* και η *ραγδαία επέκταση* της *πολεμικής βιομηχανίας*. Σημείο τομής είναι η περίοδος 1977-78 όταν η πολιτική εξουσία υπό τη διαχείριση της ΝΔ άρχισε να υλοποιεί το πρόγραμμα ανάπτυξης του κλάδου. Η αναδιάρθρωση της Έλληνικής Αεροπορικής Βιομηχανίας (ΕΑΒ), η ίδρυση της Έλληνικής Βιομηχανίας Όπλων (ΕΒΟ), η στροφή προς την κατασκευή πολεμικού υλικού σε μία σειρά βιομηχανίες (ΣΤΑΓΙΕΡ, ναυπηγεία) καθώς και η δημιουργία ενός δικτύου μεγαλύτερων ή μικρότερων βιομηχανικών μονάδων που άμεσα με συμβάσεις ή έμμεσα σαν υποκατασκευαστές αναπτύσσουν μία σημαντική δραστηριότητα στον τομέα παραγωγής πολεμικού υλικού, προσανατολισμένες κατ' αρχήν στην εγχώρια αγορά (δηλαδή τις ανάγκες του Στρατού), ήταν τα πρώτα αποτελέσματα αυτής της κατεύθυνσης.

Αυτή η εικόνα αποτελεί πλέον παρελθόν. Σήμερα ο κλάδος της πολεμικής βιομηχανίας αποτελεί μίαν εκπληκτική πραγματικότητα για τα δεδομένα της Ελλάδας, αν και παραμένει σχετικά άγνωστη.

Οι μεγάλες πολεμικές βιομηχανίες, κυρίως η ΕΑΒ και η ΕΒΟ, ή ΠΥΡΚΑΛ (μετά την «κοινωνικοποίησή» της) και η ΣΤΑΓΙΕΡ (μετά την «ελληνοποίηση» της [1]), περιλαμβάνονται στις 50 πρώτες ελληνικές βιομηχανικές επιχειρήσεις ενώ η ΕΑΒ είναι σήμερα η μεγαλύτερη ελληνική βιομηχανία. Μόνο αυτές οι 4 επιχειρήσεις κατέχουν το 12,35% των συνολικών κεφαλαίων που απασχολούν οι 50 πρώτες (χωρίς την ΣΤΑΓΙΕΡ είναι 11,6%), το 10,4%

του συνολικού παγίου κεφαλαίου, ενώ ταυτόχρονα απασχολούν περίπου 9.300 εργαζόμενους, ποσοστό 6,5% στις 200 πρώτες βιομηχανικές επιχειρήσεις. (Πιν. 1, 2).

Εκτός από αυτές και τις δύο θυγατρικές που αγόρασε πρόσφατα η ΕΒΟ (την *Μεταλλουργική Βιομηχανία Ηπείρου* 149η στον κατάλογο με 100 εργαζόμενους και την *Γενική Μηχανική* υπάρχουν ακόμα (άρχες 1984) 35 εταιρείες που απασχολούνται με την κατασκευή πολεμικού υλικού, μέ μηχανολογικό εξοπλισμό της τάξης των 3,5 δις. δρχ. και 2.500 εργαζόμενους. Έχουν μάλιστα συστήσει και «συνδικαλιστικό» φορέα, τον Σύνδεσμο Έλλήνων Κατασκευαστών Πολεμικού Υλικού (ΣΕΚΠΥ) (2).

Αν παράλληλα υπολογιστεί ότι οι μεγάλες εταιρείες, εκτός από τους εργαζόμενους άμεσα σ' αυτές έχουν δημιουργήσει γύρω τους μία «στεφάνη» μικροεπιχειρήσεων εξαρτημένων πλήρως απ' αυτές (Η ΣΤΑΓΙΕΡ δηλώνει ότι εκτός από τους 900 απασχολούμενους εργαζονται γι' αυτήν άλλα 2.000 άτομα) τότε στην πολεμική βιομηχανία πρέπει να απασχολούνται τουλάχιστον 15.000 εργαζόμενοι.

Τέλος, θά πρέπει να συμπεριληφθούν στην πολεμική βιομηχανία και τα ναυπηγεία στο βαθμό που επιδίδονται στην κατασκευή ή επισκευή πολεμικού υλικού (πλοία κλπ.). Άλλωστε, από όσο ξέρουμε, ούτε στις χώρες με τις γιγαντιαίες π.β. (ΗΠΑ, ΕΣΣΔ, Γαλλία κλπ.) υπάρχουν ναυπηγεία που να ασχολούνται αποκλειστικά με πολεμικές κατασκευές. Ένα δείγμα των ελληνικών «επιδόσεων» είναι η κατασκευή από τα ελληνικά Ναυπηγεία Σκαρμαγκά των έξι πυραυλακάτων του Ναυτικού (1981).

Πίνακας 1

Βασικά μεγέθη των 4 μεγαλύτερων ελληνικών πολεμικών βιομηχανιών (1982)

Εταιρείες	Συνολικό κεφάλαιο (000.000 δρχ.)	(I)	Πάγιο Ένεργητικό	(II)	Εργαζόμενοι	(III)
ΕΑΒ	45.569	11.6	34.222		3.500	5.9
ΠΥΡΚΑΛ	9.048		6.294		3.571	
ΕΒΟ	7.166		2.764		1.250	
ΣΤΑΓΙΕΡ	3.757		1.795		906	
ΣΥΝΟΛΟ	65.542	12.35α	45.077	10.4%	9.227	6.5

(I) Ποσοστό στις 50 πρώτες βιομηχανικές επιχειρήσεις.

(II) Ποσοστό στις 200 πρώτες

(α) Στις 200 πρώτες αντιπροσωπεύουν το 8,5%

ΠΗΓΗ: ICAP. Η Ελλάδα σε αριθμούς, 1984, πίνακας 35. Δελτίο ΣΕΒ. 459 Μάρτιος 1984

Τα «προϊόντα» του κλάδου

Όχι μόνο το μέγεθος του κλάδου αλλά και η γκάμα των «προϊόντων» που διαθέτει μπορεί να τονώσει την εθνική μας υπερηφάνεια... Τη μεγαλύτερη «ποικιλία» διαθέτει η ΕΒΟ η οποία παράγει τουφέκια (G3A3, G3A4 στο Αίγιο), πιστόλια, πολυβόλα MG3, αντιαερματικά ΠΑΟ 90mm, κάννες 20mm, ξιφολόγχες, πυρομαχικά αλλά και δόμους (ό δόμος 81MM), αντιαερματικούς πυραύλους και το περίφημο A/A σύστημα Άρτεμις 30 (το καμάρι της πολεμικής «μας» βιομηχανίας), όλα τα οποία είναι 100% ελληνικής τεχνολογίας [3].

Η ΕΑΒ είναι σε θέση να κατασκευάσει οποιοδήποτε αεροπορικό εξάρτημα (μηχανολογικό, ηλεκτρολογικό, ηλεκτρονικό) ενώ παράλληλα διαθέτει υψηλές επισκευαστικές ικανότητες που καλύπτουν όχι μόνο τις ανάγκες της Έλ. Αερ. αλλά και άλλων κρατών. Η ΠΥΡΚΑΛ κατασκευάζει κάθε είδους πυρομαχικά που χρειάζεται ο στρατός, ενώ η ΣΤΑΓΙΕΡ εκτός από στρατιωτικά όχηματα έχει προχωρήσει και στην κατασκευή αρμάτων μάχης (Λεωνίδα) [4]. Εκτός από αυτά, οι έμποροι εταιρείες του κλάδου καλύπτουν σήμερα το 20% περίπου από την παραγωγή ανταλλακτικών που χρειάζονται έτησις και τα τρία όπλα. Η Αξία αυτών των ανταλλακτικών υπολογίζεται σε 10 δις. δρχ. το χρόνο [5].

Σημειώνουμε ότι πρόκειται για *υλικό υψηλότερης τεχνολογίας* όπως τηλεπικοινωνιακό ηλεκτρονικό υλικό (ή ELFON, που θεωρείται από τις πιο σημαντικές του κλάδου, Γενική Προμηθευτική κ.ά.) ηλεκτρονικά βλητικά συστήματα, υπολογιστές στρατιωτικών εφαρμογών, κρισταλλά συνηντήτων και ηλεκτρονικά φίλτρα (υλικά απαραίτητα στα ασύρματα συστήματα επικοινωνίας, καλωδιώσεις για βλήματα κλπ.) που αναπτύσσεται, σχεδιάζεται και κατασκευάζεται με αυτοδύναμη τεχνολογία προς μεγάλη χαρά όλων δυνάμει δραματίζονται την «αυτοδύναμη» (καπιταλιστική) ανάπτυξη.

Εκτός από τα όπλα που ήδη παράγονται, η πολεμική βιομηχανία προχωρά στην εγχώρια κατασκευή βομβών αεροπλάνων και ελικοπτέρων, τορπιλών και ναρκών για το ναυτικό, στην τελειοποίηση των υπάρχοντων όπλικών συστημάτων (Η ΕΒΟ προσθέτει στο Άρτεμις-30 ραντάρ ακολούθιας και A/A πυραύλους). Ενώ οι αεροπορικές βιομηχανίες (πρώτα απ' όλες η ΕΑΒ) προχωρούν πλέον στην κατασκευή ή συναρμολόγηση ενός *ολόκληρου αεροπλάνου* (ευκαιρία που δίνεται με την αγορά του αιώνα) ή επί μέρους συγκροτημάτων. Η ΕΒΟ μπορεί να κατασκευάσει βάρη του συστήματος προσγειώσεως αεροσκαφών ή συγκροτημάτων του υδραυλικού συστήματος, ή Γενική Μηχανική εξωτερικές δεξαμενές καυσίμων και φορείς όπλικών φορτίων αεροσκαφών κλπ.

Τέλος η Στάγιερ σχεδιάζει να προχωρήσει στην κατασκευή ενός *τεθωρακισμένου αντιαεροπορικού οχήματος* (τό σασί, ό κινητήρας και το κιβώτιο ταχυτήτων είναι το ίδιο με τον «Λεωνίδα». Steyr-4K 7FA T.M.Π.) εξοπλισμένου με το Άρτεμις 30 [6].

Η διείσδυση στην παγκόσμια αγορά

Μέσα σε μία πενταετία η πολεμική βιομηχανία κατόρθωσε να αναδειχθεί σε έναν από τους πιο δυναμικούς και «προοπτικούς» κλάδους του ελληνικού καπιταλισμού. Η ελληνική πολεμική βιομηχανία, αφού κάλυψε την εγχώρια αγορά (στά ελαφρά και μεσαία όπλα, επισκευές και κατασκευή αεροπλάνων, κατασκευή ταχυπλάνων πολεμικών πλοίων) διεισδύει με γοργά βήματα στην παγκόσμια αγορά. Γίνεται δηλαδή πλέον εξωστρεφής, ακολουθώντας την τυπική επέκταση που προσιδιάζει σε κάθε κλάδο της καπιταλιστικής παραγωγής (7).

Είναι γνωστό πόσο προσοδοφόρο είναι το εμπόριο όπλων στην παγκόσμια αγορά όπου λόγω της παγκόσμιας κρίσης σημαντικοί κλάδοι παρακμάζουν. Αντίθετα ακριβώς λόγω των συνεπειών της κρίσης αυτής (ένταση εξοπλισμών, τοπικοί πόλεμοι κλπ.) αυτός ο κλάδος άνθει. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο εκτός από τους παραδοσιακούς προμηθευτές όπλων [8], πρώτα από όλα της ΕΣΣΔ,

ΗΠΑ, Γαλλία, Γερμανία κλπ. Έχουν προστεθεί και νέοι παραγωγοί όπλων, όπως το Ισραήλ, η Τσεχοσλοβακία, η Αυστρία, η Βραζιλία [9]. Σ' αυτήν την αγορά κατά τον Γ. Μαρίνο: «ήδη προστίθεται άθόρυβα σ' αυτές και η 'Ελλάδα» [7].

Αυτό αποδεικνύεται από τη ραγδαία ανάπτυξη των ελληνικών εξαγωγών όπλων και πυρομαχικών. Σύμφωνα με τη μελέτη του Κέντρου 'Εξαγωγικών Μελετών και 'Ερευνών (KEEM) του Πανελληνίου Συνδέσμου 'Εξαγωγών οι συνολικές «πολεμικές» εξαγωγές σημείωσαν το 1981 μία αύξηση της τάξης του 273% [10].

Δέν είναι τυχαίο ότι η εξαγωγική δραστηριότητα της EBO που ξεκίνησε το 1980, το 1983 αντιπροσώπευσε το 71% του συνόλου των πωλήσεων και απέφερε το 80% των καθαρών κερδών, άφησε στην 'Ελλάδα συναλλαγματικό όφελος της τάξης των 900 εκατ. Είναι γνωστό ότι όλα (π.χ. τουφέκια G3A) και πυρομαχικά πωλούνται σε αραβικές χώρες (Ιράκ, Αίγυπτο, Συρία κλπ.).

'Εντυπωσιακότερη είναι η διεθνής δραστηριότητα της EAB. Όσον αφορά τους κλάδους της έπισκευής και συντήρησης η EAB έχει υπογράψει τα τελευταία χρόνια αρκετές συμφωνίες: με την πολεμική αεροπορία των ΗΠΑ στην Εύρωπη για τη συντήρηση των μηχανών G79 των Φάντομ, με την γαλλική SNECMA (που υπογράφει για πρώτη φορά τέτοια συμφωνία), για έπισκευή-συντήρηση των κινητήρων ATAR των «Μιράζ» (που διαθέτουν η 'Ιορδανία, το Ιράκ και το Κουβέιτ) και για συντήρηση αεροσκαφών και κινητήρων των αραβικών κρατών όπως της 'Ιορδανίας (για τα μεταγωγικά C-130) Αιγύπτου (προχωράει η εργασία στο 7ο C-130), Κουβέιτ, Ντουμπάι, Ιράκ κ.ά. Η κυριότερη όμως δραστηριότητά της αφορά κατασκευές αεροπορικών εξαρτημάτων. Τέτοιες συμφωνίες έχουν υπογραφεί με διάφορες εταιρείες: Aeritalia (για τη συναρμολόγηση συγκροτημάτων του μεταγωγικού G-222), Augusta (για την κατασκευή της καμπίνας και το μεγαλύτερο τμήμα της άτράκτου για 77 ελικόπτερα A-109), Canadair (για τμήματα του πυροσβεστικού CL-215) κλπ.

Σημαντική προσπάθεια να αυξήσει τις εξαγωγές καταβάλλει και η Στάγιερ (είναι σίγουρο ότι μία σημαντική παρτίδα ελαφρών αρμάτων μάχης θα αγοράσει τελικά η Συρία. Βλέπε 'Ελευθεροτυπία 7/9/84).

Σύμφωνα με πληροφορίες του Sipri (δ.π.) «έχει αποδοθεί στην Στάγιερ 'Ελλάς, μέσω της βραζιλιάνικης θυγατρικής, η άδεια για την κατασκευή του άρματος «Cuirassier» (Tank Destroyer Light tank). Τα στρατιωτικά όχημα «θα μπορούν να εξάγονται τότε από την 'Ελλάδα απευθείας στις ενδιαφερόμενες περιοχές, χωρίς να χρειάζεται αυστριακή άδεια εξαγωγής».

'Αλλά και οι μικρότερες βιομηχανίες είναι εξίσου ανταγωνιστικές σε παγκόσμιο επίπεδο με «προϊόντα» που πληρούν τα διεθνή στάνταρτ. «Τό βομβιδοφόρο 4.2 (που κατασκευάζει η 'Ελληνική 'Εταιρεία 'Οπλικών Συστημάτων) αποτελεί διεθνή πατέντα και πρωτοποριακό συμβατικό όπλο, ενώ η κατασκευή του βομβιδοφόρου των 155 χιλ. αποτελεί βελτιωμένη έκδοση του αμερικανικού» (1) ή OPT HELLAS εξάγει το 95% της παραγωγής (κρύσταλλοι συχνότητας, ηλεκτρονικά φίλτρα) στην Εύρωπη και 'Αμερική, ενώ η «Γενική Μηχανική» (θυγατρική της EBO) κατασκευάζει δεξαμενές αεροσκαφών του Ιράκ και η ELFON καλωδιώσεις για τα βλήματα Χόουκ.

Η οικονομική σημασία της πολεμικής βιομηχανίας

Όλοι σχεδόν οι όραματιστές της καπιταλιστικής ανάπτυξης (στην 'Ελλάδα) συμφωνούν στο ότι: «Με άτμομηχανή την πολεμική βιομηχανία η 'Ελλάδα προχωρεί στη δημιουργία δικής της τεχνολογίας, η οποία δεν περιορίζεται να καλύπτει ανάγκες μόνο πολεμικές» [7]. Πράγματι, απ' ότι φαίνεται, η πολεμική βιομηχανία αποτελεί μοχλό που επιταχύνει την εισαγωγή τεχνολογίας και την καπιταλιστική αναδιάρθρωση και σε άλλους κλά-

Πίνακας 2

Σειρά κατάταξης στις 200 πρώτες ελληνικές βιομηχανίες με κριτήριο το ύψος συνολικών κεφαλαίων 1977-1982

Έταιρείες	1977	1978	1979	1980	1981	1982
EAB	19	8	3	4	1	1
EBO	X	99	76	64	49	26
ΠΥΡΚΑΛ	20	19	17	18	21	18
ΣΤΑΓΙΕΡ	23	23	26	31	48	46

Πηγή: Δελτία ΣΕΒ 1977-1982

δους της παραγωγής. Για πρώτη φορά, τα ελληνικά μεταλλικά κέρματα παράγονται στη χώρα μας από την θυγατρική εταιρεία της EBO, Μεταλλουργική Βιομηχανία 'Ηπειρου, ενώ η Γενική Προμηθευτική που «συμμετέχει δυναμικά στην κρατική προσπάθεια δημιουργίας ανεξάρτητης και 100% ελληνικής π.β.» κατασκευάζει, εκτός των άλλων, τηλεπικοινωνιακό ηλεκτρονικό εξοπλισμό για τις ανάγκες του ΟΤΕ και άλλων πελατών (αστικοί τηλεφωνικοί νομισματοδόκτες, αυτόματες μηχανές έκδοσης εισιτηρίων).

Όπως δηλώνει ένας έγκυρος άρθρογράφος, διατυπώνοντας προτάσεις για την αεροπορική βιομηχανία, «Είναι ίσως η μόνη ευκαιρία που παρουσιάζεται στην οικονομία της χώρας για την έξοδο από την ύφεση με την προώθηση 30-40 βιομηχανικών μονάδων σε κατασκευές αεροπορικού υλικού.» [11] 'Επίσης δεν μπορούμε να αγνοήσουμε την ανάπτυξη της έρευνας που προωθεί συνολικά ολόκληρη η π.β.

Δυστυχώς για μās, η περίπτωση να αποτελέσει η π.β. «λοκομοτίβα» του ελληνικού καπιταλισμού δεν είναι μόνο αισιόδοξη φαντασίωση των άστων όραματιστών αλλά ήδη πραγματικότητα. Είναι χαρακτηριστικό, ότι ένας από τους γνωστούς φωτισμένους και φιλελεύθερους αστούς, ο Γ. Μαρίνος, δεν διστάζει κυνικά να αποδεχθεί (βέβαια με την απαραίτητη «μελαγχολία») την κατά τα άλλα «ά-πάνθρωπη θεωρία που επαληθεύεται ακόμα και στην περίπτωση της χώρας μας» (sic!) «ότι η πολεμική βιομηχανία και η παραγωγή όπλων και πολεμοφοδίων είναι βάση της οικονομικής πρόο-δου και της τεχνολογικής ανάπτυξης. Και όμως, αυτό συνέβη και στην περίπτωση της 'Ελλάδας, που μολονότι ακολουθούσα ειρηνόφιλη πολιτική, βρέθηκε στην ανάγκη να γίνει σημαντικός παραγωγός όπλων θανάτου, όχι μόνο για την έθνική της άμυνα, αλλά και για τροφοδότηση ποικίς ξέρες ποιών πολεμικών αναμετρήσεων διεθνικών ή και έμφυλων» [7].

Πίνακας 3

Έργαζόμενοι στην πολεμική βιομηχανία ως ποσοστό στη μεταποίηση, σε χώρες της ΕΟΚ, 1981

Χώρα	Έργαζόμενοι	%
Γαλλία	300.000	6.0
Ην. Βασίλειο	140.000	2.3
Ο.Δ. Γερμανίας	200.000	2.4
Ιταλία	60.000	1.2
ΕΛΛΑΔΑ	15.000	4.6

Πηγή: Sipri 1982, 1983 London 1983, OECD: Labour Force Statistics 1970-1981, Paris 1983. ICAP: Η 'Ελλάδα σε αριθμούς, 'Αθήνα 1984.

Η διαρκώς όγκουμένη θέση της π.β. για την 'Ελλάδα διαπιστώνεται και από τον συγκριτικό πίνακα 3. Προς κατάπληξη πολλών οι εργαζόμενοι στην ελληνική π.β. σάν ποσοστό είναι περισσότεροι από ό,τι στην Ιταλία (1,2%) (ας σημειωθεί ότι η Ιταλία είναι σήμερα ο τέταρτος εξαγωγέας όπλων στον κόσμο), στη Γερμανία (2,4%) όπου όμως σύμφωνα με Sipri εργάζεται μόνο με το 50% της δυναμικότητάς της, και στο Ην. Βασίλειο (2,3%).

Είναι σίγουρο, αν και δεν έχουν φανεί ακόμη οι συγκεκριμένες μορφές, ότι οι επενδύσεις κεφαλαίου (ντόπιου και ξένου) που θα γίνουν τόσο σάν αποτέλεσμα της οικονομικής πλευράς της συμφωνίας για τις βάσεις (βλ. άρθρο 9) όσο και κυρίως με την αγορά του αιώνα (οι περίφημες αντισταθμιστικές εισφορές) θα αποτελέσουν, (δσο αντίθετοι και να είμαστε σ' αυτό) σημείο τομής για την καπιταλιστική συσσώρευση σ' αυτόν τον κλάδο. Αυτό βέβαια το πρόβλημα δεν μπορεί να τεθεί σ' αυτό το άρθρο.

Οι πολιτικές συνέπειες και το πρόβλημα της «εξάρτησης»

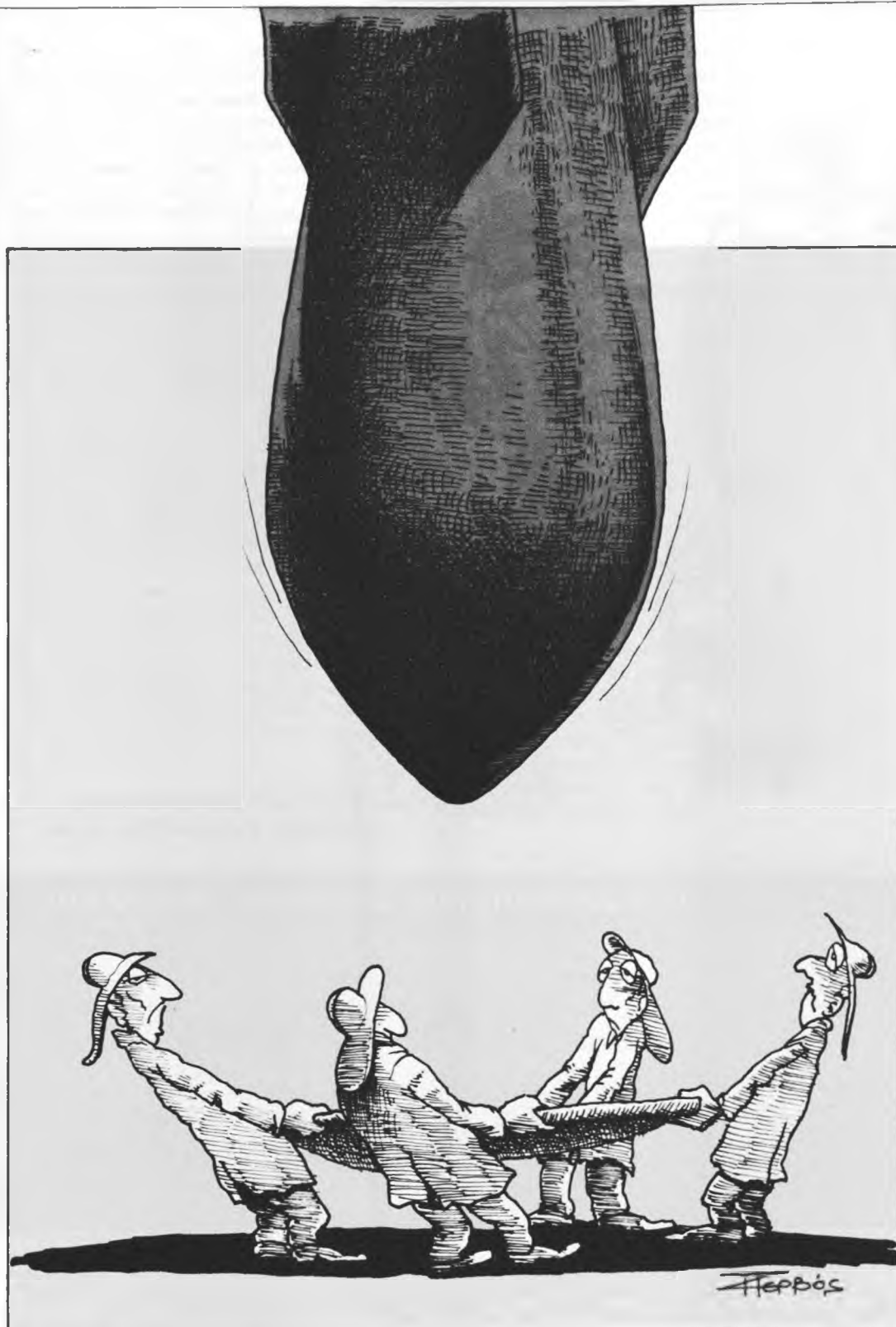
Η θέση της 'Ελλάδας στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα είναι σαφές (σε όλους εκτός δυστυχώς από την 'Αριστερά) ότι αναβαθμίζεται, σάν αποτέλεσμα της μεταπολεμικής καπιταλιστικής ανάπτυξης, της ένταξης στην ΕΟΚ και της «ανεξαρτησιακής» πολιτικής που ανέπτυξε ο ελληνικός αστισμός στη μεταπολίτευση. Χωρίς να ξεφεύγει βέβαια από τα πλαίσια του ατλαντισμού, διεκδικούσε έντονο καλύτερη θέση. Το πολιτικό και οικονομικό άνοιγμα στις ανατολικές και αραβικές χώρες, οι «σκληρές» διαπραγματεύσεις με το ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ, ο ανταγωνισμός με την Τουρκία, η σύσφιξη των σχέσεων κράτους και απόδοσης αστικής τάξης (κύριας ελληνοαμερικανικής και ελληνοκαναδικής) είναι στοιχεία αυτής της πολιτικής. Σ' αυτό το πλαίσιο μπορούμε εύκολα να κατανοήσουμε γιατί έγινε αναγκαία η δημιουργία της π.β. στην 'Ελλάδα.

«Η 'Ελλάδα έχει επιτύχει άθόρυβα υπολογισιμη αυτοδυναμία στον τομέα του άμυντικού της εξοπλισμού. Συνεπώς, έχει επιτύχει να αποδεσμευθεί σε αρκετή έκταση από την απόλυτη εξάρτησή της από τους ξένους προμηθευτές όπλων, μιας εξάρτησης που είναι φυσικό να συνεπάγεται φαι-κίδευση της έθνικής της ανεξαρτησίας» [7].

Βέβαια, θα 'πρεπε κάποιος κυβερνητικός αρμόδιος σοσιαλιστής να μās εξηγήσει γιατί επί 'Αλλαγής η πολεμική βιομηχανία δεν άρκεστηκε στην «εξασφάλιση της έθνικής άμυνας» μόνο αλλά επιδιώκει κυρίως το διεθνές κέρδος από τις εξαγωγές ώθουμένη από (τί άλλο;) την καπιταλιστική λογική του κέρδους. Σοσιαλιστική 'Αλλαγή και εξαγωγές όπλων δεν φαίνεται να αποτελεί αντίφαση. Στο μεταξύ το «ειρηνιστικό κίνημα» στην 'Ελλάδα μπορεί να καταγγέλλει τους έξοπλισμούς των άλλων και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να πρωτοστατεί στις φιλειρηνικές πρωτοβουλίες...

Η συγκρότηση π.β. και οι εξαγωγές όπλων εκτός από κερδοφόρα αποτελεί αναγκαίο συμπλήρωμα όλων των ιμπεριαλιστικών κρατών (Δυτικών και Ανατολικών), για την εμπέδωση της ήγεμονίας και της πολιτικοστρατιωτικής εξάρτησης πάνω στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες (συμμάχους ή ύποτελείς).

Όταν λοιπόν οι έκφραστες της αστικής στρατηγικής στην 'Ελλάδα φιλοδοξούν να διαδραματίσει η χώρα αποφασιστικότερο ρόλο στην παγκόσμια πολιτική (υπενθυμίζουμε δσα έχουν γίνει: βέτο για το Γκολάν, βέτο για το τζάμπο, έκφρασμένη θέληση της έλ. κυβέρνησης για αποστολή ελληνικού Στρατού στο Λίβανο, πρόταση για άπύραυλα Βαλκάνια, πρόταση για δήμνη αναβολή της εγκατάστασης πυραύλων στην Εύρωπη — πρωτοβουλίες που στο παρελθόν, άκριβως λόγω της ύποδεστερης θέσης της 'Ελλάδας, ήταν άδιανόητες) δεν πρέπει να προκαλεί έκπληξη η ανάπτυξη της π.β. Η ταχύτατη και συνολική αναδιάρθρωση του Στρατού με την ενίσχυση της 'Αεροπορίας (άγορά του αιώνα) τη συνολική ανανέωση του στόλου,

καθώς και του στρατού ξηράς, (άγορά νέων τάνκς, πυραύλων κλπ.) τέλος ή συγκρότηση μισθοφορικού στρατού, είναι ζητήματα που δέν άφορούν μόνο την έλληνοτουρκική αντίθεση. Π.χ. ή αύξηση της άεροπορίας κατά 30% (σήμερα ή Ε.Α. διαθέτει συνολικά 367 άεροσκάφη [12] ή ένίσχυση του στόλου, δέν στοχεύει μόνο στην αντιμετώπιση του «έξ Ανατολών κινδύνου» αλλά και στη συνολικότερη ένίσχυση της Ελλάδας στην περιοχή.

Μόνο από άφέλεια θα διαχωρίζαμε την π.β. από αυτήν την προοπτική, που διαφαίνεται στο καθόλου συμπτωματικό γεγονός ότι μεγάλο μέρος των εξαγωγών όπλων και γενικότερα πολεμικού ύλικού έχει προορισμό τις άραβικές χώρες, για τις όποιες ό έλληνικός καπιταλισμός έκδηλώνει σημαντικό ένδιαφέρον.

Η στάση της παραδοσιακής Άριστεράς άπέναντι στην πολεμική βιομηχανία

Ποιά στάση κρατάει ή παραδοσιακή Άριστερά άπέναντι στην π.β. και τις νέες τάσεις του Έλληνικού καπιταλισμού που συνδέονται άναπόσπαστα

μ' αυτήν; Είτε άρνείται είτε άδύναται νά συλλάβει τή νέα πραγματικότητα. Η θέση του ΚΚΕ συνοψίζεται στο ότι «ή π.β. δημιουργείται ύστερα από πιέσεις των ΗΠΑ, είναι άπόλυτα έξαρτημένη, έλεγχομένη και έξυπηρετεί ούσιαστικά δικά τους συμφέροντα» (13). Δέν είναι δύσκολο νά κατανοήσουμε γιατί άποσιωπάται ή συγκαλύπτεται πίσω από τέτοιες γενικόλογες διατυπώσεις, ή πραγματικότητα που έκθέσαμε παραπάνω. Είναι φανερό ότι έρχεται σέ σύγκρουση μέ τά θεωρητικά σχήματα της παραδοσιακής άριστεράς για την έλληνική κοινωνία. Πώς να συμβιβαστεί ή παρουσία τόσο άναπτυγμένων καπιταλιστικών κλάδων μέ τό μύθο για την «έξάρτηση» και την «στρεβλή» άνάπτυξη; Η παραγωγή έγχώριας ηλεκτρονικής τεχνολογίας μέ τό μύθο της «περιφέρειας» και της «καθυστερήσης»; Οί εξαγωγές όπλων μέ τό μύθο της «ύποδούλωσης» στο άρμα του ΝΑΤΟ;

Άπέναντι στη σύγχρονη πραγματικότητα του έλληνικού καπιταλισμού και στα όράματα του άστισμού, ή παραδοσιακή Άριστερά δέν έχει νά καταθέσει παρά την άμνηνία της. Παραμένει πολιτικά περιθωριακή και ιδεολογικά παροπλισμένη.

Τό χειρότερο άπ' όλα είναι ότι άκόμα και ή κομμουνιστική τόσο ή δογματική όσο και ή άνανεωτική Άριστερά έχει ύποκλιθεί στο άστικό όραμα μιας έθνικής και όχι «έξαρτημένης» πολεμικής βιομηχανίας.

Άδύναται νά συλλάβει την άναπόφευκτη μακροπρόθεσμα στρατιωτικοποίηση της οίκονομίας που επιφέρει ή ραγδαία άνάπτυξη της π.β. και τό επακόλουθό της, δηλαδή την ένίσχυση του στρατιωτικού κατεστημένου μέ την άνάπτυξη των στρατιωτικο-βιομηχανικών συγκροτημάτων (στο ίδιο άποτέλεσμα καταλήγει και ή άναδιάρθρωση του στρατού). Τελικά στέκει άδύναμη νά άμφισβητήσει τά συνολικά στρατηγικά όράματα που ύλοποιεί ή άστική έξουσία στην Ελλάδα (μέ γαλάζιο ή πράσινο ένδυμα).

Γιάννης Μαυρή

Σημειώσεις

1. Η πολεμική βιομηχανία, *Hellenes, έρευνα κλάδου*, Έξπρες 8/12/1983. Τό 60% της έταιρείας άνήκει πλέον στο έλληνικό όημοσιο, τό 32% στην ΣΤΑΓΙΕΡ-Αύστριας και τό 8% σε ιδιώτη έπιχειρηματία. Η ΣΤΑΓΙΕΡ είναι γνωστή κυρίως σαν «πολιτική» βιομηχανία μεταφορών (τρακτέρ — φορτηγά κλπ.). Έντούτοις, όπως δηλώνουν οί «μνατζερς» της έπιχείρησης: «Η προσπάθεια κατευθύνεται ιδιαίτερα προς την παροχή καταλλήλων προϊόντων (όχημάτων, άρμάτων κλπ.) προς τις έλληνικές ένοπλες δυνάμεις. Η «Σταγίερ Έλλάς» είναι μια πολεμική βιομηχανία (ύπ. Γ.Μ.). Έξακολουθεί νά έχει πλήρη συνείδηση του γεγονότος ότι πρωταρχικός και κυριότερος ρόλος της είναι νά στηρίζει τις ένοπλες δυνάμεις, εκεί που μπορεί και εκεί που την έχουν άνάγκη». (6.11 άφιέρωμα-τος).

2. δ.π. σ. IV. Αναλυτικότερα, στον ΣΕΚΠΥ μέτέχουν σήμερα 13 μηχανουργεία, 11 έταιρείες λαμαρινοκατασκευών, 7 χυτήρια, 3 έταιρείες μηχανουργικών εργαλείων, 8 έταιρείες τηλεπικοινωνιακού ύλικού και ηλεκτρονικών, 1 έταιρεία κατασκευής εκρηκτικών και γομώσεως κλπ.

3. «Έντυπωσιακή άνάπτυξη της έθνικής βιομηχανίας, όπλων και πυρομαχικών» ΟΤ. 5/7/1983.

4. Τα θεωρητισμένα μεταφοράς προσωπικού *Λαωνίδα*, που άρχισαν νά κατασκευάζονται τό 1982 θα άντικαταστήσουν τα απηρχαιωμένα άμερικανικά Μ-113. Η Σταγίερ έχει προμηθεύσει μέχρι σήμερα 160 άρματα *Λαωνίδα*, στον Έλληνικό Στρατό. Άναφέρεται στο «The Military Balance 1982-1983», Greece, 6.38 του International Institute for Strategic Studies (1155). Άκόμα έχει κατασκευάσει πάλι για τόν Στρατό 7.000 περίπου όχήματα (φορτηγά κλπ.) Άφιέρωμα δ.π.

5. Άφιέρωμα σ. IV.

6. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) «The Arms Race and Arms Control» 1983, σελ. 178 (The shorter sipri yearbook).

7. Γιάννη Μαρινού: «Η μάλλον άγνωστη πολεμική μας βιομηχανία», Οικονομικός Ταχυδρόμος φ. 27, 5/7/84.

8. Σύμφωνα μέ τό Σιπρι ή συμμετοχή στις παγκόσμιες εξαγωγές συμβατικών όπλων, 1979-81 έχει ως εξής: Ε.Σ.Σ. 36.5%, ΗΠΑ 33.6%, Γαλλία 9.7%, Γερμανία 4.3%, Ην Βασιλείο 3.6%, Ο.Α. Γερμανία 3.0%, κλπ.

9. Στις χώρες του τρίτου κόσμου μέ πολεμικές, πολεμικές βιομηχανίες συγκαταλέγονται: Η Βραζιλία μέ 45.6% των συνολικών εξαγωγών όπλων του Γ. κόσμου, το Τσάι μέ 21.1%, ή Αίθιο μέ 12.3%, ή Ν. Κορέα 8.2%, ή Αφύπτος (6.2%) και ή Σ. Άραβία (1.6%) δ.π.

10. ΚΕΕΜ «Οί έλληνικές εξαγωγές τό 1981», σελ. 38. Τό 1981 έφτασαν τά 25 έκαι. δολ. Άπό τό ποσό αυτό άπορρόφησε τό 51% ή Ταυλάνδη, 20% ή Άργεντινή, 9% ή Παραγουάη, 6% ή Σαουδική Άραβία και 4% τό Βέλγιο- Λουξεμβούργο.

11. Στεφανου Τσολακίδη: «Υπάρχει ή ύπόδομή για ν' άποκτήσει και ή Ελλάδα σοβαρή άεροπορική βιομηχανία», Οικονομικός Ταχυδρόμος Φ44, 3/11/1983.

12. I.I.S.S. δ.π.

13. Ριζοσπάστης 9/10/83. Σε μια πρόσφατη έκδοση της Δημοκρατικής Πανεπιστημονικής Κίνησης που άναλύει κατά κλάδους την έλληνική βιομηχανία άφιερώνονται από τις 120 σελίδες του βιβλίου στην πολεμική βιομηχανία... 3 άράδες: «Η στρατιωτική έξάρτηση δόνησε στην δημιουργία των βιομηχανικών όπλων και του έργοστασίου άεροπλανών, έξω από τις άνάγκες της έλληνικής βιομηχανικής άναπτύξης» (sic) σ. 64. «Η ΕΟΚ και τα προβλήματα της έλληνικής βιομηχανίας», εκδ. Gutenberg. Έκτός άπο την άστική άντίληψη για «χρησιμότητα» που κρύβεται έδώ (όπως είναι γνωστό κανένα καπιταλιστή δέν ένδιαφέρει τό τι παραγει — ή άξία χρήσης — αλλά τό άν κερδίζει — ή άνταλλακτική άξία. Και τά όπλα είναι καπιταλιστικά έμπορεύματα που άποφέρουν μεγάλο κέρδος) άναρωτιόμαστε πώς ελναιδύνατον ένας κλάδος που άπασχολεί 15.000 εργαζόμενους, άποτελεί τό 12% των 50 μεγαλύτερων καπιταλιστικών έπιχειρήσεων κλπ. άλλά να εξαφανίζεται (!) άφού δέν βολεύει κάποιες άπόψεις.

ΓΙΑΤΑΚΟΣ

■ **Τέρμα λοιπόν στην ήμι-άστυνόμευση:** «Σε μία εποχή πού χρειάζεται νά ένταθούν τά μέτρα προστασίας καί άστυνόμευσης τής χώρας, έμεις διαθέτουμε γιά όλο τό λεκανοπέδιο τής 'Αττικής 60 περιπολικά κατά βάρδια καί λιγότερο από 40 μοτοσυκλετιστές. Τό 1/6 τής άστυνομικής δύναμης άσχολεΐται μέ τήν επίδοση δημοσίων έγγράφων καί δικογράφων. Πάνω από 3.500 άνδρες φρουρούν δημόσια κτίρια καί πρεσβείες. 'Αποτέλεσμα: δέν υπάρχουν άνδρες γιά νά περιπολούν τήν πόλη»!

■ **Τέρμα καί στη δυσκίνητη γραφειοκρατία:** «'Η συρρίκνωση των έπιτελικών υπηρεσιών μέ τήν ένοποίηση είναι έκπληκτική: από 221 περιορίζονται σέ 12 (δώδεκα) καί οί μάχιμες από 1717 σέ 619. 'Αν αυτό δέν συμβάλλει δραστικά στη περιοχή του γραφειοκρατικού κόστους τότε έχουν δίκιο οί πολέμιοι τής ένοποίησης».

■ **Τέρμα ακόμη καί στην ήμιμάθεια των άστυνομικών:** μεγάλες δυνατότητες γιά μεταπτυχιακή εκπαίδευση «θά έπιτρέψουν στην 'Αστυνομία νά συμβάλλει άποφασιστικότερα στη διατήρηση τής κοινωνικής εύρυθμίας, ύπογραμμίζοντας έτσι τή σπουδαία κοινωνική της άποστολή».

■ **Τέρμα τέλος στη διάσπαση τής άστυνομικής δράσης,** στους «άδύναμους» σταθμούς (μέ δύναμη 3 άνδρες καί κάτω), έπιτέλους ένότητα δράσης καθ' ύλη καί κατά τόπο.

'Ενοποίηση λοιπόν σημαίνει έκσυγχρονισμός. 'Εκσυγχρονισμός τόσο στις έσωτερικές σχέσεις Ιεραρχίας καί έξουσίας όσο καί στην «πρός τά έξω» παραγωγικότητα τής «ύψηλης κοινωνικής άποστολής». 'Οπωσδήποτε καί συμφιλίωση μέ τούς πολίτες πού πρέπει νά άνακτήσουν τή χαμένη έμπιστοσύνη τους στην 'Αστυνομία. 'Εμπέδωση δηλαδή τής άστυνομικής Ιδεολογίας καί νομιμοποίηση του πύο σκληρού πυρήνα των κατασταλτικών μηχανισμών του Κράτους στη συνείδηση του λαού.

'Η ένοποίηση των Σωμάτων 'Ασφαλείας

Στόν άγώνα ένωμένοι...

ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ τής ένοποίησης, τό ΠΑΣΟΚ αισθάνεται άσφαλές. Είναι φυσικό όλες οί πολιτικές δυνάμεις νά τοποθετηθούν στό πεδίο πού όρίζει ή άναγκαιότητα του έκσυγχρονισμού. 'Εκεί όμως οί επιλογές δέν είναι πολλές: ή Ν.Δ., άς πούμε, έφτασε στό σημείο νά άποχωρήσει από τή Βουλή, κάτι πού δέν συνηθίζει, μεταθέτοντας τήν άντιπαράθεση της στην ύπεράσπιση συνεχειακών συμπερόντων προσπαθώντας νά διατηρήσει όσο γίνεται μεγαλύτερες προσβάσεις στό μηχανισμό τής 'Αστυνομίας. 'Επί τής ουσίας, λέξη. Φυσιολογικά όμως, άφού ή ένοποίηση των Σωμάτων 'Ασφαλείας (Σ.Α.) δέν είναι μία έφεύρεση του ΠΑΣΟΚ. 'Ο Παπάγος άκόμα, είχε τοποθετηθεί υπέρ τής ένοποίησης μέ βασικά έπιχειρήματα τή σύγχυση άρμοδιοτήτων μεταξύ 'Αστυνομίας Πόλεων καί Χωροφυλακής καί τίς κακές υπηρεσίες πού πρόσφεραν προς τόν πολίτη. 'Η ένοποίηση των Σ.Α. λοιπόν ήταν θέμα πού χρόνιζε από πολύ παλιά.

'Από τήν άνοικτή καταστολή στην προληπτική άστυνόμευση

Όσο όμως ή άνάγκη έκσυγχρονισμού των

Σ.Α. θεωρείται άναμφισβήτητη άπ' όλες τίς μεριές κι όσο κι άν βρισκόμαστε σέ συνθήκες εύρύτερης κοινωνικής συναίνεσης στην άστυνόμευση από πότε, οί άντιδράσεις δέν ήταν καθόλου χλιαρές. 'Αντίθετα, συνοδεύτηκαν από ένέργειες πρωτοφανείς στην Ιστορία των Σ.Α. μέ άποκορύφωμα τή διαδήλωση στη Βουλή.

Πέρα από τούς τεχνοκράτες καί τούς Ιδεολόγους τής άστυνόμευσης καί πέρα από τούς άλλαλαγμούς διαφόρων φασιστοειδών, ή ένοποίηση σάν πολιτική πρωτοβουλία άντανακλά τήν άλλαγή στόν τρόπο άσκησης τής πολιτικής έξουσίας, μία άλλαγή πού χαρακτηρίζει τό μεταπολιτευτικό Κράτος καί τό διαχωρίζει από τό προδικτατορικό. 'Ας μήν παραξενεύει ή δεκάχρονη καθυστέρηση: τά Σ.Α. συγκροτήθηκαν Ιστορικά στην 'Ελλάδα πάνω στό μοντέλο άσκησης τής κρατικής έξουσίας, από ένας Κράτος άνελαστικό, ένα Κράτος πού έθετε τήν 'Αριστερά καί τούς άριστερούς έκτός 'Εθνους. 'Ο άντικομμουνισμός καί ή πολιτική καταστολή άποτελούσαν τήν κύρια πλευρά τής κρατικής Ιδεολογίας. Τά πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων, οί φάκελοι, οί νόμοι έκτακτης άνάγκης, ό χαφιεδισμός συγκροτούν τό πλαίσιο δράσης των Σ.Α. 'Ο ν. 509 του 1947 γιά τή

συγκρότηση των Σ.Α. τιτλοφορείται «νόμος περί ασφαλείας του κοινωνικού καθεστώτος» και βασίζεται στο περίφημο 'Ιδιώνυμο του '20'.

Στις συνθήκες λοιπόν του προδικτατορικού Κράτους τα Σ.Α. είχαν ιδιάζον πολιτικό βάρος. Συγκροτημένος με βάση τις πιο άκραίες αντικομμουνιστικές ιδεολογίες, ο κατασταλτικός μηχανισμός συνολικά κατάφερε να διατηρήσει τη στεγανότητά του και βέβαια να κρατήσει τη σχετική του αυτονομία από τους υπόλοιπους κρατικούς μηχανισμούς. Αυτή η σχετική αυτονομία ελάχιστα θα θιγεί από το μεταπολιτευτικό Κράτος και ασφαλώς η ανατροπή του ιδεολογικού και του διοικητικού του πυρήνα, ήταν αδύνατο να μην προκαλέσει δυναμικές αντιδράσεις από μεγάλα τμήματα του μηχανισμού. Τα Σ.Α. έμεναν τό τελευταίο πεδίο που έθιξε ο έκσυχρονισμός. "Όταν ο αντικομμουνισμός δίνει τη θέση του στη σύγχρονη άστική ιδεολογία της αξιοκρατίας και της ισοπολιτείας, ο κοινοβουλευτισμός και οι άστικοί θεσμοί δεν λειτουργούν πιά με δεκανίκια και τό ΚΚΕ είναι νόμιμη έθνική δύναμη πιά, ή ανάγκη έκσυχρονισμού τους γίνεται φανερή.

Γιατί ή «αντιπαρωχικότητα» τους ή οί δεκάδες επιτελικές υπηρεσίες, δεν είναι απλό σύμπτωμα μιάς δυσλειτουργούσας γραφειοκρατικής υπηρεσίας, αλλά τό αποτέλεσμα της αντίφασης ανάμεσα στο νέο τρόπο άσκησης της πολιτικής εξουσίας και στη δομή της ιδεολογικής και πολιτικής συγκρότησης των Σ.Α.

Η στρατιωτικοποίηση της 'Αστυνομίας και ή «συνταγματική νομιμότητα»

Θεμελιώδες διακριτικό πού διαφοροποιεί την ένοποιημένη «Ελληνική 'Αστυνομία» από τά Σ.Α. είναι ή στρατιωτικοποίησή της. Η ένταξη της δηλαδή στους ίδιους περίπου κανόνες πειθαρχίας πού διέπουν τό Στρατό, κάτι πού συνεπάγεται σημαντικές αλλαγές στο πεδίο της δράσης της όπως και στόν τρόπο της λειτουργίας της. Στρατιωτικοποίηση δεν σημαίνει προφανώς υπαγωγή στο Στρατό. 'Αντίθετα, σημαίνει διοικητική και εκτελεστική διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της και κυρίως αποκλειστική αρμοδιότητα σε θέματα έσωτερικής καταστολής. Η «Ελληνική 'Αστυνομία» είναι αυτοδύναμη όσον άφορά τό έμφυχο και άψυχο ύλικό της, και δρ άυτόνομα στο πλαίσιο των καθηκόντων της. Ο Στρατός άποσύρεται στα καθήκοντά του, αφήνοντας άνοιχτό πεδίο στην 'Αστυνομία.

Αυτή ή στεγανή διάκριση «Στρατού- 'Αστυνομίας» κατοχυρωμένη και τυπικά πλέον μοιάζει συνεπής με τη «συνταγματική νομιμότητα» πού πρέπει νά διέπει τό ρόλο του Στρατού σ' ένα Κράτος-Δικαίου. Είναι γνωστό πώς ή άστική νομική ιδεολογία αντιλαμβάνεται τό Σύνταγμα σάν τό χώρο πού κατοχυρώνονται οί άτομικές πολιτικές ελευθερίες και ή «συνταγματική νομιμότητα» σάν τό σύνολο των όρων πού πρέπει νά διέπουν τις πολιτικές και κοινωνικές συγκρούσεις. Ο Στρατός, σύμφωνα με την άποψη αυτή πρέπει νά μείνει «έντός των καθηκόντων του», έξω από την πολιτική ζωή, στεγανός και άπερίσπαστος. Τι γίνεται όμως στην περίπτωση πού οί πολιτικές και κοινωνικές συγκρούσεις βγαίνουν έξω από τά όρια της «συνταγματικής νομιμότητας», έξω δηλαδή από τους κανόνες του παιχνιδιού πού θέτει ή άστική εξουσία;

Αν παλιότερα οί έπεμβάσεις του Στρατού σ' αυτές τις περιπτώσεις ήταν συχνότερες, κάτω από την ιδεολογική ένοποίηση έσωτερικής-έξωτερικής καταστολής (άριστερός = άντεθνικός), σήμερα κάτι τέτοιο είναι άδύνατον νά συμβεί. Τό ρόλο πού έπαιζε ο Στρατός (συνεπικουρούμενος βέβαια από τά Σ.Α.), στο μεταπο-

λιτευτικό Κράτος Δικαίου τόν παίξει έξ όλοκλήρου ή 'Αστυνομία και ή Χωροφυλακή.

Η ένοποίησή τους και ή στρατιωτικοποίησή τους, έρχονται νά επικυρώσουν και τυπικά την αλλαγή αυτή. Η ένοποιημένη «ΕΛ. ΑΣ.» έχει τη διακριτική ευχέρεια νά κρίνει μόνη της πλέον, τά όρια της «νομιμότητας», νά τά διαστέλλει ή νά τά συστέλλει άναλόγως, σύμφωνα με τις έπιταγές της εκτελεστικής εξουσίας.

...κομματικοποίηση

Ας κρατήσουμε τό τελευταίο αυτό σημείο: είναι άκριβώς τό σημείο στο όποιο ή Ν.Δ. ανακάλυψε και πάλι την προσπάθεια κομματικοποίησης του Κράτους από τό ΠΑΣΟΚ. Στην πραγματικότητα, ένας σύγχρονος και ευέλικτος κατασταλτικός μηχανισμός δεν μπορεί νά λειτουργήσει άποτελεσματικά στις νέες συνθήκες, παρά σάν ιδιαίτερο τμήμα της εκτελεστικής εξουσίας. Σε τελική άνάλυση, αυτός πού διαστέλλει ή συστέλλει τά όρια της «συνταγματικής νομιμότητας», πού καθορίζει τό χώρο της νομιμότητας και της παρανομίας, του «κοινωνικού» και του «άντικοινωνικού», δεν είναι παρά τό Κράτος συνολικά, σάν συμπύκνωση των σχέσεων εξουσίας μέσα στη συγκυρία της ταξικής πάλης. Σ' αυτό τό πλαίσιο ή ένοποίηση κάτω από τις έπιταγές της εκτελεστικής εξουσίας, οργανώνοντας μιά σύγχρονη στεγανότητα, είναι άποτέλεσμα των ιδιαίτερων αλλαγών πού συντελούνται στις σχέσεις εξουσίας, στα όρια πού καθορίζει αυτό.

Τό φόντο πίσω από τις συζητήσεις με άφορμή την ένοποίηση των Σ.Α. ήταν δυστυχώς πολύ συγκεκριμένο: ή άποδοχή της άστικής ιδεολο-

γίας της κοινωνικής άστυνόμευσης και της «ύψηλης κοινωνικής άποστολής» πού έπιτελεί ή 'Αστυνομία. Αν για τη Δεξιά αυτό ήταν προφανές, για την 'Αριστερά ήταν μιά άκόμη τραγωδία. Αφού πλέον ο ρόλος της καταστολής δεν είναι πολιτικός, άμεσα τουλάχιστον και κυρίως προς την 'Αριστερά, ο δρόμος του εκδημοκρατισμού των Σ.Α. γι' αυτήν είναι πιά άνοιχτός. Έστω κι αν χρειαστεί νά περάσει πάνω από έργατικές κινητοποιήσεις πού ξεφεύγουν από τά «όρια» έστω κι αν χρειαστεί νά περάσει από την έξόντωση των κοινωνικών πρακτικών της νεολαίας. Με όποιοδήποτε τρόπο: είτε είναι ή «νόμιμη» καταστολή της 'Αστυνομίας, είτε ή «παράνομη» των ΜΕΑ του Γεωργακάκη. Έτσι κι άλλιώς, ο μεγάλος νικητής είναι ή σύγχρονη «Ελληνική 'Αστυνομία».

Χριστόφορος Βερναρδάκης

1. - Θα παλέψω με πάθος για την ένοποίηση», συνέντευξη Γ. Σκουλαρίκη, ΒΗΜΑ 5/2/84
2. Γ. Μαύρος, ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 10/2/84
3. Χρ. Μπακάς, «'Αστυνομία, τέρμα στην ήμισιά της», ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 12/9/84
4. Δ. Τρίμης, «ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ», ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ τ 12
5. Αυτό πού κυρίως αναπροσαρμόζει ο νόμος είναι ή σχέση μάχινων και επιτελικών μονάδων. Προβλέπεται δηλαδή μιά σχέση 619 μάχινων προς 12 επιτελικών μονάδων πού αντιστοιχούν σε δύναμη 37 666 μάχινων άνδρών προς 934 επιτελείς (στοιχεία ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΑ 12/9/84). Έξυπακούεται πως ο εξοπλισμός πρέπει νά είναι έπαρκής και σύγχρονος, κάτι όμως πού φαίνεται νά έχει ήδη έπιτευχθεί κατά την τελευταία 10ετία.
6. Σύμφωνα με τό νόμο τά ιεραρχικά έπίπεδα υπηρεσιών πειρορίζονται σε τρία άπο έξι πού ήταν 1. 'Αστυνομικό Τμήμα, 2. 'Αστυνομ. Διεύθυνση, 3. Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Άμεσος δηλαδή Έλεγχος του Υπουργείου και της κυβέρνησης γενικότερα.

ΜΠΑ-ΤΣΟΙ ΕΝΪ-ΜΕΝΟΙ ΠΟ-ΤΕ ΝΙΚΗ-ΜΕΝΟΙ

«...Βούλγαροι κι 'Αρβανίτες
καί Σέρβοι και Ρωμιοί
νησιώτες κι 'Ηπειρώτες
όλοι μέ μιάν όρμη...»

ΤΟ ΕΝΩΤΙΚΟ αυτό κάλεσμα του βάρδου της εξέγερσης Ρήγα Φεραίου, ενάντια στον κοινό Τούρκο κατακτητή, ασφαλώς στις μέρες μας κινείται στο χώρο της ούτοπιας. Ίσως γιατί δεν είναι μόνον ένας πλέον, ο κατακτητής των λαών της Χερσονήσου του Αίμου...

Έξι λαοί μέ κοινό παρελθόν κι έμπειρίες, παρουσιάζονται σήμερα μέ έντελώς διαφορετικά πολιτικά προσώπεια, κι έντονες τίς διακρατικές αντιθέσεις. Από την έσωστρέφεια του Έμβερ Χότζα, στο δογματισμό του Τεοντόρ Ζίβκωφ και στους «ήμιανανεωτικούς» της Πλάνιτς και του Τσαουσέσκου. Και πανταχού παρόν φυσικά τό έντεχνα καλλιεργούμενο από τά διενή ίμπεριαλιστικά κέντρα Έλληνοτουρκικό μίσος.

Γιά νά μήν ξεχνιόμαστε όμως και μένουμε μέ τά μαχαίρια στά δόντια σέ κατάσταση πολεμικής έτοιμότητας, είπαν οί υπεύθυνοι ότι καλό θά ήταν νά βρεθεί ένα πεδίο όπου κάπου οί βαλκάνιοι θα μονομαχούν αλλά κάπως πιό ειρηνικά. Έτσι μέ πρόταση του τότε πρόεδρου του ΣΕΓΑΣ κ. Ρινόπουλου, μέ την εύκαιρία της Όλυμπιάδας του Άμστερνταμ τό 1928, όταν οί Βαλκάνιοι συνειδητοποιήσαν ότι έξω από τη Χερσονήσo τους, μονοπωλούν τίς τελευταίες θέσεις σέ κάθε άγώνισμα, αποφασίστηκε ή τέλεση Βαλκανικών άγώνων. Άς πάρουμε κάποτε μιά «πρωτιά» κι εμείς δηλαδή.

Γιά τούς έκάστοτε κρατούντες στην Έλληνική επικράτεια, τεράστια τά όφέλη από τη διοργάνωση αυτή. Όλη ή προετοιμασία των άθλητών κάθε χρόνο, σκόπευε στον τίτλο του Βαλκανιονίκη. Ό σωβινισμός σέ μεγάλη έξαρση, άλλωστε πάντα θερματίσαμε στην βαθμολογία πάνω από τούς Άνατολίτες Τούρκους. Κανείς δεν υπολόγισε τη διακοπή της εξέλικτικής πορείας ενός άθλητή, όταν ή βαθμολογία τον υποχρέωνε εκτός από τό άγώνισμά του, νά επιδοθεί και σέ 3-4 άλλα άκόμη.

Όμως κάποτε οί φίλοι Βαλκάνιοι, μέ πρωτεργάτες τούς Βούλγαρους και τούς Ρουμάνους κι ακολουθώντας τούς Γιουγκοσλάβους, κατορθώνουν νά ξεφύγουν από τό «γκέτο» της Χερσονήσου. Διεκδικούν και κερδίζουν μετάλλια σέ Εύρωπαϊκούς, σέ Όλυμπιάδες, μέ αποτέλεσμα οί Έλληνες νά έρχονται πρώτοι στις τελευταίες Βαλκανιάδες, αφού είναι οί μόνοι, μαζί μέ τούς Τούρκους, πού ασχολούνται σοβαρά (;) μ' αυτό τό θεσμό.

Έτσι, μπροστά στον κίνδυνο νά χαθούν τά μόνα μας μετάλλια επί διεθνούς (!!!) επιπέδου, ρίχνεται ή ιδέα της δραστηριοποίησης του θεσμού, της επιστροφής στα πρώτα μεγαλεία του. Από ούτοπιστικές προτάσεις οί Έλληνες έπίσημοι ως γνωστόν ποτέ δεν υπέφεραν.

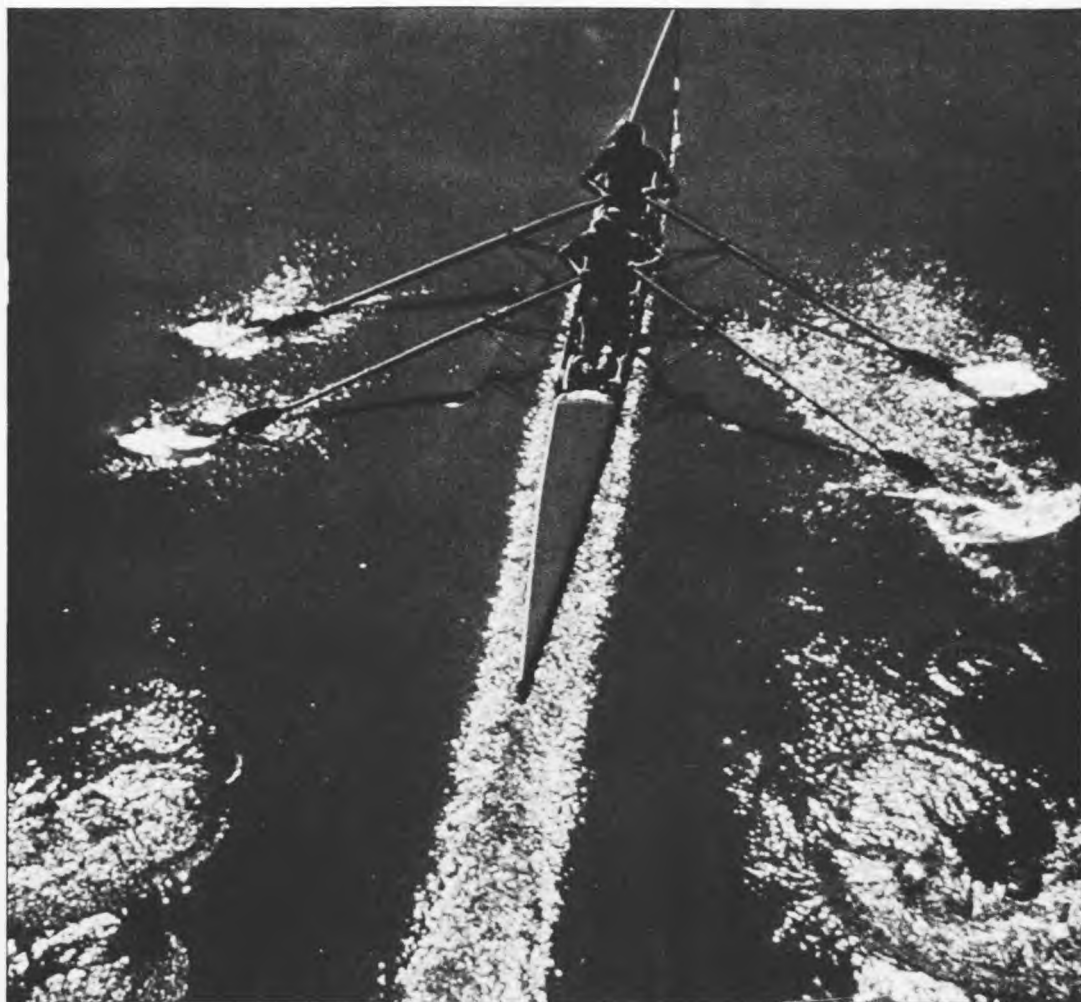
Οί Ρουμάνοι στην άρχή μέ κάποια ίχνη ρομαντισμού αλλά και ρεαλισμού άπάντησαν: «Μήπως θά ήταν προτιμότερο νά καταργήσουμε τελείως τούς Βαλκανικούς άγώνες, τουλάχιστον έτσι θά διατηρηθούν κάποιες καλές άναμνήσεις γιά όλους».

Η ιδέα γιά Βαλκανικούς άγώνες μέ όλα τά σπόρ από κοινού την ίδια περίοδο στην ίδια χώρα άπορρίφθηκε πριν καν συζητηθεί καθ' ό,τι τά έξοδα τεράστια και ως γνωστόν... έδώ είναι Βαλκάνια, δεν είναι...

Τότε άκριβώς, μπρός στο άδιέξοδο, και μέ τη Ρουμανία 9η σέ συλλογή μεταλλίων στην πρόσφατη Όλυμπιάδα, νά στέλνει στους Βαλκανικούς της Άθήνας κάποιους άθλητές πού έπρεπε κι αυτοί νά κάνουν τά μπάνια τους, έστω και στο μολυσμένο Σαρωνικό, γεννήθηκε ή φοβερή ιδέα σέ κάποιο γραφείο ύπουργείου ή ΣΕΓΑΣ. Γιατί

Μετά την «ανάβρωση του Όλυμπισμού» ή «ανάβρωση του Βαλκανισμού»

Η Βαλκανική Συνεννόηση

νά μήν καλύψουμε τούς άγώνες μέ μιά πολιτιστική έπίφαση; Έφόσον δεν υπήρχε διάθεση γιά κάποια κίνηση στο χώρο των εικαστικών τεχνών και του βιβλίου, τό μόνο πού απέμεινε ήταν ή συναυλία, ποντάροντας και λίγο στη νέα ψύχωση των νεοελλήνων γιά μαζική διασκέδαση, πού ασφαλώς θά γέμιζε αυτή τη φορά και τό Παναθηναϊκό στάδιο.

Τό χρήμα έρευνε άφθονο. Είκοσιπέντε εκατομμύρια δαπανήθηκαν γιά τη συνολική τέλεση των άγώνων, φιλοξενία άθλητών και συνοδών, ενώ δεκαπέντε εκατομμύρια χρειάστηκαν γιά νά διευθύνει ό Μίκης Θεοδωράκης την όρχήστρα, τη χορωδία και τούς σολίστ πού έρμήνευσαν στο καλλιμάρμαρο τό Πνευματικό Έμβλημα του Άγγελου Σικελιανού, έκató χρόνια μετά τη γέννησή του.

Μπορεί ό Σικελιανός νά μήν κατόρθωσε ν' άναβώσει τά Έλευσίνια μυστήρια, αλλά πού νά φαντασθεί ότι τό έργο του θά ήταν ό βράχος πάνω στον όποιο θα κτιζόνταν οί νέοι άγώνες!

Τό αποτέλεσμα: Άναγκάστηκαν νά κινητοποιηθούν οί πολιτικές μας νεολαίες γιati τά εισιτήρια έμεναν άπουλήτα και φυσικά δεν μπορούσε νά γίνει συναυλία του Μίκη μέ άδειο στάδιο. Κάποιοι σκληροπυρηνικοί δεν έννοούν νά καταλάβουν ότι συμπληρώθηκε ήδη μιά

δεκαετία από τη μεταπολίτευση. Τά γραφεία των έφημερίδων κατακλύσθηκαν από τηλέφωνα διαμαρτυρίας. Τόσα έκαστομμύρια γιά λίγα λεπτά. Πάντως φίλοι ίκανοποιηθείτε. Άν μη τί άλλο μετά από άρκετό χρόνο, ξαναείδαμε στην Τ. V. τη συμπαθή φυσιογνωμία του Πέτρου Πανδη. Θά μου πείτε βέβαια, δεκαπέντε έκαστομμύρια γιά τον Πανδη; Έχετε δίκιο...

Η συνέχεια τό βράδυ στο τουριστικό περίπτερο του Δαφνίου. Έκεί έγινε ή πραγματική συναδέλφωση άθλητών, συνοδών και φυσικά δημοσιογράφων, κάτω από τούς ήχους της φορκλορικής Έλληνοτουρκικής μουσικής (τσιφτετέλι) και την αδιάκοπη ροή της ρετινάς. Και φυσικά όλα τά μάτια ήταν καρφωμένα στο άγαλματένιο κορμί της Ρουμάνας νικήτριας του Λός Άντζελες, Άνισοάρας Κουσμίν Στάντσιου, πού έκστασιάζονταν υπό τούς ήχους του μπουζουκιού και κάποιας άθλητριας από την Τουρκία πού μās θύμιζε όμορφες πτυχές της χώρας της.

Πώς νά τό κάνουμε; Καλός ό άθλητισμός, αλλά οί άνθρωπινες πτυχές της φύσης των άθλητών κάποτε βγαίνουν στην έπιφάνεια. Άλλά άλίμονο εκεί караδοκούν οί συνεσταλμένοι, ψευδοπουριτανοί, σκανδαλοπλάστες προπονητές του ΣΕΓΑΣ.

Κώστας Βερνίκος

Στήν τρίχα...

Μάθαμε από απογευματινή έφημερίδα ότι ο Τσεκλένης θά σχεδιάσει τις στολές της ένοποιημένης αστυνομίας. Έμεις πάντως προειδοποιούμε ότι τό παρόμοιο έγχείρημα στό «ΒΗΜΑ» άπεδείχθη μοιραίο. Τώρα φυσικά μαίτρ τό παίζει ό άνθρωπος ίσως καταφέρει νά βρεί έπομένως τήν τέλεια έναρμόνιση του ξυρισμένου σβέρκου καί της HAUTE CO-UTURE. Άν μπορούσε νά βρεί καί γιά τό γκλόμπ, κάτι τό πιά άπαλό καί αισθητικά καλύτερο άπ' τό γνωστό ματσούκι, θά μās κάνει καί έξυπνέ-τηση.

Ή είδηση γιά τίς νέες στολές της Άστυνομίας ένέπνευσε τόν σκιτσο-γράφο μας Πέτρο Ζερβό.

Α.Θ.

Φιλοσόφησε λιγάκι

Νά πού «σ' ένα δωμάτιο άθηναϊκού ξενοδοχείου» μπορούν νά ευδοκιμή-σουν κι άλλα πράγματα άπό τό γλυκό Μορφέα καί τόν άγοραίο έρωτα: ή φιλοσοφία!

Ευχαριστούμε τόν κ. Γ. Βέλτσο,

τόν πρωταθλητή αυτόν του στοχα-σμού, πού μās πρόσφερε τή φιλοσο-φική ήδονή της συνεύρεσης του δι-κού του μέ τό στοχασμό του κ. Άξε-λου έκ Παρισίων: Στήν έκπομπή «Ραδιοοράματα καί ραδιοροές», πού τόσες φορές όλοι μας έχουμε άκού-σει, νωρίς τό Σαββατόβραδο, στό μάνιο μας, άνάμεσα σ' άρωματικά άφρόλουτρα καί μαλακτικά άλατα, αυτή τήν δαση τών έρτζιανών γιά μās τούς τόσο έκλεκτούς καί —εύτυ-χώς— τόσο λίγους, πού, έκτός τών άλλων, υπάρχει, άκριβώς γιά νά μπαί-νει στό μάτι του χυδαίου, του άνώνυ-μου όχλου, της άφιλοσόφητης πλέ-μπας δηλαδή: γιά νά συμπλεγματίζε-ται(;) καί νά μās μισεί, ως κουλτου-ριάρηδες έμās κι ως μαλακίες νά διασύρει τό λόγο μας, πού λεξιλάγνα θεραπεύουμε.

Παράκληση στόν κ. Βέλτσο: Ό-νοματίσετε άνελλιπώς τούς συνομι-λητές σας, τούς έχετε τόσο μαγέψει πού έκφέρουν φτυστά σάν καί σās.

Παράκληση στους Τεχνικούς της EPT: Γιά όσους καθυστερημένους μπαίνουν στήν έκπομπή μετά τίς 19.35' όταν πλέον έχει άρχίσει, μετα-ξύ δύο «στιγμών» της άρθρωσης του σπονδυλωτού λόγου του φιλοσόφου (λέξεων), νά παρεμβάλλει τό ραδιο-φωνικό σήμα, ώστε νά μπορούν νά πιάσουν τό μήκος κύματος του σταθ-μού.

Σύσταση στό Δ.Σ. της EPT.: Άν έπιθυμείτε πλουσιότερο πρόγραμμα, πληρώνετε τόν κ. Βέλτσο μέ τίς λέ-ξεις ή τήν άράδα, τέλος πάντων, καί όχι μέ τήν ώρα.

Σύσταση σέ κουλτουριάρηδες μά-νατζερ: Βάλτε τή γραμματέα σας νά μαγνητοφωνήσει τήν έκπομπή καί άκούστε τήν μετά σέ μεγαλύτερη τα-

χύτητα. Άγνοείτε τή μουσική έπέν-δυση: γιά σās πού ξέρετε νά παίρνετε γρήγορες άποφάσεις είναι περιττές οι παύσεις. Κρατήστε τή διείσδυση στή σκέψη του σέ βάθος, άφήστε τήν διακεκομμένη ήδονή στους άλλους.

Κ.Κ.

«ΠΑΝΤΕΡΜΗ» Κλιμακτήριος

Πολύ άγανακτισμένος ό γραφικός κ. Λεωνίδας Χρηστάκης καταφέρεται μέ τό χαρακτηριστικό του τρόπο κα-τά της ιδέας της «Λερναίας Ύδρας», δηλώνοντας ότι δέν έπιθυμεί νά παί-ξει τό ρόλο του χαρούμενου κομπάρ-σου. Θά ήταν άνεξήγητο τό τόσο βίαιο έξέσπασμα άν σέ άλλη σελίδα του ίδιου τεύχους του περιοδικού του, δέν διαβάσαμε ότι φιλοδόξησε νά κάνει συνάντηση περιθωριακού τύπου στήν όποία άπό τά 50 περιοδι-κά πού κάλεσε παραβρέθηκαν μόνο 3.

Όμως δέν ευθυνόμαστε έμείς κύ-ριε Λεωνίδα άν έσεις πλέον δέν μπο-ρείτε νά κάνετε μωρό ούτε μαζί μας ούτε καί μέ κανέναν άλλο.

Νά ξέρετε πάντως ότι κάθε ηλικία έχει τίς χάρες της.

Σ.

Υ.Γ.: Μέ τήν εύκαιρία: ή υπόθεση της «Λερναίας Ύδρας» πού λόγω καλο-καιριού καθυστέρησε είναι καιρός νά πάρει μπρός. Άναμείνατε στό άκου-στικό σας.

Γιά τό θέατρο του Πειραιά

Μετά από 5 χρόνια απουσία του Βασίλη Ζιώγα απ' τό θέατρο ανεβαίνει φέτος ένα καινούργιο έργο του οι «Χρωματιστές Γυναίκες» από τό θέατρο του Πειραιά. Ή σκηνοθεσία είναι του Τάκη Βουτέρη, ή μουσική του Νίκου Γεωργίου και τά σκηνικά — κοστούμια της Άφροδίτης Κουτσουδάκη. Παίζουν ή Άννίτα Δεκαβάλλα και ή Μάνια Τεχριτζόγλου.

Στίς «Χρωματιστές Γυναίκες» δύο άδελφές συναντιώνται ύστερα από πολλά χρόνια στο πατρικό τους σπίτι στο νησί. Έχουν διαγράψει διαφορετικούς κύκλους ζωής. Ή μία έφυγε από φόβο και έγινε πόρνη, ή άλλη παρέμεινε επίσης από φόβο και ζει σέ έρωτικό περιθώριο. Και οι δύο — για διαφορετικούς λόγους ή κάθε μία — έχουν μηδενίσει την άντρική παρουσία. Και ο φόβος εξακολουθεί να δεσπάζει στη ζωή τους. Βρίσκοντας ή μία στην άλλη αυτή που άρνήθηκε και αυτά που στερήθηκε, άλληλοσυμπληρώνονται και προσπαθούν ένωμένες να άντιμετωπίσουν πάλι τον έξω κόσμο.

Στό νεώτερο αυτό έργο του Β. Ζιώγα δοκιμάζεται ένας άλλος τρόπος θεατρικής γραφής. Ο πυκνός και ταυτόχρονα έλειπτικός λόγος κλιμακώνεται και οδηγεί μέσα από μία μυστική τελετουργία στο φόνο που επιβεβαιώνει την τελική ταύτιση των δύο άδελφών.

T.B.

Ή φωτογραφία του έξωφύλλου μας

Μέχρι τίς 12 Οκτωβρίου στη γκαλερί DADA (Αντήνορος 31 — άπέναντι απ' τό Κάραβελ) ή Κατερίνα Μαρτιανού έκθέτει ένα κύκλο δουλειάς πάνω στη φωτογραφία που βασίζεται στον πειραματισμό με χημικές επεμβάσεις που χρωματίζουν και άλλωλώνουν την άσπρόμαυρη λήψη. Θέμα της έκθεσης «Ζυράννα» ή άλλως: «Μιά γυναίκα φωτογραφίζει μία άλλη γυναίκα».

E.M.

Σείχ-Σού τύπου Κερκύρας

Συνήθως μέχρι τώρα για τό φεστιβάλ έλληνικού τραγουδιού Θεσ/νίκης μαθαίναμε από τά τηλεοπτικά προ-

γράμματα και από τίς Τ.Β. των γειτόνων, μιάς και τό μήνα Σεπτέμβρη τά παράθυρα παραμένουν άνοιχτά και ο ήχος της Τ.Β. είναι ένα μυστήριο πράγμα, διαπερνά τοίχους και πατώματα — πόσο μάλλον τά άνοιχτά παράθυρα. Έφέτος όμως, τουλάχιστον για τους Άθηναίους, ή πληροφόρηση δέν μπήκε από τό παράθυρο, όχι βέβαια γιατί ή Μονυάλ Έκανε τό θαύμα της, αλλά γιατί κανένας δέκτης, πλην έλαχίστων, της μείζονος περιοχής πρωτεύουσας δέν ήταν προσανατολισμένος στην περιοχή Θεσ/νίκης.

Και ναι μέν ή μαζική ένθέρωση σώησε ως προς την άναγγελία του φεστιβάλ, τό πιο σημαντικό όμως είναι ή έχθρική ύποδοχή που Έκαναν οι περισσότερες άθηναικές εφημερίδες (δεξιές και προοδευτικές).

Άφου άνάφεραν όλο τό τυπικό πλαίσιο του Φεστιβάλ (έπιτροπή βράβευσης: Η. Παπαδόπουλος, Δ. Γαλάνη, Γ. Κακουλίδης, Κ. Λαζάς, Α. Λυκιαρδόπουλος, Ν. Μαυρουδής, Θ. Μικρούτσικος, Ν. Παύζης, Γ. Σμαραγδής, Ν. Χουρμουζιάδης, χώρος φεστιβάλ: Θέατρο Δάσους Σείχ-Σού, εγκαταστάσεις άρτιες, τό κοινό δέ μετέχει μέ δικαίωμα ψήφου), προώρρησαν και σέ κριτικές όπως: «Κατάθλιψη στο Φεστιβάλ Τραγουδιού... Μετανοιωμένοι οι τραγουδιστές... δέν έπετεύχθη ή άναβάθμιση ποιότητας που διατυμπανίζονταν εδώ και καιρό...» (Έθνος 14-15/9). «Τά τραγούδια ήταν τελειώς άχρωμα και δέ μπόρεσαν μέ καμία δύναμη να δημιουργήσουν φεστιβαλική άνμόσφαιρα», (Βραδυνη 15/9).

Έπί πλέον ή συστέγαση ύπό τη σκέπη του φεστιβάλ διαφορετικών μουσικών ειδών (ρόκ — τζαζ — Βραζιλιάνικη μουσική — έκσυγχρονισμένα τσιφτετέλια) προβλημάτισε μεγάλη μερίδα του τύπου, ένω από την άλλη πλευρά ο Μικρούτσικος έμοιαζε μέ φωνή βοώντος στην έρημο όταν δήλωνε στη συνέντευξη τύπου: «... έπιχειρήσαμε πλουραλισμό στη μουσική έκφραση... Φτιάχουμε ένα βήμα για νέους άνθρώπους που έχουν να προτείνουν μία νέα γλώσσα... ο λαϊκισμός περιορισμένος... δέν κάνουμε «Έρόσουλους» και «Λούνα Πάρκ» στο έλλ. τραγούδι...»

Και βέβαια άναρωτιέται κανείς γιατί οι Μουσικοί άγώνες στην Κέρκυρα, σχετικά άντίστοιχη περίπτωση, είχαν γίνει δεκτοί μέ ένθουσιασμό; Ίσως γιατί ο Χατζιδάκις, άν και κατ' έξοχήν άντिलाικιστής, ώστόσο είναι και ο

πανενθικά άποδεκτός συνθέτης και ή γραμμή που έχει χαράξει για τό έλληνικό τραγούδι είναι γενικά σεβαστή. Ίσως όμως, και έπειδή ή έπιτυχία της Κέρκυρας είχε στηριχτεί πάνω στην άντιπαλότητα μέ τό φεστιβάλ τραγουδιού Θεσ/νίκης.

Αυτό τό φεστιβάλ τραγουδιού είναι τό μοναδικό «έπίσημο» φεστιβάλ τραγουδιού, και γι' αυτό ή άπήχησή του θέλει να είναι εξασφαλισμένη. Τό ζήτημα που ο θεσμός αυτός έχει θέσει εδώ και αρκετά χρόνια μοιάζει να είναι πιά συγκεκριμένο: έπιτρέπει την επανάληψη του πιο δημοφιλούς είδους της έλληνικής μουσικής, που όμως θά πρέπει να παρουσιάζεται μέ σχετικά άνανεωμένο τρόπο και βέβαια μέσα από μία τελετουργία που να μπορεί να καθλώνει (δηλ. να είναι «φεστιβαλική»). Έπίσης μπορεί να έπιτρέπει και κακέκτυπα αλλά αυτό πολύ λίγο επηρεάζει τό πρόβλημα μιάς και τό κακέκτυπο είναι πάντοτε ή άλλη όψη του ίδιου νομίσματος.

Σ' αυτό τό θεσμό δέ χωράει τίποτ' άλλο. Κυρίως δέ χωράνε ο πειραματισμός, ο νεωτερισμός, ο πλουραλισμός στις μουσικές φόρμες, ή ριζοσπαστικοποίηση στην τελετουργία.

Και στην έλλειψη ποιότητας που παρατηρήσανε φέτος οι συντάκτες («...θά 'πρεπε να φροντίσουν ν' άνέβει τό επίπεδο της οργάνωσης και των τραγουδιών, ώστε να είναι άντάξιο του δρου φεστιβάλ», Έλ. Τύπος 19/9, «Φεσ(τι)βάλ» Βραδυνη 19/9) θά 'πρεπε να την πούμε πιο σωστά σαν «παρέκκλιση από τη γνωστή συνταγή».

Έτσι μπορεί ν' άπαντηθεί και ή λογική άπορία, γιατί οι Μουσικοί άγώνες Κέρκυρας είχαν εύνοϊκές κριτικές, ένω τό φετινό Φεστιβάλ Θεσ/νίκης εισέπραξε σχόλια μέχρι και χειρότερα απ' αυτά που γράφουν για τά περιβόητα φεστιβάλ του Άλκη Στέα.

Τά γεγονότα δείχνουν ότι οι νέοι δημιουργοί μπορούν να έχουν καλύτερες εύκαιρίες άνάδειξης σέ «φεστιβάλ» άντιπαλότητας παρά άν άφεθούν στην εύαισθησία (!) του θεσμού.

Μήπως φταιεί ο Μαυρουδής ή μήπως ο Μικρούτσικος; Κατηγορηματικά όχι. Διότι ο θεσμός του Φεστιβάλ Τραγουδιού Θεσ/νίκης περιγράφεται μέ την παράφραση του στίχου: «...δέν έχει τέλος μπαρμπα-Λιά (ούτε και ύποκείμενο)» που ένας φίλος σιγοπιθυρίζει μέ νόημα σέ άντίστοιχες περιπτώσεις.

M.K.

■ Γράφει ποιήματα ο Κώστα Καραγιάννης. Λήρ θέλει να παίξει ο Παπαμιχαήλ, μέ 37 κύα λιγότερα, στη Νικαράουγα πάει ο Χατζιδάκις, συγχαρητήρια στο Μητσotάκη δίνει ο Μίκης. Πάνκ συγκροτήματα καλούν στο φεστιβάλ τους οι Τροτσκιστές, ο Καραμανλής τέτ α τέτ μέ τη Μαργαρίτα παρακολούθησαν Άγνη Μπαλτσα, ο Γιάννης Γλέζος κάνει συναυλία λαϊκού ρόκ στο Λυκαβητό, ο ίμπεριαλισμός καταδικάζεται από τον πρόεδρο του «Λαϊκού δικαστηρίου» Κώστα Καζάκο, στον πόλεμο κατά της ήχορύπανσης μέ ύποπτους «συνοδοιπόρους» στρατεύτηκε ή Μαρία Ρεζάν, κι ο Γιώργος Ρωμαιοσ έγινε εύρωβουλευτής αφήνοντας μας στο πλήρες χάος κουλτούρας και πολιτικής. Εύτυχώς που ό,τι και να γίνει ή Μελίνα έχει γερή κράση κι άντέχει.

■ Συνέντευξη της κυρίας Μητσotάκη στον «Έλευθερο Τύπο» στις 18-9. Λέει μεταξύ άλλων... «Και εγώ μην έχοντας τη Μητσotακική ψυχραιμία, πολλές φορές έκδηλωνόμουν, για να μου πει ο Μητσotάκης: Κούκλα μου, δέν άντιδικεί κανείς μέ τους λαούς. Οι λαοί έχουν πάντα δικιο». Αυτό προς γνώση του κυρίου Κουτσotάγωγα κι άς τό χρησιμοποιήσει όποτε και όπως θέλει.

■ Οι «τεχνικοί λόγοι» τους όποιους τό «Σύγχρονο Θέατρο του Βρότσαλ» άναγκάστηκε να έπικαλεστεί ήταν ή άρνηση των πολωνικών άρχων να δώσουν άδεια στο διευθυντή να έρθει στην Έλλάδα. Ο θιασος ματαιώσε τις παραστάσεις για συμπάρσταση στο διευθυντή του κι έτσι για μία άκόμα φορά ή πολωνική λογοκρισία ύπενθυμίζει την ύπαρξή της μέ τον πιο άπαράδεκτο τρόπο.

■ Την Κυριακή 16-9 είχαμε την εύκαιρία να παρακολουθήσουμε στην τηλεόραση μία άκόμα προσφορά του ΝΤΕΦΙ — ΛΥΡΑ — ΦΑΛΗΡΕΑ κλπ. Ήταν ή έκπομπή ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ όπου — ή — έπιστροφή — στις — ρίζες — κομπανία, φιλοτέχνησε τό πορτραίτο του συμπαθητικού συνθέτη Χρήστου Νικολόπουλου. Άφου τό «ηλεσκηνοθετικό» στήσιμο έφτασε στο πιο άκραία όριά του μέ την τυρόπιττα της κυρίας Νικολοπούλου, τό σπιτάκι τους, τη «μαρίδα» που έτρεχε και τό έν γένει γεράνι — στεφάνι και δέν συμμαζεύεται άφου ο Κοντογιάννης και ο Νταλάρας δέσποσαν της όλης «σύνταξης» μέ τό άνάλογο τουπέ: άφου πήραμε γεύση από τό σύγχρονο έλληνικό στυτάκι — κέφι σέ μία δήθεν ταβέρνα μέ δήθεν θαμώνες άφου μάς δείξαμε πώς γίνεται ή ήχογράφηση στο στούντιο — έμφανίστηκε εύτυχώς ή Χαρούλα σ' ένα κλείσιμο μέ τό κόκκινο φουστάνι της και τη βραχνή φωνή της που παραλίγο να μάς κάνει να ξεχάσουμε τό «πρίν σώμα» μας.

A.Θ.

Μιά κυριακάτικη ραδιοφωνική λειτουργία του Δ. Σαββόπουλου

«...γιά τὰ πανηγύρια»

ΑΝ ΚΑΙ ΜΑΣ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕ ο Διονύσης Σαββόπουλος απ' την έκπομπή του, στις 2 Σεπτεμβρίου '84 στο Β' Πρόγραμμα, ότι: «...Νά-μαστε καλά ν' αποτυγχάνουμε», ποτέ δεν θα περιμέναμε ότι αυτό θα γινότανε μανιέρα. Μιά έκπομπή, διανθισμένη με τον γνωστό ήχο της 'Ομόνοιας και της πλανόδιας κασσέτας, σερβιρισμένη σε τόνο φιλολογικό και φιλοσοφίζοντα. Κι αν δεν είχε την πρόθεση να μάς την προτείνει ως «μπροσούρα» ιδεολογικής θέσης πάνω στην παράδοση, μάλλον δεν θα νιώθαμε την ανάγκη να ασχοληθούμε μαζί της. 'Αλλά ο Σαββόπουλος δεν είναι κάποιος ανώνυμος και το ραδιόφωνο δεν είναι μία προσωπική συζήτηση σε καφενείο.

Κάποια στιγμή λοιπόν, αναφερόμενος σε κάποιες επιτυχίες του Χριστοδουλόπουλου, άρχισε να λέει: «...παρακαλώ να μην αρχίσουν τὰ ειρωνικά σχόλια τουρκογύφτικα, τουρκογύφτοι και τὰ λοιπά, διότι ή γυφτιά, είτε είναι γυφτιά από ράτσα και καταγωγή, από αίμα δηλαδή, όπως είναι πάρα πολλών θαυμάσιων μουσικών και τραγουδιστών μας, είτε είναι γυφτιά από κοινωνική περιφρόνηση, όπως την υπέστη ο Βαμβακάρης, ο Τσιτσάνης κάποτε και ένα σωρό άλλοι, είναι πάντοτε μία γυφτιά πνευματική, που τό κύριο χαρακτηριστικό της, τό λαμπρότερο χαρακτηριστικό της, είναι τό μουσικό αίσθημα μέ τό όποιο αυτοί οί άνθρωποι διέσωσαν μουσικές που χωρίς αυτούς θά είχαν χαθεί. Τό πνεύμα αυτό, αυτή ή πνευματική γυφτιά που κρατάει απ' τόν Κολοκοτρώνη και τόν Καραϊσκάκη, τό πνεύμα αυτό διατήρησε ό,τι αξίζει και τό ζωντάνεψε, γιά να μπορούσαμε κάποτε και μείς να τό ανακαλύψουμε ως εξυπνοί. Δέν υπάρχει ελληνική διασκέδαση, που να μην καταλήγει, κάποια στιγμή, στα τσιφτετέλια και στους καρσιλαμάδες, στα καλαματιανά και στα τσάμικα. "Ο,τι και να τραγουδήσουνε οί άνθρωποι, ό,τι και να χορέψουνε, κάποια στιγμή εκεί καταλήγουνε. Είναι γυφτιά αυτό; "Η μήπως είναι μία στάση ζωής, που συνεχώς και περισσότερο μας κερδίζει;

"Η λάμψη αυτού κυρίως του φετινού καλοκαιριού, πουθενά δεν ήταν τόσο συμπακνωμένη, όσο στα δημοτικά πανηγύρια χωριών και κωμοπόλεων. Είτε, τὰ μικρά πανηγύρια, που αρχίζουν τό βραδάκι και τελειώνουν τό πρωί, είτε τὰ μεγάλα πανηγύρια που αρχίζουνε τό απόγευμα της Παρασκευής και τελειώνανε τὰ ξημερώματα της Δευτέρας, ήταν γιά μένα μία καινούργια εξέταση, ένας νέος παραλογισμός, ένας καινούργιος έρωτας. "Ωραίοι κυκλικόι, διαχρονικοί χοροί, κρατούν τό βήματα κι ό κορυφαίος που δεν είναι ποτέ πάντα ό ίδιος, αλλά συνεχώς αλλάζει, κάνει τσαλίμια, φιγούρες, πήδους, απογειώνεται. "Υπάρχει όμως κάτι. Κι αυτό τό κάτι είναι τό μαντήλι. Πού ή μία άκρη του βρίσκεται στο χέρι του ώραιου άτακτου. Καί ή άλλη άκρη του βρίσκεται στην ομάδα που τόν κρατάει. "Εάν αφήσει αυτό τό μαντήλι, ό ώραιος άτακτος γρεμοτσακίζεται. "Όσο τό κρατάει μέ την ομάδα, μπορεί να είναι έλευθερος και ν' απογειώνεται. Μά τί να καταλάβουν όμως απ' αυτά, τί να καταλάβει απ' αυτά τό πράγμα τό πολιτιστικό σύρμός. Τί θά καταλάβουμε οί ιδιώτες ή ή πολιτεία που ζοδεύουν εκατομμύρια και εκατομμύρια γιά να στείλουν καλλιτέχνες από την "Αθήνα να εκπολιτίσουν τό λαό. Διερωτώμαι. Σκέπτονται καθόλου αυτοί οί άνθρωποι, τί είναι αυτός ό λαός που θέλουν να εκπολιτίσουν; Κατά πόσον τούς χρειάζεται τών ανθρώπων, ένας τέτοιος εκπολιτισμός;

"Όχι! Δέν θέλω να σταματήσει ή τέχνη του τραγουδιού εκεί που ήταν κάποτε. Τό αντίθετο. Την εξέλιξη θέλουμε όλοι. Διερωτώμαι όμως. Μπορεί να εξελιχθεί ποτέ μία τέχνη, όταν χάνει κάθε επαφή της μέ την πραγματικότητα; "Ας μην είναι τόσο έφηρμοί οί φεστιβαλιστές».

Κρίμα πού, ή απομαγνητοφώνηση αυτής της ιδεολογικής τοποθέτησης, δεν μπορεί να καταγράψει και τὰ μουσικά παραδείγματα που την διάνοιξαν. Ν' άκουστούν τὰ γνωστά δημοτικά τραγούδια μέ φωνές που παραποιούν την έκφρασή τους, και τούς αλλάζουν ρυθμό και δομή. Νά τ' άκούσουν οί αναγνώστες του «Σχολιάστη» και να ανατριχιάσουν μαζί μας. Γιατί, Διονύση γλυκέ μου, άλλο είναι μία φλύαρη ιδεολογική τοποθέτηση σχετικά μέ τή συνέχιση της παράδοσης, κι άλλο τό να άκους την ύλοποίησή της που την άναιρεί και την κομματιάζει, όπως τὰ μουσικά παραδείγματα που μάς «πέταζες».

Κι έτσι, από έπαρση σε έπαρση. "Από την αίσθηση κατοχής της μοναδικής πραγματικότητας, που είναι τὰ πανηγύρια καθώς φαίνεται, φτάνουμε να ονομάσουμε τόν Χριστοδουλόπουλο, όχι μόνο σάν... «έναν απ' τούς πέντε μεγαλύτερους ζώντες δημοτικούς τραγουδιστές» αλλά και... «συνθέτη μεγάλων επιτυχιών όπως τό "παντρεμένοι κι οί δυό" και τό "μελαχρινάκι". Κάπως έτσι, δηλαδή, εξελίσσεται μία τέχνη άγαπητή Διονύση;

Και κατά πόσο ή πραγματικότητα είναι μία και μοναδική;

"Εχω την αίσθηση ότι μετά από χρόνια, θά μιλάμε γιά «άρχοντοδημοτικό», όπως τώρα μιλάμε γιά τὰ «άρχοντορεμπέτικα». Εύπεπτα, καλοντυμένα, και μη τρομάζοντα τούς κάθε τύπου νέο...αστούς. Νά θυμίζουν τίς «ρίζες» μας, αλλά και να ταιριάζουν και μέ τό ακριβοπληρωμένο μποέμ ντύσιμό μας. Αυτά, στα καλοκαιρινά πανηγύρια τών οίσιονόμων γιά «αυθεντικότητα» νεοαστών και πρώην έπαρχιωτών, που προσπαθούν να συνδυάσουν και τό δύο χορεύοντας τσαχπίνικα τσάμικο και τσιφτετέλι. "Όσο γιά τούς άλλους... "Εκείνους που έμειναν στην έπαρχία και φτύνουν την ψυχή τους, γιατί τούς έκλεψαν και τίς ρίζες τους και τό παρόν τους, άστους να κουρεύονται στα γύρω σκυλάδικα. "Εξάλλου, γιατί να απαιτήσουν άλλου είδους πνευματική τροφή όταν ή ίδια ή «ίντελιγκέντσια» τούς κρατάει τό μαντήλι, άπογειώνοντάς τους στην αυτόρεσκη επίδειξη του νεο-πανηγυριού;

Και πόσο, μάτια μου, είναι ζωντανή αυτή ή παράδοση, που τραγουδά τό «χαλασιά μου» μ' ένα σωρό τσαλίμια στη φωνή — άχρηστα κι έπιτηδευμένα, και μέ κείνους τούς τελικούς φθόγγους να δονίζονται σάν μουγγανητό άγέλαδας που τό παίζει «λαϊκιά»;

Ξέρεις κάτι; "Ετσι κι έβγαίνες και μάς έλεγες, ως άλλος κ. Λεφεντάριος: — Και τώρα θά άκούσουμε την τελευταία παραγωγή της δισκογραφικής εταιρείας που διευθύνω: δεν θά είχα καμιά αντίρρηση. "Επιχείρηση είναι αυτή, τή δουλειά σου θά έκανες. "Εδω όμως τό παίζουμε «πρωτοπορία», ανακαλύπτουμε «ως εξυπνοί» (γιά χίλιοστή φορά εξάλλου, δεν είσαι ό μόνος) τό μουσικό αίσθημα της παράδοσης που αρχίζει απ' τόν Κολοκοτρώνη κλπ.

"Αν τό σκεφτείς καλύτερα, θά δείς ότι κάθε δεκαετία έχει να προσφέρει και τή «δική» της

ανακάλυψη της παράδοσης και της ρίζας. Γιά θυμήσου. Τή δεκαετία του '60 πρωτοανακαλύπταμε την παράδοση μέσα απ' τό λαϊκό τραγούδι, τή δεκαετία του '70 είχαμε τό «έπιστροφή στις ρίζες», τή δεκαετία του '80 έχουμε τό... μούμ του ρεμπέτικου, του νεορεμπέτικου και τώρα τών πανηγυριών.

"Εχει καταντήσει πιά σάν τό τίμιο ξύλο τών "Ιεροσολύμων. Δέν τελειώνει ποτέ. Και συνεχίζεις άκάθεκτος γιά να μάς... ένθουσιάζεις μέ εκείνο τό: «... θά ήθελα να άπευθύνω έναν ιδιαίτερο χαιρετισμό εδω στους δισκάδες. Στα καταστήματα δίσκων. Κυρίως αυτούς, που άνοίγουν τὰ καταστήματά τους περίπου τέλη "Απρίλη, άρχές Μάη και τὰ κλείνουν κατά τόν "Οκτώβρη. Δηλαδή που πουλάνε στους Τουρίστες. Είναι οί ώραιότεροι της τουριστικής βιομηχανίας. Τί θά ήταν χωρίς αυτούς; Είναι τὰ σημερινά «κουρεία». "Αφού μέ πρόσχημα την αγορά ενός δίσκου μπορείς να συζητήσεις γιά ένα σωρό μορφωτικά (!) και πολιτιστικά (!) πράγματα, μ' όλη τή σημασία της λέξεως. Τί έχουν δει τὰ μάτια τους και τί έχουν άκούσει. Είναι ζωντανές βιβλιοθήκες της ελληνικής δισκογραφίας: είναι μαζί μέ τούς πελάτες τους τό πιο πολύχρωμο θέαμα του καλοκαιριού. Γειά σας παιδιά».

"Εδω ξεπέρασες τόν εαυτό σου. Θαυμάζουμε τό διευθυντικό σου δαιμόνιο και την ικανότητά σου να «ντύνεις» πανέμορφα τίς έμπορικές και δημόσιες σχέσεις της εταιρείας σου. Στ' άναγνωρίζουμε και άναφωνούμε: Γειά σας Λαϊκά Πανεπιστήμια της "Ομόνοιας και τών πέριξ. Ζήτω τό πολύχρωμο ξεπούλημα της χαμένης μας ταυτότητας σε ήμεδαπούς και αλλοδαπούς τουρίστες.

Δέν θά σχολιάσω τίποτ' άλλο από κείνη την καταπληκτική έκπομπή. Θά κλείσω, μεταφέροντας εκείνον τόν θαυμάσια αυτόρεσκο και μελοδραματικό τίτλο της έκπομπής, που έκανες μία ώρα να τόν βρεις: «άπό πρώτος στο "Ολυμπιακό στάδιο, τελευταίος σ' ένα δημοτικό δίσκο». "Απλά μία υπενθύμιση. Στην άρχή της έκπομπής είχες τονίσει ότι, μετά τό "Ολυμπιακό στάδιο, είχες κρυφτεί στο σπίτι σου και ύστερα άναφώνησες — κάποια Κυριακή μπροστά στον καθρέφτη, ωςάν λύτρωση: «Νά 'μαστε καλά να άποτυγχάνουμε».

"Εως ποτέ όμως θά σε καλύπτει αυτή ή — όντως εύστροφη — εύχή, Διονύση;

17.9.84

Βάσω Ντάκουρη

Περί γλώσσας κλπ. προπαντός κλπ.

ΟΠΩΣ ΦΑΙΝΕΤΑΙ, ή γλωσσική βατραχομου-
μαχία, πού διεκδικεί τόν τίτλο του ύπ' αριθμόν
1 γεγονότος της πνευματικής μας ζωής τά
τελευταία χρόνια, μπήκε σέ μιά φάση πού
μπορεί νά περιγραφεί ως εξής: ό κ. Καλιόρα-
μης, άς πούμε, ανακάλυψε τόσους βαρβαρι-
σμούς στά κείμενα του κ. Κριαφόρη — άτρά-
νταχτη απόδειξη, βέβαια, ότι πρέπει νά επανα-
φερθούν τά άρχαία καί οί τόνοι. Ό κ. Κριαφό-
ρης μέ τή σειρά του έντόπισε τόσους
σολοικισμούς στά γραφτά του κ. Καλιόραμης
— φώς φανερό πώς ή γλωσσική πολυτυπία
προκαλεί σύγχυση στά μυαλά των Νεοελλήνων.
Ό κ. Καλιόραμης άντεπιτίθεται καί αραδιάζει
δυό-τρεις ντουζίνες λέξεις καί έκφράσεις πού,
ωιμέ, έχουν προγραφεί από τόν κ. Κριαφόρη
καί τούς όμοιδεάτες του — όθεν κηρύσσει
γλωσσικό άντάρτικο πρός σωτηρίαν του έθνους.
Ό κ. Κριαφόρης άντιδρά άστραπιαία μέ κατα-
δρομή στό ίδιο τό έδαφος του έχθρου, τόν όποιο
συλλαμβάνει άμοιρο άρχαίας παιδείας καί τόν
παράδίδει στό έλεος του Λαού (φυσικά).

Καλά ν' άσχολεΐται ή διανόησή μας μέ ψευδο-
προβλήματα όπως ό νέος γλωσσόπόλεμος. Στό
κάτω-κάτω, δέν φταίει κανείς άν ή 'Ιστορία του
άρνήθηκε τό ρόλο του Κιγκινάτου καί του
άπέμεινε τό ρόλο του Δόν Κιχώτη. Καί ή
κοινωνία του περιλάλητου CONSENSUS χρειά-
ζεται εικονικές μάχες γιά νά διασκεδάσει τήν
άνια της. 'Αλλά όχι κι έτσι, βρέ παιδιά! Μέ τίς
τόσες ντρίμπλες καί τά τακουνάκια χάνεται ή
μπάλα κι όπως πάει δέν θά δοΐμε γκόλ...

Δέν είναι καθόλου δύσκολο ν' άποδειχτεί ότι ή
αναβίωση του γλωσσικού ζητήματος άποτελεί
ψευδοπρόβλημα, καί άλλωστε όλο καί περισσό-
τεροι είναι αΐτοί πού τό έπισημαίνουν. Αυτό
όμως δέν σημαίνει καθόλου ότι στερείται ένδια-
φέροντος. Τό άντίθετο μάλιστα. Είναι νόμος της
κοινωνιολογίας καί της ψυχολογίας ότι όσο
έντονότερη κρίση ταυτότητας περνάει ένα άτομο,
μιά όμάδα ή μιά κοινωνία, τόσο περιπαθέστερα
καί έπιθετικότερα προσπαθεί νά διαφορισθεί από
άλλα άτομα, όμάδες ή κοινωνίες, μέ τίς όποιες
διαισθάνεται ότι έχει μιά βαθύτερη όμοιότητα.
Ό κουρνιαχτός της νέας γλωσσόμαχίας δέν
μπορεί νά κρύψει μιά καίρια, καθοριστική όμοιό-
τητα άνάμεσα στίς δύο άντιμαχόμενες παρατά-
ξεις: τόσο οί νεογλωσσαμύντορες όσο καί οί
νεοδημοτικιστές, ρητά ή ύπονοούμενα, άμεσα ή
έμμεσα, συνειδητά ή άσύνειδα, βλέπουν τό
ζήτημα της γλωσσικής εξέλιξης «διαχειριστι-
κά», χαρτογιακάδικα καί τυπολατρικά, σάν ένα
πρόβλημα πού λύνεται σέ στρογγυλές τράπεζες ή
στρογγυλά τραπέζια, μέ έπιτροπές καί διατάγμα-
τα. Θυμίζουν τόν άνεκδιήγητο στρατηγό Μπετρί-
στσεφ στίς «Νεκρές ψυχές» του Γκόγκολ, πού
μέσα στό καταρρημαγμένο άγρόκτημά του δέν
έκανε άλλο από τό νά ιδρύει έπιτροπές γιά τό ένα
ή τό άλλο έπιμέρους πρόβλημα. Καί προκειμένου
βέβαια γιά τούς νεογλωσσαμύντορες, αυτό δέν
κρύβεται μέ τίποτα. 'Αλλά καί ή άντίθετη
παρατάξη, μέ τόν αυτάρεσκο έφησυχασμό πού
της δημιουργεί ή καθιέρωση της δημοτικής
(«τώρα όλα θα πάνε καλά...»), τό μίσος της γιά

τήν πολυτυπία καί γιά κάθε τι πού θυμίζει
έξωτερικά καθαρεύουσα, καθώς καί μέ διάφορες
άπίστευτες διακηρύξεις του τύπου «'Η γλώσσα
των φοιτητών πλησιάζει όλο καί περισσότερο τή
γλώσσα του λαού» (άκούστηκε στό συνέδριο
«Γλώσσα καί νεολαία» τόν περασμένο Μάη),
δύσκολα μπορεί νά κρύψει τή βαθύτερη στάση
της άπέναντι στό γλωσσικό ζήτημα.

Όχι βέβαια πώς αΐτή ή τεχνοκρατική προσέγ-
γιση του ζητήματος πηγάζει πάντα από στενο-
μυαλιά ή έλλειψη άγωνίας καί όραματισμών.
Κάθε άλλο. Ό πάντα ευγλωττος κ. Καλιόρης είπε
στό παραπάνω συνέδριο: «Καί προτείνουμε όλα
αΐτά, ζέροντας ότι δέν πρόκειται γιά αιτιολογική
άντιμετώπιση πού θά έθιγε τίς διαλυτικές τάσεις του
βάθους, δηλαδή τίς έξωγλωσσικές αιτίες του γνωστι-
κού άφελληνισμού». 'Αλλά λίγο πιό κάτω συνέχι-
σε μέ τό εξής έκπληκτικό: «Διότι ή μορφική
φροντίδα μπορεί νά συγκρατήσει γιά κάμποσο καιρό
τά πράγματα καί νά διατηρήσει διαθέσιμο τόν
γλωσσικό ιστό γιά τήν ένδεχόμενη ύφανση των
μελλοντικών σημασιών πού θά συνθέσουν καί τήν
αιτιολογική άντιμετώπιση». (Βλ. ANTI 25.5.84). 'Η
οΐτοπία πού διώξαμε από τήν πόρτα ξαναμπαίνει
άπ' τό παράθυρο... 'Αλλά λίγους μήνες άργότε-
ρα, στό ANTI της 17.8.84, ό ίδιος διανοητής
φροντίζει νά μās άποδείξει ότι ή οΐτοπία του δέν
είναι καθόλου άόριστη καί άφελής. 'Εκεί μιλάει
πιό σταράτη γλώσσα: άφού παραδεχτεί ότι στήν
τηλεοκρατούμενη κοινωνία μας τά ευρύτερα
στρώματα λιγότερο παράγουν τή γλώσσα τους
καί περισσότερο τή δέχονται από τά ποικίλα
διευθυντικά κέντρα, συνεχίζει μέ τό εξής άποκα-
λυπτικότατο: «...ώστόσο ό παραστατικός τους
κύκλος έχει άσύγκριτα διευρυνθεί καί ή προσληπτική
τους ικανότητα μεγαλώσει, έτσι πού νά είναι πλέον σέ
θέση νά οικειώνονται, μεταξύ άλλων, καί τήν
νεοελληνική κατά τό σύνολο των στοιχείων της καί
νά άνεβάζουν τόν έκθέτη της γλωσσικής τους
έπαρκείας». Τό άν ή «προσληπτική ικανότητα»
του τηλεοκρατούμενου πολίτη έχει πράγματι
μεγαλώσει είναι πολύ άμφίβολο, άλλα όπωςδή-
ποτε «τά διευθυντικά κέντρα», δέν θά τήν άφή-
σουν άνεκμετάλλευτη προκειμένου «νά συγκρα-
τήσουν γιά κάμποσο καιρό τά πράγματα». Συνεν-
νοηθήκαμε;

Στήν πραγματικότητα οί έξωγλωσσικοί παρά-
γοντες του γλωσσικού μας προβλήματος πλα-
νιούνται σάν στοιχεία γύρω από τίς αναλύσεις
τόσο των νεογλωσσαμυντόρων όσο καί των
νεοδημοτικιστών, άλλα είναι ένδεικτικό ότι
κανείς τους δέν νοιάζεται νά καταπιαστεί μαζί
τους. Τόσο ή καταστροφολογία των πρώτων όσο
καί ό χαζοχαρουμενισμός των δεύτερων συγκλί-
νουν στό ίδιο άποτέλεσμα: στό θάψιμο του
κριτικού λόγου καί της συγκεκριμένης ανάλυσης
κάτω από άσαφείς καί νεφελώδεις έννοιες όπως
«παράδοση», «πολιτιστική ταυτότητα», «λαός»
κλπ.

'Αν οί πρωταγωνιστές του γλωσσόθρομβου
κάθονταν νά κάνουν μιά στοιχειώδη κοινωνιολο-
γική ανάλυση των γλωσσικών άσχημιών πού
έλεεινολογούν, θά κατέληγαν σ' ένδιαφέροντα
συμπεράσματα, άλλα ταυτόχρονα θ' άναγκάζο-

νταν νά όμολογήσουν ότι τό πρόβλημα δέν λύνεται μέ έπιτροπές και έπεμβάσεις «διευθυντικών κέντρων» — κι αυτό βέβαια θά όδηγοΰσε κατευθείαν στην άμφισβήτηση του ρόλου πού παίζουν ή διεκδικούν. Έπειδή τέτοια αΰταπάρνηση είναι έξαιρετικά σπάνιο φαινόμενο, θά έξακολουθήσουμε γιά άρκετό καιρό, όπως φαίνεται, ν' άκούμα κλαυθμηρισμούς και ιερεμιάδες γιά τόν ξεπεσμό της γλώσσας μας, τό φτώχεμά της κλπ. Είναι πάντα εύκολότερο και πιό άκίνδυνο νά τά βάσεις μέ τό σαμάρι παρά μέ τόν γαϊδουρολάτη.

Άλλά γιατί, λόγω χάρη, ή γλωσσική πρακτική των σημερινών διανοούμενων, φοιτητών, τεχνοκρατών κλπ. ύποκαθιστά όλο και περισσότερο τό ρήμα μέ τό οΰσιαστικό και λέει «ή ανάγκη άρσης του άδιέξοδου», τή στιγμή πού είναι δεδομένη ή άγάπη της νεοελληνικής γιά τή ρηματική έκφραση; Τό φαινόμενο έπισημαίνεται και άπό τίς δύο παρατάξεις και άποδίδεται στη μίμηση ξένων συντακτικών προτύπων. Σύμφωνοι. Γιατί όμως τά πρότυπα αυτά έχουν όλο και μεγαλύτερη διάδοση στις γλωσσικές μας συνήθειες; Έψοιάζομαι ότι ή άπάντηση σ' αυτό τό έρώτημα θ' άρχίσει νά διαφαίνεται μόλις προσπαθήσουμε νά μεταγλωττίσουμε αυτή τή φράση σέ χυμώδη νεοελληνικά, μέ δεδομένη τήν προτίμησή τους γιά τήν ένεργητική φωνή. Θά πούμε άραγε τότε «ή ανάγκη νά άρει τό άδιέξοδο» (ποιός); «Η μήπως «ή ανάγκη νά άρετε τό άδιέξοδο» (ποιοί); «Η τάχα θά βρεθούμε στη φοβερή θέση νά πούμε «ή ανάγκη νά άρω τό άδιέξοδο»; Τό σαφώς όμιλείν φορτώνει δυσβάσταχτες ευθύνες στους ώμους ενός κοινωνικού σώματος πού όλο και περισσότερο άποτελείται άπό άτομα και όχι πρόσωπα. Τά «ξένα πρότυπα» μάς άπαλλάσσουν άπό όδυνηρά διλήμματα...

Οί νεογλωσσισμοί δέν κουράζονται νά στηλιτεύουν τήν τάση γιά γλωσσική εύκολία και συντομογραφικές έκφράσεις (πι-χι αντί: παραδείγματος χάριν), καθώς και τήν κατάκλυση της νεοελληνικής άπό ξένους όρους. Άς άποβάλουμε τή γλωσσική μας νωθρότητα, άς φτιάξουμε και μία έπιτροπή γιά τή σωστή μετάφραση των ξενόγλωσσων όρων, και τό πρόβλημα λύθηκε! Άλλά οί φωστήρες των γραμμάτων μας θά μάθαιναν μερικά ένδιαφέροντα πράγματα, άν ρωτούσαν τους ραδιοσχολιαστές των ποδοσφαιρικών συναντήσεων (πού ξέρουν νά έκτιμήσουν όσο λίγοι τίς έπιπτώσεις των σημερινών ρυθμών της ζωής) γιατί απέτυχε παταγωδέστατα ή προσπάθεια της χούντας γύρω στό 1970 νά επιβάλει τή χρήση ελληνικών ποδοσφαιρικών όρων αντί γιά τους καθιερωμένους άγγλικούς. Οί έκφωνητές είχαν πάθει γλωσσοδέτη μπροστά στά μικρόφωνα, καθώς αναγκάζονταν νά λένε «γωνιαίον λάκτισμα» αντί γιά κόρνερ και «πλάγια έπαναφορά» αντί γιά άράουτ. Η μάλα κυλάει γρηγορότερα άπό τίς γλωσσικές ιδέες μερικών. Και ό ραδιοσχολιαστής είναι σχεδόν αναγκασμένος νά λέει «στό σαραντατέσσερα λεπτό» αντί «στό τεσαρακοστό τέταρτο λεπτό», άν θέλει νά περιγράψει τί γίνεται σ' αυτό τό λεπτό πριν ό διαιτητής σφυρίξει τή λήξη του πρώτου ήμιχρόνου στό άμέσως έπόμενο λεπτό.

Ώστε λοιπόν ή γλώσσα μας δέν μπορεί νά προσαρμοσθεί στις άπαιτήσεις της σημερινής ταχύρρυθμης ζωής; Παρά τά «γωνιαία λάκτισματα», ό Καλιόρης πιστεύει ότι ή δημοτική δέν έχει τή γλωσσοπλαστικότητα και τή συνθετικότητα της καθαρεύουσας, πού πρέπει νά έπιστρατευθεί γιά νά καλύψει αυτή τήν άδυναμία. Η άποψη αυτή έχει άρκετά μεγάλη διάδοση, άκόμα και άνάμεσα στους πρωταγωνιστές της γλωσσικής μεταρρύθμισης. Είναι όμως πράγματι έτσι; Δέν είμαι φιλόλογος ούτε γλωσσολόγος, αλλά έχω άρκετές επιφυλάξεις σχετικά μ' αυτό τό ζήτημα.

Ό Egon Friedell, στό μνημειώδες έργο του Πολιτιστική ιστορία της άρχαίας Έλλάδας (Kulturgeschichte Griechenlands), άναφέρεται στόν στίχο Σ. 54 της Ίλιάδας, όπου ή Θέτις αΰτοαποκαλείται «δυσαριστοτόκεια» (αΰτή πού πρός συμφορά της γέννησε τόν άριστο), και λέει ότι καμιά άλλη γλώσσα δέν θά μπορούσε νά έκφράσει τόσο συνοπτικά και μονολεκτικά μία τέτοια έννοια: μόνο στα γερμανικά θά μπορούσε νά ύπάρξει ή λέξη «Unglücksheldenmutter», πού όμως είναι κακόχη και τραβηγμένη άπ' τά μαλλιά. Κρίνοντας άπό καμιά δεκαπενταριά σημερινές γλώσσες πού μου είναι γνωστή ή δομή τους, δέν έχω καμιά άμφιβολία ότι ό Friedell έχει δίκιο. Κι όμως, ό Πάλλης μεταφράζει άνετα αΰτή τή λέξη σέ «πικραρχοντογεννήτρα» και οί Καζαντζάκης — Κακριδής, άκόμα πιό πετυχημένα, σέ «πικρολεβεντομάνα». Τό παράδειγμα είναι έντυπωσιακό, αλλά τά δημοτικά τραγούδια άποδείχνουν ότι δέν είναι ούτε μοναδικό ούτε άποτελεσμα λόγιας έπινοητικότητας. Έψοπεύομαι λοιπόν ότι τό πρόβλημα δέν είναι ή γλωσσοπλαστική ή συνθετική άνεπάρκεια της δημοτικής, αλλά (άν δέν πρόκειται γιά άρνηση δημιουργικής αξιοποίησής της) ή έκλειψη των κοινωνικών και πολιτικών όρων πού θά διευκόλυναν τή γόνιμη επέκτασή της σέ καινούργιους τομείς της ζωής. Άν όμως συμβαίνει αυτό, τότε δέν μάς σώζει ούτε ή καθαρεύουσα ούτε ή «ελληνική κατά τό σύνολο των στοιχείων της» ούτε όποιαδήποτε άλλη γλωσσική μορφή.

Άν οί λάβροι γλωσσοσώστες ήταν λιγότερο τυπολάτρες και είχαν λιγότερη διανοουμενίστικη οΐηση, θά καταλάβαιναν ότι δέν πρόκειται γιά άγραμματοσύνη όταν ό άπεργός οικόδομος, σέ στιγμές έντασης, λέει: «Δέν θά μάς κοροϊδέψουν έμάς τούς οικοδόμοι». Άν οί σοφολογιώτατοι και των δύο παρατάξεων άναγνώριζαν λιγότερο θεωρητικά και περισσότερο πρακτικά τήν εικονοπλαστική ικανότητα της ελληνικής, θά χαιρέτιζαν έκφράσεις προέρχοντες άπό «μηχανόβιους». Άν καταλάβαιναν ότι ή έλλειπτικότητα και πολυσημία άνταποκρίνονται άμεσα στό χαρακτήρα της σημερινής ζωής, δέν θά σούφρωναν καθόλου τή μύτη μπροστά σέ έκφράσεις όπως «τή βρίσκω», «τήν έκανα λαχείο», «οϊκέ μου» κλπ. Έπειδή όμως πιστεύουν βαθύτατα ότι ή γλώσσα άνανεώνεται και έξελίσσεται μόνο χάρη σ' ένα λόγοι στρώμα άκκιζομένων τεχνικών της κουλούρας, θά έξακολουθήσουν νά μιλάνε γιά γλωσσική βαρβαρότητα, παρακμή κλπ. άκόμα κι εκεί όπου έχουμε νά κάνουμε μέ τήν πιό γνήσια γλωσσική δημιουργικότητα.

Ό νέος γλωσσοπόλεμος είναι ένα ψευδοπρόβλημα, γιατί άποκρύπτει τό γεγονός ότι τά γλωσσικά φαινόμενα είναι συνάρτηση κοινωνικών σχέσεων, κοινωνικών ήθων και, σέ όχι μικρότερο βαθμό, κοινωνικής ευαισθησίας. Στο συνέδριο του περασμένου Μάη, ένας άπό τους παριστάμενους πήρε τό μικρόφωνο και, ακολουθώντας τή μόδα, τά φόρτωσε όλα στην κακή τηλεόραση πού διαφθείρει τους καλούς ανθρώπους: έπειτα άπό ένα ντοκυμανταίρ πού τόν συγκλόνησε, οί υπεύθυνοι του προγράμματος είχαν τή γαϊδουριά νά του σερβίρουν διαφημισεις άπορρυπαντικών και καλλυντικών. Τό παράδειγμα είναι γνωστό και χιλιοεπιωμένο. Έκείνο όμως έχει περισσότερο ένδιαφέρον είναι ότι αΰτου του είδους ή κριτική θεωρείται γενικά δικαιολογημένη και εύστοχη. Άπ' όλους όσους βρέθηκαν εκείνη τή στιγμή στην αίθουσα, κανένας δέν έκανε στόν άγανακτισμένο (τηλε)θεατή τήν εξής άπλή έρώτηση: άφού ήταν τόσο συγκλονισμένος άπό τό ντοκυμανταίρ, τί τόν έκανε νά μείνει καρφωμένος μπροστά στην όθόνη περιμένοντας τό έπόμενο πρόγραμμα;

Δημοσθένης Κούρτοβικ

Οι μνηστήρες της Μπρούκ Σήλντς

ΟΙ ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ ΤΗΣ ΜΠΡΟΥΚ ΣΗΛΝΤΣ (πολυδιαφημισμένοι άν και υποθετικοί όσο και μιά παράδοση πιθανότητα) αποτελούν χωρίς αμφιβολία ένα Πολύτιμο Στοιχείο Του Κόσμου Τών Ειδήσεων, ένα γεγονός που τό περιμένει κανείς σά νά 'ταν τόσο κοσμογονικό όσο και ή πολιτική ένωση της Εύρώπης ή ή ανακάλυψη του φαρμάκου γιά τόν καρκίνο. 'Η αϊγλή που του προσδίδεται στην κάπως υπερβολική φιλολογία που έχει αναπτυχθεί πρόσφατα, είναι άλλωστε αποτέλεσμα μιās έξυπνης στρατηγικής: θά παντρευτεί; — δέν θά παντρευτεί; — αυτή τή φορά είναι σίγουρο! — όχι, είναι μόνο φήμες! — κι όμως, αυτή τή φορά είναι σοβαρό! — κι αν μετανιώσει τήν τελευταία στιγμή; 'Ο τύπος, απ' τίς πιό φιλελεύθερες εφημερίδες μέχρι τά λαϊκά περιοδικά που διαβάζονται στά κομωτήρια, έχει κυριολεκτικά άποναρκώσει ένα όρισμένο είδος άναγνώστη μέ τό νά επανέρχεται άδιάκοπα σέ ό,τι άφορά «τό όμορφότερο κορίτσι της δεκαετίας» και τίς διαρκώς απειλούμενες μέ ματαιώση σχέσεις του με τό άλλο φύλο. Χαρακτηριστικό είναι βέβαια ότι οι φήμες διατυπώνονται πάντα μέ μορφή προγνωστικών που περιπλέκονται όλο και περισσότερο γύρω απ' τήν αισθηματική ζωή της 'Ομορφης, λές και τά φλέρν μιās νεαρής στάρ δέ θά 'ταν δυνατό, κι ούτε φυσιολογικό, ν' αποτελούν ότι-δήποτε άλλο έκτός από σκοτεινές αποφάσεις της Μοίρας, γιά τό τελικό αποτέλεσμα τών όποιών δέν άπομένει παρά νά στοιχηματίζουμε.

Παρ' όλ' αυτά, οι κοσμογράφοι τών εφημερίδων δέν αισθάνονται και τόσο άπογοητευμένοι όταν άποτυγχάνουν στίς προβλέψεις τους, άφου στην πραγματικότητα όλη αυτή ή μελετημένη λογοδιάρροια δέν έχει άλλο στόχο απ' τό νά διατηρεί τό μύθο ζωντανό, ενώ, κατά τά άλλα, δέν υπάρχει τίποτα γιά νά μαντέψει ή νά μή μαντέψει κανείς. Οι χαριτωμένες, οι αινιγματικές περιπλοκές ενός ειδύλλιου είναι τόσο αθαιρέτες και έπινοημένες όσο κι εκείνες ενός άλλου ειδύλλιου μερικούς μήνες άργότερα. Ευνόητο είναι έδώ πώς δέν έχει καμιά σημασία μέ ποιόν πλέκονται αυτές οι εφημερες σχέσεις: ό παρτεναίρ (ένας έπιφανής νεαρός πάντα) είναι άπλως ό συνεπής και υπομονετικός καθρέφτης της γοητείας της νύφης, ένas ουδέτερος παράγων που άντικαθίσταται σέ τακτικά διαστήματα, γιά λόγους όχι βέβαια αισθηματικούς αλλά στρατηγικούς. 'Εξάλλου όλοι οι μνηστήρες (καθώς μαθαίνουμε) συμπεριφέρονται μέ τόν ίδιο τρόπο: πολύ διακριτικά τή συνοδεύουν σέ δεξιώσεις, ίσχυρίζονται σεμνά πώς δέν τούς συνδέει τίποτα πιό ύποπτο από μιά άγνή φιλία, της προσφέρουν δώρα που μοιάζουν μέ μουσειακά έκθέματα, δέχονται πάντα νά επισκιάζονται από τήν παρουσία της περίφημης γιά τίς τρομερές ιδιότητες του χαρακτήρα της μαγας-Σήλντς, και επιδίδονται μεγαγχορικά (σά νά ξέρουν πώς δέν άφελει) σέ άραιές και πολιτισμένες έκδηλώσεις ζηλοτυπίας, της όποιας τά αίτια έξιχνιάζονται απ' τούς δημοσιογράφους σχολαστικά και κα-

χύποπτα. Κατά βάθος, ό ύποψήφιος γαμπρός είναι πάντοτε ό ίδιος άνθρωπος: αλλάζει άπλως από καιρό σέ καιρό τή μάσκα του γιά νά φωτογραφηθεί πλάι στην ώραία τών ωραίων.

"Όταν όμως μένουν μόνοι τους (συμβαίνει, βλέπετε, κι αυτό: ή Μπρούκ, καθώς μάς λένε, πέρασε έναν όλόκληρο μήνα στη Μεσόγειο, πάνω στη θάλαμηγό του κ. Κασσόγκι —τούτη ή λεπτομέρεια μάς παρουσιάζεται σάν ένα περίεργο σκάνδαλο!), είναι, δυστυχώς, διαπιστωμένο ότι δέν τούς επισκέπτεται ή 'Αφροδίτη. "Αν και ή πρώην κ. Σήλντς, υπεύθυνη γιά τίς δημόσιες σχέσεις της κόρης της, αφήνει σέ τούτο τό σημείο νά διαφανεί ή άνταύγεια ενός μυστηρίου, σά νά μήν ήταν έντελώς άπίθανο αυτό τό κορίτσι-κούκλα νά παρασύρθηκε, κατά τή διάρκεια μιās άνεξήγητης άναλαμπής αύθορητισμού και ύστερα από δύο τρία ποτήρια γαλλικής σαμπάνια, στην άγκαλιά κάποιου άντρα: τά ειδύλλια άποκτούν έτσι μιά άτμόσφαιρα φωτορομάντσου. ('Η ήθική του φωτορομάντσου δέν άποτελεί κατά τύχη τόν παράδεισο της μικροαστικής συνείδησης).

Βλέπουμε έδώ πώς συνδυάζονται μέ τρόπο έξαιρετικά ώφέλιμο γιά τήν Μπρούκ και τή μητέρα της όρισμένοι μύθοι παλιοί και γνωστοί όσο και τό σπάνιο είδος που όνομάζεται στάρ. Κυρίως ό μύθος της ήθοποιού—θεάς: προσέχτε — μάς λένε έμμεσα — μέ πόσο πλούσιους και διάσημους, μέ πόσο χαριτωμένους και ταλαντούχους άντρες τά είχε φτιάξει κατά περιόδους αυτή ή υπερφυσική καλονή χωρίς νά συγκινηθεί από κείνα τά χαρίσματα που γιά μιά οποιαδήποτε θαιμάστριά της, γιά μιά οποιαδήποτε κοινή θνητή, θ' αποτελούσαν τήν πιό άπτη έκφραση της ιδανικής εύτυχίας: πρώτ' απ' όλα μέ διάφορους έπιφανείς συμπαταγωνιστές της: ύστερα μέ τόν Λήφ Γκάρετ, «Τό ωραιότερο παιδί τών άμερικάνικων show business», μέ τόν Τζών Τραβόλτα, μέ τόν 'Ολίβερ Σάννον, γιό του «Βασιλιά της σαμπάνιας», μέ τόν Πάτρικ Κάσιντυ 19χρονο άδελφό του διάσημου τραγουδιστή, μέ τόν 'Αλβέρτο του Μονακό, έναν άληθινό πρίγκηπα, μέ τόν νεαρό Κασσόγκι, γιό ενός από τούς πλουσιότερους ανθρώπους του κόσμου, και τέλος μέ τόν έκκεντρικό εύνοούμενο του τύπου και της επικαιρότητας Μάικλ Τζάκσον, σέ κάθε εμφάνιση του όποιου εκατομμύρια νέοι σέ όλο τόν κόσμο κατορθώνουν νά παραληρούν. 'Αφού τά κατάφερε και περιφρόνησε διαδοχικά όλους αυτούς τούς άπαστράπτοντες συνοδούς, δέν ύπάρχει αμφιβολία γιά τίς άναγνώστριες του 16 και του Teen Bag πώς αυτό τό κορίτσι δέν είναι καθόλου ένas κοινός άνθρωπος (μέ άδυναμίες και πάθη) αλλά μάλλον κάτι σάν νεράιδα, ένα είδος ζωτικού που ύπερίπταται πάνω απ' τό βασίλειο της Σάρκας και τών 'Επιθυμιών της, ύπακούοντας μόνο στην άμφίβολη φωνή μιās έσωτερικής κλίσης που της ύπαγορεύει νά άφιερωθεί άποκλειστικά στην τέχνη (τήν όποια κατά τά άλλα ύπηρετεί πολύ άδέξια).

Σημασία έχει άλλωστε και τό γεγονός ότι ή

κοινή γνώμη δέν γλυτώνει και τόσο εύκολα απ' τή βαθύτερη άλλοτριωση του μυθικού τρόπου μέ τόν όποιο της άφηγούνται τά άνώδινα και ήλιθιωδώς επαναλαμβανόμενα φλέρν αυτού του ύπνωτισμένου κοριτσιού. Γιατί —είναι φανερό— ύπάρχει έδώ και μιά έπιτυχής δράση της προτεσταντικής ήθικης: τών Καλών Και Σεμνών 'Υποψηφίων 'Αμερικανίδων Συζύγων — και έτσι επιστρέφουν επί σκηνής όλα τά δακρύβρεκτα μικροαστικά θέματα: όχι, ή Μπρούκ δέν θά έγκαταλείψει τή Μαμά της τώρα που άπέκτησε εκατομμύρια: δέν θά τυφλωθεί από τήν όμορφιά και τή δόξα κανενός παρτεναίρ: δέν θά παρατή-σει τίς σπουδές της άπλως και μόνο έπειδή έγινε διάσημη: δέν θά δώσει ευκαιρίες γιά κακοήθη σχόλια: ακόμα και τό θρόνο του Μονακό θά περιφρονήσει γιά χάρη της Καριέρας: θά παντρευτεί αυτόν που θά αγαπήσει και θά παραδώσει στόν έχθρό τούς θησαυρούς της τήν πρώτη νύχτα του γάμου. Είναι φανερό: κάτι τέτοια ίκανοποιούν τίς άναγνώστριες του Κοσμοπόλιταν άφάνταστα!

"Όσο γιά τούς ίδιους τούς μνηστήρες της Μπρούκ —τί κρίμα!— αποτελούν άπλως ένα έξάρτημα στην καλοαδωμένη μηχανή αυτού του μύθου που διαγωνίζεται: δέν έχει σημασία ποιοί και πόσοι θά είναι, άρκει νά επιλέγονται από τήν άφρόκρεμα του τζέτ-σέτ και νά παίζουν τό ρόλο τους σωστά (δηλαδή νά μήν έχουν άπαιτήσεις που νά ξεπερνούν αυτή τήν ύπερτατη εύνοια της τύχης: τό νά μπορούν νά εμφανίζονται πλάι στη δεσποινίδα Σήλντς σέ διάφορα άνιάρά πάρτυ). Για τά ύπόλοιπα φροντίζει πάντα ή Μαμά Σήλντς αυτός ό άδυσώπητος ίμπρεσαρίος ό όποιος, απ' τήν εποχή που ή Μπρούκ σέ ηλικία 3 ετών διαφήμιζε κρέμες στην τηλεόραση μέχρι σήμερα, έπιδίωξε μεθοδικά και πέτυχε κάτι τόσο παράλογο όσο τό νά έμπορευτεί άναιδέστατα τήν παιδική ηλικία ενός ανθρώπινου πλάσματος που από συναισθηματική τουλάχιστο άποψη δέν υπήρξε ποτέ του παιδί!

Ευγένιος 'Αρανίσης

Σίγουρα αρκετοί θα θυμούνται την πρώτη επίσκεψη του Θιάσου της Θεσσαλονίκης στην Αθήνα, με το ΠΟΛΥΜΠΕΚΕΤ που παρουσιάστηκε τον Νοέμβριο του 1982, στο παλιό εργοστάσιο ΔΡΥΑΣ.

Φέτος ο Θιάσος βρίσκεται πάλι στην Αθήνα όπου θα παρουσιάζει από τις πρώτες μέρες του Οκτωβρίου στο Θέατρο ΕΝΑ, την καινούργια του παράσταση με το έργο του Έρρικου Ίψεν ΕΝΤΑ ΓΚΑΜΠΛΕΡ.

Η παράσταση θα παρουσιαστεί στην Αθήνα μονάχα για ένα μήνα. Τον Νοέμβριο η Ε.Δ.Τ. θα επιστρέψει στη Θεσσαλονίκη για τη συνέχιση των παραστάσεων στο Θέατρο ΑΔΩΝΙΣ.

Γ.Μ.

'Επιθεώρηση Δραματικής Τέχνης

Συζήτηση του Γιώργου Μακρή με τη σκηνοθέτιδα Ρούλα Πατεράκη

ΕΡΡΙΚΟΥ ΪΨΕΝ

ΕΝΤΑ ΓΚΑΜΠΛΕΡ

Μετάφραση

Σκηνοθεσία

Σκηνικός χώρος

Ρ. Πατεράκη

Κοστούμια-Ντεκόρ Νίνα Παπαποστόλου
Φωτισμοί Αντρέας Μπέλλης
Βοηθός Κοστούμιων Λία Τσιάρα
Montage Τάσος Κατσάνος-Ρ. Πατεράκη
Χορός Αναστασία Θεοφανίδου

Εικαστική επέμβαση

χώρου-φωτογράφιση Λάζαρος Πάντος
Μουσική επιμέλεια Ρ. Πατεράκη
Μακιγιάζ Λάζαρος Πάντος
Επιμέλεια Παράστασης Γιάννης Πάνου

Παίζουν οι ηθοποιοί:

Αντρέας Γιαννακός, Κατερίνα Γιαννούλη, Γιάννης Παλαμιώτης, Ρούλα Πατεράκη, Μαρία Πέτροβα, Κάιτη Σαμαρά, Μαρία Σιουρούνη, Άννα Σιταρίδου, Έβρη Σωφρονιάδου, Κοσμάς Φοντούκης.

Ο Στους γυναικείους ρόλους — εκτός της ΕΝΤΑ ΓΚΑΜΠΛΕΡ — έχουν γίνει διπλές διανομές.

Γ.Μακρή: "Ας αρχίσουμε με μερικά βιογραφικά του Θιάσου. Πότε ξεκινήσατε σά σχήμα;

Ρ. Πατεράκη: "Η κίνηση ξεκίνησε το 1979-80 και το πρώτο μας έργο ήταν το «TRAVESTIES» του Τόμ Στόππαρντ. Την επόμενη χρονιά ανεβάσαμε τα «ΣΚΟΤΕΙΝΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ» που ήταν ένας συνδυασμός δύο κειμένων που είχα γράψει εγώ. Το πρώτο ήταν μία μυθοπλασία του Ρ.Β. Φασμίντερ, το ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΤΗ ΒΡΕΜΗ, και το δεύτερο ήταν το ντοκουμέντο από τον ΦΑΚΕΛΟ ΡΙΒΙΕΡ — μία ιστορία εγκλήματος που είχε περισώσει ο Μισέλ Φουκώ και η ομάδα του. Ο Θιάσος συνέχισε με το «ΠΟΛΥΜΠΕΚΕΤ» 1, 2 και 3. Αυτό ήταν μία προσπάθεια θεατρικής ανάγνωσης του Σ. Μπέκετ βασισμένη στο κείμενό του ΕΚΕΙΝΗ ΤΗ ΦΟΡΑ. Μία απόπειρα να ανιχνευτεί η μορφολογία των Μπεκετικών προσώπων. Επίσης ο θιάσος είχε ανεβάσει την «ΚΟΛΛΕΞΙΟΝ» του Χ. Πίντερ σε σκηνοθεσία Άχιλλέα Ψαλτόπουλου. Η τελευταία παράσταση της 'Επιθεώρησης Δραματικής Τέχνης ήταν με το έργο του Μπ. Μπρέχτ «ΦΩΣ ΣΤΑ ΣΚΟΤΑΔΙΑ» ειδικά ανεβασμένο για τις Γιορτές άνοιχτου Θεάτρου Θεσσαλονίκης.

Γ.Μ.: "Η δημιουργία της Ε.Δ.Τ. οφείλεται σε σένα; Πώς ξεκίνησε δηλαδή αυτή η ιστορία;

Ρ.Π.: Ναι, η δημιουργία του σχήματος οφείλεται αποκλειστικά σε μένα. Ξεκίνησε από μία ανάγκη να δουλέψω μ' ένα διαφορετικό τρόπο απ' ό,τι δούλευε το υπόλοιπο θεατρικό κύκλωμα.

Γ.Μ.: Καί όλοι αυτοί οι άνθρωποι που τώρα αποτελούν τον θιάσο πώς λειτουργούν μεταξύ τους; Υπάρχει δηλαδή κάποια διαδικασία... ομάδας;

Ρ.Π.: Όχι, ποτέ δε μās άπασχόλησε ένα τέτοιο πράγμα.

Γ.Μ.: Ναι, αλλά υπάρχουν κάποια πράγματα — όπως το ρεπερτόριο άς πούμε — που με κάποιο τρόπο πρέπει να αποφασίζονται. Πώς γίνεται αυτό;

Ρ.Π.: Ποτέ δεν αποφασίζουμε. Όσο παράξενο κι αν σου φανεί... είναι θέμα εμπειρίας. Για την ΕΝΤΑ ΓΚΑΜΠΛΕΡ άς πούμε, δεν υπήρχε κανένας που να πει «δε μ' άρέσει η ΕΝΤΑ ΓΚΑΜΠΛΕΡ, άς ασχοληθούμε με τον Ίονέσκο». Υπάρχει άπλως μία δυναμική του θεατρικού γεγονότος και... ό,τι ήθελεν προκύψει. Και γι' αυτό μέχρι τώρα οι παραστάσεις μας είναι στην πορεία τους διαφορετικές ή μία απ' την άλλη. Ίδιαίτερα στον τομέα της φόρμας, μπορεί να φανταστεί κανείς ότι τις έκαναν διαφορετικοί σκηνοθέτες, και όχι ένας.

Γ.Μ.: Θέλω να μιλήσουμε για κάτι άλλο. Κρίνοντας

από το ΠΟΛΥΜΠΕΚΕΤ, είδα πώς η δουλειά της Ε.Δ.Τ. προσανατολίζεται, κατά κάποιον τρόπο, στο θέατρο εικόνας.

Ρ.Π.: Ξέρεις τί γίνεται; Στην αρχή ξεκινήσαμε έτσι. Στο «TRAVESTIES» ειδικότερα, κυριαρχούσε η εικόνα περισσότερο απ' ό,τι στα άλλα μας έργα. Στα ΣΚΟΤΕΙΝΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ σκέφτηκα ότι αυτό θα έπρεπε να περιοριστεί. Στο ΠΟΛΥΜΠΕΚΕΤ η εικόνα έβγαινε απόλυτα μέσα από τη δραματολογία του λόγου. Δηλαδή, αν δεν υπήρχε το ΕΚΕΙΝΗ ΤΗ ΦΟΡΑ δε θα μπορούσα να βγάλω ΕΚΕΙΝΗ την εικόνα, ήταν παράλληλη ή εικόνα σ' αυτό. Στην ΕΝΤΑ ΓΚΑΜΠΛΕΡ το κινήγι της «σκηνοθετικής εικόνας» μ' άφηνει έντελως αδιάφορη.

Γ.Μ.:Κάτι άλλο... Φαντάζομαι πώς στη Θεσσαλονίκη που δουλεύετε τά πράγματα είναι διαφορετικά απ' ό,τι στην Αθήνα. Θέλω να μου πεις... πώς είναι τό να κάνεις θέατρο στη Θεσσαλονίκη;

Ρ.Π.: Υπάρχει ένα ειδικό κοινό επάνω, που είναι τό καλύτερο που έχω συναντήσει. Είναι όμως ελάχιστο. Ο περισσότερος κόσμος μάλλον αδιαφορεί για τό θέατρο. Άλλο αποθαρρυντικό είναι ότι στη Θεσσαλονίκη αν δεν είσαι άνθρωπος που κάθε μέρα είσαι στά ύπουργεία ή αν δεν έχεις φίλους ύψηλά ιστάμενους δεν ενδιαφέρεται κανείς για σένα. Πιστεύω πώς αν είχαμε κάνει τίς παραστάσεις μας στην Αθήνα, δε θα είχαμε πάρει μόνο 500.000 από τό ΥΠ.Π.Ε μετά κόπων και βασάνων. Είναι γελοίο ποσό. Πώς να κάνω την ΕΝΤΑ ΓΚΑΜΠΛΕΡ με 500.000; Τί να πάρω μ' αυτά τά χρήματα; Φουλάρια για τό λαιμό των ήθοποιών; Πρέπει να είσαι στην Αθήνα για να πάρεις λεφτά!!

Γ.Μ.: Μου είχες πει πώς για την ΕΝΤΑ ΓΚΑΜΠΛΕΡ κάνετε πρόβες επί 12 μηνες! Αυτό ίσχύει για όλες τίς παραστάσεις σας;

Ρ.Π.: Τό χρόνο των προβών γι' αυτό τό έργο, τον θεωρώ ελάχιστο. Παρ' όλο που στην Ελλάδα είναι ευχάριστο τό κλίμα του γρήγορου ανεβάσματος, εγώ προτιμώ τίς δυσκολίες μιάς μακρόχρονης δουλειάς που σε γεμίζει με διαφορετικό τρόπο.

Γ.Μ.: Μιά και άρχισαμε να μιλάμε για τό καινούργιο σας έργο, θέλω να μου πεις και πιά συγκεκριμένα πράγματα για την παράσταση. Μερικά πράγματα για την άποψη...

Ρ.Π.: Νά σου πώ άρχικά για τον Ίψεν. Είναι πολύ μεγάλος συγγραφέας. Δίνει τί δυνατότητα μέσα από την «Έντα Γκάμπλερ» να κοιταχτούν και άλλοι συγγραφείς. Είναι μία σπουδή πάνω σ' ένα

είδος θεάτρου πού μ'άπασχολεί. Για τό έργο τώρα... Δέν μπορώ νά σου πώ ότι θέλω νά δείξω τή γυναίκα-δημοκράτισσα πού έκανε τήν επανάστασή της, τή φεμινίστρια. Δέ μ'ένδιαφέρει καθόλου έτσι τό έργο.

Γ.Μ.: Δέ δούλεψες τό έργο, σκηνοθετικά σέ μιά κατεύθυνση;

Ρ.Π.: Όχι, αυτό τό έργο δέ δουλεύτηκε μ' αυτό τόν τρόπο. Έπιχειρήθηκε άπλώς μιά σκηνική μεταγραφή. Έχουμε αλλάξει λίγο τό ρυθμό του ρόνου στό έργο και κάποια στιγμή τής παράστασης έπισημαίνεται ή μεταγραφή πού δέν μπορώ νά σου πώ γιατί είναι ή έκπληξη τής παράστασης.

Γ.Μ.: Δηλαδή υπάρχει κάποιο σκηνοθετικό κείμενο παράστασης...

Ρ.Π.: Υπάρχουν δύο σκηνοθετικά κείμενα παράστασης, τά όποια είναι έκπληξη. Τό ένα αναφέρεται σέ μιά παράλληλη ιστορία ενός άλλου συγγραφέα — πού θά καταλάβεις στήν παράσταση — και τό άλλο είναι μιά άποψη, θά έλεγα ιστορική και πολιτισμού πού είναι και ή κυρίως μεταγραφή.

Γ.Μ.: Έχω μιά άπορία. Πώς καταφέρνεις νά λειτουργείς σάν σκηνοθέτης και ήθοποιός ταυτόχρονα και μάλιστα σ' αυτό τό έργο και μέ τό βάρος ενός τέτοιου ρόλου;

Ρ.Π.: Κοίταξε, σήκωσα όλη τήν παράσταση μέ άντικαταστάτη. Μιά ήθοποιός άπ' τή σχολή έκανε τήν Έντα. Έτσι είχα μπροστά μου όλο τό σεντόνι τής παράστασης και μπορούσα νά δώ τίς δυνατότητες όλων των ήθοποιών, μέ μιά άλλη ήθοποιό στό ρόλο τής Έντα Γκάμπλερ. Λοιπόν... όταν τελείωσε αυτό άνέβηκα έγώ στή σκηνή και τά 'κανα μούσκεμα. Πέρασε ένας καιρός άνατροπής όλων των πραγμάτων mise en place. Αυτό πού έμās ίσορροπίας. Τώρα τό έργο βγήκε μέ μιά άλλη πρόταση άφού οι δικές μου προτάσεις έκαναν και τίς προτάσεις των άλλων ήθοποιών ν' αλλάζουν. Καί κάτι άλλο. Άν έρθεις σέ δύο παραστάσεις θά δεις κάτι νά διαφοροποιείται πάντα. Δηλαδή, δέν κρατάμε πάντα τίς ίδιες θέσεις. Δέν υπάρχει δηλαδή στή σκηνοθεσία mise en place. Αυτό πού έμās ενδιαφέρει είναι ή σχέση -έπικοινωνία πού αναπτύσσεται μεταξύ των ήθοποιών, στήν πορεία τής παράστασης. Βέβαια αυτό είναι και επικίνδυνο για τό ρυθμό. Γι' αυτό προσπαθούμε ή παράσταση νά μήν «παίζει» πάνω άπό 10 λεπτά. Μέ λίγα λόγια αυτό τό έργο δέν έχει γίνει μέ κλασική σκηνοθεσία, και οι ήθοποιοί νιώθουν έλεύθεροι, γιατί μπορούν νά προτείνουν άτέλειωτα στή σκηνή.

Γ.Μ.: Καί κάτι τελευταίο. Μπαίνοντας στό θέατρο, είδα μιά όθόνη στή σκηνή και αρκετά μηχανήματα προβολής. Υπάρχει κάποια άκόμα έκπληξη;

Ρ.Π.: Ναί, υπάρχει ένα κινηματογραφικό τμήμα...

Γ.Μ.: Πού έπεμβαίνει στή ροή τής παράστασης;

Ρ.Π.: Ναί, πού έπεμβαίνει. Βέβαια στίς παραστάσεις τής Θεσσαλονίκης όλο αυτό τό μέρος θά λειτουργεί τελείως διαφορετικά.

Τό νέο μάρκετινγκ των καταναλωτικών προϊόντων

Τό ΤΟΠ-ΤΕΝ των άναψυκτικών

ΑΣΦΑΛΩΣ ΟΛΟΙ ΜΑΣ κάτι ξέρουμε και ίσως όρισμένοι νά ξέρουν άκόμα καλύτερα τί είναι τό *hit parade* ή τό *top ten* και νά παρακολουθούν άνελλιπώς άπό τά μουσικά περιοδικά, τίς μουσικές στήλες των έφημερίδων ή τό ραδιόφωνο τίς έναλλαγές, τίς μεταπτώσεις και τίς εξελίξεις τους. Τελευταία όμως δημιουργήθηκε και ένα άλλο διαφορετικό *hit parade*, όχι έντελώς αυθύπαρκτο ή άνεξάρτητο άπ' αυτό πού έμείς ξέρουμε, για τό όποιο τά μουσικά περιοδικά δέν έγραψαν τίποτα άκόμα ή και άν έστω έγραψαν μεμονωμένα για όρισμένες άπό τίς έπιτυχίες του ποτέ δέν τό παρουσίασαν σάν τέτοιο. Θέλετε νά μάθετε ποιό είναι αυτό τό παράξενο *hit parade*; Είναι τό *hit parade* των άναψυκτικών.

Η μεγαλύτερη έπιτυχία του αυτής τής έποχής για μουσική της έχει τό πασίγνωστο *Billie Jean* του *Michael Jackson*, ή αίθουσα μέσα στήν όποια ακούγεται τό τραγούδι είναι κατάμεστη άπό ένα κοινό τριών χιλιάδων νέων πούνουν χαρωπά *Pepsi-Cola*, ενώ στή σκηνή οι άδελφοί *Jackson* τραγουδούν άνέμελα: «Έσείς άνήκετε σέ μιά γενιά έντελώς νέα, αγαπάτε αυτό πού κάνετε». Συγχρόνως βλέπουμε εκείνο τό περίεργο παιδί —πνεύμα των βουνών, πού δέν πίνει άλκοόλ, δέν καπνίζει και κάνει δίαιτα κάθε Κυριακή, τόν άγγελικό *Michael* νά πλησιάζει τό μικρόφωνο χορεύοντας σάν σάτυρος και νά λέει: «*You're the Pepsi generation...*» (Είστε ή γενιά τής *Pepsi*).

Πιθανόν αυτή ή καθοριστική συμβολή του άγγελικού *Michael* και των άδελφών του στήν άνοδο τής *Pepsi-Cola* στήν κορυφή του *hit parade*, συνδυασμένη και μέ τό πρόσφατο φαντασμαγορικό και πολυσυζητημένο τους σόου *Jackson's Victory Tour*, νά άποτελεί συγχρόνως και τήν άπάντηση τής οικογένειας *Jackson* στό νέο είδωλο του ρόκ πού μετά τή μεγάλη έπιτυχία πού είχε ή ταινία *Purple Rain* θριαμβεύει άπειλητικά γι' αυτούς στήν Άμερική. Καί αυτός είναι ό *Prince* ό όποιος μέ τήν δαιμονική ήδυπάθειά του, τό μοχθηρό βλέμμα του και τά σαρκώδη ή πορνογραφικά χείλη του άποτελεί τό άκριβές αντίθετο τής άγγελικής κομψότητας του *Michael*.

Μπροστά λοιπόν σ' αυτή τήν έπιτυχία τής *Pepsi* ή άλλη *Cola*, ή *Coca-Cola*, δέν μπορούσε νά μείνει μέ σταυρωμένα τά χέρια. Έπρεπε κι αυτή νά κάνει τό δικό της σουξέ, τό δικό της *hit*. Έτσι υπέγραψε κι αυτή βιαστικά συμβόλαιο συνεργασίας μέ ένα γνωστό ισπανό τραγουδιστή διαφορετικού στυλ άπό αυτό του *Jackson*, τόν *Julio Iglesias*. Ό πρώην τερματοφύλακας τής Ρεάλ Μαδρίτης και άκατανίκητος καρδιοκατακτητής, ό όποιος τήν ίδια περίοδο έπιχειρεί μέ τά σπαστά άγγλικά και τίς άρχοντικές κινήσεις του νά κατακτήσει όλόκληρη τήν Άμερικάνικη ήπειρο, μαζί μέ τόν πρωταγωνιστή τής νέας δημοφιλούς τηλεοπτικής σειράς *Falcon Crest*, Λορέντζο Λάμας και δύο άλλα όμορφοκόριτσα, διαφημίζουν έκτός άπό τήν *Coca* και τήν *Diet-Coke* χωρίς καφεΐνη, τό τελευταίο εύφύες παρασκεύασμα τής *Coca-Cola Corporation*. Συγχρόνως ή *Pepsi Company*, για

νά μήν χάσει τήν πρωτοβουλία των κινήσεων, άποφάσισε νά καλύψει τά έξοδα των συναυλιών ενός άλλου γνωστού στάρ τής μαύρης μουσικής, του *Lionel Ritchie*, τόν όποιο όλοι μας άπολαύσαμε σ' εκείνη τήν νευρική και κάπως άμήχανη εμφάνισή του στήν φαντεζί τελετή λήξεως των Όλυμπιακών άγώνων του Λός Άντζελες, μέ άντάλλαγμα ένα είδικό τηλεοπτικό πρόγραμμα και έξι διαφημιστικά σπότ. Άπό τήν άλλη, οι βρετανοί *Duran-Duran* προσπάθησαν μέ τή σειρά τους νά άνεβάσουν πιο ψηλά τή θέση τής *Coca-Cola* στό *hit parade* των *soft* άναψυκτικών αλλά χωρίς κανένα ιδιαίτερα έντυπωσιακό άποτέλεσμα.

Τό διαφημιστικό τής *Pepsi* ήταν εκείνο πού μάλλον έσπασε κάθε ρεκόρ παραμονής στήν κορυφή αυτού του ίδιόμορφου *hit parade*, γιατί συγχρόνως άνέτρεψε και όλους τους ισχύοντες διαφημιστικούς κανόνες: Είναι πολύ μεγάλος ό αριθμός των τηλεοπτικών σταθμών πού τό προβάλλουν χωρίς νά πληρώσουν ούτε δεκάρα. Καί φυσικά ή αίτία γι' αυτό δέν είναι άλλη άπό τήν παρουσία του *Michael Jackson*, σ' αυτό.

Άλλά ή άναμέτρηση αυτή δέν περιορίστηκε σέ έναν μονότονο *Cola War*. Σύντομα και άλλες μεγάλες εταιρίες, και όχι μόνο άναψυκτικών, ρίχτηκαν κι αυτές στό χορό: Η έπόμενη τουρνέ του *Rod Stewart* θά στηριχτεί οικονομικά στό *gingerall* τής *Canada Dry*, ή *Nabisco* καταξοδεύτηκε για νά προλάβει νά καπαρώσει τους *Culture Club* και τόν πολύ *Boy George* ενώ ή *Sparkomatic* (ραδιοκασετόφωνα για αυτοκίνητα) τους *Yes*. Συγχρόνως υπάρχουν πολλοί πού μιλάνε για ένα μέγα-συμβόλαιο του *David Bowie* μέ τήν *blue-jeans* *Levis* και λίγο πιο πέρα άκόμα διαγράφεται τό μεγαλειώδες άλμα όρισμένων άλλων παλιών μύθων του ρόκ: *Paul McCartney*, *Rollings Stones*, *Bob Dylan* κ.ά. (Στ' άλήθεια πόσοι και ποιοί είναι εκείνοι πού άρνήθηκαν κάτι τέτοιο;)

Τώρα πιά όλες οι μεγάλες βιομηχανίες παραγωγής καταναλωτικών προϊόντων άναζητούν ένα νέο σκηνικό και ένα νέο σενάριο προβολής των προϊόντων τους, ενώ τό *Rock-marketing* άνάγεται σέ μιά άπαραίτητη διαφημιστική τεχνική ή όποια συνδέεται στενά μέ τόν διακογραφικό ή φωνογραφικό καταναλωτισμό, μέ τήν όλοένα και μεγαλύτερη σπουδαιότητα τής εικόνας στή μουσική ρόκ και μέ τόν άσυγκράτητο υπέρ-γιγαντισμό των συναυλιών.

Άν είναι άλήθεια ότι πρίν λίγα χρόνια οι μεγάλες εταιρίες δυσπιστούσαν μπροστά στό ένδεχόμενο μιάς συνεργασίας τους μέ τά είδωλα του ρόκ και συγχρόνως τά είδωλα του ρόκ δέν είχαν τήν άνάγκη κάποιου *sponsor* ή τά λεφτά των μεγαλοβιομηχάνων, σήμερα δέν συμβαίνει τό ίδιο. Μιά σημαδιακή σύγκλιση πάνω στήν όποια σκοντάφτουν πολλά άπό τά γερασμένα όράματα ή τίς άπάντήσεις του πρόσφατου παρελθόντος και ή όποια άσφαλώς σηκώνει πολύ συζήτηση. «*There is no business. There is only show business*», έλεγε, άν θυμάμαι καλά, ένα γνωστό τραγούδι τής δεκαετίας του '50.

Γιώργος Τζιρτζιλάκης

ΤΖΑΚ ΚΕΡΟΥΑΚ:

Στό δρόμο

γιά τή φήμη καί τόν ὄλεθρο

Δεκαπέντε χρόνια ἀπ' τό θάνατο τοῦ συγγραφέα
τῆς χαμένης γενιάς

ΣΤΙΣ 20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1969 ὁ Τζάκ Κέρουακ κάθησε μπροστά στήν τηλεόραση στό σπίτι του στό Σαϊντ Πήτερσμπουργκ στή Φλώριδα γιά νά βάλει στά σκαριά ἕνα καινούργιο μυθιστόρημα. Δέν πρόλαβε, ὅμως, νά ξεκινήσει. Ἐπαθε ξαφνικά κρίση κι ἄρχισε νά κάνει ἐμετό καί νά αιμορραγεῖ. Τόν πήγαν στό νοσοκομεῖο, ἀλλά τήν ἄλλη μέρα, μετά ἀπό 26 αἰμοδοτήσεις, πέθανε ἀπό αἰμορραγία στό στομάχι.

Αὐτός ἦταν ὁ θάνατος ἑνός ἀνθρώπου πού ἀγαποῦσε τήν περιπέτεια, ἀλλά εἶχε χάσει ὅλη τήν ὁρεξή του γιά ζωή, ἑνός μυθικοῦ λογοτέχνη πού εἶχε δραπετεύσει ἀπό τά ἀνδραγαθήματα τοῦ παρελθόντος του, ἑνός ὑπερασπιστῆ τῆς ἀνεκτικότητας καί τῆς φυλεκτικῆς ἰσότητας πού κατέληξε ἕνας στενοκέφαλος ρατσιστής, κι ἑνός συγγραφέα πού, ἂν καί ἔδωσε σάρκα καί ὀστά στή Γενιά τῶν Μπήτ, κατέληξε ἀλκοολικός νά μαραζώνει στήν ποδιά τῆς μάνας του σέ κάποιο προάστιο.

Τώρα, μετά δεκαπέντε χρόνια, ἡ Γενιά τῶν Μπήτ ἔχει σβήσει, διαλυμένη στό χάος τῆς δεκαετίας τοῦ '60, ἀλλά ἡ μαγεία τοῦ Κέρουακ παραμένει ζωντανή: ἦταν ἕνας ἀπό κείνους τοὺς συγγραφείς πού ἡ φυσιογνωμία τους ξεπέρασε τό ἔργο τους. Μετά τήν ἔκδοση τοῦ βιβλίου του *Στό Δρόμο*, τό 1957, ὁ Κέρουακ δέν ἔγινε μόνο ἕνας ἐπιτυχημένος λογοτέχνης ἀλλά κι ἕνα σύμβολο. Μερικοί τόν ἀποκάλεσαν ἀπολογητή μιᾶς καινούργιας χαμένης Γενιάς, ἐνῶ ἄλλοι τόν εἶδαν σάν τόν ἡγέτη μιᾶς συντροφιάς μποέμ, ἐκείνων πού δέν ἤξεραν τίποτε («Know-nothing-Bohemians»), πού δέν ὑπέκυπταν σέ καμιά μορφῆς λογική. Παρά τίς ἀντιδράσεις καί τίς παρατηρήσεις τοῦ λογοτεχνικοῦ κατεστημένου, ὁ Κέρουακ ἔγινε ἕνας ἀπό τοὺς πιό πολύ διαβασμένους συγγραφείς στήν περίοδο μετά τό Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ἦταν ὁ πνευματικός πατέρας τῶν ἐπαναστατῶν τῆς δεκαετίας τοῦ '60 (ἕνα ρόλο πού ὁ ἴδιος εἶχε ἀρνηθεῖ μετά μανίας) καί οἱ πωλήσεις τοῦ βιβλίου του *Στό Δρόμο* εἶναι ἀκόμα ἀρκετά καλές ἀνάμεσα στό φοιτητόκοσμο.

Ἀλλά ἂν δέν ἔχομε μιά καθαρή εἰκόνα τοῦ ποιός ἀκριβῶς ἦταν ὁ Κέρουακ, αὐτό ὀφείλεται ἐν μέρει καί στόν ἴδιο τό συγγραφέα, ὁ ὁποῖος εἶχε συγκεκριμένες ἰδέες γιά τό τί ἀκριβῶς ἦταν ἡ Γενιά τῶν Μπήτ, ἐνῶ στή λέξη «Μπήτ» ἔδινε συνεχῶς καινούργιους ὁρισμούς. Στήν ἀρχή ἡ λέξη σήμαινε γι' αὐτόν «αὐτο-μαστίγωση». Μετά χρησιμοποιοῦσε τή λέξη γιά νά περιγράψει τοὺς μελαγχολικούς «πεσμένους ἀγγέλους» τοῦ Οὐίλιαμ Μπάροους καί τοῦ Ἀλβεν Γκίνσμπεργκ. Ἀργότερα τῆς ἔδωσε καινούργια ἔννοια: «Κόπωση μέ ὅλες τίς μορφές καί ὅλους τοὺς κανόνες». Τελικά, εἶπε ὁ Κέρουακ, μπήτ θά πεί «μακαριότητα».

Στά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '40 καί στίς ἀρχές

τῆς δεκαετίας τοῦ '50, τότε πού ὁ Μακαρθισμός ἦταν σέ πλήρη ἀνθesis καί ὁ Ψυχρός Πόλεμος στό ἀπόγειό του, οἱ Μπήτ δέν ἔδειχναν κανένα ἐνδιαφέρον γιά τήν πολιτική. Ἀντίθετα, πρόβαλλαν μιά «πολιτιστική» διαμαρτυρία κατά τῆς ἀκαμπτης κυβερνητικῆς πολιτικῆς τῆς μεταπολεμικῆς Ἀμερικῆς καί τῆς ἀνόδου στήν ἐξουσία τῶν πολυεθνικῶν ἐταιριῶν.

Ὁ Κέρουακ φοβόταν τήν ἀνάπτυξη «ἐνός ἔθνους πού βραβεύει τήν ἀποδοτικότητα περισσότερο ἀπ' αὐτοὺς πού τήν προσφέρουν» καί μαζί μέ τοὺς ὁμοϊδεάτες του Μπήτ ἐπιδίωξε τή *συντριβή* τῆς «εὐπρέπειας» καί τῆς ἀποπνικτικῆς σεξουαλικῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς τῆς κοινωνίας τοῦ καιροῦ του.

Ὁ Κέρουακ ὅμως δέν ὑπῆρξε ἕνας φυσιολογικός ἐπαναστάτης. Ἦταν μάλλον ἕνας ἄνθρωπος φυλακισμένος ἀπ' τίς ἴδιες τίς ἀνησυχίες του μέ τίς ὁποῖες δέν μπορούσε νά συμφιλιωθεῖ: Ἀπό τή μιά ἤθελε τήν ἐλευθερία του νά κάνει τίς τρέλες του, ἀλλά παράλληλα τοῦ ἄρεσε ἡ ἡσυχία οἰκογενειακῆς ζωῆς μέ τή μητέρα του καί, ἀργότερα, μέ τή γυναῖκα του στό πλευρό του, ἀναζητήσε τή φήμη ἀλλά καί τήν ἀπόγνωση, ἔλεγε ὅτι ἦταν Βουδιστής, ἀλλά ποτέ του δέν κατάφερε νά ξεφύγει ἀπό τόν Καθολικισμό, ἦταν ὑπέρ τοῦ ἐλεύθερου ἔρωτα καί ὑπέρ μιᾶς ζωῆς χωρίς κανόνες, ἀλλά ἐξιδανίκευσε τά ἡθικὰ καί τὰ ἔθιμα τῶν μικρῶν Ἀμερικάνικων κωμοπόλεων. Στά γραφτά του πάντα ξεχωρίζε τίς μικρές κωμοπόλεις ἀπό τίς πόλεις-τέρατα, ἀλλά, δυστυχῶς γι' αὐτόν, ἂν καί εἶχε τό ἕνα του ποδάρι σέ μιά κωμόπολη καί τό ἄλλο σέ μιά μεγαλούπολη, τὰ πόδια του στήν οὐσία δέν χωροῦσαν πουθενά.

Γεννημένος τό 1922 στήν κωμόπολη Λόουελ τῆς Μασαχουσέτης, ὁ Τζάκ ἦταν ὁ νεότερος ἀπό τὰ δύο ἀδελφὰ του. Ὁ πατέρας του δέν ἔδινε πολλή σημασία στήν οἰκογένειά του, πιό πολύ τόν ἐνδιέφερε τό πιτό καί ὁ τζόγος. Ἀπό μικρός ἀκόμα ὁ Τζάκ ἔδειξε ὅτι εἶχε μιά κλίση στό γράψιμο καί τήν εἰκονογράφηση. Πιό πολύ ὅμως τοῦ ἄρεσε τό ποδόσφαιρο. Ἐγινε ἀπ' τοὺς καλύτερους παίκτες στό γυμνάσιο καί κέρδισε μιά ὑποτροφία στό Πανεπιστήμιο τῆς Κολούμπια. Οἱ ἀθλητικὲς του ἐπιδόσεις ὅμως σταμάτησαν σύντομα ἔξαιτίας ἑνός ἀτυχήματος πού εἶχε μέ τό πόδι του κι ἔτσι ἐγκατέλειψε γιά πάντα τό ποδόσφαιρο.

Κατά τή διάρκεια τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου ὁ Κέρουακ κατατάχθηκε στό Ναυτικό γιά νά ἀπολυθεῖ ὕστερα ἀπό λίγους μῆνες γιά ψυχιατρικούς λόγους. Τό 1944 συνάντησε στή Νέα Ὑόρκη τοὺς νέους τότε συγγραφείς Μπάροους καί Γκίνσμπεργκ κι ἀπό τό 1947 μέχρι τό 1950 ταξίδευε συνέχεια, καί ἀνήσυχος, ἀπ' τό ἕνα ἄκρο τῆς χώρας μέχρι τό ἄλλο, μέ τόν Νήλ Κάσσαντ κι ἕνα λεφούσι ἀπό διάφορους ἄλ-

λους τύπους γιά νά δημοσιεύει τήν πρώτη του νουβέλα «Ἡ Πόλη κι ἡ Μεγαλούπολη».

Στά ἑπτὰ χρόνια πού ἀκολούθησαν, ὁ Κέρουακ ἔγραψε δώδεκα βιβλία, ἀλλά κανένα δέν ἐκδόθηκε. Στό διάστημα αὐτό συνέχισε νά ταξιδεύει ἀπ' τή μιά ἄκρη τῆς Ἀμερικῆς στήν ἄλλη ἐξασκώντας διάφορα ἐπαγγέλματα καί βοηθώντας, ὅσο μπορούσε, τή λογοτεχνική ἀναγέννηση τοῦ Σάν Φρανσίσκο. Τό 1957 ἐκδόθηκε τό βιβλίο του *Στό Δρόμο*, καί ξαφνικά ὁ Κέρουακ ἔγινε στάρ. Ἀλλά ἄρχισε νά πίνει κερδίζοντας τή φήμη τοῦ γελωτοποιοῦ στοὺς ἀμερικάνικους λογοτεχνικούς κύκλους.

Ὁ Κέρουακ ἦταν πιά μιά ἀνήσυχη διασημότητα, πού ὅμως δέν ἤξερε πῶς νά τὰ βγάλει πέρα μέ τίς ἀντιθέσεις πού τόν κατέτρεχαν. Παρ' ὅλο τό θαυμασμό καί τόν ἐνθουσιασμό πού γνώρισε ἀπό τοὺς πολυπληθεῖς θιασώτες του, ἦταν ἕνα πρόσωπο ἀξιολύπητο. Ταλαιπωρημένος ἀπό τοὺς διανοούμενους καί τοὺς κριτικούς τῆς Νέας Ὑόρκης πού δέν καταλάβαιναν τό ταλέντο του, καί πού τόν θεωροῦσαν σάν χωριάτη-συγγραφέα, κάτω ἀπ' τήν ἐξουσία μιᾶς δυναμικῆς μητέρας πού διηύθυνε μέ καταπληκτικὴ μαεστρία τό οἰδιπόδειο σύμπλεγμα του, ὁ Κέρουακ πλήγωνε ὅσους ἦταν κοντά του. Ἀρνήθηκε νά βοηθήσει τήν κόρη του καί ν' ἀναγνωρίσει τήν ὑπαρξή της. Ἐβλεπε τίς γυναῖκες σάν δευτερεύοντα, διανοητικῶς ἀνάπηρα ὄντα. Οἱ φίλιες του — κυρίως μέ τόν Νήλ Κάσσαντ — ἦταν σάν μετεωρίτες. Ὅταν ἄρχισε νά πίνει πιό πολύ (κάτι πού συμβάδιζε μέ τήν ἐπιτυχία του) ἔγινε βάρος στοὺς φίλους του, ἀπό τοὺς ὁποῖους εἶχε ἤδη προσπαθήσει νά ἀποξενωθεί. Μέ τό δικό του ἰδιόμορφο τρόπο ὑπεραμύνθηκε τοῦ Μακαρθισμοῦ καί συχνά ἐπέκρινε τοὺς «κομμουνιστοεβραίους». (Σέ μιά τελευταία του βιογραφία ἀπό τόν Τζέραλντ Νικόσια μαθαίνουμε ὅτι ἡ συμπάθεια τοῦ Κέρουακ πρὸς τόν Τζό Μακάρθου ξεπηδοῦσε ἀπό μιάν αἰσθησιὶ οἴκτου πού ἐνιῶθε γιά τό γερουσιαστή. Ἀλλά κάτι πού δέν μᾶς ἐξηγεῖ ὁ Νικόσια εἶναι ὁ σταυρός πού ἔκαψε μ' ἕναν ἀνηψιὸ τοῦ ὁ Κέρουακ τό 1962 κοντά σέ μιά μαύρη γειτονιά τοῦ Ὁρλάντο τῆς Φλώριδας).

Τό μεγάλο ἐρώτημα εἶναι: τί πῆγε στραβά; Ποιός ἦταν ὁ πραγματικός Κέρουακ; Ὁ «Χλωροῦχος Παράδεισος» («Sal Paradise») τοῦ ἔργου *Στό Δρόμο* ἢ ὁ μικροαστὸς μέθυσος πού δέν κατάφερε νά ξαναβρεῖ τό δρόμο τοῦ Λόουελ; Μά βέβαια, ἦταν καί τὰ δύο, ἐνσάρκωση τῆς ἀμερικάνικης τραγωδίας καί τῶν ἀντιφάσεων τῆς.

Βαθιά μέσα στήν καρδιά του ὁ Κέρουακ ἤθελε νά γίνει ἕνας τυπικός Ἀμερικάνος (All-American boy). Τοῦ πῆγαινε ἕνας τέτοιος ρόλος γιατί εἶχε καί τήν ἀνάλογη ἐμφάνιση. Ἀλλά δέν μπορούσε νά εἶναι κανεὶς κάτι τέτοιο καί ταυτόχρονα νά χασικλώνεται, νά κάνει ἔρωτα μέ ἄνδρες καί γυναῖκες, νά ἀποφεύγει μιά μόνιμη δουλειά, νά τὰ κοπαναίει μέ τοὺς ἀλήτες τοῦ δρόμου, νά ἀναζητεῖ ὑπαρξιακές συγκινήσεις σέ μαῦρες γειτονιές, νά πειραματίζεται μέ διαφορετικούς τρόπους ζωῆς, ἀμφισβητώντας τίς βασικές ἀρχές τῆς κοινωνίας, τῆς ὁποιασδήποτε κοινωνίας.

Ὁ Κέρουακ θά πρέπει νά τὰ μάθε ὅλα αὐτά, ὅταν ὅμως ἦταν πολύ ἄργά πιά γιά ν' ἀλλάξει πορεία ζωῆς.

Ντίνος Σιώτης

BENETIA '84

Τρεῖς 'Ανατολικοί στή Μόστρα

ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ αρχίζει στο αεροδρόμιο της Ρώμης. 'Από την αίθουσα αναμονής, όπου λίγο πριν πετάξεις με την ALITALIA, παρακολουθείς τον Ούγκο Τονιάτσι, τη Ναστάζια Κίνσκι ή τη Μόνικα Βίτι να μοιράζουν χαμόγελα στο φακό, σέ γνωστούς και άγνωστους. Τριγύρω, καθήμενο ή όρθιο, επίσης επώνυμο ή όχι και τό είδος εκείνο των ανθρώπων, γνωστό σαν «φεστιβαλιστές ή βαμπίρ του κινηματογράφου», που πυκνώνει όσο αλλάζεις μεταφορικά μέσα, ώσπου νά βρεθείς ανάμεσά του, φτάνοντας στο Excelsior και τό Παλάτσο ντελ Τσίνεμα. Με τό πέρασμα των ήμερών, ή έναλλαγή του κοσμικού μέ τό άτημέλητο έξαντλείται, οί γνωριμίες τό ίδιο, ή γκρίνια και τό δυσαρεστημένο ύφος περισσεύουν, και μόνο τά άδειανά βλέμματα φτάνουν στην άκρη της θάλασσας, ένώ τά πόδια ποτέ.

Τό φεστιβάλ της Βενετίας υπάρχει χάρη στις δυνατότητες του ταξιδιού και του τουριστικού συναλλάγματος. Δέν διαθέτει την άγορά και τη λαμπρότητα των Καννών (του σύγχρονου όμοιώματος των έμποροπανηγύρεων), ούτε τη φιλόξενη όργάνωση και τό δυναμισμό του Βερολίνου (μέ την τάση μετατροπής του σέ ναό της κινηματογραφοφιλίας). Είναι, όμως, ένας ακόμα σταθμός στην αναζήτηση της μυθοπλασίας, που όσο λιγοστεύει στό έσωτερικό των ίδιων των ταινιών, άλλο τόσο ένισχύει την υπόσχεση που κρύβουν τό πραγματικό και τό φανταστικό, όταν συναντιούνται στην παλιά εκείνη ιστορία, που περιέχει όλόκληρο τό σινεμά, τούς ήρωές του ή έμάς, και που διηγείται πώς καταστρέφουμε πράγματα και πρόσωπα, έπειδή πολύ τ' αγαπήσαμε, αλλά δέν κατορθώσαμε ν' άποκτήσουμε.

Τό φεστιβάλ της Βενετίας, οί 'Ιταλοί τό ονομάζουν άλλιώς: Διεθνή έκθεση (Μόστρα) κινηματογράφου. Σ' ένα σουπερμάρκετ «ποιότητας», λοιπόν, και σέ χώρους που λέγονται «Σάλα Γκράντε» (για έπίσημες βραδιές), «'Αρένα» (ένα θερινό σινεμά μέ τεράστια όθόνη), «Σάλα Βόλλι» ή «Παζινέτι» (τιμής ένεκεν), αλλά και στό «Καζινό» (πίσω από τό πραγματικό) ή στην «Σάλα βίντεο» (για τετράλεπτα φιλήματα πάνω σέ μουσικές έπιτυχίες, μερικά από τά όποια υπογράφονταν από τούς 'Αντονιόνι, Κοπόλα, Τζών Λάντις, Ριντλεϋ Σκότ και 'Αντυ Γουόρχολ), συνωστιζονται ταινίες όλων των ήπειρων και όλων των εποχών. 'Απ' τη μιά, άνοιγμα στους ηλεκτρονικούς άνταγωνιστές του κινηματογράφου, μέ τά προγράμματα «βίντεο και μουσική» (όταν ή 'Ιταλική τηλεόραση έχει ένα άνάλογο πρόγραμμα που δέ σταματάει όλο τό 24ωρο) και «Κινηματογράφος και τηλεόραση» (όπου βραβεύτηκε ό «Κυανοπώγων» του Κριστόφ Ζανούσι), άπ' την άλλη άφιέρωμα στον Λουίς Μπουγιουέλ (μέ προβολή και των 33 ταινιών του, άπ' τόν «'Ανδαλουσιανό σκύλο» — 1928 ως τό «Σκοτεινό άντικείμενο του πόθου» — 1977) και ειδικές προβολές της «Μητρόπο-

λης» του Φρίτς Λάνγκ. 'Ανάμεσα σ' αυτά, τις άμερικάνικες υπερπαραγωγές «'Ιντιάνα Τζόουνς» του Σπλμπεργκ και «Κάποτε στην 'Αμερική» του Σέρτζιο Λεόνε και φίλμ από χώρες του Τρίτου κόσμου, ή άναμέτρηση Γάλλων-Ιταλών δέν ένθουσίασε τούς φιλάθλους. Βέβαια, μέ τό γυναικείο, γελοίο και προορισμένο πιά μόνο για «προοδευτικούς» κρετίνοους μέλλον του Φερρέρι, τη ρетроφιλία των Καμπανίλε, 'Αβάτι κ.ά. τόν άγροτικό ρεαλισμό του Βαντσίνι («Χιόνι στό ποτήρι») ή τόν ύποπτο φασιστικών παλινρθώσεων Σκουϊτιέρι (μέ την «Κλαρέτα» που ή βράβευση από τόν 'Ιταλικό Τύπο της Κλάουντια Καρτινάλε, προκάλεσε την όργη και τις διαμαρτυρίες του Γεφτουσένκο και του Γκύντερ Γκράς, μελών της κριτικής έπιτροπής), τό 'Ιταλικό σινεμά είχε χάσει από πολύ νωρίς. Μόνη παρηγοριά, τό «Χάος» των Ταβιάνι και ή νίκη της 'Ιντερ έπί της Γαλλίας, πρωταθλήτριας Εύρώπης, μέ 1-0, μέσα στό Παρίσι, γιατί τά γερασμένα παιδιά της πάλαι ποτέ νουβέλ βάγκ (Ζάκ Ριβέτ μέ τόν «'Ερωτα καταγής», περισσότερο, ό 'Ερίκ Ρομέρ μέ τις όλο φρεσκάδα, γούστο και έξυπνάδα «Νύχτες μέ πανσέληνο») επέδειξαν ένα νεανικό σφρίγος, χαμένο από τούς έπίδοξους διαδόχους τους.

'Ετσι, ή είσβολή τριών άνατολικών στην Δύση, ήταν παραπάνω από θεαματική: ό 'Αντρέι Κοντσαλόφσκι μέ άμερικανική παραγωγή και Γερμανίδα πρωταγωνίστρια, τη Ναστάζια Κίνσκι, κερδίζει όχι μόνο τις έντυπώσεις, αλλά και τό στοίχημα μέ τόν συμπατριώτη και φίλο του, 'Αντρέι Ταρκόφσκι, που στη «Νοσταλγία» του, οί «'Εραστές της Μαρίας» άποτελούν άναφορά και άπάντηση. Μετά, ό Γεωργιανός 'Οτάρ 'Ιοσελιάνι παίρνει τό μεγάλο βραβείο της έπιτροπής για την ταινία του «Οί εύνουόμενοι του φεγγαριού», την ιστορία ενός γυναικείου πορτραίτου και των ανθρώπων που τό κατέχουν, τό κλέβουν, τό έμπορεύονται ή τό λαχταρούν. Λεπτός σαρκασμός, φευγαλέες ματιές, γρήγορες εικόνες, από κάποιο κόσμο κοντινό μέ ξεχασμένο, καθημερινό σαν καθετί που κινδυνεύει νά εξαφανιστεί, μέ πρωταγωνιστές τούς ανθρώπους της νύχτας μιάς μουσικής που τραγουδάει τό τέλος των μεγαλυπόλεων. Χρυσό Λιοντάρι, τέλος, για τόν Πολωνό Κριστόφ Ζανούσι και τη «Χρονιά του ήρεμου ήλιου», όπου άπ' τό μελόδραμα, τό πρώτο έξορίζεται για νά μείνει τό δράμα και ν' άπογειωθεί ως την έλεγεία για τόν άδύνατο έρωτα, τη χαμένη έπικοινωνία και τό ύλικό που φτιάχνονται οί άναμνήσεις και ή μοίρα των ανθρώπων.

Τό φεστιβάλ της Βενετίας γίνεται στό Λίντο, τό νησάκι σά στενή λωρίδα και φυσική προβλήτα, που βρίσκεται μπροστά από την πόλη. 'Ολη τη νύχτα, κάθε είδους βαπορέτα τρυπούν τά κίτρινα φώτα και τά βρώμικα νερά της λιμνοθάλασσας, για ν' άποκαταστήσουν τό αίσθημα της γεωγραφικής συνέχειας. 'Ομως, ή Μόστρα παραμένει διχασμένη. 'Ανάμεσα στις

όχθες και τις σκάλες, τό δοξασμένο παρελθόν που βουλιάζει κάθε χρόνο και τούς μοντέρνους καθεδρικούς της τέχνης. Στη Βενετία, είναι ή Μπιενάλε, τά τουριστικά γκρούπ, οί θησαυροί των Φαραώ στό Παλάτι των δόγηδων και τά μπαλέτα της Μασαλίας στην πλατεία του Σάν Μάρκο, ή άσφυξία των ύδρατμών κι ή άκίνησία των καναλιών, τό χρώμα του παλιού καιρού, μέ τ' άρχοντικά που χορταριάζουν.

Στό Λίντο, είναι τό ακριβότερο θέρετρο κι οί καμπάνες του Hotel des Bains, οί κοσμικές βραδιές κι οί προβολές στραμμένοι στις βεντέτες για την τηλεοπτική συνέντευξη, ό έξωτισμός κι ή σοβαροφάνεια μαζί, ή Λατέρνα Μάτζικα βαμμένη στα γαλάζια και τά ρόζ.

'Ηταν εκεί και ό Γάλλος ύπουργός Πολιτισμού Ζάκ Λάνγκ, σταυροφόρος της συσπείρωσης των δυνάμεων της Εύρώπης άπέναντι στην κυριαρχία των άμερικανικών έταιριών παραγωγής και διανομής ταινιών. 'Αλλά, πίσω του, κι άς τό μάθουν και οί έγχώριοι διαφημιστές του έξωραϊσμένου προσώπου του, υπάρχει ή γαλλι-

«'Εραστές της Μαρίας»: Μαρία είναι ή Ναστάζια Κίνσκι κι ή ταινία ή πρώτη έξοδος του 'Αντρέι Κοντσαλόφσκι στον δυτικό κινηματογράφο.

κή πολυεθνική «Γκωμόν», που μπορεί νά ανάλαβει την προστασία των κινηματογραφικών επαγγελματιών, όχι όμως και την έθνική φυσιογνωμία των ευρωπαϊκών κινηματογραφιών.

Τό φεστιβάλ της Βενετίας, έκλεισε τόν έκτο χρόνο της επαναλειουργίας του. Ξεκίνησε μέ διευθυντή τόν Λιτσάνι, συνεχίζει μέ τόν Ρόντι. Περισσεύει κι από τό Λίντο κι από τη Βενετία, από την 'Ιταλία πολύ περισσότερο. 'Απλώνεται στη γεωγραφία της πολυτέλειας, ανάμεσα στον επαρχιωτισμό και την άριστοκρατική έπαρση της φθοράς. Non è triste Venice...

'Ανδρέας Τύρος

Τό παρακάτω κομμάτι είναι ένα κείμενο που ανήκει στο Θέατρο του πολιτικού Παραλόγου. Και αφού στο Θεατρικό κείμενα συνηθίζεται να προτάσσονται σκηνικές οδηγίες πρέπει να πω ότι χώρος και χρόνος μπορεί να εκληφθεί παντού όπου γης και όποτε θά ληφθεί σε κάποια παράφραση της ή διατύπωση από τον Ένγκελς ότι όποτε και όπου οι παντός είδους υπαρξιακοί προβληματισμοί των λαών δεν καλύπτονται από την Πολιτική τότε ο λαός, οι λαοί, καταφεύγουν στη Θρησκεία...

Κι επειδή η έννοια της Θρησκείας σήμερα ταυτίζεται και πολύ κακώς με τις Εκκλησίες, τις διάφορες Εκκλησίες (κι Εκκλησία χωρίς δόγμα δεν υπάρχει) άς πούμε – αφού πρόκειται πάντα για ένα θεατρικό κείμενο – ότι μπορούμε να εννοήσουμε με τη λέξη παντός είδους Ιδεολογία αλλά και καταφυγή του απελπισμένου.

Η σκηνή είναι – όπως συνήθως πριν ν' αρχίσει το θεατρικό κομμάτι, άδεια. Υπάρχει ένα βάθρο πολύ ψηλότερα από το επίπεδο των θεατών. Ένα βάθρο όπως αυτά που συνηθίζουν όλες οι ανδροκρατικές και αυταρχικές κοινωνίες, βάθρο τό οποίο σημαίνει στη δωρικήότητά του: Νά κρατιούνται οι αποστάσεις και για να ξέρει ο καθένας τη θέση του. Πριν ο προβολέας φωτίσει τό βάθρο αρχίζει ν' ακούγεται πάρα πολύ σιγά ή Πολωνέζα του Σοπέν.

Η καταγωγή του Συνθέτη είναι έντελώς συμπτωματική, παρόλο που πρόκειται για μία διαβολική σύμπτωση. Όταν ο προβολέας ρίξει τό φως του στους θεατές – που είναι και οι υποτιθέμενοι ακροατές του – αποκαλύπτει ένα πρόσωπο απ' αυτά που ως φυσικά (που λέμε στη θεατρική γλώσσα) πηγαίνει πολύ σε όπαδό ολοκληρωτικών πάσης φύσεως Ιδεών... Συναισθηματικά θά ήταν ένας άνθρωπος όπως εγώ, έσεις κι ο καθένας μας... αν δεν είχε ξεχάσει πρό πολλού να είναι όπως ο καθένας μας. Συμβαίνει αυτό σε τέτοιους ανθρώπους. Και δεν έχει να κάνει ούτε με χρώματα ούτε με πλάτη γης. Ο ολοκληρωτισμός δεν έχει χρώμα, δεν έχει γεωγραφικό στίγμα. Δεν έχει πατρίδα. Μπορεί να ταξιδεύει με όλες τις σημαίες και με όλων των οργανωμένων χωρών. Μπορεί να κατοικεί σε όλες τις τάξεις. Και μπορεί να συζητά με όλα τό κόμματα. Γι' αυτό και στο θεατρικό μας κείμενο μπορεί να επιχειρηθεί οποιαδήποτε διασκευή προσφωνήσεων ή χαρακτηριστικών λεπτομερειών. Σε κείνο που ο συγγραφέας του – εγώ – επιμένει είναι στο μουσικό μέρος. Νά είναι όπωςσδήποτε και πάντα ή Μεγάλη Πολωνέζα του Σοπέν. Αν θέλετε είναι και προσωπικό συναισθηματικό μου θέμα. Μου έχει κάποτε σε μέρες δύσκολες δώσει τη μόνη ελπίδα να συνεχίσω. Τό χρωστάω πάντα στον μεγάλο Πολωνό συνθέτη. Και στην ιερή μνήμη αυτού – για τη θλιβερή επέτειο του τάλανα λαού του αφιερώνω τούτο τό κομμάτι φέτος.

να της ήγεσίας, ναί της ήγεσίας, που αγωνίζεται για ποιόν άλλον από την τάξη των προλεταρίων, ναί των προλεταρίων... της εργατικής τάξης επί τέλους, εντάξει της άταξικής τάξης... Παρακαλώ παρακαλώ. Έχουμε ή δεν έχουμε άταξική κοινωνία; Λοιπόν για ποιά τάξη θέλετε σεις ή ήγεσία μας να παλέψει; Για ποιά άλλη από εκείνη αγαπητοί μου σύντροφοι και σεις τέλος πάντων συντρόφισσες, για ποιούς άλλους από σάς! Τό λαό! Μάλιστα τό Λαό! Διότι ο λαός είναι άθάνατος και θά υπάρχει όσο θά υπάρχει ύλη. Και επειδή ή ύλη είναι άθάνατη άθάνατος θά είναι πάντα κι ο λαός!...

Άθάνατος ο λαός και άθάνατο τό κόμμα, τό τιμημένο του κόμμα που ένα και μόνο αυτό ενάντια σε όλους αγωνίζεται αυτό. Μάλιστα σύντροφοι, μάλιστα. Μάλιστα είπα σύντροφοι και σεις έστω συντρόφισσες. Τό κόμμα που αγωνίζεται για την πρόοδο, την ειρήνη, τη Δημοκρατία, τό σοσιαλισμό, ενάντια σε όλους τους κακούς δαίμονες του καπιταλισμού και της σοσιαλδημοκρατίας καθώς και των διασπαστών που παραμονεύουν, κύρια αυτοί οι τελευταίοι τροτσκιστολουξεμπουργκικά καθάρματα της από τ' άριστερά χαφιεδοπαρέας μαζί με τους ύποστηρικτές τους που έχουν τό χρώμα της

λίρας που είναι κάπου στην Άνατολή και τό κάνουν πλακάκια και με τούς φίλους τους καπιταλιστές της Δύσης, όνόματα δέ λέμε ούτε για τούς μέν ούτε για τούς δέ... Μά τί θόρυβος είναι αυτός; Σταματήστε τον κάποιος... (Η Πολωνέζα ακούγεται εύκρινώς). Και συνεχίζω σύντροφοι...

Άφου κάνω μία άνασκόπηση των επιτευγμάτων της μεγάλης μας πατρίδας και είναι μεγάλη κάθε πατρίδα κάθε σύντροφου που κάτω απ' τη σοφή καθοδήγηση της ιστορικής κι άπέθαντης ήγεσίας μας έγινε πατρίδα του. Και πρώτα-πρώτα βάλαμε μία και καλή τελεία και παύλα στα ιδεαλιστικά τροπάρια της διεθνούς αντίδρασης για ανθρώπινα δικαιώματα και κύρια αντίσταλινικοί κοντυλοφόροι. Τί θά πει άλληλεγγύη των λαών; Όταν έμεις πιστεύουμε πώς κάθε λαός είναι ικανός να τό βγάλει πέρα μόνος του! Πώς έρχονται ακόμα και δήθεν σύντροφοι της Δύσης να μάς μιλήσουν για πνεύμα λέει διεθνίστικο και πνεύμα συναγωνιστικό και πνεύμα άλληλεγγύης. Μήπως λοιπόν, τούς ρωτάμε, ναί σύντροφοι, τούς ρωτάμε στα ίσια. Μήπως θά πρέπει ν' άνεχτούμε και την άλληλεγγύη των συνδικάτων; Και τί θά πει εργατικά συνδικάτα; Τί θά πει ρωτάω συνδικάτα εργατικά σε χώρες που ο

Σκοτώστε

ΡΗΤΟΡΑΣ: Σύντροφοι, και συντρόφισσες.

Σύντροφοι είπα. Και τό τονίζω, σύντροφοι. Και σεις συντρόφισσες. Συντρόφισσες στό πλευρό των συντρόφων σας στό τιμημένο μας κόμμα. Τό ένα. Τό ένα και μοναδικό. Γιατί «ένα είναι τό κόμμα και δυό δεν γίνονται», όπως λέει κι ο λαός κάτω από τη σοφή καθοδήγηση του μεγάλου και άνίκητου κόμματός μας που πρωτοπόρο αυτό στάθηκε μπροστάρης στους αγώνες της εργατικής άταξικής μας κοινωνίας. Της καθοδήγησης είπα της τιμημένης μας και δοκιμασμένης μας ήγεσίας που έδω και κοντά έήντα — δίχως να βάνω και τ' άλλα — χρόνια ή ίδια πάντα κι άπαράλλαχτη μένει στα ίδια πόστα κάνοντας όποτε κάνει λάθη άναγνωρίζοντάς τα όμως όπως ταιριάζει σε κάθε συνεπή κομμουνιστή στον αγώνα κρατάει τις θέσεις της τά μετερίζια του αγώνα στην πρωτοπορεία του αγώνα της παγκόσμιας προλεταριακής τάξης. Άν και τό χειροκρότημα δεν μέ ικανοποιεί... γιατί τόσα χρόνια στον αγώνα για τό συμφέρο-

σοσιαλισμός είναι υπαρκτός; Μήπως λοιπόν θα πρέπει ν' αφήσουμε αυτούς τους κυρίους της 'Αλληλεγγύης στη γνωστή χώρα που ξέρετε, ναί σύντροφοι, στη χώρα μας, γιατί χώρα μας είναι ή χώρα όπου ο σοσιαλισμός πολεμήθηκε από τους καθολικοεργάτες πράκτορες της διεθνούς είπα αντίδρασης... Είπα αντίδρασης ('Η Πολωνέζα ακούγεται πιο δυνατά) χαμηλώστε επί τέλους αυτό τό πράμα!.. Καί συνεχίζω... Δεν θά σταθώ άλλο στο θέμα αυτό που τό εξάντλησα από κάθε άποψη. Θά πω όμως για τελευταία φορά πώς πάνω από τά συμφέροντα τά άτομικά, τά συμφέροντα του ανθρώπου της προταξικής προσοσιαλιστικής κοινωνίας, πάνω απ' τις μικρότητες του παλιού ανθρώπου εμείς βάνουμε τό όραμα του σοσιαλισμού... (Παρόλο τό άραιο χειροκρότημα μιάς κλάκας, βρίσκει τήν εύκαιρία νά γυρίσει πίσω στά στελέχη που βρίσκονται πίσω από τήν αυλαία στο βάθρο όπου μιλάει καί νά διατάξει άγρια:) Σταματήστε αυτό τό πράγμα γιατί είναι σαμποτάζ στο λόγο μου. Θά ζητηθούν εϋθύνες! Γιατί ναί, ναί. Ναί, τό τονίζω σύντροφοι καί σεις συντρόφισσες, εδώ σέ μένα νά κοιτάτε' ναί, ο σοσιαλισμός θά νικήσει. Θά νικήσει παντού. Θά νικήσει στο 'Αφγανιστάν καί στην 'Αγκόλα καί στην 'Αργεντινή καί στη

Νιγηρία... κι επί τέλους, ή γραμμή δεν είναι ένα οτιδήποτε, κάτι τέλος πάντων για νά 'χει γι' αυτό λόγο ο καθένας σας. Τό ξέρω. Τό ξέρω πολύ καλά. Είναι πράγματα τά όποια τά μικρά σας μυαλά δεν μπορούν νά καταλάβουν. Όμως είναι καί τρομερά δύσκολο. Δεν είναι δυνατόν ή ήγεσία νά κάθεται νά δίνει λόγο καί ν' αναλύει κάθε φορά τή γραμμή. Σας τή δίνει καί ακολουθήστε τη. Όχι αγαπητοί μου σύντροφοι. Δεν είναι δυνατό νά πέφτετε θύματα των από τ' άριστερά έχθρων του σοσιαλισμού καί νά είναι τό κόμμα; Τί είναι ή ήγεσία του τιμημένου, του αλάθητου κόμματός μας για νά 'ρχεται ο καθένας νά ρωτάει καί μάλιστα ν' άμφισβητεί... μά φωνάζω... φωνάζω... Πώς δεν άκούτε... Πώς; Καί όμως εγώ δεν άκούω κανέναν θόρυβο... Γιατί δεν θέλω ν' άκούω. Κι όπως ο κάθε συνειδητός κομμουνιστής, ο γαλβανισμένος μέσα στους άγώνες για τό Λαό, ναί για τό μεγάλο λαό μας καί τό κόμμα που πρωτοπόρο αυτό στους άγώνες του πρώτο αυτό στις θυσίες του για τό λαό...

'Επί τέλους δυναμώστε τά μικρόφωνα... 'Ανοίξτε τά μεγάφωνα. 'Αμολήστε τά φερέφωνα... Δυναμώστε τή φωνή μου ν' άκούγομαι άπ' όλους!.. Ν' άκούγομαι εγώ, 'Εγώ τό κόμμα. Γιατί

ναί εγώ είμαι τό κόμμα. Τό ένα καί μοναδικό... 'Επί τέλους τί είναι αυτό τό πράμα που μπαινει ανάμεσα σέ μένα καί τό Λαό; ('Η Πολωνέζα ακούγεται όλο καί πιο δυνατά). Όμως νά τό ξέρετε σύντροφοι, βάλτε το καλά στο κεφάλι σας, τίποτα δεν μπορεί νά σκεπάσει τή φωνή του, τή φωνή του κόμματος. Γιατί τό κόμμα είναι ιδέα! Ναί τό κόμμα είναι 'Ιδέα! Καί τις ιδέες καμιά ύλιστική δύναμη δεν μπόρεσε ποτέ νά τις νικήσει, νά τις κουκουλώσει, νά τις άφανίσει... Οί ιδέες ζουν αιώνια. Οί ιδέες είναι άπόλυτες, γι' αυτό καί τό κόμμα δεν πεθαίνει ποτέ. Τό κόμμα προϋπήρξε των Λαών καί θά ύπάρχει καί ύστερα άπ' αυτούς! 'Από αιώνων καί εις τους αιώνες ένα είναι τό κόμμα! Κι άλίμονο στους εργάτες, άλίμονο άκόμη καί στους λαούς που θά θελήσουν νά μπουν άνάμεσα στην ήγεσία καί στη βάση του κόμματος. Τό κόμμα θά είναι άμείλικτο γι' αυτούς τους άνόητους λαούς. Ναί. Τεντώστε τ' αυτιά σας σύντροφοι. Καί σεις συντρόφισσες γυναίκες, σεις από τήν αγωνιστική σπάλα του σύντροφου 'Αδάμ σας προσέξτε με καλά... 'Επί τέλους σκεπάστε τή φωνή των λαών, εάν δεν συμφωνεί με τή φωνή μου. Με τή φωνή του κόμματος. Βάλτε τά δικά μας μεγάφωνα πιο δυνατά... Δεν είναι δυνατόν νά ύπάρχει κάτι πιο δυνατό άπ' τή φωνή του κόμματος, τή δική μου φωνή!... Καί ποιός είναι αυτός; Ποιός χαφιές ποιός πράχτορας της διεθνούς αντίδρασης είναι αυτός ο Σοπέν! Συλλάβετέ τον. Πιάστε τον. Φυλακίστε τον. 'Εξορίστε τον. Κλείστε τον σε ψυχιατρείο. Σκοτώστε τον. Καί δικάστε τον, αν είναι άνάγκη... 'Επί τέλους βουλώστε του τό στόμα... Καταργήστε τον καί τόν άποκατασταίνουμε άργότερα, άμα κάτι είναι βρέ άδελφέ... άς περάσει όμως αυτό τό τωρινό... ('Η Πολωνέζα τώρα ακούγεται πάρα πολύ δυνατά). 'Επί τέλους βάλτε κανέναν δικόν μας επιτέλους... Κανέναν με τρομπόνια καραμούζες σάλπιγγες... Δεν είναι δυνατόν ένα πιάνο εκεί σάν πέρα... νά σκεπάσει τή φωνή μιάς ιδέας! Τή φωνή του Κόμματος... βάλτε ριπές πολυβόλα, κανόνια, βάλτε οτιδήποτε... ('Η Πολωνέζα ακούγεται έκκωφαντικά κι ο ρήτορας ούρλιάζει). Σκοτώστε τον. Σκοτώστε τήν Πολωνέζα, τήν Πολωνία, τους Πολωνούς, όλους σκοτώστε τους... 'Αφανίστε τους... Βάλτε τά τάνκς στην άνάγκη, ναί βάλτε τά τάνκς... Όχι!.. Όχι σύντροφοι όχι... Δεν μπορώ νά τό πιστέψω. Δεν μπορώ νά πιστέψω ότι δεν ύπάρχει κάτι που νά σκοτώνει τή μουσική, δεν είναι δυνατόν όταν έχουμε φτάσει στ' άστρα, όταν έχουμε κατακτήσει τό διάστημα... δεν μπορώ νά πιστέψω πώς μπορεί ένα πιάνο νά σκοτώσει τό κόμμα μας... Γιατί... γιατί. Αυτό θά τό πληρώσετε άκριβά... όλοι... όλοι... Όλος ο λαός θά τό πληρώσετε πολύ άκριβά... Καί σεις, Σεις σύντροφοι κομμουνιστές, θά τό πληρώσετε άκριβά. Κάτω οί λαοί. Ζήτω τό Κόμμα... Ναί... Πεθαίνω για τό Κόμμα. Κάτω ο λαός. Ζήτω τό κόμμα... Κάτω ή εργατική Τάξη... Κάτω ή άταξική κοινωνία. Κάτω κι ο κομμουνισμός... Ζήτω τό τιμημένο κόμμα κι ή δοξασμένη μας ήγεσία. Πέφτω για μιά ιδέα... πέφτω για τή μεγάλη ιδέα τό Κόμμα... Τά τάνκς... Τά τάνκς!... Νό πασσεράν ο κομμουνισμός!.. 'Ο κομμουνισμός δεν θά περάσει. Δεν θά περάσει ο κομμουνισμός (Στό ρυθμό της Πολωνέζας, σάν νά δέχεται ριπές όλο καί καταρρέει ούρλιάζοντας αλλά καί έξασθενεί). 'Ο κομμουνισμός δεν θά περάσει... Δεν θά περάσει ο κομμουνισμός, όσο ήγεσία θά 'μαστε εμείς... (πέφτει πλέον έξουθενωμένος καί μόνο ψιθυρίζει): Νό πασσεράν ο κομμουνισμός... νό... πασσε...ράν...νό...νό... ('Στή σκηνή σωριασμένος ο ρήτορας ενώ ή Πολωνέζα εξακολουθεί νά παίζεται έως ότου κι ο τελευταίος μας άκροατής θεατής φύγει με τις θλιβερές του σκέψεις).

τήν Πολωνέζα

του Γιάννη Νεγρεπόντη

